

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- مدل سازی نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان
نرگس ابدالی قلاتی..... ۱-۱۶
- بررسی وضعیت سالمندی جمعیت شهری استان گیلان جهت نیل به شهر دوستدار سالمند
سید مهدی موسی پور؛ داود حاتمی؛ حمیده حاتمی..... ۱۷-۳۲
- ارزیابی توزیع فضایی دستگاه های خدمات رسان با تأکید بر دسترسی (نمونه موردی گرگان)
رضا خلیلی باروق؛ سید کامبیز لطیف عقیلی؛ شمسی سادات میراسداللهی..... ۳۳-۴۸
- کاوشی در بهره‌وری انرژی خانه‌های سنتی: درس‌هایی برای معماری مدرن
سارا محمدزاده اکبری..... ۴۹-۶۰
- بررسی تأثیر طراحی شهری بر رفتار شهروندان (نمونه موردی: خیابان مدرس کرمانشاه)
نگین رضائی جبارآبادی..... ۶۱-۷۵
- بازآفرینی پایدار و خلاق شهری با تأکید بر فعالیت های اقتصادی سازگار
آیناز ناهیدی آذر؛ مرتضی میرغلامی؛ احد نژاد ابراهیمی..... ۷۶-۱۰۱
- بررسی تطبیقی فعالیت های اقتصادی در بازآفرینی خلاق مراکز محله در بافت های تاریخی
الهه مختاری؛ مرتضی میرغلامی؛ احد نژاد ابراهیمی..... ۱۰۲-۱۲۲

صاحب امتیاز: دکتر سعید ملکی

مدیر مسئول: دکتر کریم حسین زاده دلیر

سردبیر: دکتر سعید ملکی

اعضای هیأت تحریریه:

دکتر کریم حسین زاده دلیر استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز
دکتر سعید ملکی استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر احمد پوراحمد ۱ استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران
دکتر صدیقه لطفی استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه مازندران
دکتر عیسی ابراهیم زاده استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان
دکتر حمیدرضا وارثی استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان
دکتر رسول قربانی استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز
دکتر حسین نظم فر استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه محقق اردبیلی
دکتر مسعود صفایی پور استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر ناهید سجادیان استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر محمدعلی فیروزی استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر یارمحمد قاسمی استاد گروه علوم اجتماعی دانشگاه ایلام

اعضای مشورتی هیأت تحریریه (بین المللی)

Saied Pirasteh, Faculty of Environment, University of Waterloo, Waterloo, Canada

Soheil Sabri Centre for Spatial Data Infrastructures and Land Administration in The University of Melbourne

ویراستار فارسی: دکتر مختار ابراهیمی استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید چمران اهواز
ویراستار انگلیسی: سجاد ملایی قلعه محمد
مدیر داخلی: دکتر الیاس مودت
کارشناس نشریه: مهناز حسینی سیاه گلی
صفحه آرایی: فهیمه فدائی جزی

ناشر: دکتر سعید ملکی (خصوصی)

آدرس: ایلام، خیابان پاسداران، خیابان شهید چمران، بن بست شهید چمران، کدپستی ۴۸۴۸۴-۶۹۳۱۶

شاپای الکترونیکی: ۲۷۸۳-۰۷۶۴

تلفن: ۰۸۴۳۳۳۵۰۹۲۴-۰۹۱۸۸۴۲۴۴۱۵

پست الکترونیک: srdjournal@gmail.com

پست الکترونیک پشتیبان: sustainableregionaldevelopmentstudiesjournal@gmail.com

وبسایت نشریه: www.srds.ir

این فصلنامه مسئول آرا و نظریات مندرج در مقالات نیست. فصلنامه در ویرایش مطالب آزاد است؛ مقالات دریافت شده برگردانده نمی شود.

این فصلنامه با عنوان "مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای" در زمینه جغرافیا (تخصصی) به زبان فارسی و ترتیب انتشار فصلنامه مجوز انتشار به شماره ۸۲۷۸۲ مورخ ۱۳۹۹/۰۶/۳۱ از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دریافت نموده است.

راهنمای تدوین و ارسال مقاله به فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای

نحوه ارسال مقاله

- ۱- پذیرش مقاله صرفاً از طریق سایت فصلنامه <http://srds.ir> امکان پذیر است. برای ثبت نام در سایت فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای و ارسال مقاله لطفاً مراحل زیر را اجرا فرمایید:
- ۲- به سایت <http://srds.ir> وارد شوید. به سایت فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای خوش آمدید.
- ۳- روی گزینه (ورود به سامانه) کلیک کنید، سپس روی کلمه (ثبت نام در سامانه) کلیک کنید. صفحه ثبت نام ظاهر خواهد شد. پس از تکمیل صفحه ثبت نام روی گزینه ذخیره در پایین صفحه کلیک کنید، آنگاه به E-mail خود مراجعه فرمایید و کد کاربری و رمز ورود خود را دریافت نمایید.
- ۴- در این مرحله، کد کاربری و رمز ورود که از طریق سیستم به ایمیل شما ارسال گردیده، وارد کنید و از خدمات Online فصلنامه استفاده نمایید.
- ۵- یادآوری: قابل ذکر است که از این اسم شناسه و کلمه عبور هم برای انجام داوری و هم برای ارسال مقالات خود می توانید استفاده نمایید.

راهنمای نگارش مقاله

- نشریه "مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای" در علوم جغرافیایی، برنامه ریزی شهری و منطقه ای، محیط زیست شهری، آمایش سرزمین، علوم اجتماعی، شهرسازی و سایر رشته های مرتبط، به زبان فارسی، مقاله می پذیرد.
۱. نشریه "مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای" فقط مقالات علمی را می پذیرد که جنبه علمی و پژوهشی داشته باشد.
 ۲. حاصل مطالعات، تجربه ها و پژوهش های نویسنده یا نویسندگان باشد.
 ۳. مقاله قبلاً برای هیچ یک از نشریات داخلی و خارجی ارسال و یا در هیچ یک از آنها چاپ نشده باشد.
 - ۴- زبان رسمی فصلنامه، فارسی است، اما چکیده مقالات به زبان انگلیسی نیز ضروری است.
 - ۵- مقالاتی که توسط دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری با همکاری استادان راهنما و یا مشاور تهیه می شود، ضرورتاً باید با امضای استاد مربوطه به فصلنامه ارسال گردد؛ در غیر این صورت در هیأت تحریریه قابل طرح نخواهد بود. در عین حال نویسنده مسئول و ترتیب اسامی نویسندگان به همان ترتیبی که در سایت ثبت شده باشد، در مقاله خواهد آمد و پس از آن غیر قابل تغییر خواهد بود.
 - ۶- چکیده فارسی مقاله (۲۰۰ تا ۲۵۰ واژه)، و شامل باید دارای مقدمه و بیان مسأله، هدف، روش، یافته ها، نتیجه گیری و ۳ تا ۷ واژه کلیدی باشند.
 - ۷- مقالات ارسالی به فصلنامه، در محیط Word با قلم B Nazanin نازک فونت ۱۲، فاصله تقریبی میان سطور ۱ حروفچینی و تایپ گردد. حاشیه از بالا ۳، از پایین ۳، از راست ۳ و از چپ ۳ سانتیمتر باشد. عنوان مقاله با فونت B Titr ۱۴، مشخصات نویسنده یا نویسندگان با فونت B Nazanin ۱۰، چکیده فارسی با فونت B Nazanin ۱۰ و چکیده انگلیسی با قلم Times New Roman ۱۰ فهرست عنوان های متن با فونت B Nazanin Bold ۱۴، عنوان های فرعی با فونت B Nazanin Bold ۱۲، منابع و مآخذ با فونت معمولی Nazanin ۱۲ نگاشته شود.
 - ۸- مقاله در چهار فایل جداگانه شامل؛ یک فایل مقاله با مشخصات نویسنده یا نویسندگان با فرمت Word، فایل دوم حاوی مقاله اصلی در محیط Word بدون صفحه مشخصات نویسندگان، فایل سوم حاوی مقاله اصلی PDF شده بدون صفحه مشخصات نویسندگان و فرم تعدنام مقاله باشد.
 - ۹- مقالات ارسال شده باید دارای بخش های زیر باشد:

صفحه اول:

عنوان کامل مقاله به فارسی، مشخصات نویسنده یا نویسندگان بر اساس فرمت مجله چکیده فارسی (۲۰۰ تا ۲۵۰ واژه)، کلید واژگان فارسی (۳ تا ۷ واژه کلیدی).

و عنوان کامل مقاله به انگلیسی، مشخصات نویسنده یا نویسندگان بر اساس فرمت مجله به انگلیسی چکیده انگلیسی (۲۵۰ تا ۳۰۰ واژه)، کلید واژگان انگلیسی (معادل کلید واژه های فارسی)

صفحه دوم

به بعد متن اصلی مقاله آورده شود، شامل: مقدمه و بیان مسأله، مبانی نظری، معرفی محدوده مورد مطالعه (با ارائه نقشه)، پیشینه پژوهش، روش پژوهش، تجزیه و تحلیل داده ها، نتیجه گیری، پیشنهادها، منابع و مأخذ باشد.
✓مأخذ در متن مقاله به روش APA شامل: داخل پرانتز با ذکر نام خانوادگی نویسنده، سال انتشار: صفحه مورد استفاده آورده شود.

✓مثال نحوه ارجاع در داخل متن: (شکوئی، ۱۳۷۲: ۶۰)

✓ معادل های انگلیسی در هر صفحه با علامت یا شماره گذاری مستقل برای هر صفحه، در پاورقی آورده شود.
✓روش ارائه منابع و مأخذ در انتهای مقاله:

✓ مثال برای کتاب: نام خانوادگی، نام نویسنده یا نویسندگان، (سال انتشار). عنوان کتاب. نام ناشر. شماره جلد. نوبت چاپ. محل انتشار. بدیهی است نحوه درج در فهرست منابع و مأخذ به ترتیب حروف الفبا خواهد بود. مثال: شکوئی، حسین (۱۳۷۲). دیدگاه های نو در جغرافیای شهری، انتشارات سمت، جلد اول، چاپ هفتم، تهران.
✓مثال برای نشریه: نام خانوادگی، نام نویسنده یا نویسندگان (سال انتشار). عنوان مقاله، نام نشریه، دوره، شماره صفحات مقاله (مثال: صص ۱۰-۳۶).

✓در استفاده از واژه ها و عبارات غیر فارسی تا حد امکان معادل فارسی آنها در متن بکار رود و خود عبارت در اولین بکارگیری در زیرنویس ذکر شود.

✓در صورت استفاده از منابع غیر فارسی ارجاع داخل متن به فارسی در متن نوشته شود و نام ها و سال در اولین بار به انگلیسی در زیرنویس ارائه شود.

✓در ارجاع درون متنی، در منابعی که بین ۲ تا ۵ نویسنده دارند در بار نخست ذکر نام فامیل همه نویسندگان الزامی است، در تکرارهای بعدی از واژه «و همکاران» استفاده می شود. برای منابع با نویسندگان ۶ و بیشتر از واژه «و همکاران» استفاده نمایید
✓دقت داشته باشید تمام منابع فارسی و انگلیسی در فهرست منابع قرار داشته باشد و از ذکر منابعی که در متن استفاده نشده است، جداً خودداری گردد.

✓از بکار بردن واژه همان در منابع داخل متن (همان و قبلی، ۱۳۹۸: ۲۰) خودداری شود.

✓در متن مقاله به شماره عکس ها، جداول و نمودارها اشاره شود و محل تقریبی آنها مشخص گردد.

✓در تنظیم جداول، منحنی ها، اشکال و تصاویر، رعایت نکات زیر الزامی است:

۱- اطلاعات جداول باید شامل: شماره و عنوان باشد و اگر داده ها و اطلاعات جداول از سازمان، سایت و پژوهشی اخذ شده است در پایین جدول مأخذ آن ذکر گردد.

۲- هر ستون جدول باید دارای عنوان و واحد مربوط به خود باشد، چنانچه تمام ارقام جدول دارای واحد یکسان باشند، می توان واحد را در عنوان جدول ذکر نمود.

۳- توضیحات اضافی عنوان و متن جدول، به صورت زیرنویس ارائه گردد. نتایج بررسی های آماری، باید به یکی از روش های علمی در جدول منعکس شود.

۴- شکل ها با فرمت تک ستونی با کیفیت مطلوب در مقاله درج می شوند.

۵- کلیه نقشه ها، شکل ها، نمودارها و تصاویر با واژه "شکل" نامگذاری شده و عنوان شکل در زیر آن درج شود.

۶- شماره شکل (ها) به ترتیب ارائه نتایج آنها در مقاله تعیین و محل قرارگیری شماره آنها پس از ارائه نتایج ذیربط در متن مقاله می باشد

۷- شکل ها باید به صورت رنگی یا سیاه و سفید و با کیفیت مناسب و مطلوب تهیه شده و شماره و عنوان آنها در پایین بیاید. نقشه ها باید واضح باشند مطالب آنها خوانا و دارای مقیاس باشد. ذکر مأخذ عکس ها یا شکل هایی که از منابع دیگر اقتباس شده اند، الزامی است، در عین حال جداول، نقشه ها، نمودارها و اشکالی که توسط نویسندگان تولید گردیده نیز مأخذ آن به نویسنده یا نویسندگان ارجاع داده شود. بطور مثال (مأخذ: نویسندگان، ۱۳۹۸).

روابط و فرمول‌های ریاضی با یک سایز کوچکتر از متن مقاله و از سمت چپ تایپ می‌شوند و برای اشاره به آن‌ها از شماره فرمول در داخل پرانتز استفاده می‌شود. شماره هر فرمول در گوشه سمت راست آخرین سطر فرمول درج می‌شود.

به کاربردن اعداد به صورت لاتین (به استثنای فرمول‌ها) مجاز نمی‌باشد، بنابراین تمام اعداد در داخل متن و جداول به صورت فارسی تایپ شده و دقت شود که تنظیمات نرم افزار آفیس به صورت (Context) باشد.

– مقاله‌های رسیده توسط سه نفر از استادان متخصص به صورت محرمانه داوری خواهد شد.

– بدیهی است در صورتی که مقاله از نظر داوران نیاز به اصلاحاتی داشته باشد، پس از اعمال نظرات اصلاحی داوران در مقاله، لازم است جهت بررسی‌های بعدی، موارد اصلاح شده توسط نویسنده به صورت هایلایت شده به رنگ زرد در داخل متن مقاله مشخص گردد.

– مسؤولیت صحت و سقم مقاله به لحاظ علمی و حقوقی به عهده نویسنده مسئول مکاتبات است.

– مقالات ترجمه اصولاً پذیرفته نمی‌شود.

– حداکثر حجم مقالات، شامل جدول‌ها و منحنی‌ها ۲۰ صفحه A4 باشد.

– فصلنامه حق رد یا قبول و نیز ویراستاری مقالات را برای خود محفوظ می‌دارد و از بازگرداندن مقالات دریافتی معذوراست.

– اصل مقالات رد شده یا انصراف داده شده، پس از سه ماه از مجموعه آرشیو فصلنامه خارج خواهد شد و فصلنامه هیچ گونه مسؤولیتی در این زمینه نخواهد داشت.

فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای	
B Titr 14	عنوان مقاله
B Nazanin 10 Bold	نام نویسنده و نویسندگان
B Nazanin 10	مشخصات نویسنده یا نویسندگان (افیلیشن)
B Nazanin 14	چکیده
نازک B Nazanin 10	متن چکیده
B Times New Roman,12Bold	Article Title
B Times New Roman,10Bold	نام نویسنده و نویسندگان به لاتین
B Times New Roman,10	مشخصات نویسنده یا نویسندگان (افیلیشن) به لاتین
B Nazanin 14 Bold	عناوین اصلی
نازک B Nazanin 12	متن مقاله به فارسی
B Times New Roman,10	منابع لاتین در متن
B Nazanin 12 Bold	عناوین فرعی
B Nazanin 11 Bold	عناوین جداول
B Nazanin 10 Bold	متن جداول
B Nazanin 11 Bold	عناوین شکل‌ها
B Nazanin 10 Bold	متن شکل
B Times New Roman,10Bold	روابط و فرمول‌های ریاضی
نازک B Nazanin 11	منابع فارسی
نازک B Times New Roman,10	منابع لاتین

داوران فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای/ دوره ۴، شماره ۳، شماره پیاپی ۱۳، پاییز ۱۴۰۲

دکتر حمیدرضا وارثی	استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان
دکتر نادر زالی	دانشیار گروه شهرسازی دانشگاه گیلان
دکتر پرویز سلیمانی مقدم	استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور
دکتر سعید ملکی	استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر پاکزاد آزادخانی	استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه باختر
دکتر علی آذر	عضو هیأت علمی گروه شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه
دکتر الیاس مودت	استادیار گروه شهرسازی دانشگاه صنعتی جندی شاپور دزفول
دکتر رسول قربانی	استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز
دکتر اکبر کیانی	دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه زابل
دکتر محمد ابراهیمی	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران
دکتر یحیی جعفری	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر فرشته شنبه پور	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
مهناز حسینی سیاه گلی	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
هوشنگ مرادی	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر قاسم فرهمند	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید بهشتی تهران
دکتر صفیه دامن باغ	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر محمدرضا روحانی رصاف	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر مجید گودرزی	دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
فهیمة فدائی جزی	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز
سیدرضا حسینی کهنوج	گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد
دکتر محمدرضا امیری فهلیانی	گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز

فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای / دوره ۴، شماره ۳، شماره پیاپی ۱۳، پاییز ۱۴۰۲

مدل سازی نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان

نرگس ابدالی قلائی..... ۱۶-۱

بررسی وضعیت سالمندی جمعیت شهری استان گیلان جهت نیل به شهر دوستدار سالمند

سید مهدی موسی پور؛ داود حاتمی؛ حمیده حاتمی..... ۳۲-۱۷

ارزیابی توزیع فضایی دستگاه های خدمات رسان با تأکید بر دسترسی (نمونه موردی گرگان)

رضا خلیلی باروق؛ سید کامیز لطیف عقیلی؛ شمسی سادات میراسداللهی..... ۳۳-۴۸

کاوشی در بهره‌وری انرژی خانه‌های سنتی: درس‌هایی برای معماری مدرن

سارا محمدزاده اکبری..... ۴۹-۶۰

بررسی تأثیر طراحی شهری بر رفتار شهروندان (نمونه موردی: خیابان مدرس کرمانشاه)

نگین رضائی جبارآبادی..... ۶۱-۷۵

بازآفرینی پایدار و خلاق شهری با تأکید بر فعالیت های اقتصادی سازگار

آیناز ناهیدی آذر؛ مرتضی میرغلامی؛ احد نژاد ابراهیمی..... ۷۶-۱۰۱

بررسی تطبیقی فعالیت های اقتصادی در بازآفرینی خلاق مراکز محله در بافت های تاریخی

الهه مختاری؛ مرتضی میرغلامی؛ احد نژاد ابراهیمی..... ۱۰۲-۱۲۲

مدل سازی نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان

نرگس ابدالی قلائی*

۱. کارشناس بهداشت عمومی، گروه بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۰

چکیده

زمینه و هدف: سرطان یکی از شایع‌ترین علل مرگ‌ومیر در سراسر جهان است. همواره نقش عوامل طبیعی و جغرافیایی در نحوه و چگونگی توزیع و اثرات آن بر کانون‌های بیماری و نقش فرآیندهای طبیعی در تغییرات بنیادی و انسان‌ها و نیز بیماری‌های مرتبط با انسان، حتی در مکان‌هایی که این تأثیرات به‌وضوح در مرگ‌ومیر یا نابودی زیستگاه‌ها و خود استان مشخص باشد، نمود کم‌رنگی دارد.

روش بررسی: این پژوهش از نظر ماهیت هدف کاربردی و از لحاظ روش تحقیق توصیفی - تحلیلی مبتنی بر مطالعات میدانی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه بیماران مبتلابه سرطان دستگاه گوارش که بین سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۹۶ تشخیص و در سامانه سیما سرطان (سامانه یکپارچه‌سازی مدیریت الکترونیک) ثبت شده و در استان لرستان اقامت دائم داشته‌اند به‌صورت سرشماری وارد مطالعه شده‌اند در ادامه برای دستیابی به اهداف پژوهش شاخص‌های مرتبط با نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش شاخص‌های (متوسط بارش سالانه، پوشش گیاهی، میانگین دمای سالانه، میانگین ساعات آفتابی و مناطق اقلیمی) استخراج گردید جهت بررسی و نقش عوامل جغرافیایی در طبقه‌بندی و توزیع این شاخص‌های از آزمون‌های تی تک نمونه‌ای، همبستگی پیرسون، و آزمون فریدمن استفاده گردید. در ادامه نیز جهت تبیین مدل از طریق رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی استفاده و سطح و وضعیت این اثرات در نرم‌افزار Arc GIS استفاده شد.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که مهم‌ترین مؤلفه تأثیرگذار بر متغیر پراکنش سرطان، مؤلفه پوشش گیاهی با ضریب ۰/۹۱ درصد بود که این متغیر به‌خوبی وضعیت اثرگذاری را تبیین می‌کند. همچنین نتایج اثرگذاری عوامل جغرافیایی به‌گونه‌ای بود که شهرستان خرم‌آباد و بروجرد بیشترین اثر، شهرستان‌های کوهدشت، دلفان و الیگودرز و دورود اثر متوسط و شهرستان‌های سلسله، پلدختر و ازنا کمترین اثرگذاری را از عوامل جغرافیایی پذیرفته بودند.

کلید واژه‌ها: مدل‌سازی، عوامل جغرافیایی، سرطان، دستگاه گوارش، لرستان.

* نویسنده مسئول: abdali.narges4505@gmail.com

ارجاع به این مقاله: ابدالی قلائی، ن. (۱۴۰۲). مدل سازی نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان، فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۴(۳)، ۱-۱۶

مقدمه و بیان مسأله

توجه کافی به نقش عوامل جغرافیایی بر پراکنش بیماری‌ها موجب می‌شود مسئولان بهداشتی بتوانند سرعت پخش بیماری و زمان رسیدن بیماری به مکان‌های مختلف را با دید وسیع‌تر و کامل‌تری پیش‌بینی کرده و زیر نظر داشته باشند. بنابراین می‌توان گفت؛ یکی از مهم‌ترین مسائل موجود در بهداشت عمومی، به دست آوردن و تعیین موقعیت تجمع غیرمعمولی گروهی از مسائل و مشکلات بهداشتی از جمله بیماری‌ها در زمان و یا در مکان خاص می‌باشد. (Toh CK, 2009: 397). هم‌زمان با رشد روزافزون اطلاعات پیرامون بیماری‌ها و مرگ‌ومیر، روش‌های متناسب برای تحلیل این نوع داده‌ها که پاسخگوی نیازهای مختلف باشد نیز رو به گسترش است (LiC, 2009: 634). یکی از این روش‌ها، پهنه‌بندی بیماری یا مرگ‌ومیر است که توزیع جغرافیایی بیماری‌ها یا مرگ را در کنار دیگر عوامل خطر در نظر می‌گیرد. (Azadeh S, 2008: 123). همواره نقش عوامل طبیعی و جغرافیایی در نحوه و چگونگی توزیع و اثرات آن بر کانون‌های بیماری و نقش فرآیندهای طبیعی در تغییرات بنیادی و انسان‌ها و نیز بیماری‌های مرتبط با انسان، حتی در مکان‌هایی که این تأثیرات به‌وضوح در مرگ‌ومیر یا نابودی زیستگاه‌ها و خود استان مشخص باشد، نمود کمرنگی دارد؛ (Moghipi, 2008: 683). بخصوص آثار جغرافیایی که یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر نحو تکوین و پایداری بیماری‌هاست در مطالعات نادیده گرفته شده و گاهی نگاه ضعیفی به آن داشته‌اند. در واقع، بیماری، تبلوری از فعالیت‌های تابع شرایط محیطی است که حاصل روابط این‌گونه فعالیت‌ها با محیط بیماری‌زاست که در قالب الگوهای قابل‌مشاهده و مطالعه است (Yazdizadeh, 2005: 130). سرطان یکی از مهم‌ترین علت‌های مرگ در سراسر جهان است. سرطان دومین علت مرگ‌ومیر بعد از بیماری‌های قلبی و عروقی در کشورهای توسعه‌یافته است (Alsayyad, 2007: 251). و سومین عامل مرگ‌ومیر در کشورهای کمتر توسعه‌یافته به شمار می‌آید (Mousavi, 2009: 63). طبق برآوردهای آژانس بین‌المللی تحقیقات سرطان در سال ۲۰۲۱، سرطان دستگاه گوارش پنجمین سرطان شایع در جهان محسوب می‌شود (Gloster, 1996: 26). نیمی از موارد بروز در جهان در آسیای شرقی و به‌طور عمده در چین اتفاق می‌افتد (Koosha, 2007: 74; Kim RH, 2011: 125). هم‌چنین سرطان دستگاه گوارش سومین علت عمده مرگ ناشی از سرطان در هر دو جنس در سراسر جهان (۸/۸ درصد مرگ‌ومیر کل سرطان‌ها) می‌باشد (GLOBOCAN, 2018: 120). گرچه موارد میزان بروز این بیماری در بعضی از جوامع پیشرفته به دلیل مداخلات مناسب نظیر آموزش بهداشت و در زمینه‌های تغذیه‌شناسی و کنترل رفتارهای مستعدکننده در حال کاهش می‌باشد، اما در کشورهای درحال توسعه به علت افزایش سن، فرهنگ نامناسب تغذیه و عدم کنترل رفتارهای نامناسب مانند استعمال دخانیات و الکل در حال افزایش است (Asmarian, 2012: 682). در کشور ایران نیز، بیماری سرطان پس از تصادفات جاده‌ای و بیماری‌های قلبی و عروقی سومین علت مرگ‌ومیر بوده و جزء مهم‌ترین مشکلات بهداشتی و درمانی تلقی می‌شود (سیادت و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۴).

در تفکر نوین جامعه علمی و دانشگاهی ایران، کاربردی کردن علوم و هدایت آن به سمت رفع نیازهای اساسی جامعه انسانی از اهم وظایف به شمار می‌آید. در پژوهش‌های بهداشتی و جغرافیایی همواره نقش عوامل طبیعی و جغرافیایی در نحوه و چگونگی توزیع و پراکنش نیز بررسی کانون‌های بیماری و اثراتی که فاکتورهای طبیعی و جغرافیایی بر نقش آن دارند از توزیع یکسانی برخوردار نمی‌باشد، در سالیان اخیر بررسی دقیق‌تر نقش مکان بر روی سلامت جوامع انسانی با استفاده از نقشه توزیع جغرافیایی شاخص‌های مرتبط با سلامت، افق جدیدی را برای برنامه‌ریزان امور سلامت و بهداشت جامعه برای پیش‌گیری و درمان بیماران ترسیم کرده است (کاوسی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲). هم‌زمان با رشد روزافزون اطلاعات پیرامون بیماری‌ها و مرگ‌ومیر، روش‌های متناسب برای تحلیل این نوع داده‌ها که پاسخگوی نیازهای مختلف باشد نیز رو به گسترش است. یکی از این روش‌ها، پهنه‌بندی بیماری یا مرگ‌ومیر است که توزیع جغرافیایی بیماری‌ها یا مرگ را در کنار دیگر عوامل خطر در

نظر می‌گیرد. (Noorbala, 2007: 19). چرا که توزیع جغرافیایی میزان‌های بروز، شیوع و مرگ‌ومیر نقش مهمی در تشخیص عوامل خطر و پیشگیری از آن‌ها را بازی می‌کند (Lawson, 2000: 19). در سالیان اخیر تلاش‌های فراوانی برای نقشه بندی بروز و مرگ‌ومیر بیماری‌هایی مانند سرطان صورت گرفته است اما جایگاه این نقش در بررسی و مدل سازی نقش عوامل جغرافیایی در بروز سرطان دستگاه گوارش امری گریزناپذیر است.

روش تحقیق پژوهش

این پژوهش از نظر ماهیت هدف کاربردی و از لحاظ روش تحقیق توصیفی - تحلیلی مبتنی بر مطالعات میدانی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه بیماران مبتلابه سرطان دستگاه گوارش که بین سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۳ تشخیص و در سامانه سیما سرطان (سامانه یکپارچه سازی مدیریت الکترونیک) ثبت شده و در استان لرستان اقامت دائم داشته‌اند به صورت سرشماری وارد مطالعه شده‌اند. داده‌های مربوط به بیماران شامل تاریخ تشخیص، سن، جنس و محل سکونت از معاونت بهداشت دانشگاه علوم پزشکی لرستان به دست آمد. مطابق با کدبندی ICD-10 (International classification of diseases) کد c15 تا c26 برای سرطان دستگاه گوارش در نظر گرفته شده است.

جدول ۱. اطلاعات توصیفی سرطان دستگاه گوارش دوره ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۶

سال	شهرستان	مری	دستگاه گوارش	نوع سرطان دستگاه گوارش				کل	زن	مرد
				روده کوچک	روده بزرگ	کبد	پانکراس			
۱۳۹۳	خرم‌آباد	۳۴	۱۰۴	۱۰	۸۱	۲۱	۱۳	۲۷۳	۱۰۳	۱۷۰
	بروجرد	۱۰	۳۷	۱	۲۴	۲۱	۱۰	۱۰۵	۳۹	۶۶
	دورود	۴	۵۱	۱	۱۳	۱۰	۴	۸۳	۱۸	۶۵
	کوه‌دشت	۱۱	۴۱	۰	۱۵	۹	۲	۷۹	۳۲	۴۷
	دلفان	۶	۱۸	۰	۸	۴	۵	۴۳	۲۳	۲۰
	سلسله	۹	۱۶	۰	۲	۶	۲	۳۵	۱۴	۲۱
	الیگودرز	۷	۱۶	۱	۸	۴	۴	۴۰	۱۷	۲۳
	ازنا	۲	۶	۰	۳	۱	۰	۱۲	۷	۵
۱۳۹۴	پلدختر	۵	۲۷	۰	۳	۲	۲	۴۰	۱۳	۷
	خرم‌آباد	۲۶	۷۳	۷	۵۸	۱۵	۲۰	۲۰۴	۶۵	۱۳۹
	بروجرد	۹	۴۷	۱	۳۷	۸	۵	۱۱۳	۳۶	۷۷
	دورود	۱۰	۲۳	۰	۹	۳	۱	۴۸	۱۶	۳۲
	کوه‌دشت	۱۱	۳۱	۱	۱۲	۱۰	۲	۶۸	۳۰	۳۸
	دلفان	۰	۶	۲	۴	۲	۱	۱۷	۷	۱۰
	سلسله	۳	۶	۰	۵	۲	۳	۱۹	۸	۱۱
	الیگودرز	۵	۱۷	۲	۸	۳	۳	۴۱	۱۴	۲۷
۱۳۹۵	ازنا	۱	۸	۱	۷	۳	۰	۲۰	۴	۱۶
	پلدختر	۲	۸	۰	۲	۳	۱	۱۶	۴	۱۲
	خرم‌آباد	۲۶	۵۳	۳	۳۴	۶	۹	۱۳۶	۵۵	۸۱
	بروجرد	۳	۳۳	۲	۳۸	۹	۷	۹۷	۳۹	۵۸

۲۱	۱۷	۳۸	۱	۱	۱۳	۲	۱۳	۵	دورود
۳۷	۲۰	۵۷	۶	۸	۷	۱	۲۳	۱۱	کوه‌دشت
۹	۱۴	۲۳	۲	۰	۵	۰	۱۱	۴	دلفان
۴	۷	۱۱	۰	۰	۴	۰	۴	۳	سلسله
۱۵	۱۰	۲۵	۱	۲	۵	۰	۱۴	۲	الیگودرز
۱۲	۷	۱۹	۰	۱	۹	۱	۴	۴	ازنا
۹	۷	۱۶	۰	۶	۳	۰	۶	۱	پل‌دختر
۷۱	۵۴	۱۲۵	۹	۴	۴۲	۲	۴۵	۱۴	خرم‌آباد
۶۲	۴۸	۱۱۰	۸	۲	۴۲	۱	۳۹	۱۳	بروجرد
۲۹	۲۶	۵۵	۱	۸	۱۰	۱	۲۱	۱۱	دورود
۲۱	۱۰	۳۱	۱	۱	۱۱	۱	۱۶	۱	کوه‌دشت
۴۷	۲۴	۷۱	۲	۶	۱۵	۱	۳۶	۸	دلفان
۱۰	۶	۱۶	۱	۳	۶	۰	۵	۰	سلسله
۴۳	۲۵	۶۸	۶	۱۲	۱۲	۱	۳۱	۱	الیگودرز
۲۱	۱۰	۳۱	۱	۲	۱۰	۱	۱۱	۵	ازنا
۱۱	۲۰	۳۱	۱	۳	۱۳	۲	۷	۳	پل‌دختر

۱۳۹۶

مأخذ: دانشگاه علوم پزشکی لرستان، ۱۴۰۲

در ادامه برای دستیابی به اهداف پژوهش شاخص‌های مرتبط با نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش شاخص‌های (متوسط بارش سالانه، پوشش گیاهی، میانگین دمای سالانه، میانگین ساعات آفتابی و مناطق اقلیمی) استخراج گردید. (جدول ۲)

جدول ۲. آماره‌های آزمون کولموگروف - اسمیرنوف

معناداری	نمره Z	متغیر
۰/۰۰۱	۱/۱۷	بارش سالانه
۰/۰۰۱	۱/۸۷	پوشش گیاهی
۰/۰۰۱	۲/۴۸	دما
۰/۰۰۱	۲/۳۳	ساعات آفتابی
۰/۰۰۱	۳/۱۵	مناطق اقلیمی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

در ادامه جهت بررسی و نقش عوامل جغرافیایی در طبقه‌بندی و توزیع این شاخص‌های از آزمون‌های تی تک نمونه‌ای، همبستگی پیرسون، و آزمون فریدمن استفاده گردید. جهت تبیین مدل از طریق رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی استفاده و سطح و وضعیت این اثرات در نرم‌افزار Arc GIS استفاده شد.

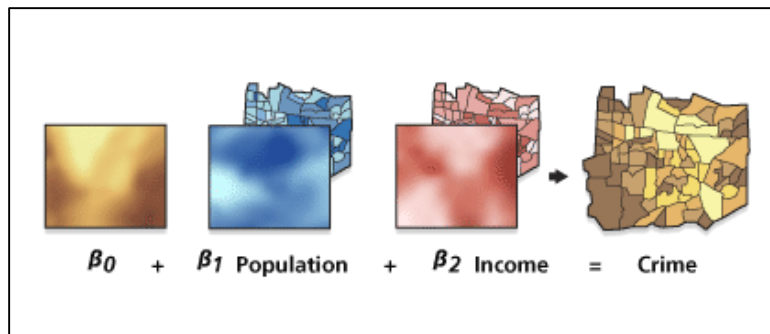
رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی (GWR)

اصطلاح رگرسیون وزنی جغرافیایی را کارلتون، براندسون و فودرینگهام در سال ۲۰۱۲ معرفی کردند در رگرسیون خطی داده‌های فضایی در فرایندی ایستا فرض می‌شوند رگرسیون خطی عمومی به صورت زیر است.

رابطه (۱)

$$Y_i = \beta_0 + \sum_k \beta_k x_{ik} + \varepsilon_i \quad i = 1, 2, \dots, n$$

در اینجا Y ارزش تخمین زده شده متغیر وابسته برای مشاهده B0i ضریب ثابت Bk پارامتر تخمین بریا متغیر Xik, K ارزش K امین متغیر برای i و ε_i جزء خطاست که فر می‌شود به صورت نرمال توزیع شده است.

شکل ۲. نحوه توزیع نرمال در GWR

در این شکل تعداد افراد بیمار درگیر سرطان دستگاه گوارش (B0) به همراه نسبت جمعیت هر شهرستان (B1) و نوع شاخص‌های جغرافیایی (B2) به عنوان سه عامل در شناسایی پهنه‌های مرتبط با پراکنش سرطان دستگاه گوارش به کار گرفته شده‌اند.

تخمین پارامترها در اندازه‌گیری این گونه مدل‌ها در فضا ثابت است.

رابطه (۲)

$$\beta' = (X^T X)^{-1} X^T Y$$

مدل رگرسیون وزنی جغرافیایی گسترش یافته رگرسیون عمومی است جوهره اصلی این مدل به صورت زیر است.

رابطه (۳)

$$y_i = \beta_0(u_i, v_i) + \sum_k \beta_k(u_i, v_i) X_{ik} + \varepsilon_i \quad i = 1, 2, \dots, n$$

جایی که (u_i, v_i) مختصات آمین نقطه را در فضا نشان می‌دهد. تابع پیوسته از $\beta_k(u, v)$ در هر منطقه i است و متغیرها توضیحی در نقطه i و ε_i جز خطاست. برای مجموعه داده‌های داده شده پارامترهای منطقه‌ای $\beta_k(u, v)$ با استفاده از مراحل حداقل مربعات تخمین زده می‌شود وزن‌های w برای $j=1, 2, \dots, n$ در هر موقعیت (u_i, v_i) تابع پیوسته‌ای از فواصل بین نقاط i و دیگر نقاط داده‌ای به دست می‌آید.

$$\beta = \begin{bmatrix} \beta_0(u_1, v_1) & \beta_1(u_1, v_1) & \dots & \beta_p(u_1, v_1) \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \beta_0(u_n, v_n) & \beta_1(u_n, v_n) & \dots & \beta_p(u_n, v_n) \end{bmatrix}$$

این ماتریس پارامترهای منطقه‌ای است هر سطر از رابطه زیر حاصل شده است.

رابطه (۴)

$$\beta(i) = (X^T W(i) X)^{-1} X^T W(i) Y$$

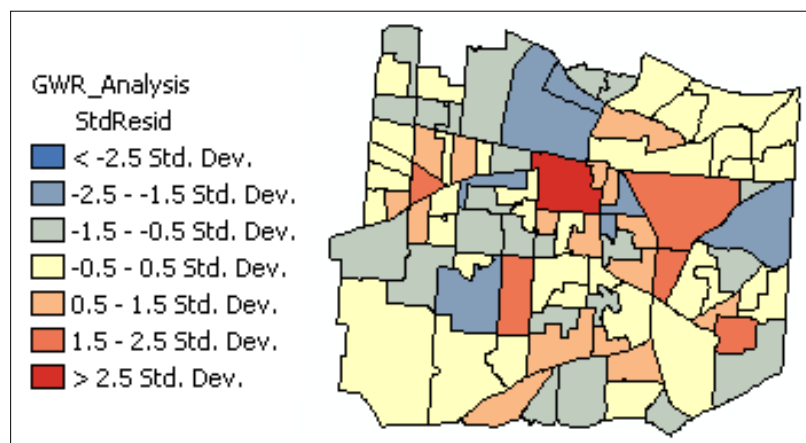
به‌طوری‌که $i=1,2,\dots,n$ نشان‌دهنده سطرهای ماتریس X ماتریس متغیرهای مستقل، Y متغیر وابسته $w(i)$ ماتریس $n*n$ وزن فضایی به‌صورت زیر است.

رابطه (۵)

$$W(i) = \text{diag} W_{i1}, W_{i2}, \dots, W_{in}$$

$$W(i) = \begin{bmatrix} W_{i1} & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & W_{i2} & \dots & \cdot \\ \vdots & & \ddots & \vdots \\ \cdot & \dots & \dots & W_{in} \end{bmatrix}$$

تخمین زدن رابطه ۴ تخمین حداقل مربعات است، اما ماتریس وزنی ثابت نیست. از این‌رو $W(i)$ باید برای هر نقطه i محاسبه شود w_{ij} تقریبی از هر نقطه داده در موقعیت i را نشان می‌دهد. نقاط داده‌ای نزدیک به i دارای وزن بیشتری در تخمین پارامترهای $\beta(i)$ نسبت به نقاط دورتر است. توابع وزنی متفاوتی تعریف کردنی است متداول‌ترین، تابع کرنل، گاوسی و تابع وزنی است.

شکل ۳. تابع وزنی نهایی در GWR

تابع وزنی حاصل شده در رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی نشان می‌دهد که ارزش و اهمیت پراکنش شاخص‌های مطرح‌شده به ترتیب زیر بوده است:

چنانچه توزیع و پراکنش بزرگ‌تر از $2/5$ خطای استاندارد باشد توزیع بیماری تابع الگوی خوشه‌ای و وضعیت نامناسبی را نشان می‌دهد.

چنانچه توزیع و پراکنش کوچک‌تر از $2/5$ خطای استاندارد باشد توزیع بیماری تابع الگوی پراکنده و وضعیت مناسبی را نشان می‌دهد.

تحلیل یافته‌ها

مقایسه وضعیت پراکنش سرطان در شهرستان‌های مختلف استان

جهت مقایسه وضعیت پراکنش سرطان در شهرستان‌های مختلف استان لرستان، از آزمون آنالیز واریانس یک‌طرفه استفاده شده و نتایج موردنظر در جدول (۳) زیر آورده شده است. به‌طور کلی هرگاه برابری بیش از دو میانگین مورد آزمون قرار گیرد، از آزمون تحلیل واریانس استفاده می‌شود. در مواردی که یک متغیر مستقل مقوله‌ای وجود داشته و آزمودنی‌ها به‌طور تصادفی به بیش از دو گروه تقسیم شده باشند، تحلیل یک عاملی واریانس بکار برده می‌شود. در تحلیل واریانس یک عاملی فرض صفر مبنی بر برابری تمام میانگین‌ها است.

جدول ۳. مقایسه وضعیت پراکنش سرطان در شهرستان‌های مختلف استان

نام شهرستان	میانگین ^۱	انحراف معیار	آماره
خرم‌آباد	۸۹/۰۹	۹/۸۲	$F = 4/90$ $DF = 9$ $Sig = 0/001$
بروجرد	۸۷/۶۱	۱۰/۳۳	
دورود	۸۳/۲۰	۱۰/۰۴	
کوه‌دشت	۸۳/۴۲	۱۲/۰۶	
دلفان	۸۱/۹۹	۱۰/۸۰	
سلسله	۷۹/۳۴	۱۰/۶۳	
الیگودرز	۶۸/۶۲	۹/۱۴	
ازنا	۸۳/۹۳	۹/۲۶	
پل‌دختر	۸۰/۳۵	۱۰/۰۵	

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

نتایج تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان می‌دهد که مقایسه وضعیت پراکنش سرطان در سطح شهرستان‌های استان لرستان در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار بوده است ($P < 0/05$) و ($F = 4/90$). به این معنا که میزان سرطان در سطح شهرستان‌های استان، مقادیر متفاوتی بوده است. مقایسه میانگین در بین شهرستان‌های استان نیز نشان می‌دهد که بالاترین میزان مربوط به شهرستان خرم‌آباد و بروجرد با میانگین‌های ۸۹/۰۹ و ۸۷/۶۱ و پایین‌ترین میزان نیز مربوط به شهرستان الیگودرز و سلسله به ترتیب با میانگین‌های ۶۸/۶۲ و ۷۹/۳۴ بوده است.

بررسی تأثیر عوامل جغرافیایی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش

برای مطالعه تأثیر همزمان مولفه‌های ۵ متغیر مستقل (عوامل جغرافیایی) بر روی متغیر وابسته (سرطان دستگاه گوارش) از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شده است (جدول ۴). برای این منظور، ابتدا متغیر سرطان دستگاه گوارش به‌عنوان متغیر وابسته و مولفه‌های ۵ گانه (متوسط بارش سالانه، پوشش گیاهی، میانگین دمای سالانه، میانگین ساعات آفتابی و مناطق اقلیمی) به‌عنوان متغیرهای مستقل وارد شده و با روش گام‌به‌گام مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

جدول ۴. تأثیر عوامل جغرافیایی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش

متغیرها	R	R ²	B	Beta	t	Sig
بارش سالانه	۰/۳۲	۰/۱۰	۱/۸۴	۰/۳۷	۸/۰۹	۰/۰۰۱

۱ - میانگین در این بخش ضریب به‌دست آمده تعداد افراد مبتلا در هر شهرستان هستند.

۰/۰۰۱	۴/۹۲	۰/۲۵	۰/۹۰	۰/۲۳	۰/۶۱	پوشش گیاهی
۰/۰۰۱	۱/۷۳	۰/۱۸	۰/۲۹	۰/۲۶	۰/۵۱	دما
۰/۰۰۱	۲/۸۰	۰/۱۳	۰/۶۳	۰/۲۷	۰/۵۲	ساعات آفتابی
۰/۰۰۱	۱/۹۹	۰/۱۰	۰/۳۱	۰/۲۹	۰/۵۴	مناطق اقلیمی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

بر اساس نتایج و اطلاعات مندرج در جدول ۵ فوق، می‌توان گفت: در تبیین نقش عوامل جغرافیایی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش (متوسط بارش سالانه، پوشش گیاهی، میانگین دمای سالانه، میانگین ساعات آفتابی و مناطق اقلیمی) وارد معادله رگرسیونی شده و در مجموع متغیرهای پیش‌بین حدود $R^2 = 0/29$ از واریانس متغیر ملاک را تبیین می‌کنند. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون به روش گام‌به‌گام نشان می‌دهد که مهم‌ترین مؤلفه تأثیرگذار بر پراکنش سرطان گوارش شاخص، پوشش گیاهی می‌باشد که به‌تنهایی ۱۰ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین می‌کند. پس از آن مؤلفه مناطق اقلیمی قرار گرفته است که ۱۳ درصد به قدرت تبیین مدل افزوده است. همچنین تأثیر کلیه مؤلفه‌های مورد بررسی بر متغیر پراکنش سرطان، مثبت و در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار می‌باشد. بدین‌صورت است که با افزایش هر واحد متغیر مستقل، نمره متغیر وابسته به اندازه چند واحد ضریب رگرسیون (Beta) تغییر می‌کند.

بررسی وضعیت نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش از طریق (GWR)

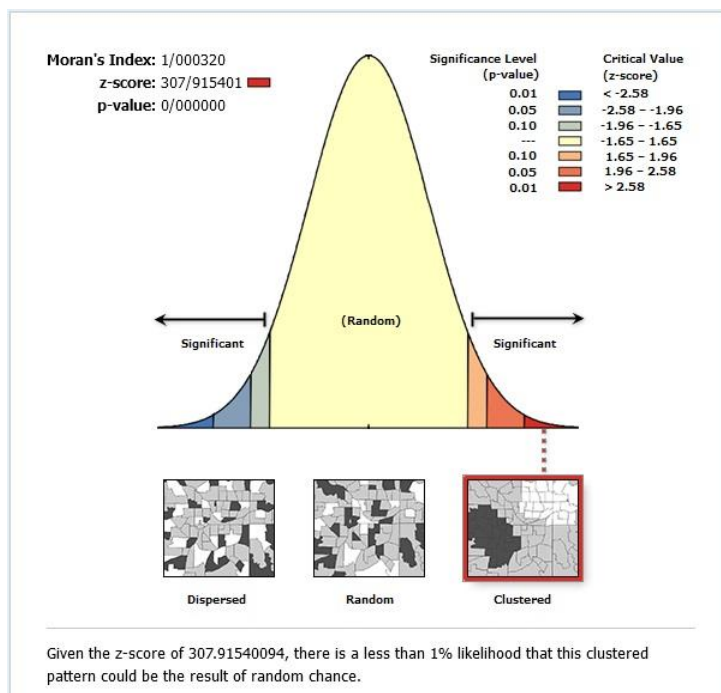
به‌منظور بررسی خودهمبستگی فضای و شناسایی نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش از ابزار رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی استفاده می‌شود به‌گونه‌ای که ضریب روند الگوی به‌دست‌آمده در لایه‌ها اعمال و در محیط Arc GIS اضافه شد شکل (۵).

جدول ۵. وضعیت نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش

شاخص	St. Error	Sigma	R ²
بارش سالانه	۰/۰۰۰۰۵	۱۲/۲۵۶۲۷	۰/۸۶
پوشش گیاهی	۰/۰۰۰۰۵	۱۱/۳۱۸۶۳	۰/۹۱
دما	۰/۰۰۰۰۵	۱۰/۶۴۲۸۷	۰/۷۸
ساعات آفتابی	۰/۰۰۰۰۵	۱۲/۴۷۱۹۸	۰/۹۰
مناطق اقلیمی	۰/۰۰۰۰۵	۱۱/۷۹۰۱۴	۰/۷۹

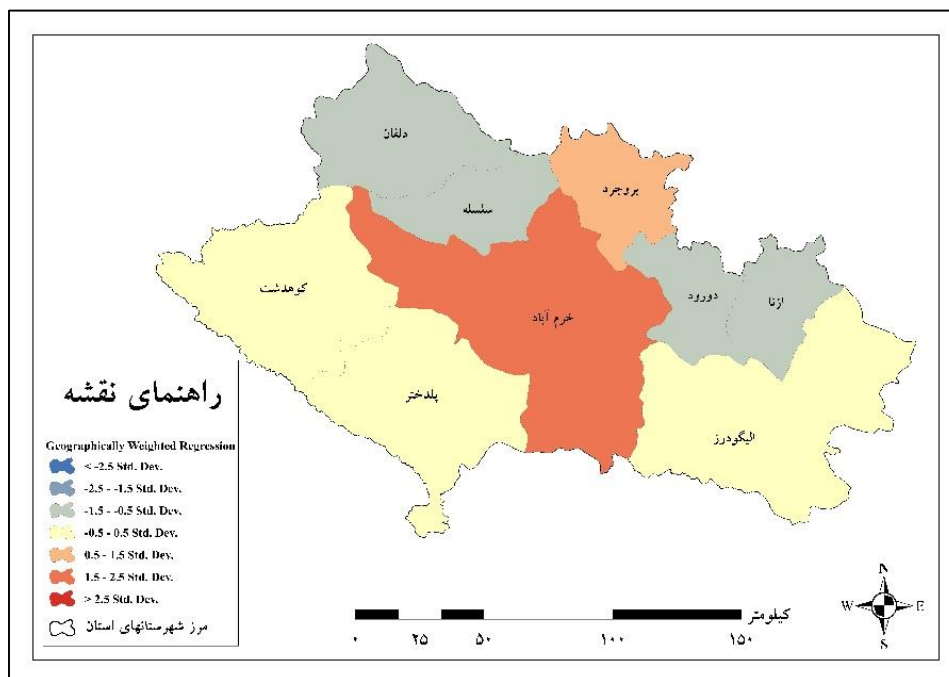
مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

نتایج تحلیل رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی حاکی از آن بود که مهم‌ترین مؤلفه تأثیرگذار بر متغیر پراکنش سرطان، مؤلفه پوشش گیاهی با ضریب ۰/۹۱ درصد بود که این متغیر به‌خوبی وضعیت اثرگذاری را تبیین می‌کند. پس از آن ساعات آفتابی با ضریب ۰/۹۰ درصد، بارش سالانه با ضریب ۰/۸۶ و مناطق اقلیمی با ضریب ۰/۷۹ درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. همچنین تأثیر کلیه مؤلفه‌های مورد بررسی مثبت و در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار می‌باشد.

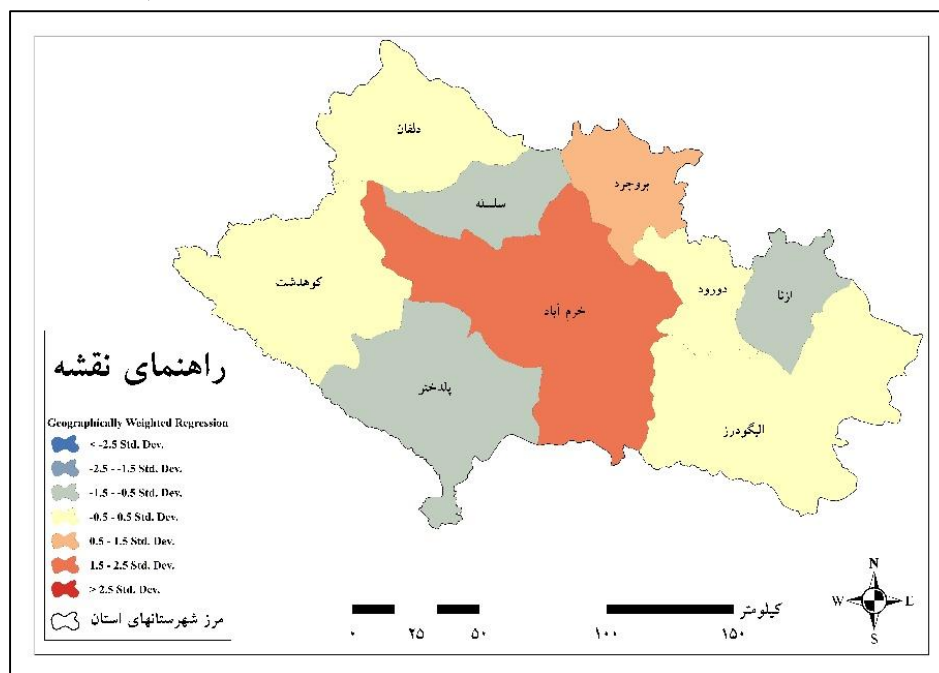
شکل ۴. وضعیت اثرگذاری شاخص جغرافیایی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش

نتایج شکل ۴ نشان می‌دهد که وضعیت اثرگذاری شاخص جغرافیایی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در سطح استان به صورت خوشه‌ای بوده است این نتایج نشان می‌دهد که سرطان دستگاه گوارش در سطح استان تابع پراکنش عوامل جغرافیایی مورد بررسی است به گونه‌ای که عوامل اثرگذار جغرافیایی باعث گردیده‌اند که سرطان به صورت خوشه‌ای در سطح استان و در شهرستان‌های خاصی به صورت متمرکز و با درصد بیشتری دیده شوند. نتایج این مقادیر در هر شاخص قابل دسترسی هستند و به عنوان مقادیر خروجی مشتق شده برای استفاده بالقوه در مدل‌ها یا متون منتقل می‌شوند. با توجه به شکل ۴ وضعیت قرار شهرستان‌های استان لرستان حاکی از آن بود که به صورت کلی در تمامی شاخص‌ها وضعیت به صورت خوشه‌ای توزیع شده بودند. در ادامه نیز تحلیل این بخش به صورت زمانی و مکانی تحلیل از طریق مدل رگرسیون وزن دار جغرافیایی تحلیل گردید.

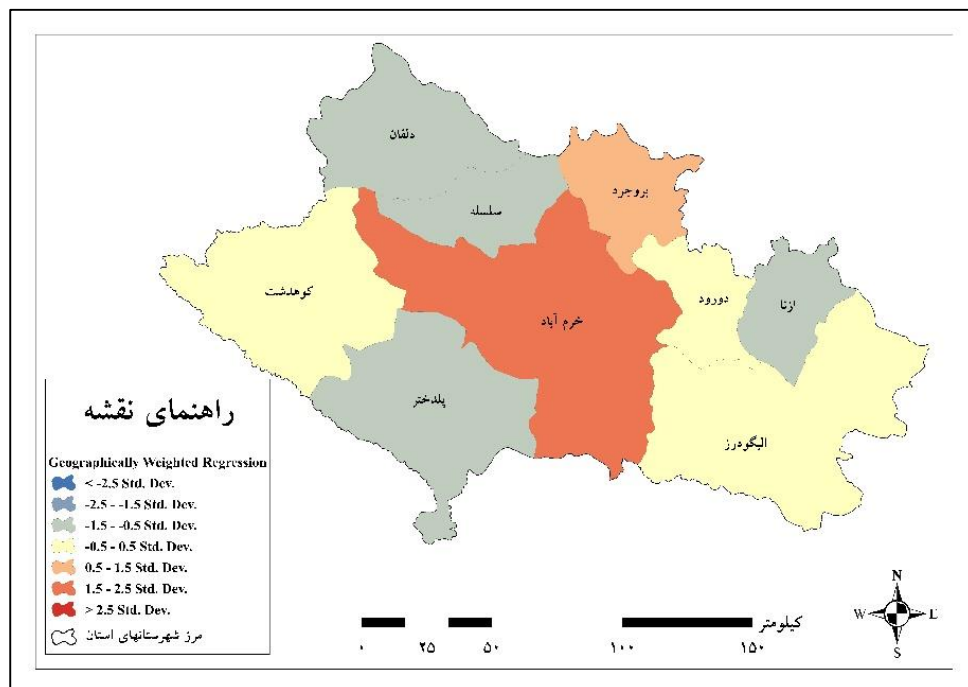
شکل ۵. وضعیت اثرگذاری شاخص بارش سالانه بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در شهرستان‌ها

نتایج تحلیلی رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی حاکی از آن بود که اثرگذاری شاخص بارش بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان به‌گونه‌ای بود که شهرستان خرم‌آباد و بروجرد بیشترین اثر، شهرستان‌های کوهدشت، پلدختر و الیگودرز اثر متوسط و شهرستان‌های دلفان، سلسله، دورود و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان بارش سالانه پذیرفته‌اند.

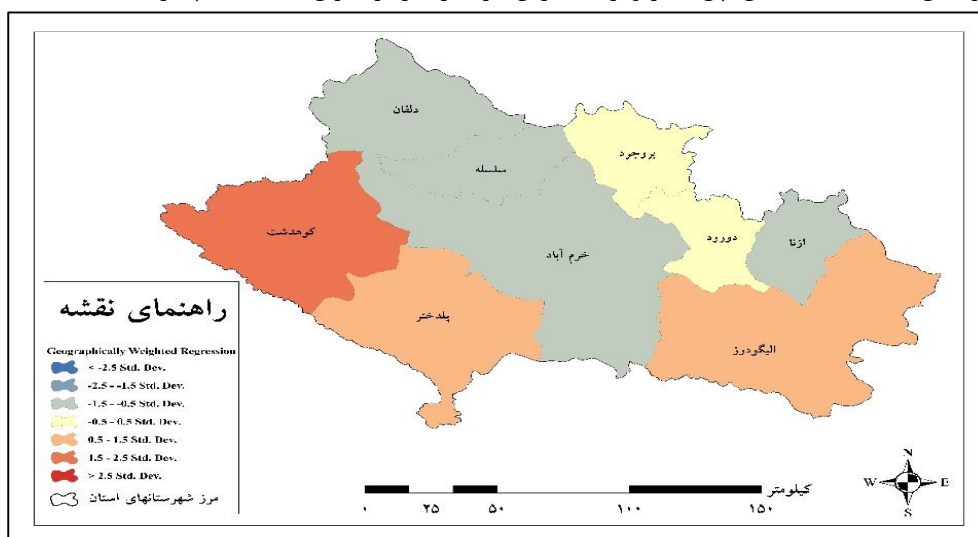
شکل ۶. وضعیت اثرگذاری شاخص پوشش گیاهی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در شهرستان‌ها

نتایج تحلیلی رگرسیون وزن دار جغرافیایی حاکی از آن بود که اثرگذاری شاخص پوشش گیاهی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان به گونه ای بود که شهرستان خرم آباد و بروجرد بیشترین اثر، شهرستان های کوهدشت، دلفان و الیگودرز و دورود اثر متوسط و شهرستان های سلسله، پلدختر و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان پوشش گیاهی سالانه پذیرفته اند.

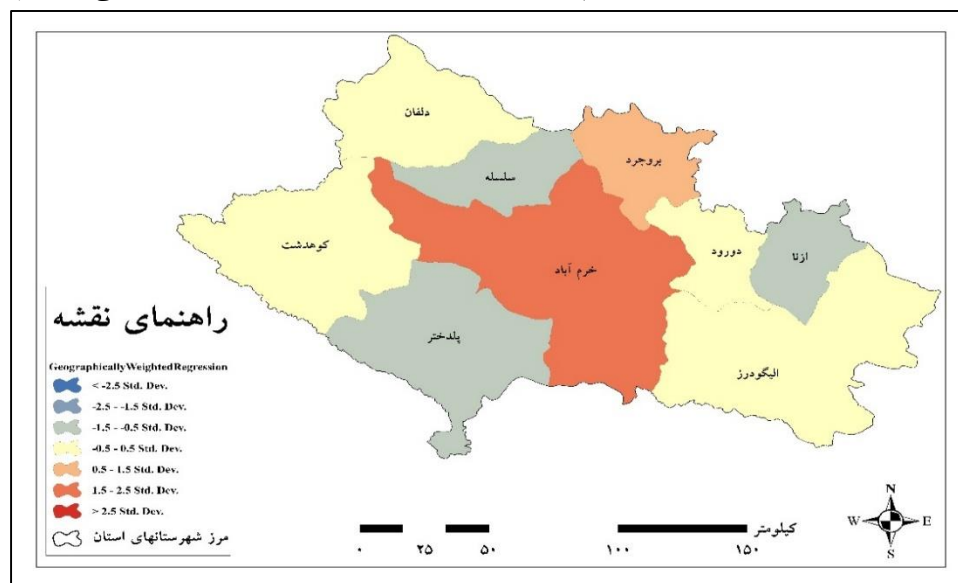
شکل ۷. وضعیت اثرگذاری شاخص دما بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در شهرستان ها

نتایج تحلیلی رگرسیون وزن دار جغرافیایی حاکی از آن بود که اثرگذاری شاخص دما بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان به گونه ای بود که شهرستان خرم آباد و بروجرد بیشترین اثر، شهرستان های کوهدشت، الیگودرز و دورود اثر متوسط و شهرستان های سلسله، دلفان، پلدختر و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان دما سالانه پذیرفته اند.

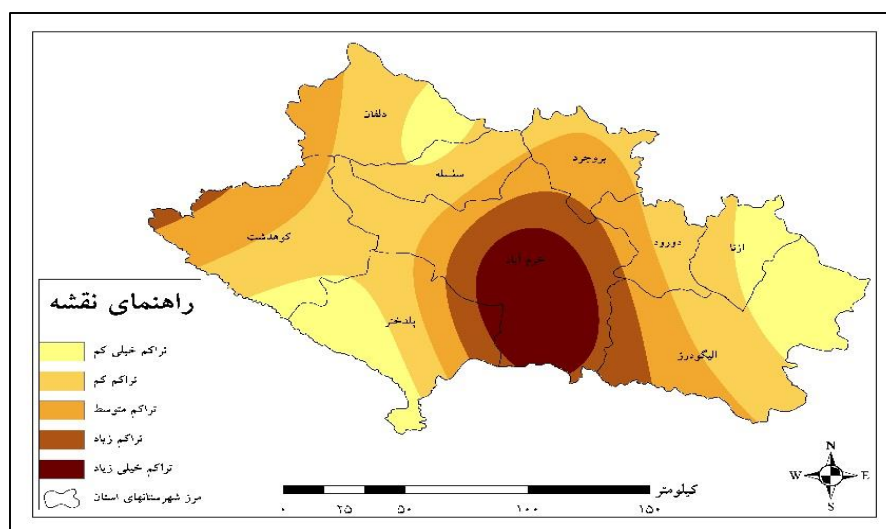
شکل ۸. وضعیت اثرگذاری شاخص ساعت آفتابی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در شهرستان ها

نتایج تحلیلی رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی حاکی از آن بود که اثرگذاری شاخص ساعت آفتابی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان به‌گونه‌ای بود که شهرستان کوهدشت، پلدختر و الیگودرز بیشترین اثر، شهرستان‌های دورود و بروجرد اثر متوسط و شهرستان‌های سلسله، دلفان، خرم‌آباد و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان ساعت آفتابی سالانه پذیرفته‌اند.

شکل ۹. وضعیت اثرگذاری شاخص مناطق اقلیمی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در شهرستان‌ها

نتایج تحلیلی رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی حاکی از آن بود که اثرگذاری شاخص مناطق اقلیمی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان به‌گونه‌ای بود که شهرستان خرم‌آباد و بروجرد بیشترین اثر، شهرستان‌های کوهدشت، دلفان و الیگودرز و دورود اثر متوسط و شهرستان‌های سلسله، پلدختر و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان مناطق اقلیمی سالانه پذیرفته‌اند.

شکل ۱۰. وضعیت نهایی پراکنش سرطان در سطح استان لرستان

نتیجه گیری

توجه کافی به نقش عوامل جغرافیایی بر پراکنش بیماری‌ها موجب می‌شود مسئولان بهداشتی بتوانند سرعت پخش بیماری و زمان رسیدن بیماری به مکان‌های مختلف را با دید وسیع‌تر و کامل‌تری پیش‌بینی کرده و زیر نظر داشته باشند همواره نقش عوامل طبیعی و جغرافیایی در نحوه و چگونگی توزیع و اثرات آن بر کانون‌های بیماری و نقش فرایندهای طبیعی در تغییرات بنیادی و انسان‌ها و نیز بیماری‌های مرتبط با انسان، حتی در مکان‌هایی که این تأثیرات به‌وضوح در مرگ‌ومیر یا نابودی زیستگاه‌ها و خود استان مشخص باشد، نمود کم‌رنجی دارد بخصوص آثار جغرافیایی که یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر نحو تکوین و پایداری بیماری‌های در مطالعات نادیده گرفته شده و گاهی نگاه ضعیفی به آن داشته‌اند. در واقع، بیماری، تبلوری از فعالیت‌های تابع شرایط محیطی است که حاصل روابط این‌گونه فعالیت‌ها با محیط بیماری‌زاست که در قالب الگوهای قابل مشاهده و مطالعه است این پژوهش باهدف مدل سازی نقش عوامل جغرافیایی در پراکنش سرطان دستگاه گوارش در استان لرستان انجام پذیرفت نتایج در دو سطح قابل بیان است:

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آزمون پارامتریک تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد که میانگین نظرات پاسخگویان در ارتباط با وضع موجود شاخص‌های اقلیمی و ارتباط آن با سرطان دستگاه گوارش به ترتیب $(Mean=3/25)$ می‌باشد. که این عدد از مقدار میانگین فرضی که ۳ است، بزرگ‌تر می‌باشد. از طرفی دیگر، با مدنظر گرفتن یک‌طرفه بودن آزمون و مثبت بودن حد بالا و پایین، مقدار میانگین از مقدار مورد آزمون بیشتر است. همچنین با توجه به معناداری (Sig) برآورد شده که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد $(P<0/05)$ ؛ در سطح ۹۵ درصد اطمینان می‌توان ادعا نمود که وضعیت شاخص‌های ۵ گانه وضعیت نسبتاً نامناسبی می‌باشد. نتایج تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان می‌دهد که مقایسه وضعیت پراکنش سرطان در سطح شهرستان‌های استان لرستان در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار بوده است $(P<0/05)$ و $(F=4/90)$. به این معنا که میزان سرطان در سطح شهرستان‌های استان، مقادیر متفاوتی بوده است. مقایسه میانگین در بین شهرستان‌های استان نیز نشان می‌دهد که بالاترین میزان مربوط به شهرستان خرم‌آباد و بروجرد با میانگین‌های ۸۹/۰۹ و ۸۷/۶۱ و پایین‌ترین میزان نیز مربوط به شهرستان الیگودرز و سلسله به ترتیب با میانگین‌های ۶۸/۶۲ و ۷۹/۳۴ بوده است. در تبیین نقش عوامل جغرافیایی بر پراکنش سرطان دستگاه گوارش (متوسط بارش سالانه، پوشش گیاهی، میانگین دمای سالانه، میانگین ساعات آفتابی و مناطق اقلیمی) وارد معادله رگرسیونی شده و در مجموع متغیرهای پیش‌بین حدود $R^2=0/29$ از واریانس متغیر ملاک را تبیین می‌کنند. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون به روش گام‌به‌گام نشان می‌دهد که مهم‌ترین مؤلفه تأثیرگذار بر پراکنش سرطان گوارش شاخص، پوشش گیاهی می‌باشد که به‌تنهایی ۱۰ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین می‌کند. پس از آن مؤلفه مناطق اقلیمی قرار گرفته است که ۱۳ درصد به قدرت تبیین مدل افزوده است. همچنین تأثیر کلیه مؤلفه‌های مورد بررسی بر متغیر پراکنش سرطان، مثبت و در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار می‌باشد. بدین‌صورت است که با افزایش هر واحد متغیر مستقل، نمره متغیر وابسته به اندازه چند واحد ضریب رگرسیون (β) تغییر می‌کند. نتایج تحلیل رگرسیون وزن‌دار جغرافیایی حاکی از آن بود که مهم‌ترین مؤلفه تأثیرگذار بر متغیر پراکنش سرطان، مؤلفه پوشش گیاهی با ضریب ۰/۹۱ درصد بود که این متغیر به‌خوبی وضعیت اثرگذاری را تبیین می‌کند. پس از آن ساعات آفتابی با ضریب ۰/۹۰ درصد، بارش سالانه با ضریب ۰/۸۶ و مناطق اقلیمی با ضریب ۰/۷۹ درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. همچنین تأثیر کلیه مؤلفه‌های مورد بررسی مثبت و در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار می‌باشد. نتایج این مقادیر در هر شاخص قابل دسترسی هستند و به‌عنوان مقادیر خروجی مشتق شده برای استفاده بالقوه در مدل‌ها یا متون منتقل می‌شوند. با توجه به شکل ۴ وضعیت قرار شهرستان‌های استان لرستان حاکی از آن بود که به‌صورت کلی در تمامی شاخص‌ها وضعیت به‌صورت خوشه‌ای توزیع شده بودند.

اثرگذاری شاخص بارش به‌گونه‌ای بود که شهرستان خرم‌آباد و بروجرد بیشترین اثر، شهرستان‌های کوهدشت پل‌دختر و الیگودرز اثر متوسط و شهرستان‌های دلفان، سلسله، دورود و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان بارش سالانه پذیرفته‌اند. اثرگذاری شاخص پوشش گیاهی به‌گونه‌ای بود که شهرستان خرم‌آباد و بروجرد بیشترین اثر، شهرستان‌های کوهدشت، دلفان و الیگودرز و دورود اثر متوسط و شهرستان‌های سلسله، پل‌دختر و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان پوشش گیاهی سالانه پذیرفته‌اند. اثرگذاری شاخص دما به‌گونه‌ای بود که شهرستان خرم‌آباد و بروجرد بیشترین اثر، شهرستان‌های کوهدشت، الیگودرز و دورود اثر متوسط و شهرستان‌های سلسله، دلفان، پل‌دختر و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان دما سالانه پذیرفته‌اند. اثرگذاری شاخص ساعت آفتابی به‌گونه‌ای بود که شهرستان کوهدشت، پل‌دختر و الیگودرز بیشترین اثر، شهرستان‌های دورود و بروجرد اثر متوسط و شهرستان‌های سلسله، دلفان، خرم‌آباد و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان ساعت آفتابی سالانه پذیرفته‌اند. اثرگذاری شاخص مناطق اقلیمی به‌گونه‌ای بود که شهرستان خرم‌آباد و بروجرد بیشترین اثر، شهرستان‌های کوهدشت، دلفان و الیگودرز و دورود اثر متوسط و شهرستان‌های سلسله، پل‌دختر و ازنا کمترین اثرگذاری را از میزان مناطق اقلیمی سالانه پذیرفته‌اند. نتایج تحلیل این بخش به‌گونه‌ای بود که در یک کریدور دایره‌ای به محوریت مرکز استان و شهرستان بروجرد به‌عنوان شهر با رتبه دوم جمعیت با عوامل یاد شده ارتباط دارد.

References

- Alsayyad, J., & Hamadeh, R. (2007). Cancer incidence among the Bahraini population: a five-year (1998–2002) experience. *Annals of Saudi medicine*, 27(4), 251-258.
- Asmarian, N. S., Kavousi, A., Salehi, M., & Mahaki, B. (2012). Mapping of stomach cancer rate in Iran using area-to-area Poisson Kriging. *Journal of Health System Research*, 8(4), 681-687. [In Persian].
- Azadeh, S., Moghimi-Dehkordi, B., Fatem, S. R., Pourhoseingholi, M. A., Ghiasi, S., & Zali, M. R. (2008). Colorectal cancer in Iran: an epidemiological study. *Asian Pacific journal of cancer prevention: APJCP*, 9(1), 123-126.
- Bahader, Y., & Jazieh, A. R. (2008). Epidemiology of lung cancer. *Annals of Thoracic medicine*, 3(6).
- Belli, S., Benedetti, M., Comba, P., Lagravinese, D., Martucci, V., Martuzzi, M., ... & Viviano, G. (2004). Case-control study on cancer risk associated to residence in the neighbourhood of a petrochemical plant. *European journal of epidemiology*, 19, 49-54.
- Croner, C. M. (2003). Public health, GIS, and the Internet. *Annual Review of Public Health*, 24(1), 57-82.
- De Jong, A. E., & Vasen, H. F. (2006). The frequency of a positive family history for colorectal cancer: a population-based study in the Netherlands. *Neth J Med*, 64(10), 367-370.
- Demierre, M. F., Maguire-Eisen, M., O'Connell, N., Sorenson, K., Berger, J., Williams, C., & Cabral, H. (2009). A sun protection community intervention in Quincy middle schools: Insights from the use of ultraviolet photography and its impact on sunburn. *Journal of the Dermatology Nurses' Association*, 1(2), 111-118.
- Ferlay, J., Autier, P., Boniol, M., Heanue, M., Colombet, M., & Boyle, P. (2007). Estimates of the cancer incidence and mortality in Europe in 2006. *Annals of oncology*, 18(3), 581-592.

- Garland, C. F., & Garland, F. C. (1980). Do sunlight and vitamin D reduce the likelihood of colon cancer?. *International journal of epidemiology*, 9(3), 227-231.
- Gloster Jr, H. M., & Brodland, D. G. (1996). The epidemiology of skin cancer. *Dermatologic Surgery*, 22(3), 217-226.
- Goovaerts, P. (2010). Geostatistical analysis of county-level lung cancer mortality rates in the southeastern United States. *Geographical Analysis*, 42(1), 32-53.
- Goovaerts, P., & Gebreab, S. (2008). How does Poisson kriging compare to the popular BYM model for mapping disease risks?. *International journal of health geographics*, 7(1), 1-25.
- International Agency for Research on Cancer, W. H. O. (2012). GLOBOCAN 2012: estimated cancer incidence, mortality and prevalence worldwide in 2012.
- Iran Cancer Registry Report (2009). *Provincial report, Islamic Republic of Iran-2007*. Ministry
- Kim, R. H., & Armstrong, A. W. (2012). Nonmelanoma skin cancer. *Dermatologic clinics*, 30(1), 125-139.
- Koosha, A., Farahbakhsh, M., Hakimi, S., Abdolahi, L., Golzari, M., & Farshad, M. S. (2010). Epidemiologic Assessment of Cancer Disease in East Azerbaijan 2007. *Medical Journal of Tabriz University of Medical Sciences*, 32(4), 74-79.
- Li, C., Li, Y., Gao, L. B., Wang, Y. Y., Zhou, B., Lv, M. L., ... & Zhang, L. (2009). Vitamin D receptor gene polymorphisms and the risk of colorectal cancer in a Chinese population. *Digestive diseases and sciences*, 54, 634-639.
- Moghimi-Dehkordi, B., Safaee, A., & Zali, M. R. (2008). Prognostic factors in 1,138 Iranian colorectal cancer patients. *International journal of colorectal disease*, 23, 683-688.
- Mousavi, S. M., Gouya, M. M., Ramazani, R., Davanlou, M., Hajsadeghi, N., & Seddighi, Z. (2009). Cancer incidence and mortality in Iran. *Annals of oncology*, 20(3), 556-563.
- Noorbala, M. T., & Kafaie, P. (2007). Analysis of 15 years of skin cancer in central Iran (Yazd). *Dermatology online journal*, 13(4).
- Rao, J. N. K. (2003). *Small Area Estimation*; Wiley, New York.
- Snow, J. (1849). *On the mode of communication of cholera*. John Churchill.
- Snow, J. (2023). On the mode of communication of cholera. In *British Politics and the Environment in the Long Nineteenth Century* (pp. 149-154). Routledge.
- Thacker, S. B., Dannenberg, A. L., & Hamilton, D. H. (2001). Epidemic intelligence service of the Centers for Disease Control and Prevention: 50 years of training and service in applied epidemiology. *American Journal of Epidemiology*, 154(11), 985-992.
- Toh, C. K. (2009). The changing epidemiology of lung cancer. *Cancer Epidemiology: Modifiable Factors*, 397-411.
- Viel, J. F., Clark, A., Schlattmann, P., & Divino, F. (2000). Disease mapping models: an empirical evaluation.
- Wallace, E., Hinds, A., Campbell, H., Mackay, J., Cetnarskyj, R., & Porteous, M. E. M. (2004). A cross-sectional survey to estimate the prevalence of family history of colorectal, breast and ovarian cancer in a Scottish general practice population. *British journal of cancer*, 91(8), 1575-1579.

Yazdizadeh, B., Jarrahi, A. M., Mortazavi, H., Mohagheghi, M. A., Tahmasebi, S., & Nahvijo, A. (2005). Time trends in the occurrence of major GI cancers in Iran. *Asian Pac J Cancer Prev*, 6(2), 130-4.

بررسی وضعیت سالمندی جمعیت شهری استان گیلان جهت نیل به شهر دوستدار سالمند

سیدمهدی موسی‌پور^{۱*}، داوود حاتمی^۲، حمیده حاتمی^۳

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

۳. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۰ آبان ۱۴۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۰ آذر ۱۴۰۲

چکیده

زمینه و هدف: امروزه سالمندی جمعیت، چالشی بزرگ برای شهرها محسوب شده و با توجه به افزایش جمعیت سالمندان در آینده ای نزدیک، در صورت عدم شناخت درست این پدیده و برنامه ریزی در جهت مقابله با آن، می تواند تبدیل به یک بحران اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی در سطح شهرهای کشور شود. هدف از پژوهش حاضر، بررسی وضعیت کلی سالمندی در شهرهای استان گیلان، به عنوان رتبه اول سالمندی در کشور و آگاه سازی مسئولان شهری در زمینه چالش های ناشی از بروز این پدیده نوین بر فضای شهری و برنامه ریزی در جهت مقابله با آن می باشد. محدوده مورد مطالعه در این پژوهش استان گیلان بوده که در آن جمعیت سالمند شهرنشین، به تفکیک شهر مورد بررسی قرار گرفته است.

روش بررسی: در پژوهش حاضر از روش اسنادی و تحلیل ثانویه اطلاعات استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش را سالمندان شهری استان گیلان تشکیل می دهد.

یافته ها و نتیجه گیری: یافته های پژوهش نشان داد که شهرهای استان گیلان با میانگین ۷/۵ درصد سالمندی جمعیت، از بیشترین میزان سالمندی در کشور برخوردار هستند؛ از میان شهرستان های استان، شهر انزلی با حدود ۹/۹ درصد بیشترین میزان سالمند شهری در استان را به خود اختصاص داده است. همچنین اکثر شهرهای استان با سالخوردگی جمعیت مواجه شده و شیوع سالمندی زنانگی نیز در این شهرها مشهود می باشد. در پایان پیشنهادهای این پژوهش به ارائه راهکارهایی جهت مقابله با پیامدهای سالمندی و افزایش نقش سالمندان در برنامه ریزی های مربوط به شهر و همچنین طرح های مناسب سازی شهری نائل شده است.

کلید واژه ها: سالمندی جمعیت، شهر دوستدار سالمند، استان گیلان.

* نویسنده مسئول: phd.mousapour@gmail.com

ارجاع به این مقاله: موسی‌پور، م.، حاتمی، د.، حاتمی، ج. (۱۴۰۲). بررسی وضعیت سالمندی جمعیت شهری استان گیلان جهت نیل به شهر دوستدار سالمند، فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای، ۴(۳)، ۱۷-۳۲.

مقدمه و بیان مسأله

پدیده سالمندی و افزایش سالمندان سیری است طبیعی که هر شخص به ناچار آن را تجربه خواهد کرد و با آثار و دگرگونی هایی در توانایی های جسمی و نیازهای روحی-روانی ناشی از آن مواجه خواهد شد. سالمندی تا زمانیکه از حالت نرمال خارج نگردد و در یک سیر طبیعی به وقوع بپیوندد، مشکل ساز نیست اما چنانکه با افزایش ناگهانی مواجه شده و موجب افزایش این گروه جمعیتی بر سایر گروه ها شود، می تواند مشکلات عدیده ای را برای شهروندان و برنامه ریزان شهری بوجود آورد. جمعیت سالمندان با بهبود سطح امکانات بهداشتی- رفاهی، کاهش نرخ زاد و ولد و همچنین کاهش ازدواج طی سالیان اخیر، با رشد زیادی مواجه شده است و طبق پیش بینی ها طی سالیان آینده به یکی از دغدغه ای اصلی مدیریتی و اجتماعی در کشور مبدل خواهد شد. استان گیلان نیز به دلیل رشد طبیعی جمعیت سالمند و افزایش خدمات بهداشتی - درمانی و همچنین مهاجرت قشر جوان و تحصیلکرده به استان های همجوار، با پدیده سالمندی مواجه شده است؛ بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، نسبت سالمندی گیلان، به ۱۳/۲ درصد رسیده است، این در حالیست که میانگین کشوری سالمندی ۹/۲ درصد از کل جمعیت است (حسینی نثارو همکاران، ۱۳۹۶: ۷۶). این مهم می تواند با توجه به کمبود امکانات رفاهی و نبود برنامه ریزی مدون جهت مواجهه با سالمندی جمعیت، در آینده استان را درگیر مشکلات فراوانی کند (تاج مزینانی و لاریجانی، ۱۳۹۳: ۵۹). از این رو پرسش های محوری پژوهش به این صورت طرح می گردد:

- شهرهای استان گیلان به لحاظ سالمندی جمعیت، در چه وضعیتی قرار دارند؟
- آیا متناسب با افزایش جمعیت سالمندان در شهرهای استان، فضای شهری موجود می تواند پذیرای این جمعیت و پاسخگوی خواسته ها و نیازمندی هایشان باشد؟
- چگونه می توان با برنامه ریزی سالمند محور، با پیامدهای گسترش پدیده سالمندی در استان گیلان به مقابله پرداخت و بیشترین سطح رضایتمندی را برای این گروه حساس فراهم ساخت؟

مبانی نظری پژوهش

سالمندی

ساده ترین راه برای تعریف سالمندی، عبارت است از شمردن سال هایی که از بدو تولد طی شده است. به طور کلی آمار مربوط به سالمندان، ۶۵ سالگی را به صورت قراردادی آغاز سالمندی تعیین می کند. در مورد بعضی افراد انتقال به تدریج انجام می گیرد حال آنکه در مورد افراد دیگر انتقال از دوره ای به دوره دیگر به سرعت و همراه با صدمات روحی به وقوع می پیوندد؛ اما برخی منابع نیز برای دوران سالمندی سه رده بندی قائل می شوند شامل: سالمندان از نظر سن ۷۰-۵۵ سال (سالمند جوان)، ۸۰-۷۰ سال (سالمند میانسال) و ۸۰ سال و بالاتر (سالمند پیر) (عیسی لو و همکاران، ۱۳۹۶: ۸). پیشرفت هایی که در زمینه های مختلف، به ویژه بهبود تغذیه، کنترل بیماری های عفونی، سالم سازی محیط، بهبود شرایط زندگی و مراقبت های بهداشتی و درمان حاصل شده، سبب افزایش امید به زندگی و طول عمر شده است؛ به طوری که پیش بینی می شود که جمعیت بالای ۶۰ سال از ۱۱ درصد در سال ۲۰۰۶ به دو برابر یعنی ۲۱ درصد در سال ۲۰۵۰ برسد (کیائی و همکاران، ۱۳۹۸: ۴۳۲).

توجه به نیازهای این گروه از مردمان کشور بیش از یک دهه است که بر دولتمردان و سیاست گذاران ما آشکار شده است. بازتاب این وقوف و آگاهی نخستین بار در قالب ماده ۱۹۲ قانون برنامه سوم توسعه که در آن سالمندان به سازمان بهزیستی واگذار شده بود، تجلی یافت و تداوم آن در قانون برنامه چهارم توسعه که نهادهای ذی ربط را موظف کرد پوشش های خدماتی لازم را برای ۲۵ درصد از جمعیت سالمندان کشور تا پایان این برنامه فراهم سازند حفظ شد.

پیامدها و نیازهای سالمندی جمعیت:

افزایش جمعیت سالمند، از مهم‌ترین چالش‌های اقتصادی، اجتماعی و بهداشتی قرن بیست و یکم بوده و تبعات بسیاری به دنبال خواهد داشت. اهمیت تغییرات جمعیتی اخیر، تا حدی است که از سالمندی جمعیت به عنوان یک فوریت جهانی (Global Emergency) نام برده می‌شود.

مسائل اجتماعی سالمندان:

امروزه سالمندان به دلیل پایان دوران اشتغال، جدایی عاطفی و روانی ناشی از صنعتی شدن جوامع، تغییر ساختار خانواده‌ها و فراموشی سنت‌ها، بیش از پیش احساس تنهایی و طرد شدگی کرده و در معرض خطرات روحی و روانی فزاینده‌ای قرار دارند. مسأله انزوای فکری سالمخوردگان در برخی کشورهای صنعتی آنچنان اهمیت یافته است که از سالمندان به عنوان انبوه منزوی (Isolated Crowd) نام برده می‌شود.

نگهداری و مراقبت از سالمندان:

امروزه در خانواده هسته‌ای که نزدیک به ۷۳ درصد خانواده‌های ایرانی را تشکیل می‌دهد، بسیاری از وظایف و کارکردهای قدیم، از جمله نگهداری سالمندان، به دولت واگذار شده و وظایف دولت‌ها بسیار گسترده‌تر شده است. در فرایند توسعه شهرنشینی و هسته‌ای شدن خانواده‌ها، حمایت نسبی از سالمخوردگان کاهش یافته و افزایش اشتغال بیرون از خانه زنان، از علل معلق ماندن مراقبت از سالمندان می‌باشد. امروزه نگرش خانواده‌ها در خصوص سالمندان و نگهداری از آنها تغییر یافته و به کارگیری مراکز نگهداری سالمندان، به عنوان یک جایگزین مسلم مطرح شده است.

تبعات اقتصادی سالمندی:

پدیده سالمخوردگی بر اندازه و ترکیب نیروی کار که نقش مهمی در رشد اقتصادی دارد، تأثیر می‌گذارد. تداوم افزایشی روند افزایش جمعیت سالمند، کاهش نیروی کار و نسبت جمعیت واقع در سن فعالیت را در پی دارد و کاهش تعداد شاغلان، تأثیر منفی بر رشد اقتصادی و تأمین رفاه همگانی در سطح کلان کشور دارد. سالمندی جمعیت در کوتاه مدت اثرات منفی بر رشد اقتصادی کشورها داشته و باعث افزایش هزینه‌های مربوط به هزینه‌های درمانی و مراقبتی می‌شود.

وضعیت سلامت و بار بیماری‌ها در دوره سالمندی:

اگرچه سالمند شدن جمعیت تا حدی بیانگر موفقیت در مداخلات بهداشت درمانی اولیه می‌باشد، اما برنامه‌های سلامت عمومی بایستی نسبت به این پدیده اجتناب ناپذیر پاسخگو باشند. تغییر در ترکیب جمعیت همراه با افزایش نسبت افراد سالمند، تأثیر عمیقی بر جامعه خواهد داشت که مراقبت‌های بهداشتی مورد نیاز و هزینه‌های مرتبط از آن جمله است. سازمان بهداشت جهانی، کاهش قابل توجه نمره سلامت افراد با افزایش سن را در کشورهای منتخب به وضوح نشان می‌دهد. بیماری‌های قلبی عروقی، سرطان‌ها، پرفشاری خون، بی‌اختیاری ادراری، کاهش قدرت شنوایی، ضعف استخوانی عضلانی و اختلالات روانی، شیوع بالایی در سالمندان دارند.

سالمندی و اقتصاد سلامت:

سالمندان به دلیل بیماری های زمینه ای و مزمن از پر هزینه ترین افراد برای نظام سلامت و سازمان های بیمه گر هستند. مطالعات انجام شده نشان می دهد با ورود به مرحله سالمندی، هزینه های درمانی روند تصاعدی داشته و گاه هزینه سلامت و درمان دو سال آخر عمر با هزینه مابقی زندگی برابری می کند (عزیزی زین الحاجلو و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۰-۵۸).

سالمندی و فضای شهری:

سالمندان از جمله گروه های اجتماعی هستند که به دلیل شرایط سنی و کاهش نسبی فعالیت کاری، عمدتاً از فضاهای شهری برای انجام فعالیت های اختیاری و اجتماعی استفاده می کنند. فعالیت های انتخابی، فعالیت های هستند که در صورتی که در زمان و مکان و بستر محیط اجازه دهد به شکل داوطلبانه صورت می گیرد (مانند قدم زدن برای استفاده از هوای پاک و غیره) فعالیت های اجتماعی هایی هستند که به دنبال حضور مردم در یک زمان صورت می گیرند (مانند گفتگو با بقیه و غیره). سازمان بهداشت جهانی که مبتکر شهرهای دوستدار سالمند است بیان می کند که محیط های کالبدی مناسب می توانند سطح عملکردی افراد سالمند را ارتقاء داده و به بالای آستانه ناتوانی برسانند (علی الحسینی و رفیعی، ۱۳۹۱: ۲۵۰). در شهرسازی پایدار، مناسب سازی فضاهای شهری، بستر کالبدی در جهت رسیدن به فرصت های برابر همه افراد و اقشار جامعه به منظور تحرک و جابه جایی در سطح شهر و دسترسی هر فرد به تمامی فضاهای شهری از ضروریات رشد و توسعه جامعه است. سالمندان به عنوان بخش بزرگی از جامعه کنونی به خاطر عوامل انسانی (نیازها و ناتوانی های سالمندی) در بیشتر موارد از این حق محرومند. برنامه ریزی و ایجاد شهری که بدان نیازها توجه داشته باشد و فضاهای در شأن و کرامت سالمندان یک شهر را به وجود آورند از ضروریات تحقق عدالت اجتماعی است (عیسی لو و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰).

تحقیقات انجام شده، نشان داده است که چند عامل در استفاده از فضای بیرون و شهر برای سالمندان موثر است. از جمله سطح استقلال، خرد اقلیم، انگیزه، نشستن راحت، حس جهت یابی، فرصت هایی برای تحریکات حسی، کنترل و نظارت بر محیط، راحتی و آسایش، امنیت و ایمنی، دسترسی راحت به محیط بیرون، فرصت هایی برای ملاقات با دیگران و فعالیت های اجتماعی و فرصت هایی برای لذت بردن از طبیعت و شرکت در تمرین های ورزشی و فعالیت برای سلامتی. در حال حاضر در کشور ما، پارک های محله ای و شهری، تنها امکانات و مکان های موجود برای گذران راحت تر اوقات روزمره، تنفس هوای متفاوت خارج از خانه، برخورداری از آفتاب و دیدن فضای سبز و مهم تر از همه تماشای دنیای پیرامون و مردم، گپ زدن با دوستان و همسالان و تعاملات اجتماعی هستند (علی الحسینی و رفیعی، ۱۳۹۱: ۲۵۰).

دوران سالمندی اغلب با از دست دادن توانایی ها همراه بوده و سالمندان با خارج شدن از خانه برای انجام امور هر چند کوچک، احساس مفید بودن می کنند. به علاوه پیاده روی، ورزش، تعامل با دیگران و ارتباط با طبیعت سلامت سالمندان را نیز ارتقا می بخشد. اما فضاهای شهری اغلب متناسب با نیازهای خاص سالمندان طراحی نشده اند. با طراحی مناسب محیط شهری، حس استقلال، اعتماد به نفس و انگیزه حضور سالمندان در فضاهای عمومی بالا رفته و توانایی، کارایی و کیفیت زندگی آنها ارتقا می یابد (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۹).

شهر دوستدار سالمند:

سازمان بهداشت جهانی شهرهای دوستدار سالمند را شهرهایی می داند که با استفاده از تأمین کیفیت های محیطی اساسی مورد نیاز سالمندان، تأمین سلامت و مشارکت آنها، فعالیت مطلوب شهروندان سالمند را افزایش داده و در نهایت موجب افزایش کیفیت زندگی در آنان شود. در واقع شهر دوستدار سالمند محیطی برای حمایت بهتر سالمندان بوده که با

فعال کردن آنان در جامعه مدنی، خانواده و محله فرصت‌های متعددی را برای مشارکت مطلوب سالمندان در جامعه فراهم می‌نماید. سازمان بهداشت جهانی هشت مؤلفه را برای شهر دوستدار سالمند بودن یک شهر معرفی کرده است: فضاهای بیرونی و ساختمان‌ها، حمل‌ونقل، مسکن، مشارکت اجتماعی، احترام و فعالیت اجتماعی (تکریم و تلفیق اجتماعی)، مشارکت مدنی و استخدام (مشارکت در امور مدنی و اشتغال)، ارتباطات و اطلاعات، حمایت‌های اجتماعی و خدمات سلامت. (ایران‌شاهی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۲ و محمودزاده و همکاران، ۱۴۰۲).

مروری بر پیشینه پژوهش

در خصوص سالمندی جمعیت شهری و بررسی نیازمندی‌های سالمندان مطالعات چندی انجام گرفته است؛ برخی به شناخت هر چه دقیق‌تر مشکلات و نیازهای موجود پرداخته و برخی به ارائه راهکار جهت بهبود و اصلاح وضع موجود پرداخته‌اند.

- برتون و میچل (۲۰۰۶) در پژوهشی با عنوان «طراحی شهری همه شمول؛ خیابان‌هایی برای زندگی، مناسب سازی خیابان‌های شهری برای سالمندان» به نیازهای سالمندان در خیابان‌های شهری انگلستان پرداخته‌اند و با ارائه معیارهای شش‌گانه ایمنی، خوانایی، راحتی، قابل تشخیص بودن، قابل دسترس بودن و آشنایی به مقایسه تجربه دو گروه از سالمندان (ناتوان و کم‌توان) در خیابان‌های شهری می‌پردازند.

- تورل و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهشی با هدف ارزیابی نیازمندی‌های افراد سالمند در فضاهای عمومی شهری: مطالعه ناحیه ی بورناوا در کشور ترکیه نشان می‌دهند که آلودگی (۲۱/۱٪)، امنیت (۱۸/۴٪) دسترسی به پیاده‌روها و راه‌ها (۲۱/۱٪)، نارسایی نگهداری و مدیریت (۹/۵٪)، مشکلات ترافیکی و شلوغی شهرها (۸/۱٪) و مشکلات فرهنگی و اجتماعی (۶/۱٪) از مشکلات اصلی سالمندان در فضاهای عمومی ناحیه بورناوا است.

- لی و همکاران (۲۰۲۳)، در پژوهشی تحت عنوان الگوی توزیع فضایی و ویژگی‌های تکاملی جمعیت سالمند در ووهان بر اساس داده‌های سرشماری، به این نتیجه رسیده‌اند که: تفاوت‌های قابل توجهی در الگوی فضایی سالمندی بین منطقه مرکزی و مناطق حومه شهر ووهان وجود دارد. به‌طور کلی، نرخ سالمندی ووهان یک حالت رشد معمولی "هسته - حومه" را در فضا نشان می‌دهد، در حالی که تراکم جمعیت سالمند دارای ویژگی‌های تجمع فضایی قابل توجهی است و روند تکاملی "متمرکز متمرکز، نقاط پرت محیطی، توسعه محوری و نزدیکی" را نشان می‌دهد. رشد میدانی؛ مرکز ثقل جمعیت سالمندان در طول زمان نسبتاً ثابت باقی می‌ماند.

- یو و کیو (۲۰۲۳)، در پژوهشی تحت عنوان بررسی عوامل موثر بر هویت سالمندی در میان سالمندان چینی، به این نتیجه رسیده‌اند که بین سن تقویمی سالمندی که در جهان و کشور چین بین ۶۰ و ۶۵ سالگی است و ادراک سالمندان چینی از سالمندی (هویت سالمندی که عبارت است از درک خود از زمان آغاز سالمندی)، تفاوت معنی‌داری وجود دارد و مطابق هم نمی‌باشند. بنابراین به دلیل وجود تفاوت فرهنگی بین کشوری مانند چین با قدمت طولانی و وجود فرهنگ احترام به سالمندان در این کشور با کشورهای غربی؛ تعریف مجدد از سالمندی در کشور چین بسیار مهم است.

¹⁻ Burton & Mitchell

² . Turel et al

³ Li, F., Zhou, J., Wei, W., & Yin, L.

⁴ Xiao Yu and Qihui Wang.

- چن و همکاران (۲۰۲۳)، در پژوهشی تحت عنوان بررسی تأثیر تسهیلات زیرساختی شهر دوستدار سالمند بر سلامت سالمندان در چین، به این نتیجه رسیده‌اند که افزودن آسانسور، نصب امکانات حمام، تامین گاز یا گاز طبیعی در آشپزخانه و تغییر توالت‌های چمباتمه‌ای به توالت‌های نشسته (فرنگی)، تأثیر مثبتی بر سلامت سالمندان دارد.

- پورجعفر، تقوایی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «ارائه انگاره های محیطی موثر بر شکل گیری عمومی مشوق سالمندی موفق با تاکید بر ترجیحات سالمندان شهر شیراز» به این نتیجه دست یافته اند که طراحی و بهسازی فضاهای عمومی شهری با رعایت معیارهایی چون راه یابی و دسترسی، ایمنی و امنیت، آسایش، پویایی و جذابیت، هم آوایی با طبیعت، رمزگرایی و ابهام، هویت، آزادی، رویدادپذیری، بوم گرایی می تواند در زندگی خوب سالمندی و بهبود کیفیت و امید زندگی آنها و دسیایی به اهداف سالمندی موفق موثر باشد.

- علی الحسابی و رفیعی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی نیازمندی های سالمندان در فضاهای شهری، مطالعه موردی: پارک خلد برین شیراز» به این نتیجه دست یافته اند که پارک خلد برین شیراز از نظر سالمندان مشکلاتی از قبیل شلوغی معابر و ترافیک و سرعت زیاد ماشین ها، آلودگی هوا، کثیفی معابر و فضاها، ناهمواری مسیرها، تعدادی نیز به مشکلاتی چون نبودن پل عابر پیاده، کمبود فضای سبز، زیاد بودن فاصله دسترسی تا امکانات و تسهیلات عمومی، مبلمان شهری نامناسب، عبور موتورسیکلت ها، وجود جوانان شرور و بیکار، عدم رعایت حق و حقوق سالمندان توسط مردم و کمبود تسهیلات عمومی اشاره کرده اند و بیان کننده این واقعیت است که علاوه بر طراحان، مدیریت شهری نیز نقش مهمی را در ایجاد فضاهای شهری دوستدار سالمندان دارند.

- زنده، مهدی (۱۳۹۱) در پژوهشی با هدف مناسب سازی منظر شهری برای سالمندان نمونه موردی: محله قیطریه تهران، نقش منظر شهری را در مسیریابی و با نیازهای سالمندان و اختلالات بینایی و شناختی آنها مرتبط می داند و با ارائه پیشنهادهایی در زمینه تابلوهای شهر، ساختمان های شاخص، فضاها و کاربری های فعال ارائه می نماید تا در طرح های مناسب سازی مورد استفاده قرار گیرند.

- عیسی لو و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «نیازها و مشکلات سالمندان در فضاهای شهری مورد شناسی: خیابان های بخش مرکزی شهر قم» به این نتیجه دست یافته اند که خروج سالمندان از منزل و رفت و آمد پیاده در خیابان به منظور پاسخگویی به نیازهای معیشتی با (۳۲ درصد)، نیاز عاطفی (۳۱/۳۳ درصد) نیاز به امنیت (۱۸ درصد)، شرکت در زندگی اجتماعی (۱۰ درصد) و نیاز به تفریح (۶۶/۸ درصد) است که در حین تردد عواملی تهدید کننده و تهدید زا نظیر پله ها و سطوح ناصاف، فهم تابلوها و علائم خیابانی، نبودن فضای مکث برای نشستن در طول مسیر، ترس از زمین خوردن، برخورد با وسایل نقلیه با سرعت زیاد و احساس ناامنی مانع از حضور آسان، ایمن و عادلانه آنان در فضای شهری است. طراحی مبلمانی به منظور ممانعت از عبور دوچرخه و وسایل موتوری از پیاده روها، استفاده از نرده در کنار سطوح شیب دار و تأمین ایمنی هنگام عبور عرضی از محور خیابان از خواسته های اصلی سالمندان در بخش مرکزی شهر قم است.

- ایرانشاهی و قلعه نوعی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی میزان مطابقت فضاهای شهری با شاخص های شهر دوستدار سالمند مطالعه موردی: خیابان چهارباغ عباسی اصفهان» به این نتیجه دست یافته اند که شاخص هایی مانند دسترسی به سرویس های بهداشتی، دسترسی به حمل و نقل عمومی و دسترسی به فضاهای به عنوان مطلوب ترین شاخص ها و شاخص هایی مانند ابعاد و اندازه بلوک های ساختمانی و نیز فضاهای عابر پیاده به عنوان ضعیف ترین شاخص ها در این خیابان شناخته شده اند.

- حسینی نثار و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «بررسی کیفیت زندگی سالمندان در استان گیلان و عوامل موثر بر آن» به این نتیجه دست یافته‌اند که سه متغیر حمایت اجتماعی، مشارکت و تحصیلات با کیفیت زندگی سالمندان، هم به صورت دو به دو و هم به صورت توأمان، رابطه معنادار دارند.

- صباغی قمی و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان «مقایسه سلامت عمومی در زنان سالمند فعال و غیر فعال شهر قم» به این نتیجه دست یافته‌اند که اختلاف معناداری بین وضعیت سلامت عمومی دو گروه زنان سالمند فعال و غیر فعال وجود داشت؛ وضعیت سلامت عمومی زنان سالمند فعال بهتر از سالمندان زن غیر فعال بود. همچنین میانگین حیطه‌های اضطراب، افسردگی در سالمند غیر فعال بهتر بوده که به لحاظ آماری اختلاف معناداری داشت؛ اما اختلاف حیطه‌های نشانه جسمانی و کارکرد اجتماعی بین دو گروه معنادار نبود و در پایان نتیجه می‌گیرد که نیاز هست که به فعال نگه داشتن زنان سالمند توجه بیشتری شود.

- ادیب روشن و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهش خود با عنوان «شناسایی مختصات شهر دوستدار سالمند در ایران ۲۰۵۰» به این نتیجه دست یافته‌اند که تصاویر ارائه شده از مختصات شهرهای آینده در پژوهش حاضر، دارای هویتی وام گرفته از آینده‌های نامعلوم و از جنس عدم اطمینان هستند که جهت شناسایی آن‌ها، ضمن چاشنی تخیل، لازم است به بررسی تاثیر وابستگی‌های اکنون حقیقی بر آینده‌های احتمالی پرداخت. از این رو تصاویر ارائه شده در این تحقیق حول چهار تصویر کلی روابط پویا، اقتصاد پویا، جسم پویا و ظهور کسب و کارهای جدید و نوپا تمایل دارد.

- رسیده و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی تحت عنوان تحلیل شاخص‌های زیرساخت‌های شهر دوستدار سالمند در کلان شهر مشهد، به این نتیجه رسیده‌اند که شهر مشهد در شاخص‌های مسکن، فضاهای بیرونی و ساختمان‌ها، حمایت جامعه و خدمات بهداشتی، مشارکت مدنی و اشتغال در وضعیت مناسبی برای سالمندان قرار ندارد. همچنین طبق آزمون فریدمن، میانگین رتبه شاخص فضای باز و ساختمان‌ها در شهر دوستدار سالمند بالاترین اولویت و شاخص ارتباطات و اطلاعات پایین‌ترین اولویت را در بین شاخص‌ها دارا است. دستاورد این پژوهش شناخت دقیق کاستی‌های کلان شهر مشهد در مقایسه با مقیاس‌های استاندارد شهر دوستدار سالمند است.

- حسین زاده دلیر و پیشنمازهری (۱۴۰۲)، در پژوهشی تحت عنوان شناسایی مؤلفه‌های تاثیرگذار بر برنامه‌ریزی و طراحی شهر دوستدار سالمند (نمونه‌ی موردی: کلان شهر تبریز)، به این نتیجه رسیده‌اند که یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد بیشترین اثرگذاری در تحقق شهر دوستدار سالمند تبریز، در بُعد برنامه‌ریزی مربوط به مؤلفه‌های نظام برنامه‌ریزی و مدیریتی یکپارچه و هماهنگی و مشارکت نهادی و در بُعد طراحی مربوط به مؤلفه‌های کالبد دوستدار سالمند و حمل‌ونقل است.

- امینی و همکاران (۱۴۰۲)، در پژوهشی تحت عنوان تبیین مؤلفه‌های فضای شهری ویژه‌ی سالمندان با رویکرد روان‌شناسی محیطی (مطالعه موردی: منطقه ۸ شهر شیراز)، به این نتیجه رسیده‌اند که منطقه‌ی هشت شهر شیراز از منظر اکثر ابعاد طراحی و برنامه‌ریزی نظیر مشارکت اجتماعی، دسترسی به حمل‌ونقل عمومی و فضاها و کاربری‌های تفریحی برای سالمندان مناسب نیست و علاوه بر مؤلفه‌های کالبدی نظیر پیاده‌روها؛ برخی مؤلفه‌های اجتماعی نیز در منطقه هشت شهرداری شهر شیراز متناسب با نیاز سالمندان نیست. در واقع در مسیر حرکت به سمت شهر دوستدار سالمند نمی‌باشند.

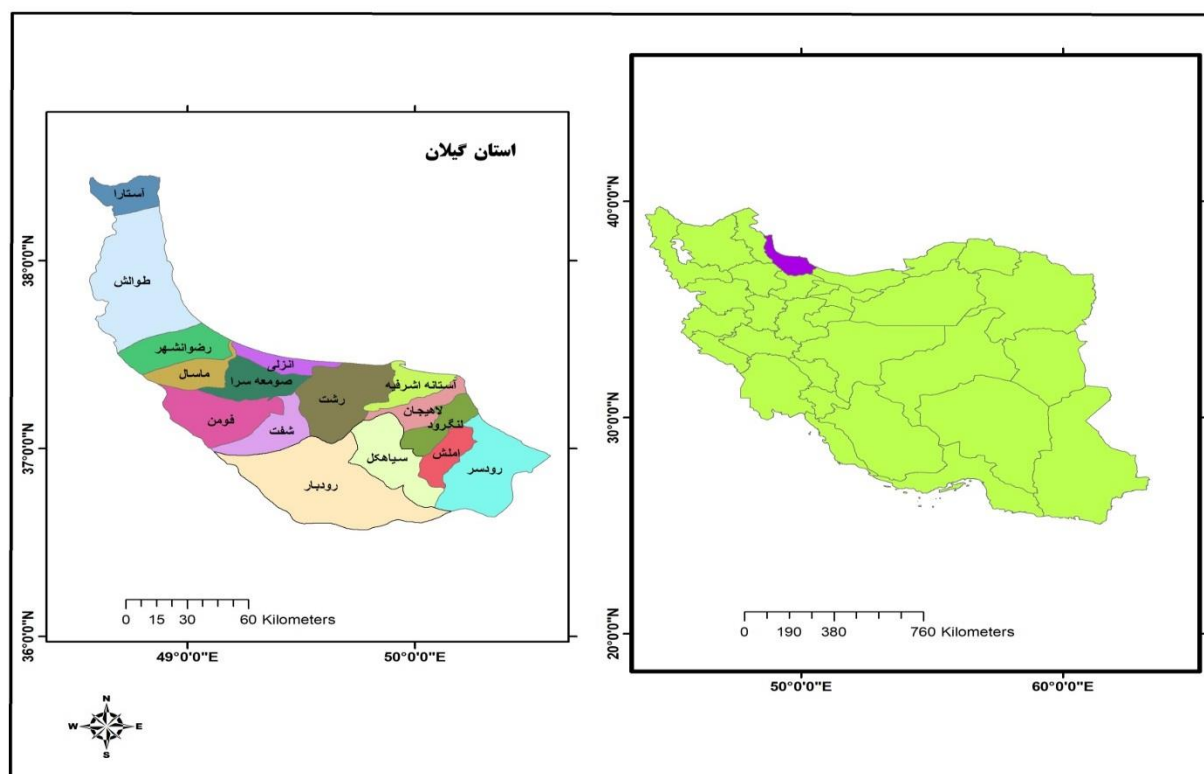
در این پژوهش، به عنوان یک نوآوری وضعیت کلی سالمندی در استان گیلان به عنوان سالمندترین استان کشور، مورد بررسی قرار گرفته و با تاکید بر ضرورت توجه به موضوع سالمندی از طرف مسولان مربوطه، موضوعات و مشکلات سالمندان بیان شده و در پایان، راهکارهایی در جهت مقابله با آن ارائه گردیده است.

روش پژوهش

در پژوهش کاربردی حاضر، از روش تحقیق اسنادی و تحلیل ثانویه اطلاعات استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه سالمندان ساکن در ۱۶ شهرستان استان گیلان در سال ۱۳۹۵ می باشد که پس از تجزیه و تحلیل نهایی با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS)، سطح بندی آن ها به سه صورت کلی، مردانگی و زنانگی ترسیم گردید.

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه در این پژوهش استان گیلان می باشد. این استان از استان های شمالی کشور به مرکزیت شهر رشت است و از شمال به دریای خزر و کشور آذربایجان، از غرب به استان اردبیل، از جنوب به استان زنجان و قزوین و از شرق به استان مازندران محدود می شود. مساحت استان ۱۴۰۴۴ کیلومتر مربع و جمعیت آن طبق سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵، ۲۵۳۰۶۹۶ نفر است. این استان بین ۳۶ درجه و ۳۲ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۲۸ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۶ درجه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ قرار دارد. بر اساس آخرین تقسیمات سیاسی، استان گیلان مشتمل بر ۱۶ شهرستان، ۵۱ شهر، ۴۳ بخش، ۵۲ شهر و ۱۰۹ دهستان می باشد (سالنامه آماری استان گیلان، ۱۳۹۵). در این پژوهش جمعیت سالمندان شهری استان، مورد بررسی قرار گرفته است و جهت رعایت خلاصه نویسی، جمعیت شهری در قالب ۱۶ شهرستان مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

شکل ۱. نقشه سیاسی استان گیلان، تهیه و ترسیم: نگارندگان: ۱۴۰۲.

تحلیل یافته ها

یافته‌های آمار توصیفی بیانگر این است که طبق سرشماری سال ۹۵، نرخ رشد جمعیت این استان حدود ۰/۴ درصد و در کشور حدود ۱/۲۴ درصد است، بنابراین اگر وضع به همین منوال ادامه پیدا کند، استان گیلان در سال‌های آینده با بحران سالمندی مواجه خواهد شد؛ همچنین میانگین سنی جمعیت استان گیلان ۳۵ سال است؛ از طرفی حدود ۲۰ درصد جمعیت آن یعنی افراد ۱۵ تا ۲۹ سال نیروی جوان محسوب می‌شوند.

این استان از حیث رشد جمعیت، در رتبه ۲۵ کشور قرار دارد؛ در سرشماری ۹۵، درصد جمعیت سالمند بالای ۶۵ سال استان حدود ۹/۳ (۲۳۸ هزار نفر) درصد بوده و رشد جمعیتی در گیلان نیز از سال ۹۴ رو به کاهش بوده و رشد نزولی دارد، بطوریکه نرخ ولادت استان در سال ۹۷ حدود ۸/۸ درصد به ازای هر هزار نفر و در کشور ۱۴/۱ درصد به ازای هر هزار نفر است؛ از طرف دیگر میانگین سن ازدواج در گیلان بین ۲۵ تا ۳۰ سال قرار دارد که نسبت به میانگین کل کشور (۲۵/۱ سال)، از میزان بالاتری برخوردار است؛ همچنین نرخ طلاق در استان ۲/۷ درصد و در کشور ۲/۲ درصد به ازای هر هزار نفر است، بنابراین به گواه آمارهای رسمی، استان گیلان پس از خراسان رضوی، کردستان و اردبیل در رده چهارم آمار طلاق قرار دارد (سالنامه آماری استان گیلان، ۱۳۹۵). در جدول ۱، ویژگی‌های جمعیتی سالمندان شهری استان به تفکیک شهرستان به نمایش درآمده است.

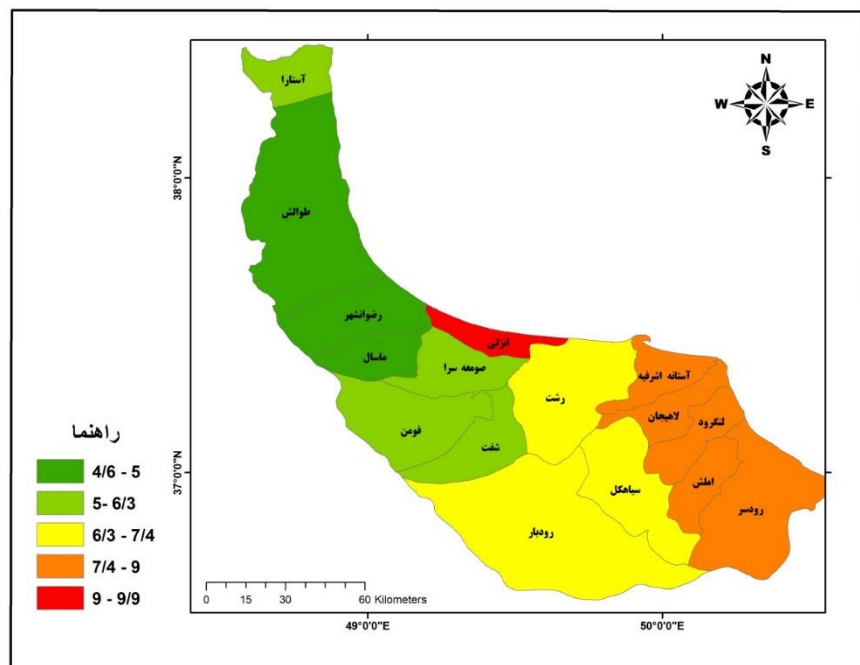
جدول ۱. تعداد سالمندان شهری استان گیلان به تفکیک شهرستان (سرشماری سال ۱۳۹۵)

شهرستان	جمعیت شهری	مجموع سالمندان	مرد	زن	درصد سالمندی
رشت	۷۴۸۷۱۱	۵۱۷۶۲	۲۵۴۴۸	۲۶۳۱۹	۶/۹
رضوان شهر	۲۷۵۳۵	۱۳۷۸	۶۹۳	۶۸۵	۵
رودسر	۷۳۷۰۹	۶۶۵۳	۳۲۶۸	۳۳۸۵	۹
سیاهکل	۲۱۶۵۳	۱۶۰۳	۷۷۲	۸۳۱	۷/۴
شفشفت	۱۰۳۱۲	۶۵۰	۳۱۷	۳۳۳	۶/۳
ماسال	۲۳۶۶۰	۱۰۹۵	۵۳۸	۵۵۷	۴/۶
لنگرود	۱۰۱۷۸۲	۹۱۲۷	۴۴۴۸	۴۶۷۹	۸/۹
لاهیجان	۱۰۴۵۱۴	۹۰۵۱	۴۵۸۶	۴۴۶۵	۸/۶
فومن	۳۷۸۶۹	۲۳۰۶	۱۰۹۲	۱۲۱۴	۶/۱
طوالش	۷۸۳۶۰	۳۸۳۹	۱۹۵۹	۱۸۸۰	۴/۸
صومعه سرا	۵۸۶۵۸	۳۲۹۷	۱۵۸۵	۱۷۲۷	۵/۶
رودبار	۵۸۳۴۵	۴۲۱۹	۲۰۱۶	۲۲۰۳	۷/۲
انزلی	۱۱۸۵۶۴	۱۱۸۱۰	۵۷۱۸	۶۰۹۲	۹/۹
آستارا	۶۲۸۱۴	۳۵۴۷	۱۷۲۶	۱۸۲۱	۵/۶
املش	۱۷۵۹۸	۱۵۲۵	۷۴۵	۷۸۰	۸/۶
اشرفیه	۵۸۹۶۳	۴۹۶۰	۲۴۵۷	۲۵۰۳	۸/۴
کلی(استان)	۱۶۰۳۰۲۶	۱۱۶۸۲۷	۵۷۳۶۸	۵۹۴۵۹	۷/۵

ماخذ: سالنامه آماری استان گیلان، ۱۳۹۵.

بر طبق جدول ۱، حدود ۷/۵ درصد جمعیت شهری استان گیلان سالمند می‌باشند؛ شهرستان انزلی با ۹/۹ درصد، بیشترین تعداد سالمند شهری و شهرستان ماسال با ۴/۶ درصد، کمترین تعداد را از این حیث در استان به خود اختصاص

داده اند. شهرستان های رودسر، لنگرود، لاهیجان، املش و اشرفیه نیز در مرحله بعدی بیشترین تعداد سالمند شهری در استان قرار دارند که در آینده ای نزدیک با مشکلات فراوانی در زمینه تطبیق پذیری با وضعیت جدید و پیش رو، مواجه خواهند شد.

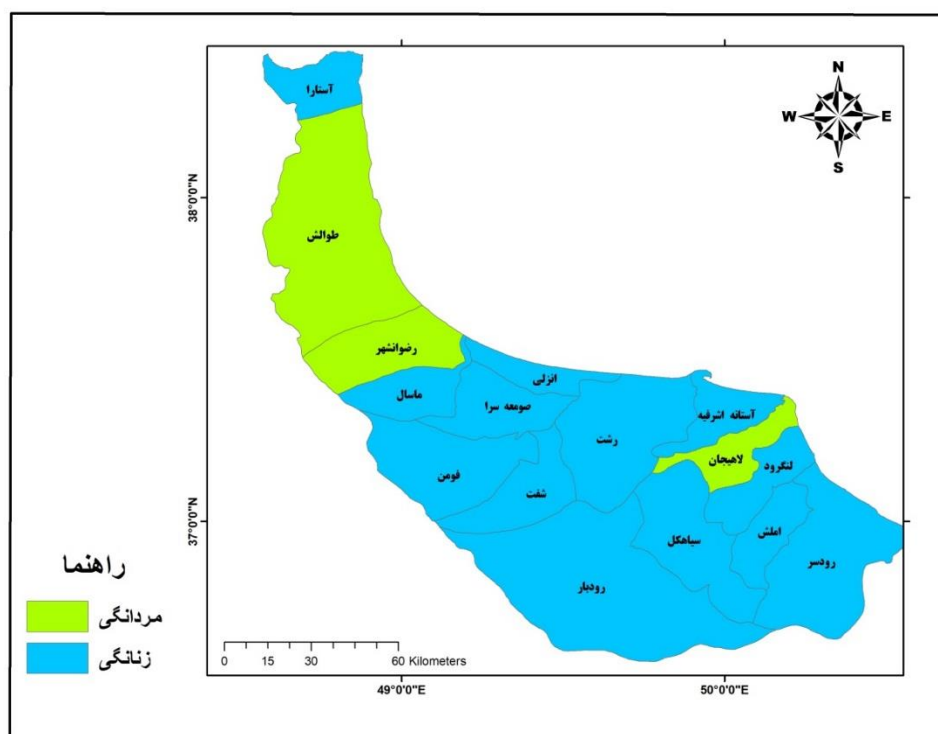
شکل ۲. نقشه میزان سالمندی جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر استان گیلان به تفکیک شهرستان. تهیه و ترسیم، نگارندگان، ۱۴۰۲.

مسئله مهم دیگر در زمینه وضعیت سالمندی در شهرهای استان، موضوع سالمندی زنانگی در استان می باشد. در جدول ۲، سالمندی مردانگی و زنانگی به تفکیک هر شهرستان و مجموع استان به نمایش در آمده است.

جدول ۲. سالمندی مردانگی و زنانگی استان و به تفکیک شهرستان

شهرستان	مجموع سالمندی	مرد	زن	سالمندی مردانگی	سالمندی زنانگی
رشت	۵۱۷۶۲	۲۵۴۴۸	۲۶۳۱۹	*	*
رضوان شهر	۱۳۷۸	۶۹۳	۶۸۵	*	*
رودسر	۶۶۵۳	۳۲۶۸	۳۳۸۵	*	*
سیاهکل	۱۶۰۳	۷۷۲	۸۳۱	*	*
شفت	۶۵۰	۳۱۷	۳۳۳	*	*
ماسال	۱۰۹۵	۵۳۸	۵۵۷	*	*
لنگرود	۹۱۲۷	۴۴۴۸	۴۶۷۹	*	*
لاهیجان	۹۰۵۱	۴۵۸۶	۴۴۶۵	*	*
فومن	۲۳۰۶	۱۰۹۲	۱۲۱۴	*	*
طوالش	۳۸۴۹	۱۹۵۹	۱۸۸۰	*	*
صومعه سرا	۳۲۹۷	۱۵۸۵	۱۷۲۷	*	*
رودبار	۴۲۱۹	۲۰۱۶	۲۲۰۳	*	*

انزلی	۱۱۸۱۰	۵۷۱۸	۶۰۹۲	*
استارا	۳۵۴۷	۱۷۲۶	۱۸۲۱	*
املش	۱۵۲۵	۷۴۵	۷۸۰	*
اشرفیه	۴۹۶۰	۲۴۵۷	۲۵۰۳	*
کلی(استان)	۱۱۶۸۲۷	۵۷۳۶۸	۵۹۴۵۹	*

شکل ۳. سالمندی مردانگی و زنانگی به تفکیک شهرستان، تهیه و ترسیم، نگارندگان، ۱۴۰۲.

با مشاهده و تأمل در جدول ۲ و شکل ۳، به این مهم دست می‌یابیم که سالمندی جمعیت در شهرهای استان زنانگی است و قشر سالمند زن از تعداد بیشتری نسبت به سالمندان مرد برخوردارند؛ به جزء ۳ شهرستان رضوان شهر، لاهیجان و طوالش، سایر شهرستان‌های استان از چنین وضعیتی برخوردارند. این موضوع از این جهت اهمیت دارد که دوران سالمندی مردان و زنان متفاوت بوده و هر کدام از این دو قشر، نیازمندی‌های خاص خود را می‌طلبند؛ با توجه به اینکه وضعیت فیزیکی و اجتماعی زنان سالمند نسبت به مردان متفاوت است، زنان از حساسیت بالاتری نسبت به مردان برخوردارند و آسیب‌پذیری بالاتری چه به لحاظ جسمانی و چه به لحاظ عاطفی و اجتماعی نسبت به مردان سالخورده دارند. زنان سالمند جامعه به دلیل محدودیت‌های اشاره شده و عدم طراحی شهری مناسب جهت حضورشان در اجتماع، با مشکلات بسیاری مواجه هستند. بسیاری از زنان سالمند شهری استان، به دلیل پایین بودن سطح سواد و عدم اشتغال در دوران جوانی، فاقد بیمه‌های درمانی می‌باشند که این موضوع نیز بر کاهش رفاه آن‌ها و افزایش مشکلاتشان تأثیرگذار است. اکثر زنان سالمند به دلیل فوت همسرانشان و یا متارکه بودن، مجبور به اقامت در خانه‌های سالمندان و یا اقامت در منزل فرزندان خویش می‌شوند که این امر زمینه‌ساز بروز مشکلات فراوانی برای این قشر از جامعه شده است؛ با تدبیر در جدول بالا متوجه می‌شویم که اکثر شهرهای استان با این مشکل مواجه شده‌اند و در آینده نیز با افزایش سالمندان زن، بر مشکلات شهرهای درگیر افزوده خواهد شد و

به نظر می رسد که ضروری است که در برنامه ریزی شهری جدید، موضوع زنانگی سالمندی در شهرهای استان لحاظ شده و متناسب با آن فضا اختصاص داده شود.

تقسیم بندی شهرهای استان به لحاظ ساخت جمعیتی

در زمینه شروع دوران سالمندی نظرات گوناگونی وجود دارد؛ در گزارش های تحقیقاتی و انتشارات دولتی، سن ۶۵ سال به بالا ترکیب جمعیتی به شمار می آید اما در مطالعات علمی، شصت سالگی و حتی ۵۵ سالگی نیز سن شروع سالمندی به حساب می آید. در سال ۱۹۷۴ میلادی نیگارتن^۱ در نگاهی دقیقتر به گروه سالمندان، برای تمایز بین سالمندان جوان و افراد مسن، سن ۵۵ تا ۷۵ سال و ۷۵ سال به بالا را تعیین کرده است و بیان می کند که بیشتر به سبک زندگی به جای سن تقویمی توجه داشته باشد. پس از این تقسیم بندی، ریلی و سوزمن^۲ گروه ۸۵ سال به بالا را به منزله کهنسالان به این طبقه بندی اضافه کرده اند. بسیاری از کشورهای جهان سن ۶۵ سالگی را برای معرفی سالمند پذیرفته اند؛ اما سازمان ملل سن شصت سال را برای سالمندی در نظر گرفته است. با مطالعه در فرهنگ های متفاوت می توان دریافت که تعریف مشخصی از سن سالمندی وجود ندارد و بیشتر به خاطر مباحث بیمه ای سن سالمندی را تعیین می کنند (زنجری، ۱۳۹۷: ۲۴).

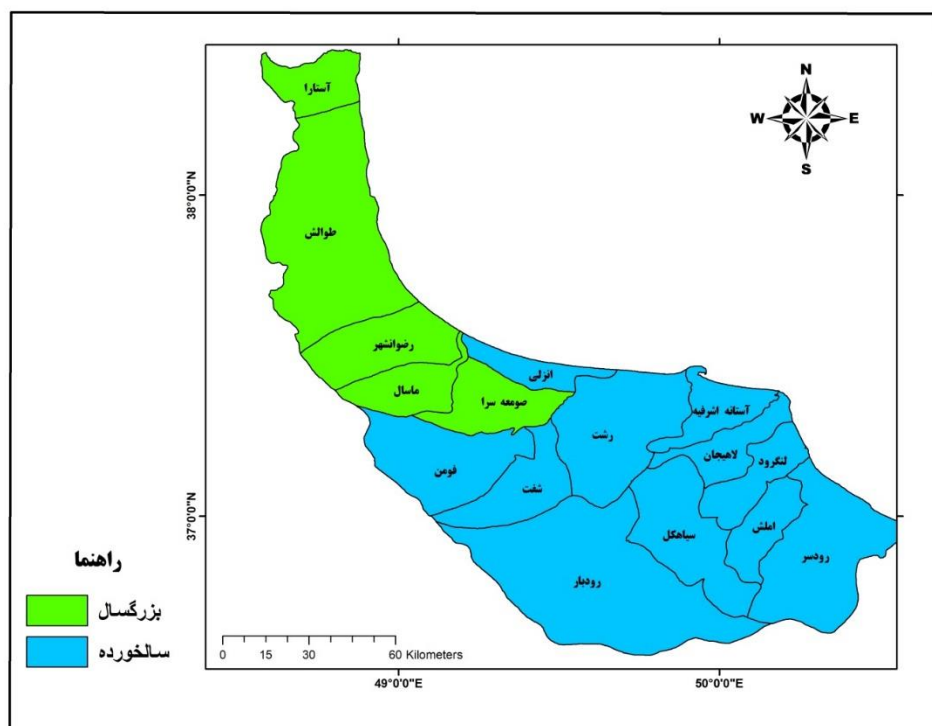
سازمان ملل کشورها را به سه نوع ساخت جمعیتی جوان، بزرگسال و سالخورده تقسیم کرده است که مشخصه آن ها میزان نسبت جمعیت سالمند در این کشورهاست. به این صورت که کشورهای دارای جمعیت جوان، کشورهایی هستند که نسبت سالمندان آن زیر ۴ درصد باشد، کشورهای دارای جمعیت بزرگسال کشورهایی هستند که نسبت سالمندان آن بین ۴ تا ۶ درصد باشد و کشورهای دارای جمعیت سالخورده کشورهایی هستند که نسبت سالمند آن بیش از ۷ درصد یا بیشتر باشد (میرزایی و قهفرخی، ۱۳۸۶: ۱). در این پژوهش با استفاده از شاخص سازمان ملل متحد، شهرستان های استان گیلان طبق جدول ۳، به سه طبقه جوان، بزرگسال و سالخورده تقسیم شده اند.

جدول ۳. تقسیم بندی جمعیت شهری به لحاظ درجه سالمندی

شهرستان	سالمندی (درصد)	وضعیت شهر به لحاظ سالمندی
رشت	۶/۹	سالخورده
رضوان شهر	۵	بزرگسال
رودسر	۹/۲	سالخورده
سیاهکل	۷/۴	سالخورده
شفت	۶/۳	سالخورده
ماسال	۴/۶	بزرگسال
لنگرود	۸/۹	سالخورده
لاهیجان	۸/۶	سالخورده
فومن	۶/۰۸	سالخورده
طوالش	۴/۸	بزرگسال
صومعه سرا	۵/۶	بزرگسال
رودبار	۷/۲	سالخورده

1. Negarton
2. Reily and Suzman

انزلی	۹/۹	سالخورده
آستارا	۵/۶	بزرگسال
املش	۸/۶	سالخورده
اشرفیه	۸/۴	سالخورده
کلی (استان)	۷/۰۶	سالخورده

شکل ۴. تقسیم بندی جمعیت شهری به لحاظ درجه سالمندی، تهیه و ترسیم، نگارندگان: ۱۴۰۲.

نتایج حاصل از جدول ۳ و شکل ۴، نشان می دهد که شهرهای استان در مرحله بزرگسالی و سالخوردگی جمعیت قرار دارند. این در حالیست که مطابق با این تقسیم بندی، هیچ کدام از شهرهای مورد بررسی در گروه شهرهای جوان قرار نگرفته اند و نکته دیگر اینکه دیگر شهرهای استان همانند رشت، شفت و فومن که هم اکنون در دوره بزرگسالی به سر می برند، طی سال های آینده، وارد مرحله سالخوردگی شده و مشکلات بسیاری را تجربه خواهند کرد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

مطابق با یافته های پژوهش، استان گیلان با ۷/۵ درصد جمعیت شهری سالمند، از بیشترین تعداد سالمند در کشور برخوردار است؛ شهرستان انزلی نیز با ۹/۹ درصد جمعیت سالمند، بیشترین میزان را از این نظر در استان به خود اختصاص داده است؛ موضوع مهم دیگر در این زمینه، زنانگی سالمندی در شهرهای استان است، بدین معنی که زنان سالمند در شهرهای استان از تعداد بیشتری نسبت به سالمندان مرد برخوردارند؛ نکته مهم دیگر در رابطه با وضعیت سالمندی در استان، مربوط به ساخت جمعیتی در شهرهای استان است، مطابق با تقسیم بندی سازمان ملل متحد از سه سطح ساخت جمعیتی (جوان، بزرگسال و سالخورده)، اکثر شهرهای استان بزرگسال و یا سالخورده می باشند و همچنین با توجه به افزایش تعداد سالمندان

شهری، به زودی شهرهای بزرگسال به شهرهای سالخورده تبدیل خواهند شد و بر حجم مشکلات افزوده خواهد شد. از سوی دیگر افزایش سن ورود انسان به دوره سالمندی سبب می شود تا سالمندان با مشکلات زیادی از جمله تنهایی، بیماری های گوناگون، مشکلات مالی و مهم تر از همه طرد اجتماعی مواجه شوند؛ مشکل دیگری که به نظر می رسد در جامعه ما و برنامه ریزی های مربوط به شهر به گونه ای مناسب به آن پاسخی داده نشده است، موضوع طراحی شهری جهت تردد در شهر و رفت و آمد سالمندان است. امروزه، فضای شهری به ویژه در شهرهای گیلان با دارا بودن بیشترین تعداد سالمندی، برای استفاده سالمندان طراحی نشده است و پدیده سالمندی و گسترش آن، مهم فرض نشده است.

مسئولان شهری، جهت حل مشکل سالمندان تنها به ایجاد آسایشگاه و خانه سالمندان اکتفا نموده که این موضوع نتوانسته است به عنوان راه حلی مناسب و کافی برای حل مشکل سالمندان تلقی شود؛ برای حل مشکلات سالمندی در وهله نخست باید با هدف گذاری درست، پذیرش سالمند در خانواده ها را به عنوان مهم ترین راه حل تقویت نموده، برنامه ریزی شهری را متناسب با شهر دوستدار سالمند طرح ریزی کرده و فضاهای خاص به این امر اختصاص داده شود. نکته مهم دیگر اینکه، شهروندان سالمند جهت بهره مندی از خدمات شهری با مشکلات فراوانی مواجه هستند و شهرهای استان متناسب با نیازهای شهروندان سالمند طراحی نشده است. وجود وسایل حمل و نقل عمومی منطبق با شرایط جسمانی سالمندان و مناسب سازی ساختمان ها به ویژه ساختمان های اداری از جمله مواردی است که باید توسط مدیران حوزه شهری به آن پرداخته شود تا این قشر حساس جامعه بتوانند بدون دغدغه، در فعالیت های اجتماعی شرکت نموده و این حس در آن ها بوجود نیاید که کارایی لازم را برای جامعه خویش ندارند و دچار نوعی انزوای اجتماعی گردند. لذا در این راستا پیشنهادات زیر به عنوان اقدامات حداقلی از سوی مسئولین ذیربط، امری اجتناب ناپذیر است:

- اصلاح نظام سلامت با توجه به نیازهای جمعیت سالمند در سطوح اول، دوم و سوم؛
- بازنگری، اصلاح و فراگیر نمودن پوشش بیمه های سلامت و توسعه تعهدات بیمه ای جهت پوشش خدمات مورد نیاز سالمندان؛

- تربیت نیروی انسانی کارآمد در حوزه های پیشگیری، درمان، مراقبت، توانبخشی و ارتقای سلامت سالمندان؛
- تشکیل و گسترش سازمان های مردم نهاد و شبکه های اجتماعی با هدف افزایش مشارکت اجتماعی سالمندان؛
- تقویت همکاری های بین بخشی به دلیل چند بخشی بودن سلامت؛
- تدوین برنامه حمایت از خانواده های مراقبت کننده از سالمندان؛
- گسترش مراکز نگهداری و مراقبت روزانه و تمام وقت سالمندان به دلیل تغییر ساختار خانواده و عدم مراقبت از سالمندان؛

- تشویق و جلب همکاری های مردمی و تأسیس مراکز خیریه برای تأمین نیازهای سالمندان به عنوان یک قشر آسیب پذیر جامعه؛

- بهسازی و مناسب سازی معابر عمومی و ناوگان حمل و نقل عمومی برای استفاده سالمندان.
- استفاده از سالمندان در زمینه آموزش و پرورش استان و بهره گیری از تجارب ارزشمند آنها؛
- واگذاری مسئولیت مراقبت از پارک ها به سالمندان و همچنین استفاده از آنها در کتابخانه های عمومی و سیار در شهر؛
- فرهنگ سازی در جامعه و ارائه آموزش های لازم به کودکان و نوجوانان در جهت احترام به سالمندان و تدوین و تدریس کتب درسی در مدارس و دانشگاهها در زمینه سالمندی و حقوق سالمندان؛
- تشویق نسل جوان به ازدواج و ارائه تسهیلات شغلی، مالی و رفاهی در جهت افزایش تمایل به فرزند آوری، کاهش فاصله بین نسلی و پیری جمعیت.

- کارآفرینی شهری و ایجاد شغل در شهرهای استان با هدف جلوگیری از مهاجرت جوانان به شهرهای بزرگ؛
- استفاده از تجارب کشورهای درگیر با پدیده سالمندی و الگو برداری از روش های مقابله با این پدیده در این کشورها.

منابع و مأخذ

- اج مزینانی، دکتر علی اکبر و لاریجانی، مهدیه (۱۳۹۸). بررسی تأثیر معلولیت بر طرد اجتماعی سالمندان شهر ورامین، فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، دوره ۱۴، شماره ۱، ص ۵۹.
- ادیب روشن، فرشته، طالب پور، مهدی، پیمانی زاد، حسین و پور عزت، علی اصغر، (۱۳۹۹). شناسایی مختصات شهر دوستدار سالمند در ایران ۲۰۵۰، فصلنامه چشم اندازهای آینده، دوره اول، شماره دوم پیاپی ۲، ص ۵۱.
- امینی، احسان، طغیانی، شیرین، شبانی، امیرحسین (۱۴۰۲)، تبیین مولفه‌های فضای شهری ویژه‌ی سالمندان با رویکرد روان‌شناسی محیطی (مطالعه موردی: منطقه ۸ شهر شیراز)، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال بیست و سوم، شماره ۶۸، بهار.
- ایران‌شاهی، ایوب و قلعه نوعی، محمود، (۱۳۹۶). شهر دوستدار سالمند، مجله هویت شهر، شماره ۳۰، سال یازدهم، صص ۶۲-۷۲.
- زنجری، نسیم، (۱۳۹۷). سالمندی خوب مروری بر مفاهیم و ابعاد خوب پیر شدن، انتشارات طرح نقد، جلد ۱، چاپ اول، تهران، ص ۲۴.
- سامانه اطلاعات آماری استان گیلان.
- سینی نثار، مجید، زنجان، حبیب الله، سید میرزایی، سید محمد و کلدی، علی رضا، (۱۳۹۶). بررسی کیفیت زندگی سالمندان در استان گیلان و عوامل مؤثر بر آن، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال دهم، شماره اول، ص ۷۶-۷۵.
- صبافی قمی، طاهره، جدید میلانی، مریم، پیشگوئی، سید امیر حسین و آخوندزاده، کبری، (۱۳۹۸). مقایسه سلامت عمومی در زنان سالمند فعال و غیر فعال شهر قم، مجله پژوهش پرستاری ایران، جلد ۱۴، شماره ۲، ص ۲.
- عزیزی زین الحاجلو، اکبر، امینی، ابولقاسم و تبریزی، جعفر صادق، (۱۳۹۴). پیامدهای سالمندی جمعیت در ایران با تأکید بر چالش روزافزون نظام سلامت، مجله تصویر سلامت، دوره ۶، شماره ۱ صص ۶۰-۵۸.
- علی الحسابی، مهران و رفیعی، فرخنده، (۱۳۹۱). ارزیابی نیازمندی‌های سالمندان در فضاهای شهری مطالعه موردی پارک خلدبرین شیراز، مجله معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۹، ص ۲۵۰.
- عیسی لو، شهاب الدین، جمعه پور، محمود و خاکساری رفسنجانی، علی، (۱۳۹۴). نیازها و مشکلات سالمندان در فضای شهری مورد شناسی خیابان‌های بخش مرکزی قم، پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، سال دوم، شماره ۶، صص ۱۰-۲.
- کیائی، مژگان، مطلبی، سید آمنه، میرزاده، منیرالسادات و محمدی، فاطمه، (۱۳۹۷). ارزیابی شاخص‌های شهر دوستدار سالمند قزوین، فضاهای باز شهری، ساختمان‌ها و مکان‌های عمومی، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین، دوره ۲۳، شماره ۵، ص ۴۳۲.
- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن کل کشور، (۱۳۹۵).
- میرزائی، دکتر محمد و شمس قهفرخی، مهری، (۱۳۸۶). جمعیت شناسی سالمندان در ایران بر اساس سرشماری‌های ۱۳۸۵-۱۳۳۵، مجله سالمند، سال دوم، شماره ۵، ص ۳۲۶.
- حسین‌زاده‌دلیر، کریم و پیشنمازهری، رامین (۱۴۰۲)، شناسایی مولفه‌های تأثیرگذار بر برنامه‌ریزی و طراحی شهر دوستدار سالمند (نمونه‌ی موردی: کلان شهر تبریز)، جغرافیا و آمایش شهری - منطقه ای، ۱۳، (۴۶)، ۳۳-۶۰.
- رسیده، بهزاد، مرصوصی، نفیسه، طالشی، مصطفی، موسی‌کاظمی، سیدمهدی. (۱۴۰۲). تحلیل شاخص‌های زیرساخت‌های شهر دوستدار سالمند در کلان شهر مشهد. فصلنامه علمی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، انتشار آنلاین.
- Li, F., Zhou, J., Wei, W., & Yin, L. (2023). Spatial Distribution Pattern and Evolution Characteristics of Elderly Population in Wuhan Based on Census Data.

ارزیابی توزیع فضایی دستگاه‌های خدمات رسان با تأکید بر دسترسی (نمونه موردی گرگان)

رضا خلیلی باروق^۱، سید کامبیز لطیف عقیلی^{۲*}، شمس سادات میر اسداللهی^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، مدیریت شهری، آموزش عالی حکیم جرجانی، گرگان، گلستان، ایران.

۲. استادیار، برنامه ریزی شهری، آموزش عالی حکیم جرجانی، گرگان، گلستان.

۳. استادیار، برنامه ریزی شهری، آموزش عالی حکیم جرجانی، گرگان، گلستان، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: شهرها به عنوان منبع توسعه در اثر ساختارهای ناکارآمد با چرخه نامطلوبی از نابرابری‌ها روبرو شده و بی‌عدالتی در توزیع خدمات در شهرها شکل گرفته است لذا عدالت فضایی در توزیع خدمات جهت تخصیص عادلانه یکی از اهداف برنامه‌ریزان می باشد.

روش بررسی: این پژوهش که باهدف ارزیابی توزیع فضایی دستگاه‌های خدماتی شهر گرگان انجام شده؛ از نوع کاربردی و به لحاظ ماهیت و روش توصیفی - تحلیلی است. جمع‌آوری اطلاعات بر اساس منابع کتابخانه‌ای، اسنادی و مطالعات میدانی است. در تحلیل بخش‌های مختلف پژوهش از نرم افزار SPSS استفاده گردید. پایایی پرسش‌نامه بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۸۳۴ و حجم نمونه آماری ۳۸۴ نفر از شهروندان است. محدوده پژوهش شهر گرگان با مساحت ۳۵۶۰ هکتار است که در سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای ۳۵۳۰۰۰ نفر جمعیت می‌باشد.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: یافته‌های نشان می‌دهد شاخص‌های رفع نیاز شهروندان، چرخه نامطلوب خدمات و فاصله طبقاتی به ترتیب دارای بالاترین سطح میانگین در توزیع اماکن خدماتی هستند و بین توزیع اماکن خدماتی و رضایتمندی در محدوده مطالعاتی رابطه معناداری وجود دارد. در بخش تحلیل نقش مدیریت شهری در بهبود وضعیت اماکن خدماتی از بین شاخص‌های انتخاب شده ناکارآمدی مدیریت شهری رتبه اول شاخص‌ها، مدیریت آگاهانه در رتبه دوم و خدمات رسانی مطلوب در رتبه سوم شاخص‌ها قرار گرفت و شاخص نظارت مستمر با به عنوان رتبه آخر برای شاخص‌های مدیریت شهری موثر در توزیع اماکن خدماتی شهر گرگان بر اساس آزمون فریدمن انتخاب و در انتها جهت بهبود وضعیت خدمات رسانی دستگاه‌های خدماتی پیشنهاداتی مطرح گردید.

کلید واژه‌ها: دسترسی، خدمات، مدیریت شهری، گرگان.

* نویسنده مسئول: siedkambiz@gmail.com

ارجاع به این مقاله: خلیلی باروق، رضا، لطیف عقیلی، سید کامبیز، میر اسداللهی، شمس سادات. (۱۴۰۲). ارزیابی توزیع فضایی دستگاه‌های خدمات رسان با تأکید بر دسترسی (نمونه موردی گرگان). فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۴(۳)، ۳۳-۴۸.

مقدمه و بیان مسأله

شهرها منبع توسعه و مکان انباشت اجتماعی و دربرگیرنده الزام و تعهد، نظم و انضباط، آشوب و بی‌نظمی و آزادی هستند و مکان‌یابی تمام کاربری‌های شهری نشان دهنده یک نظم تحمیل شده بر زندگی، رفتار و مسیری است که در طول زمان و عرض مکان ردیابی می‌شود (زیاری و همکاران، ۱۳۸۸، ۷) شهر مکانی است که فرصت‌ها را در اختیار ساکنان قرار می‌دهد (طیبیان، ۱۳۸۶، ۷) لیکن در اثر ساختارهای سیاسی، اقتصادی، و سیاست‌های فضایی ناکارآمد با چرخه نامطلوبی از نابرابری‌ها روبرو شده و بی‌عدالتی در توزیع خدمات شهری در شهرها شکل گرفته است (طهماسبی زاده، ۱۳۹۲، ۵).

طبق آماري که سازمان ملل ارائه نموده است، در شروع قرن بیست و یک، بیشتر از ۵۰ درصد از مردم در شهرهای مختلف زیست می‌کنند و قابل پیش‌بینی است تا سال ۲۰۳۰ شهرنشینان تقریباً به ۵ میلیارد نفر و تا ۲۰۵۰ این عدد به ۷۵ درصد می‌رسد، یعنی در واقع بیشتر از ۷ میلیارد انسان در شهرهای دنیا زندگی میکنند (الیور، پل آ، ۲۰۰۸: ۲۴-۲۱) که این موضوع نیاز متفاوت و متعددی را در شهرهای کشورهای مخلف اعم از توسعه یافته و در حال توسعه ایجاد می‌کند. یکی از این نتایج توزیع نابرابر خدمات و محروم شدن از دسترسی به خدمات در سطوح مختلف شهرها می‌باشد (دانیر و تاکاهاشی، ۱۹۹۹: ۲۷۲).

در کشورمان ایران نیز مثل کلیه کشورهای که در حال توسعه هستند، یکی از با اهمیت ترین نتایجی که رشد سریع شهرنشینی و توسعه شهرها در سال های اخیر که نظم توزیع اماکن خدمات دهنده در شهرها دچار از هم پاشیدگی شده که این موضوع زمینه ای برای نابرابری شهروندان در برخورداری شدن از خدمات را به وجود آورده است (حاتمی نژاد، ۲۰۰۸: ۷۱). لذا الزامی است تا کاربری‌ها دارای توزیع مناسبی بوده و خدمات در شهرها و به کارگیری فضاها به گونه ای مناسب و صحیح فضاها برای گریز از تمرکز در اماکن مراکز خدماتی باشد (کرکه آبادی و همکاران، ۱۳۹۳، ۲۴۸). بنابراین دست یافتن به عدالت در توزیع خدمات در شهرها به منظور تخصیص برابر و عادلانه بهره گرفتن از ظرفیت‌های موجود در محیط، یکی از اهداف مهمی بوده که برنامه‌ریزان شهرها در پی آن بوده اند (تسو و همکاران، ۲۰۰۵، ۴۲) و بایستی تأکید بیشتری بر توزیع مکانی تسهیلات و خدمات عمومی از سوی آنها صورت بگیرد (تالن و آنسلین، ۱۹۹۸، ۵۹۸).

بی نظمی در توزیع و مکان‌یابی برای ارائه خدمات و عدم وجود مراکز خدمات به تعداد کافی، ازجمله مسائل بزرگی هستند که شهرها با آن مواجه هستند و با توزیع ناعادلانه و نامناسب خدمات و امکانات در بین محلات و مناطق شهرها بر پایه احتیاجات اصلی پایداری و کیفیت زندگی در شهرها دچار مخاطره شده است؛ لذا برنامه‌ریزی مناسب و توزیع خدمات و امکانات بایستی براساس اصل عدالت فضایی و اجتماعی باشد تا به طورهم زمان عدالت در فضا جاری شده و توزیع مناسب خدمات بین مناطق مختلف شهرها فراهم گردد (ژو، ۲۰۱۳، ۵۹۹). زیرا تمرکز خدمات و امکانات در یک منطقه خاص سبب زیاد شدن سریع قیمت زمین گردیده و چگونگی اختصاص امکانات شهری سبب میشود به فاصله طبقاتی در شهرها دامن زده شود (ویلکینسون، ۲۰۱۲، ۹۹). این در حالی است که توزیع متعادل و متوازن خدمات و امکانات سبب می‌شود ارزش افزوده که به وجود می‌آید در گستره بیشتری توزیع شده و شهروندان بیشتری از آن بهره‌مند شوند.

1. Oliver, Paul A

2. Danieri & Takahashi

3. Hataminejad

4. Tsou et al

5. Talen and Anselin

6. Xu

7. Wilkinson

بهره بردن از فضاهای شهری و توزیع نمودن مناسب خدمات و به عبارتی مناسب تر و کامل تر یعنی جاری شدن عدالت در فضا از مهم‌ترین عوامل در برنامه‌ریزی شهری است و چگونگی توزیع کاربری‌های خدمات شهری نقش مؤثری در جابه‌جایی فضایی جمعیت، تغییرات جمعیتی و انطباق آن با عدالت فضایی در شهرها دارد (توکلی نیا و همکاران، ۱۳۹۴).

از همین رو فراهم نمودن زمینه لازم جهت دسترسی عادلانه به خدمات شهری، موجب می‌گردد تا کاربری‌های شهری مناسب مکان‌یابی شوند (تسو و همکاران، ۲۰۰۵، ۴۲)؛ بنابراین دسترسی متعادل شهروندان به اماکن خدماتی از مباحث بسیار مهم در مدیریت شهری و پیوند آن با مقوله عدالت اجتماعی است (داداش پور و رستمی، ۱۳۹۰، ۱۷۵) و اختلاف و تفاوت در دسترسی به امکانات می‌تواند نابرابری‌ها و بی عدالتی‌های اجتماعی در درون اجتماع شهری را کاهش یا افزایش دهد (تالن و آنسلین، ۱۹۹۸، ۵۹۸). مفهوم قابلیت دسترسی از دیدگاه‌های متفاوت، مثل قابلیت در دسترسی مالی، فیزیکی، اقتصادی و روانی می‌تواند به ماهیتی که کاربری اراضی دارد وابسته باشد. در واقع دسترسی داشتن در واقع توانایی شهروندان در داشتن یک ارتباط مناسب و دسترسی به خدمات و منابع است. خدمات متفاوت مثل امکانات عمومی در شهرها، فارغ از ابعاد مکانی خدمات، بایستی علیرغم محدودیت‌ها، توانایی فیزیکی افراد و منابع مالی به آسانی در سطحی مناسب در دسترس آنها قرار گیرد (کفله، ۲۰۰۶، ۲). پارامتر دسترسی، به تعیین عادلانه در دسترسی به زیرساخت‌های فیزیکی و اجتماعی وابسته است که نمادی از کیفیت در زندگی شهری و توزیع برابر امکانات هستند (زیاری و مهدیان، ۱۳۹۱، ۱۳).

در این بین توزیع کاربری‌ها در شهرها، در تعداد زیادی از کشورهایی که در حال توسعه هستند از جمله شهرهای متفاوتی در ایران، در چهارچوب طرح‌های کاربری زمین در شهرها و شاخص سرانه کاربری پژوهش شده و دسترسی ساکنین و قابلیت کارایی منابع عمومی در شهرها، اهمیت کمتری داده شده است (رهنما و لیس آنا، ۱۳۸۵، ۱۳۷)؛ بنابراین برخورد صحیح مدیریت شهری با واقعیت پیچیده‌ای شهر و ملزومات مختلف آن، نیازمند درک جامع و مدیریت سیستمی شهر به‌ویژه از بعد تأمین امکانات و لزوم پراکنش صحیح خدمات و اجرای عدالت فضایی است (بهروان، ۱۳۸۶، ۴) مدیریت شهری شامل مدیریت بر سازمانهای شهری و تأسیسات بوده و فرایند شهرنشینی در مدیریت، توسعه شهر و اجرای امور شهری می‌باشد. به گونه ای که تأسیسات شهری در بدنه مدیریت شهری بایستی به شکلی هماهنگ بایکدیگر فعالیت نمایند تا واحدهای موجود در فضای شهری کارآمد تر شده و پویایی شهر در سطوح متفاوت بخش‌های مختلف شهری حفظ شود (یغفوری و همکاران، ۱۳۹۶، ۱۱۷)؛ زیرا تقسیم نامناسب خدمات و زیرساخت‌ها در کلیه محلات شهرها به بی عدالتی در دسترسی به خدمات مانند امکانات بهداشتی، آموزشی و حمل‌ونقل عمومی در مناطق شهری منجر می‌شود (ویزل، ۲۰۱۷، ۱).

از این رو مدیریت شهری بایستی با عملکردی مناسب و آگاهانه در توزیع فضایی امکانات عمومی، سبب شود بی عدالتی‌های فضایی کاهش یابد (لیائو و همکاران، ۲۰۰۹، ۱۳۸) تا ناکارآمدی و ضعف در برنامه‌ریزی شهری و مدیریت شهری در موضوع خدمات‌رسانی مطلوب و مناسب شهری، سبب ساز بروز ناعادلانه در دسترسی به امکانات متفاوت شهری (اویانگ، ۲۰۱۶، ۲)؛ لذا مهم‌ترین رسالت مدیران شهری و برنامه‌ریزان در این راستا، کوشش برای دست یافتن به آرمان فرصت‌های عادلانه و برابر در دسترسی دستجات متفاوت شهروندان به امکانات شهری است (رستمی، ۱۳۸۹).

اهمیت و ضرورت پژوهش از آنجا ناشی می‌شود که توزیع نامطلوب و ناعادلانه اماکن خدمات رسان، یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در مدیریت شهری است که پاسخگویی به نیازهای شهروندان را دچار مشکل نموده است. با تحلیل میزان بی عدالتی‌ها و نابرابری‌ها در توزیع منابع در سطوح مختلف شهرها می‌توان دریافت خدماتی که در وضعیت نامطلوب تری هستند کدام

1. Kaphle

2. Wiesel

3. Liao

4. Ouyang

یم میباشند و نابرابری ها بیشتر در کدام منطقه و بخش شهری متمرکز است؛ بنابراین مدیریت شهری می تواند به شکلی آگاهانه عمل کرده و با توزیع فضایی مناسب کاربری های خدماتی سبب کاهش بی عدالتی فضایی گردد و با افزایش کیفیت زندگی در شهر ها ، سبب توسعه پایدار در مناطق شهری گردد. واقعیت این است که دغدغه خاطر همیشگی شهروندان هر جامعه ای، عدالت فضایی است . بنابراین یکی از با اهمیت ترین ضروری ترین مسایل برنامه ریزی شهری، توزیع عادلانه امکانات و اماکن خدماتی و میزان دسترسی شهروندان در سطح محله ها، ناحیه ها و مناطق شهری است.

پیشینه پژوهش

لانگفورد و همکاران (۲۰۰۸) در پژوهشی توزیع جمعیت و دسترسی به تعدادی از خدمات عمومی را در شهر کاردیف ولز جنوبی بررسی کردند. مدل تحلیلی پژوهش نشان داد تمایل عمومی مردم این است که دسترسی بهتری به خدمات داشته باشند. ویندندر (۲۰۰۹) در مقاله ای با عنوان توزیع تسهیلات عمومی در داکا به این نتیجه رسیدند که بعضی مناطق خاص در سطح توسعه یافته تر است و خدمات عمومی نسبت به جمعیت توزیع مناسبی ندارد .

لیائو و همکاران (۲۰۰۹) عدالت فضایی را در تخصیص تسهیلات شهری بر مبنای توسعه پایدار در شهر تاینان تایوان بررسی کردند. آنها از سیستم اطلاعات جغرافیایی و مدل های تحلیلی بهره بردند و روشی برای ارزیابی دسترسی در سطح محله ارائه کردند.

دنیز (۲۰۱۲) در مقاله اندازه گیری روایت شهروندان از خدمات ارائه شده توسط شهرداری میزان رضایت شهروندان را از خدمات شهرداری ها را بررسی و اندازه گیری کرده است. نتایج پژوهش نشان می دهد شهرداری ها انتظارات شهروندان را برآورده نکرده و میزان رضایتمندی با توجه به متغیرهای مختلف سطح درآمد، و وضعیت تأهل، جنس و سطح تحصیلات متفاوت است .

رایمینگ (۲۰۱۲) با مطالعه بر روی برخی ایالت های هند به این نتیجه رسیده است که یکی از عوامل در نحوه توزیع بهینه کاربری ها رعایت الگوی سلسله مراتبی است که در نهایت به عدالت فضایی و فقرزدایی منجر می شود. آمر (۲۰۰۷) در پژوهشی که در تایلند انجام داده است به این نتیجه رسید که عدالت فضایی در محلات شهری با توزیع فضایی عادلانه امکانات و دستیابی برابر شهروندان به خدمات شهری ارتباط مستقیم دارد.

پریزادی و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله ای با عنوان تحلیل نابرابری های فضایی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی، شهر مریوان را ارزیابی کردند. نتایج نشان می دهد خدمات شهری به طور عادلانه در سطح محلات شهر مریوان توزیع نشده است و بیانگر نوعی بی نظمی در پراکنش فضایی کاربری ها به ویژه در رابطه با جمعیت می باشد.

جرفی و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله ای برنامه ریزی راهبردی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی (مطالعه موردی: کلان شهر اهواز) را بررسی کردند، یافته ها بر اساس مدل تاپسیس نشان می دهد که مناطق چهار، سه و یک بیشترین خدمات را به خود اختصاص داده اند و در وضعیت بهتری نسبت به سایر مناطق گرفته اند.

نصیری هنده خاله (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان تحلیل نابرابری های فضایی توزیع خدمات شهری با رویکرد عدالت فضایی با استفاده از مدل ویکور شهر قزوین را بررسی کرد. نتایج بیانگر تفاوت معنی دار رضایتمندی شهروندان در زمینه متفاوت بودن توزیع فرصت ها و دسترسی به خدمات شهری است.

شیخ علی‌پور و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان بررسی توزیع خدمات شهری در راستای عدالت فضایی (مطالعه موردی: مناطق چهارگانه شهر کرمان) به این نتیجه رسیدند که به‌جز کاربری مذهبی، تأسیسات و تجهیزات شهری، توزیع بقیه خدمات در شهر کرمان در راستای عدالت فضایی نیست.

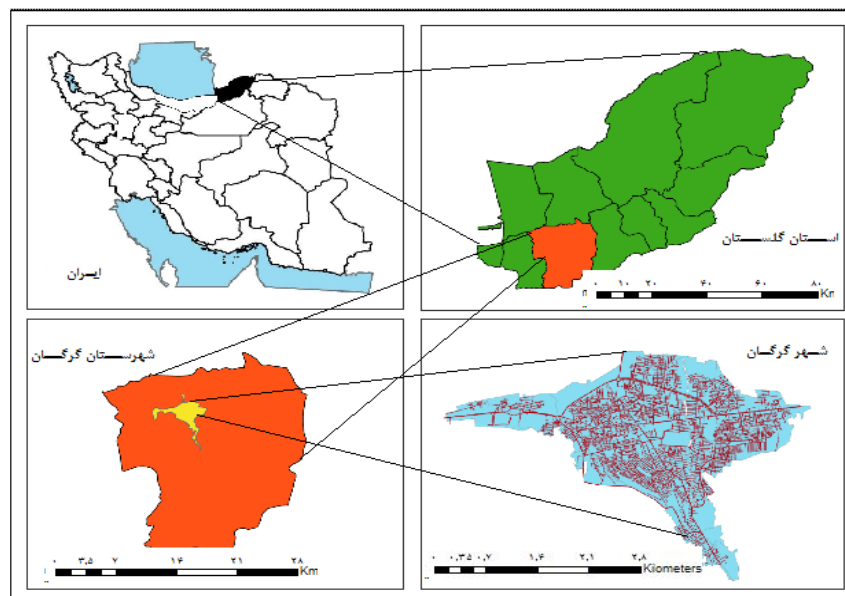
احمدی و شمسی‌پور (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل توزیع خدمات عمومی با رویکرد عدالت فضایی شهر بجنورد را بررسی کردند بر اساس نتایج، شهر بجنورد با کمبود شدید مراکز خدمات عمومی روبه‌روست. سربای و دستا (۱۴۰۰) در مطالعه خود با عنوان تحلیل نابرابری فضایی در توزیع خدمات اداری از منظر عدالت فضایی، محله‌های شهر اصفهان را ارزیابی کردند یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد الگوی پراکنش خدمات اداری، تصادفی است و الگوی توزیع فضایی این خدمات بر میزان مطلوبیت شعاع عملکردی بیانگر نامطلوبی مناطق و محله‌های پیرامون شهری در خدمات اداری است.

روش پژوهش

مطالعات بسیاری در ارتباط با توزیع فضایی اماکن خدماتی با استفاده از معیار ها و مولفه های متفاوت با ابعاد مختلف در پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده است لذا در این پژوهش مناطق شهر گرگان از نظر میزان توزیع و برخورداری از دستگاه‌های خدمات رسان تحلیل و ارزیابی میشود. از این رو پژوهش پیش رو در پی آن است که پاسخی برای این سوال داشته باشد که آیا توزیع فضایی خدمات در شهر گرگان براساس پراکنش جمعیت و مطابق با نیازهای شهروندان گرگان بوده و به صورت مناسب و عادلانه توزیع شده‌اند یا خیر؟ با توجه به سؤال تحقیق و با استفاده از روش تحقیق پیمایشی به بررسی و مطالعه در رابطه با موضوع تحقیق و سؤال طرح شده برآمدیم. نوع تحقیقی که در این پژوهش به کار گرفته شده است، کاربردی بوده و روش آن براساس روش توصیفی- تحلیلی است و برای جمع نمودن داده ها از متد های متفاوت میدانی و کتابخانه ای بهره گرفته شده است. در روش کتابخانه ای و اسنادی، مبانی نظری که در ارتباط با موضوع تحقیق هستند، بررسی شده و اطلاعات و آمار مورد نیاز در ارتباط با مطالعه حاضر اخذ شده و در نهایت با استفاده از روش میدانی برای مطابقت داده های اسنادی و کتابخانه‌ای با واقعیاتی در مناطق سه گانه شهر موجود هستند استفاده می‌شود. جهت سنجش میزان برخورداری بر اساس جدول کوکران، پرسشنامه ای در قالب طیف لیکرت در زمینه موضوع و اهداف پژوهش طراحی و در میان ساکنین مناطق مختلف شهر توزیع میگردد و با توجه به محوریت بحث در توزیع فضایی کاربری های خدماتی که تأثیر و رابطه مستقیمی بر رضایتمندی شهروندی از دیدگاه عدالت فضایی دارد مورد سنجش قرار گرفته و نسبت به رتبه بندی این شاخص‌ها بر اساس آزمون فریدمن اقدام میگردد. برای تحلیل داده‌های کمی و سنجش نظرات شهروندان از نرم افزار EXCEL و SPSS با محاسبه پایایی پرسش‌نامه استفاده می‌شود.

معرفی محدوده مورد مطالعه

گرگان یکی از سه شهر مهم به‌عنوان مرکز جمعیتی شمال کشور بوده این شهر بین ۵۴ درجه و ۲۳ دقیقه و ۲۴ ثانیه تا ۵۴ درجه و ۳۰ دقیقه و ۱۶ ثانیه طول شرقی و ۳۶ درجه ۵۰ دقیقه و ۵۲ ثانیه تا حد ۳۶ درجه و ۵۲ دقیقه و ۳۵ ثانیه عرض شمالی در دامنه شمالی رشته کوه البرز واقع شده است، این شهرستان از شمال به شهرستان‌های آق‌قلا و بندر ترکمن و از جنوب به استان سمنان و از شرق به شهرستان علی‌آباد و از غرب به شهرستان کردکوی محدود می‌شود (شکل ۱). شهر گرگان مرکز استان گلستان و در جانب شرقی شمال کشور ایران است. (میرکتولی و منافی آذر، ۱۳۹۲، ۸۰) و در پهنه‌ای حدود ۳۵۶۰ هکتار واقع شده است. ارتفاع متوسط شهر از سطح دریای آزاد ۱۵۵ متر است و طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، شهر گرگان دارای ۳۵۰۶۷۶ نفر جمعیت بوده است که حدود یک‌پنجم جمعیت استان را تشکیل می‌دهد. شهر گرگان از نظر سیاسی، مرکز استان گلستان (از سال ۱۳۷۶) و شهرستان گرگان می‌باشد گرگان تا سال ۱۳۱۶ شهر، استرآباد نامیده می‌شد.

شکل (۱): موقعیت شهر گرگان در نظام تقسیمات سیاسی استان گلستان، (بزی و همکاران، ۱۳۹۷).

محدوده مورد مطالعه شهر گرگان و مناطق سه گانه شهر می باشد. این تحقیق از نوع توصیفی- تحلیلی است و برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از بررسی‌های کتابخانه‌ای شامل مراجعه به کتب، نشریات، مقالات و اسناد مرتبط با موضوع تحقیق و نیز مراجعه به پایگاه‌های اینترنتی و مطالعات میدانی شامل ابراز مشاهده و تکمیل پرسشنامه از شهروندان است. جامعه آماری در این تحقیق بالغ بر ۳۵۳۰۰۰ نفر از شهروندان شهر گرگان می‌باشد در مرحله اول طی بررسی میدانی کلیه دستگاه‌های خدمات رسان در سطوح شهری شناسایی گردید، سپس برای شناسایی میزان رضایتمندی شهروندان دستگاه‌های خدمات رسان در محدوده مورد مطالعه، میانگین هر یک از شاخص‌ها (با توجه به طیف لیکرت ۵ تایی) پرسشنامه‌ای تهیه گردید و با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر از شهروندان به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. داده‌های این مطالعه در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفته است. در سطح آمار توصیفی با استفاده از شاخص‌های آماری نظیر فراوانی، درصد، میانگین، به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شده است و در سطح استنباطی متناسب با سطح سنجش داده‌ها و مفروضات آزمون‌های آماری از آزمون X^2 استفاده گردیده است. در نظر خواهی از شهروندان، اطلاعات جمع‌آوری شده در پرسشنامه‌ها در نرم‌افزار SPSS پیاده شده و به صورت جداول و نمودار ارائه گردید. در این تحقیق از روش آلفای کرونباخ جهت تعیین پایایی پرسشنامه استفاده گردید و پایایی پرسشنامه از طریق پیش‌آزمون انجام شده و نتایج حاکی از مورد قبول بودن آن با متوسط عدد ۰.۸۳۴ می‌باشد؛ لذا پایایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. برای رتبه بندی شاخص‌ها از آزمون فریدمن استفاده گردید. همچنین از نرم افزارهای جانبی Word و Excel جهت تایپ و ترسیم نمودارها استفاده گردیده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در پژوهش حاضر دو موضوع در قالب دو فرضیه مورد تحلیل قرار گرفت. فرضیه اول: به نظر می‌رسد رضایتمندی شهروندان گرگان از دستگاه‌های خدماتی در سطحی مناسبی قرار دارد. فرضیه دوم: به نظر می‌رسد بین مدیریت شهری و بهبود وضعیت در توزیع اماکن خدماتی رابطه وجود دارد. در هر دو فرضیه از روش کای اسکور جهت آزمون فرضیه‌ها استفاده گردیده است.

نتایج اطلاعات توصیفی

مشخصات پرسش‌شوندگان از قبیل جنس، سن، سطح تحصیلات، نوع شغل، مورد پرسش واقع گردید. جدول (۱)، توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب جنسیت و سن را نشان می‌دهد. در بخش جنسیت از بین ۳۸۴ پاسخگو ۳۰۱ نفر را مردان و ۸۳ نفر از پاسخ‌دهندگان را زنان تشکیل داده‌اند؛ در بخش گروه سنی، از کل نمونه ۲۵ نفر بین ۲۱-۳۰ سال سن، ۴۷ نفر بین ۳۱-۴۰ سال سن، ۱۵۷ نفر بین ۴۱-۵۰ سال سن می‌باشند. ۱۱۳ نفر از پاسخگویان بین ۵۱-۶۰ سال سن و ۳۸ نفر بالای ۶۰ سال سن را دارا هستند. بیشترین فراوانی مربوط به طبقه سنی بین ۴۱-۵۰ سال و کمترین فراوانی نیز مربوط به طبقه سنی زیر ۲۰ تا ۳۰ سال سن می‌باشد.

جدول (۱): توزیع فراوانی برحسب جنسیت و سن

مؤلفه‌ها	جنسیت		رده سنی			
	مرد	زن	۳۰-۲۰ سال	۴۰-۳۱ سال	۵۰-۴۱ سال	بالای ۶۰ سال
فراوانی	۳۰۱	۸۳	۲۵	۴۷	۱۵۷	۳۸

جدول (۲)، توزیع فراوانی پاسخگویان وضعیت تحصیلات را نشان می‌دهد که از نظر سطح تحصیلات از کل نمونه ۲/۴۸ درصد دارای تحصیلات دکتری، ۲۹/۵۰ درصد دارای فوق‌لیسانس، ۵۳/۷۲ درصد دارای لیسانس، ۴/۶۵ درصد فوق‌دیپلم، ۳/۷۲ درصد دارای دیپلم، ۵/۹۰ درصد زیر دیپلم بودند. بیشترین فراوانی، متعلق به پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی لیسانس و کمترین فراوانی مربوط به طبقه حوزوی می‌باشد.

جدول (۲): توزیع فراوانی برحسب تحصیلات

مؤلفه‌ها	تحصیلات				
	دکتری	فوق‌لیسانس	کارشناسی	کاردانی	دیپلم
فراوانی	۲۲	۱۳۵	۱۵۰	۲۸	۱۸
					زیر دیپلم
					۳۱

جدول (۳)، توزیع فراوانی پاسخگویان به لحاظ وضعیت اشتغال را بیان می‌کند که در بخش وضعیت اشتغال از کل نمونه ۱۴۶ نفر از پاسخگویان دارای شغل آزاد، ۱۲۷ نفر دارای شغل دولتی، ۸۷ نفر از پاسخ‌دهندگان شاغل در شرکت‌های خصوصی و ۲۳ نفر در نهادهای نظامی و انتظامی شاغل می‌باشند. افراد دارای شغل آزاد طبقه غالب را تشکیل داده‌اند.

جدول (۳): توزیع فراوانی به لحاظ وضعیت اشتغال

مؤلفه	شغل			
	آزاد	دولتی	شرکت خصوصی	سایر
فراوانی	۱۴۶	۱۲۷	۸۷	۲۳
درصد	۴۳/۷۸	۲۹/۵۰	۲۰/۸۰	۵/۹۰

آزمون فرضیه‌های تحقیق

با توجه به چارچوب اولیه تحقیق، در این قسمت ابتدا فرضیات تحقیق ذکر می‌شود و سپس با استفاده از یافته‌های به دست آمده از تحقیق به آنها پاسخ داده می‌شود. تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده و نتیجه‌گیری از آن‌ها و ارائه آن از با اهمیت‌ترین بخش‌های هر پژوهش و تحقیق می‌باشد. در این فصل از پژوهش به منظور دستیابی به اهداف تحقیق و ارائه پاسخ به سوال‌های مطرح شده به بررسی نتایج تحقیق و ارائه راهکارها و پیشنهادات آن می‌پردازیم. آخرین مرحله از پژوهش با کمک گرفتن از منابع و اطلاعات تهیه شده و تحلیل پاسخ پرسش‌نامه‌ها صورت گرفته است.

این پژوهش دارای دو فرضیه است. فرضیه اول درخصوص رضایتمندی شهروندان گرگان از دستگاه‌های خدماتی و فرض دوم درخصوص رابطه بین مدیریت شهری و بهبود وضعیت در توزیع اماکن خدماتی گرگان است در این بخش پس از شناسایی متغیرهای اصلی به تحلیل آنها پرداخته تا نشان دهیم کدام یک از متغیرهای مستقل و وابسته رابطه معناداری دارند.

نتایج آزمون فرضیه یک

فرضیه یک: به نظر می‌رسد رضایتمندی شهروندان گرگان از دستگاه‌های خدماتی در سطحی مناسبی قرار دارد. در فرضیه مذکور تعداد ۷ پرسش منتخب از مجموع سوالهای پرسشنامه برای آزمون فرض انتخاب شده‌اند. سوال‌های این فرضیه عبارتند از: دسترسی، چرخه نامطلوب خدمات، توزیع بر اساس ظرفیت، رفع نیاز شهروندان، توسعه شهر، کیفیت زندگی شهری، فاصله طبقاتی. بر طبق اطلاعات فوق، تمامی سوال‌های مربوط به رابطه بین دستگاه‌های خدماتی و رضایتمندی شهروندان معنادار بوده است.

جدول (۴): نقش دستگاه‌های خدماتی در رضایتمندی شهروندان گرگان

عامل	فراوانی‌ها					میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	معناداری
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد				
دسترسی	۱۳۳	۹۳	۲۸	۶۱	۶۹	۲/۵۸	۱/۵۲	۴	۰/۰۰۰
چرخه نامطلوب خدمات	۷۰	۱۰۸	۹۱	۷۰	۴۵	۲/۷۷	۱/۲۷	۴	۰/۰۰۰
توزیع بر اساس ظرفیت	۹۷	۱۰۱	۷۶	۵۹	۵۱	۲/۶۵	۱/۳۵	۴	۰/۰۰۰
رفع نیاز شهروندان	۶۵	۵۵	۱۴۹	۵۲	۶۳	۲/۹۸	۱/۲۷	۴	۰/۰۰۰
توسعه شهر	۱۵۳	۸۲	۷۱	۴۱	۳۷	۲/۲۸	۱/۳۴	۴	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی شهری	۱۲۲	۱۰۷	۴۲	۶۱	۵۲	۲/۵۱	۱/۴۲	۴	۰/۰۰۰
فاصله طبقاتی	۸۶	۵۰	۱۶۵	۴۲	۴۱	۲/۷۴	۱/۲۲	۴	۰/۰۰۰

طبق اطلاعات جدول (۴) تمامی سوال‌های مربوط به رضایتمندی معنادار بوده است. سوال‌های آن عبارتند از: دسترسی (با متوسط ۲/۵۸) چرخه نامطلوب خدمات (با میانگین ۲/۷۷) توزیع بر اساس ظرفیت (با میانگین ۲/۶۵) رفع نیاز شهروندان (با میانگین ۲/۹۸) توسعه شهر (با میانگین ۲/۲۸) کیفیت زندگی شهری (با میانگین ۲/۵۱) فاصله طبقاتی (با میانگین ۲/۷۴)

جدول (۵): آزمون سوال‌های نقش دستگاه‌های خدماتی در افزایش رضایتمندی

آزمون فرضیه اول	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	معنادار
نقش دستگاه‌های خدماتی در رضایتمندی شهروندان	۲/۶۴۴	۱/۳۳۰	۶	۰/۰۰۰

همان گونه که جدول (۵)، نشان می‌دهد، مقدار میانگین ۲/۶۴۴ و درجه آزادی برابر با ۴ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچکتر از مقدار خطای ۰/۰۵ می‌باشد لذا می‌توان نتیجه گرفت که بین خدمات دستگاه‌های خدمات رسان و رضایتمندی رابطه معناداری وجود دارد. در ادامه به منظور سطح صحت داده‌های فوق، از پاسخ‌هایی که در هر پرسش شونده به ۷ سوال مربوط به رضایتمندی پاسخ داده بودند یک میانگین تهیه گردیده است به عبارتی این روند در کل جامعه آماری اعلام شده است. سپس از ۳۸۴ میانگین به دست آمده از پاسخ‌های مربوط به سوالهای رضایتمندی در سطح اطمینان ۹۵ درصد از ۰/۰۵ (خطا) استفاده شده است.

جدول (۶): اثبات آزمون فرضیه اول مربوط به نقش دستگاه‌های خدمات رسان در رضایتمندی

اثبات آزمون	t	درجه آزادی	sig	میانگین	حد پایین	حد بالا
نقش دستگاه های خدمات رسان در رضایتمندی	۳۹/۱۷۵	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۴۴	۲/۵۹۵	۲/۹۳۱

همانگونه که جدول (۶) نشان می دهد، مقدار میانگین به دست آمده ۲/۶۴۴ بوده که در بین دو حد پایین ۲/۵۹۵ و حد بالای ۲/۹۳۱ قرار دارد و درجه آزادی برابر با ۳۸۳ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچکتر از مقدار خطا ۰/۰۵ می باشد. لذا با توجه به مقدار (X 2) و سطح معناداری آن می توان نتیجه گرفت که بین مدیریت شهری و رضایتمندی رابطه ی معناداری وجود دارد. بنابراین با مقدار میانگین ۲/۶۴۴ و درجه آزادی برابر با ۶ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچک تر از مقدار خطا ۰/۰۵ می باشد فرض، H_0 معنادار بوده بنابراین فرض H_1 رد می شود؛ مفهوم آن این است که بین مدیریت شهری و رضایتمندی در محدوده مطالعاتی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج آزمون فرض نشان می دهد، فرضیه اول محقق نشده و دستگاه های خدماتی نتوانسته اند در رضایتمندی شهروندان نقش موثری داشته باشند.

رتبه بندی معیار های مدیریت شهری

پژوهش حاضر از آنجایی که قالب آن به روش پیمایشی انجام شده است که پرسش نامه ای بالغ بر ۲۵ پرسش به صورت بسته طراحی و تدوین گردید از این ۲۵ پرسش تعداد ۹ پرسش به عنوان منتخب شاخص های نقش مدیریت شهری در بهبود وضعیت اماکن خدماتی در قالب مجزا به عنوان معیار های مدیریت شهری تقسیم بندی و با استفاده از طیف لیکرت مورد نظرسنجی قرار گرفته و مؤلفه های آن تحلیل و بررسی گردید.

جهت تحلیل یافته های پژوهش حاضر با استفاده از طیف لیکرت در خصوص شاخص های نه گانه نظرسنجی شد و با استفاده از آزمون فریدمن نسبت به رتبه بندی این معیارها اقدام گردید (جدول (۷)) و مشخص شد که شاخص ناکارآمدی مدیریت شهری با میانگین رتبه ۸/۵۷ در رتبه اول شاخص ها قرار گرفته و پس از آن معیار مدیریت آگاهانه بامیانگین رتبه ۷/۴۹ در رتبه دوم و خدمات رسانی مطلوب با میانگین رتبه ۷/۱۳ در رتبه سوم شاخص های مدیریت شهری قرار میگیرد و شاخص نظارت مستمر با میانگین رتبه ۴/۶۱ به عنوان رتبه آخر برای شاخص های مدیریت شهری بر توزیع اماکن خدماتی شهر گرگان بر اساس آزمون فریدمن (جدول (۸)) انتخاب گردید.

جدول (۷): رتبه بندی معیارهای تأثیر گذار مدیریت شهری در بهبود وضعیت شهروندان

سوال ها	میانگین	میانگین رتبه	انحراف معیار	کای اسکایر	درجه آزادی	درجه معناداری
توزیع بر اساس برنامه ریزی	۲/۳۸	۴/۸۹	۱/۳۷	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰
نظارت مستمر	۲/۷۴	۴/۶۱	۱/۴۳	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰
آسیب مدیریت شهری	۳/۱۴	۵/۳۳	۱/۴۷	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰
سازمانهای شهری	۳/۱۹	۶/۴۵	۱/۴۱	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰
مدیریت آگاهانه	۲/۴۹	۷/۴۹	۱/۲۷	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰
عملکرد مدیریت شهری	۳/۲۰	۶/۶۵	۱/۳۷	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰
ناکارآمدی مدیریت شهری	۴/۰۰	۸/۵۷	۱/۱۸	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰
خدمات رسانی مطلوب	۳/۴۰	۷/۱۳	۱/۳۷	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰
توزیع فضایی	۲/۶۹	۵/۲۵	۱/۳۹	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰

(منبع: یافته های پژوهش)

جدول (۸): آزمون معیارهای مؤثر مدیریت شهری در بهبود وضعیت شهروندان

عوامل	کای اسکائر	درجه آزادی	معناداری
مجموع	۱۲۳۵/۰۷۳	۸	۰/۰۰

(منبع: یافته‌های پژوهش)

آزمون فرضیه دوم

به نظر می‌رسد بین مدیریت شهری و بهبود وضعیت در توزیع اماکن خدماتی رابطه وجود دارد. در فرضیه مذکور تعداد ۹ سوال از مجموع سوالهای پرسشنامه برای آزمون فرض انتخاب شده‌اند. در این فرضیه مدیریت شهری که سوال‌های آن عبارتند از: توزیع بر اساس برنامه ریزی، نظارت مستمر، آسیب مدیریت شهری، سازمانهای شهری، مدیریت آگاهانه، عملکرد مدیریت شهری، ناکارآمدی مدیریت شهری، خدمات رسانی مطلوب، توزیع فضایی و نیز متغیر وابسته توزیع اماکن خدماتی می‌باشد. بر طبق اطلاعات فوق، تمامی سوال‌های مربوط به رابطه بین مدیریت شهری و توزیع اماکن خدماتی معنادار بوده است. این فرضیه در این پژوهش مورد سنجش قرار گرفته و نتایج حاصل شده در جدول (۹) مشاهده می‌شود.

جدول (۹): نقش مدیریت شهری بر وضعیت توزیع خدمات در منطقه مطالعاتی

فراوانی سوال‌ها	فراوانی داده‌های مشاهده شده					میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	درجه معناداری
	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد				
توزیع بر اساس برنامه ریزی	۱۷۲	۷۵	۵۶	۴۳	۳۸	۲/۳۸	۱/۳۷	۴	۰/۰۰
نظارت مستمر	۱۰۳	۸۶	۶۳	۷۰	۶۲	۲/۷۴	۱/۴۳	۴	۰/۰۰
آسیب مدیریت شهری	۷۹	۶۲	۶۱	۸۷	۹۸	۳/۱۴	۱/۴۷	۴	۰/۰۰
سازمانهای شهری	۶۶	۶۵	۷۱	۹۳	۸۹	۳/۱۹	۱/۴۱	۴	۰/۰۰
مدیریت آگاهانه	۱۱۷	۷۹	۹۵	۶۷	۲۶	۲/۴۹	۱/۲۷	۴	۰/۰۰
عملکرد مدیریت شهری	۹۳	۶۹	۱۰۸	۵۱	۶۳	۳/۲۰	۱/۳۷	۴	۰/۰۰
ناکارآمدی مدیریت شهری	۲۳	۲۷	۴۹	۱۱۰	۱۷۵	۴/۰۰	۱/۱۸	۴	۰/۰۰
خدمات رسانی مطلوب	۵۶	۴۵	۷۵	۱۰۳	۱۰۵	۳/۴۰	۱/۳۷	۴	۰/۰۰
توزیع فضایی	۹۳	۱۱۵	۵۳	۶۴	۵۹	۲/۶۹	۱/۳۹	۴	۰/۰۰

بر طبق اطلاعات جدول (۹) تمامی سوال‌های مربوط به مدیریت شهری معنادار بوده است. سوال‌های آن عبارتند از: توزیع بر اساس برنامه ریزی (با میانگین ۲/۳۸) نظارت مستمر (با میانگین ۲/۷۴) آسیب مدیریت شهری (با میانگین ۳/۱۴) سازمانهای شهری (با میانگین ۳/۱۹) مدیریت آگاهانه (با میانگین ۲/۴۹) عملکرد مدیریت شهری (با میانگین ۳/۲۰) ناکارآمدی مدیریت شهری (با میانگین ۴/۰۰) خدمات رسانی مطلوب (با میانگین ۳/۴۰) توزیع فضایی (با میانگین ۲/۶۹).

جدول (۱۰): آزمون سوال‌های مرتبط با نقش مدیریت شهری بر وضعیت توزیع خدمات در منطقه مطالعاتی

متغیر	میانگین	درجه آزادی	درجه معناداری
-------	---------	------------	---------------

تأثیر مدیریت شهری بر بهبود توزیع خدمات	۳/۰۲	۴	۰/۰۰۰
--	------	---	-------

همان گونه که در جدول (۱۰) نشان می دهد، مقدار میانگین ۳/۰۲ و درجه آزادی برابر با ۴ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچکتر از مقدار خطای ۰/۰۵ می باشد لذا با توجه به مقدار (X^2) و سطح معناداری آن می توان نتیجه گرفت که بین مدیریت شهری و توزیع اماکن خدماتی رابطه معناداری وجود دارد.

در ادامه به منظور سطح صحت داده های فوق، از پاسخ هایی که در هر پرسش شونده به ۹ سوال مربوط به مدیریت شهری داده بودند یک میانگین تهیه گردیده است به عبارتی این روند در کل جامعه آماری اعلام شده است. سپس از ۳۸۴ میانگین به دست آمده از پاسخ های مربوط به سوالهای مدیریت شهری در سطح اطمینان ۹۵ درصد از (خطا ۰/۰۵) استفاده شده است .

جدول (۱۱): اثبات آزمون فرضیه دوم

متغیر	میانگین	درجه آزادی	درجه معناداری
تأثیر مدیریت شهری بر بهبود توزیع خدمات	۳/۰۲	۸	۰/۰۰۰

همان گونه که جدول (۱۱) نشان می دهد، مقدار میانگین به دست آمده ۳/۰۲ بوده و درجه آزادی برابر با ۸ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچکتر از مقدار خطا ۰/۰۵ می باشد. لذا با توجه به مقدار (X^2) و سطح معناداری آن می توان نتیجه گرفت که بین مدیریت شهری توطیع اماکن خدماتی رابطه ی معناداری وجود دارد .

بنابراین با مقدار میانگین ۳/۰۲ و درجه آزادی برابر با ۸ و سطح معناداری برابر با ۰/۰۰۰ که کوچک تراز مقدار خطا ۰/۰۵ می باشد فرض، H_0 معنادار نبوده بنابراین فرض H_1 تأیید می شود؛ مفهوم آن این است که بین مدیریت شهری و آسیب شناسی طرح های توسعه شهری در محدوده مطالعاتی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج آزمون فرض نشان می دهد، فرضیه دوم محقق می شود .

گرگان از شهرهای شمالی ایران است، آب و هوای معتدل دارد، تابستانهای آن نسبتاً گرم و شرجی است. اقلیم منطقه گوناگون و متنوع است و کوه، جنگل و چمنزار، جلگه و دشت، بیابان و شوره زار، دریا و خلیج، رودخانه و تالاب و زمین کشاورزی را شامل میشود. شهر گرگان و منطقه پیرامونش که از نیمه سال ۱۳۷۶ خورشیدی به صورت رسمی به استان گلستان موسوم شده از یکم دی ماه ۱۳۱۱ خورشیدی تاکنون به نام گرگان و دشت شهرت داشته است. با توجه اینکه گرگان، به عنوان مرکز استان گلستان است از اینرو باید در نحوه خدمات رسانی به مردم برنامه ریزی مناسب تری انجام شود. ابتدا در بررسی پرسش های این پژوهش که به صورت تک به تک بررسی گردید نتایج نشان داد که شهروندان از وضعیت توزیع اماکن خدماتی رضایتمندی ندارند. در خصوص فرضیه اول و بررسی سطح رضایتمندی شهروندان از توزیع اماکن خدماتی ۷ پرسش منتخب از مجموع که عبارتند از: دسترسی، چرخه نامطلوب خدمات، توزیع بر اساس ظرفیت، رفع نیاز شهروندان، توسعه شهر، کیفیت زندگی شهری، فاصله طبقاتی انتخاب و بررسی شدند که رفع نیاز شهروندان (با میانگین ۲/۹۸)، چرخه نامطلوب خدمات (با میانگین ۲/۷۷) و فاصله طبقاتی (با میانگین ۲/۷۴) به ترتیب دارای بالاترین سطح میانگین انتخاب و محاسبه شدند. بنابراین با مقدار میانگین و مقدار کای اسکور به این نتیجه میرسیم که بین توزیع اماکن خدماتی و رضایتمندی در محدوده مطالعاتی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج آزمون فرض نشان می دهد، فرضیه اول محقق نمیشود و توزیع اماکن خدماتی نتوانسته است در رضایتمندی شهروندان نقش موثری داشته باشند.

در بخش تحلیل نقش مدیریت شهری در بهبود وضعیت اماکن خدماتی ؛ با آزمون فریدمن رتبه بندی شاخص ها انجام و مشخص شد که ناکارآمدی مدیریت شهری با میانگین رتبه ۸/۵۷ در رتبه اول شاخص ها قرار گرفته و پس از آن معیار تاثیر

مدیریت آگاهانه بامیانگین رتبه ۷/۴۹ در رتبه دوم و خدمات رسانی مطلوب با میانگین رتبه ۷/۱۳ در رتبه سوم شاخص‌های مدیریت شهری قرار میگیرد و شاخص نظارت مستمر با میانگین رتبه ۴/۶۱ به عنوان رتبه آخر برای شاخص‌های مدیریت شهری موثر در توزیع اماکن خدماتی شهر گرگان بر اساس آزمون فریدمن انتخاب گردید.

در خصوص فرضیه دوم و بررسی رابطه مدیریت شهری و بهبود وضعیت توزیع اماکن خدماتی ۹ پرسش منتخب عبارتند از: توزیع بر اساس برنامه ریزی، نظارت مستمر، آسیب مدیریت شهری، سازمانهای شهری، مدیریت آگاهانه، عملکرد مدیریت شهری، ناکارآمدی مدیریت شهری، خدمات رسانی مطلوب، توزیع فضایی انتخاب و بررسی شدند که ناکارآمدی مدیریت شهری (با متوسط ۴/۰۰) مدیریت آگاهانه (با متوسط ۳/۴۹) و خدمات رسانی مطلوب (با متوسط ۳/۴۰) دارای بالاترین سطح میانگین محاسبه و انتخاب شدند. بنابراین با مقدار میانگین و مقدار کای اسکوئر به این نتیجه میرسیم که بین مدیریت شهری و بهبود وضعیت دستگاه‌های خدمات رسان در محدوده مطالعاتی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج آزمون فرض نشان می‌دهد، فرضیه دوم محقق نمیشود و مدیریت شهری نتوانسته است در بهبود وضعیت این دستگاه‌ها نقش موثری داشته باشند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

توزیع مناسب اماکن خدمات شهری و به‌کارگیری صحیح فضاها جهت گریز از تمرکز مراکز خدمات‌رسانی، در یک مکان خاص الزامی است؛ لذا در توزیع امکانات و خدمات شهری دست یافتن به عدالت فضایی به منظور اختصاص برابر و عادلانه در استفاده از تمامی ظرفیت‌های موجود از جمله ظرفیت‌های محیطی، از با اهمیت‌ترین هدف‌های برنامه‌ریزان در شهرها بوده و بایستی بیشترین تأکید بر توزیع مکانی خدمات عمومی و تسهیلات از طرف آنها شکل بگیرد.

با توزیع ناعادلانه خدمات عمومی و تسهیلات و همچنین تسهیلات مابین محلات و مناطق متفاوت شهرها بر پایه نیازهای اساسی، پایداری و کیفیت زندگی در آنها دچار مخاطره شده است؛ بنابراین برنامه‌ریزی و توزیع خدمات و امکانات بایستی بر اساس اصول عدالت فضایی و اجتماعی استوار باشد و در عین حال بتواند عدالت فضایی و توزیع خدمات بین مناطق متفاوت شهرها را به شکل همزمان فراهم نماید؛ زیرا تمرکز و تجمع خدمات و امکانات در یک منطقه خاص سبب افزایش سریع در قیمت زمین شده و چگونگی اختصاص امکانات و خدمات شهری سبب این می‌گردد که به فاصله طبقاتی دامن زده می‌شود لیکن تخصیص و توزیع متوازن خدمات و امکانات باعث می‌شود در سطحی وسیع ترارزش‌افزوده ایجاد شده توزیع گردد و تعداد بیشتری از شهروندان از آن بهره ببرند؛ بنابراین رفتار و برخورد مناسب مدیریت شهری با حقایق و واقعیات پیچیده موجود در شهر و الزامات متفاوت آن، به درک و فهم جامع مدیریت سیستماتیک بر شهر به خصوص پس از مهیا نمودن خدمات و الزام در توزیع مناسب امکانات و خدمات نیاز دارد. مدیریت بر شهر یا به معنای دیگر مدیریت شهری ضمن اینکه مدیریت سازمان‌های شهری و تاسیسات شهری را در برمی‌گیرد، بلکه مدیریت آگاهانه در فرایند شهرنشینی، توسعه و رشد شهری و همچنین اجرای امور متفاوت در شهر است؛ لذا مدیریت بر شهر وظیفه‌ای است که رفع نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی؛ توزیع بهینه خدمات و امکانات را در اولویت وظایف خود قرار دهد. بدین منظور پژوهش حاضر به ارزیابی توزیع فضایی دستگاه‌های خدمات رسان در شهر گرگان پرداخته است. نتایج تحقیق در سنجش نظرات شهروندان در رضایتمندی از توزیع دستگاه‌های خدماتی در شهرگرگان نشان می‌دهد که در این بخش رضایتمندی در سطح پایینی است و باید با برنامه‌ریزی مناسب و بهره‌گیری از برنامه‌ریزان شهری جهت رفع نابرابری‌های موجود در جامعه اقدام نمود؛ زیرا چنانچه مواردی از این دست با درایت حل نگردد تبدیل به چالش شده و در نهایت به عنوان مشکلی که از زمان حل آن گذشته و دیگر سیستم قادر به حل نیست بدل میگردد. در بخش بررسی و تحلیل شاخص‌های مدیریت در بهبود وضعیت اماکن خدماتی نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که با بررسی‌های به عمل آمده مدیریت شهری نتوانسته است بهبودی در وضعیت این اماکن ایجاد کند. بنابراین پیشنهاد

گردید مدیریت شهری در نحوه توزیع دستگاه‌های خدمات رسان از موارد پژوهشی استفاده نموده و در نحوه خدمات‌رسانی به شهروندان با بهره‌گیری از معیارهای دسترسی تجدیدنظر نماید. همچنین نقش دستگاه‌های خدمات رسان در تأثیرگذاری بر توزیع خدمات شهری را بررسی کرده و خدمات و تسهیلات در مناطق و نواحی پیرامونی شهر را گسترش داده و از تمرکز خدمات در برخی مناطق شهری و نیز مرکز شهر جلوگیری کرده و سیاست‌های مناسبی در راستای خدمات‌رسانی به شهروندان و نقش برنامه‌ریزان شهری در برنامه ریزی برای ارائه خدمات در نظر گرفته و سازمان‌های خدمات رسان را مورد توجه قرار دهد و با نیاز محور نمودن احداث دستگاه‌های خدماتی و لحاظ نمودن تراکم‌های جمعیت جهت احداث اماکن خدماتی در راستای بهبود وضعیت مکانی مراکز خدمات رسان به منظور جلوگیری از توزیع ناعادلانه خدمات عمومی اقدام نماید.

منابع و مأخذ

- احمدی، محمد، و شمسی‌پور، علی‌اکبر. (۱۳۹۹). تحلیل توزیع خدمات عمومی با رویکرد عدالت فضایی (مطالعه موردی: شهر بجنورد). پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۸(۱)، ۷۳-۹۸. doi: 10.22059/jurbangeo.2020.273616.1041
- بهروان، حسین. (۱۳۸۶). آمایش فرهنگی و عدالت شهری در مناطق دوازده گانه شهرداری مشهد. کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری. SID. <https://sid.ir/paper/811749/fa>
- پریزادی، طاهر، حسینی، فرشته، و بهبودی مقدم، حسین. (۱۳۹۵). تحلیل نابرابری‌های فضایی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی (مطالعه موردی: شهر مریوان). مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۶(۲۱)، ۹۱-۱۰۲.
- توکلی نیا، جمیله، مسلمی، آرمان، فیروزی، ابراهیم، و بندانی، سارا. (۱۳۹۴). تحلیلی بر پراکنش جمعیت و توزیع خدمات شهری بر پایه عدالت فضایی (مطالعه موردی: شهر اردبیل). پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۳(۳)، ۲۸۵-۲۸۸. doi: 10.22059/jurbangeo.2015.55884۳۰۸
- جرفی، محمدمامین، مدیری، مهدی، و مهدوی حاجیلویی، مسعود. (۱۳۹۹). برنامه‌ریزی راهبردی توزیع خدمات شهری از منظر عدالت فضایی (مطالعه موردی: کلان‌شهر اهواز). آمایش محیط، ۱۳(۵۰)، ۱۵۱-۱۷۰.
- داداش‌پور، هاشم، و رستمی، فرامرز. (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل نحوه توزیع خدمات عمومی شهری از دیدگاه عدالت فضایی (مطالعه موردی: شهر یاسوج). جغرافیا و توسعه ناحیه ای، ۹. doi: 10.22067/geography.v9i16.11034
- رستمی، فرامرز (۱۳۸۹)، بررسی و تحلیل نحوه توزیع خدمات عمومی شهری از منظر عدالت اجتماعی، مطالعه موردی شهر یاسوج، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- رهنما، محمد رحیم، لیس، آنا (۱۳۸۵)، اندازه‌گیری تغییرات دسترسی در منطقه مادرشهر، سیدنی، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۷
- زیاری، کرامت اله، رستم گورانی، ابراهیم، و بیرانوند، مریم. (۱۳۸۸). بررسی تحولات جمعیتی و سکونت در شهر قشم تا افق ۱۴۰۵. مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه ای، ۱(۲)، ۳۷-۵۰. SID. <https://sid.ir/paper/153030/fa>
- زیاری، کرامت اله، مهدیان بهنمیری، معصومه، و مهدی، علی. (۱۳۹۱). بررسی و سنجش عدالت فضایی بهره‌مندی از خدمات عمومی شهری بر اساس توزیع جمعیت و قابلیت دسترسی در شهر بابلسر. تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی (علوم جغرافیایی)، ۱۳(۲۸)، ۲۱۷-۲۴۱. SID. <https://sid.ir/paper/102163/fa>

سرائی، محمدحسین، و دستا، فرزانه. (۱۴۰۱). تحلیل نابرابری فضایی در توزیع خدمات اداری انتظامی از منظر عدالت فضایی نمونه پژوهش: محله‌های شهر اصفهان. جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۳۳(۱)، ۴۵-۶۶. doi: 10.22108/gep.2021.126791.1390

شیخ علی‌پور، بهزاد، عبدالهی، علی‌اصغر، و پور خسروانی، محسن. (۱۳۹۸). بررسی توزیع خدمات شهری در راستای عدالت فضایی (مطالعه موردی: مناطق چهارگانه شهر کرمان). جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، ۹(۳۱)، ۱۵-۳۴. doi: 10.22111/gaij.2019.4609

طیبیان، منوچهر (۱۳۸۶)، مقایسه تطبیقی دیدگاه‌های جان رالز و دیوید هاروی در فلسفه عدالت، مجله شهر نگار، شماره ۴۸

طهماسبی زاده، فرشاد (۱۳۹۲) در جستجوی هویت شهری مطالعه موردی شهر ایزه، اولین همایش منطقه‌ای معماری پایدار و شهرسازی ایزه (خشت اول)، ایزه

نصیری هنده خاله، اسماعیل. (۱۳۹۷). تحلیل نابرابری‌های فضایی توزیع خدمات شهری با رویکرد عدالت فضایی با استفاده از مدل ویکور (مطالعه موردی شهر قزوین). مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۸(۲۸)، ۱۳۳-۱۵۴. یغفوری، حسین، قاسمی، سجاد، قاسمی، نرگس (۱۳۹۶)، بررسی عدالت فضایی در توزیع خدمات، با تأکید بر مدیریت شهری مطالعه موردی: محلات منطقه ۹۱ تهران، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال سی و دوم، شماره سوم، پاییز، شماره پیاپی ۱۲۶

Amer, Sh. (2007). Towards spatial justice in urban health services planning: a spatial-analytic GIS-based approach using Dar es Salaam, Tanzania as a case study (Vol. 140). Utrecht University.

Behrwan, Hossein. (2005). Cultural study and urban justice in twelve districts of Mashhad municipality. Urban planning and management conference. ((in Persian)

Dadashpour, Hashem, and Rostami, Farmarz. (2011). Investigating and analyzing the distribution of urban public services from the point of view of spatial justice (case study: Yasouj city). Regional Geography and Development, 9(1), 171-198. (in Persian)

Daniere, A.G. and Takahashi, L.M., (1999). Poverty and Access: Differences and Commonalties a Cross Slum Communities in Bangkok. Habit at intl. V. 23, N.2, pp 271-288.

Deniz, A., (2012). Measuring the satisfaction of citizens for the services given by the municipality: the case of Kirsehir municipality, Procedia Social and Behavioral Sciences, 32 (24).

Hataminejad, H., (2008). Analysis of social inequalities in the enjoyment of the land use of Urban Services. Journal of Human Geography, No. 65, pp. 71-85.

Jarfi, Mohammad Amin, Mediri, Mahdi, and Mahdavi Hajiloyi, Massoud. (2020). Strategic planning of urban service distribution from the perspective of spatial justice (case study: Ahvaz metropolis). Amash Mohit, 13(50), 151-170. (in Persian)

Kaphle, I., (2006). Evaluating people, saccessibility to public parks using Geographic Information systems: A case study in Ames, Iowa, Iowa State University, USA.

Langford, M., Higgs, G., Radcliffe, J., While, S., (2008). Urban Population distribution Models and Service Accessibility Estimation, Computers Environment and Urban Systems, Volume 32, pp 66-80.

Liao, Chin-Hsien, Chang, Hsueh-Sheng, Tsou, Ko-Wan, (2009). Explore the spatial equity of urban public facility allocation based on sustainable development viewpoint, 14th International Conference on Urban Planning and Regional Development in the Information Society, Spain: Sitges, 137- 145.

Nasiri Hinde Khale, Ismail. (2018). Analysis of spatial inequalities in the distribution of urban services with the approach of spatial justice using the Vicor model (case study of Qazvin city). Journal of Geographical Survey of Space, 8(28), 133-154. (in Persian)

Oliver, P, A, (2008). "City Leadership: At the Heart of the Global Challenge". GLOBAL ASIA, 3(3), 21-24.

Ouyang, W., Wang, B., Tian, Li., and Niu, X. (2016). Spatial Deprivation of Urban Public Services in Migrant Enclaves Under the Context of a Rapidly Urbanizing China: An Evaluation Based on Suburban Shanghai, Cities, Article in Press.

Prizadi, Taher, Hosseini, Fereshte, and Behbodhi Moghadam, Hossein. (2016). Analysis of spatial inequalities in the distribution of urban services from the perspective of spatial justice (Case study: Marivan city. Journal of Space Geographic Analysis, 6(21), 91-102. (in Persian)

Rahnama, Mohammad Rahim, Lees, Anna (2005), Measuring accessibility changes in Madrasah region, Sydney, Journal of Geography and Development, No. 7,155-171. (in Persian)

Riming, Billiard (2012). Spatial quality in urban public facilities, Delhi press. Cameral, navies (2014). The human development in urban space, Thailand press

Rostami, Faramarz (2010), investigation and analysis of the distribution of urban public services from the perspective of social justice, a case study of Yasouj city, master's thesis, Tarbiat Madras University. (in Persian)

Sarai, Mohammad Hossein, and Dasta, Farzaneh. (2022). Analysis of spatial inequality in the distribution of police administrative services from the perspective of spatial justice. Research sample: neighborhoods of Isfahan city. Geography and Environmental Planning, 33(1), 45-66. (in Persian)

Sheikh Alipour, Behzad, Abdulahi, Ali Asghar, and Pour Khosravani, Mohsen. (2019). Examining the distribution of urban services in line with spatial justice (case study: the four districts of Kerman city). Geography and Regional Urban Studies, 9(31), 15-34. (in Persian)

Tabibian, Manouchehr (2007), comparative comparison of the views of John Rawls and David Harvey in the philosophy of justice, Shahr Negar Magazine, No. 48(in Persian)

Tahmasabizadeh, Farshad (2013) in search of urban identity, a case study of Izeh city, the first regional conference of sustainable architecture and urban planning of Izeh (first brick), Izeh. (in Persian)

Talen, E., and Anselin, L., (1998). Assessing Spatial Equity: An Evaluation of Measures of Accessibility to Public Playgrounds, Environment and Planning, Vol. 30, No. 1, PP. 595-613.

Tawaklinia, Jamila, Muslimi, Arman, Firouzi, Ibrahim, and Bandani, Sara. (2015). An analysis of population distribution and distribution of urban services based on spatial justice (case study: Ardabil city). Urban Planning Geography Research, 3(3), 285-308. (in Persian)

- Tsou, K. W., Hung, Y. T., & Chang, Y. L. (2005). An accessibility-based integrated measure of relative spatial equity in urban public facilities. *Cities*, 22, 424-435. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cities.2005.07.004>
- Wiesel, I., Liu, F., Buckle, C. (2017). Locational disadvantage and the spatial distribution of government expenditure on urban infrastructure and services in metropolitan Sydney (1988– 2015), *Geographical Research*, 1- 13.
- Wilkinson, Jeffery, (2012). *Regional planning and national development*, Tokyo, Japan.
- windner, R., (2009). *Planning law primer, basics of variances planning*, commission journal. No 6, 30- 47.
- XU, C., Liu, m., An, S., Chen, J., and Yan, P. (2013). Assessing the impact urbanization on regional net primary productivity in Jiangyin County, Chin, *Journal of Environmental Management*, 85: 3.
- Yaghfour, Hossein, Ghasemi, Sajjad, Ghasemi, Narges (2017), Investigating spatial justice in the distribution of services, with an emphasis on urban management, a case study: District 91 neighborhoods of Tehran, *Geographical Research Quarterly*, Year 32, Number 3(126), 114-128. (in Persian)
- Ziari, Karamat Elah, Rostam Gourani, Ibrahim, and Biranvand, Maryam. (2009). Survey of demographic and residential developments in Qeshm city until the horizon of 1405. *Regional urban studies and researches*, 1(2), 37-50. (in Persian)
- Ziyari, Karamat Elah, Mahdian Behnmiri, Masoumeh, and Mehdi, Ali. (2011). Investigating and measuring the spatial justice of benefiting from urban public services based on population distribution and accessibility in Babolsar city. *Applied Research of Geographical Sciences (Geographical Sciences)*, 13(28), 217-241. (in Persian)

کاوشی در بهره‌وری انرژی خانه‌های سنتی: درس‌هایی برای معماری مدرن

سارا محمدزاده اکبری*

۱. کارشناس ارشد معماری اسلامی، مشهد، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: اهمیت روزافزون سوخت‌های فسیلی در قرن اخیر و کمبود منابع تجدیدناپذیر بر روی زمین منجر به انقراض حیات بشر شده است. در سال‌های اخیر تغییری به سمت روش‌های پاک‌تر صورت گرفته است که در آن آلودگی انرژی ناشی از منابع تجدیدناپذیر به حداقل می‌رسد. هر اقلیم شرایط و ویژگی‌های خود را دارد و این گرایش به معماری پایدار در معماری سنتی ایران است. اهمیت استفاده از انرژی به منظور ارائه راه‌حل در تمام سطوح افزایش می‌یابد. ایران به دلیل قرار گرفتن بر روی کمربند آفتاب یکی از مناطق مناسب برای بهره‌مندی از نور خورشید است و می‌توان با بهره‌گیری از ویژگی‌های اقلیمی و ویژگی‌های عناصر سنتی معماری پایدار، با در نظر گرفتن کارایی و بهره‌وری، عملکرد آسایش را افزایش داد. شاخصه‌های مهمی مانند: جهت‌گیری بر اساس سه دسته‌بندی روتن نهادینه شده و الگو برای ساختار شهر و خانه در ایران، دیوارها از نظر مصالح و ضخامت، فرم سقف‌ها، رنگ و بازشوهای سطوح خارجی خانه‌های سنتی و ... استفاده نمود به طوری که میزان مصرف انرژی را کاهش داد تا بتوان از مشکلات زیست محیطی شهر رهایی یافت.

روش بررسی: روش پژوهش در مقاله حاضر از روش توصیفی-تحلیلی به انجام رسیده و به منظور گردآوری اطلاعات و داده‌ها از روش کتابخانه‌ای بهره گرفته شده است.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: با بررسی نظریه‌ها از استدلال منطقی برای مستندات متون صورت گردیده که در این روش تلاش می‌شود مباحث راهبرد کیفی و مفهومی در این پژوهش تسری داده شود و در انتهای پژوهش شاخص‌های پایداری در خانه‌های سنتی ایران ارائه گردید؛ چنانکه از بهره‌وری انرژی خانه‌های سنتی ایران ایده و درس‌هایی جهت دستیابی به یک طراحی مطلوب برای معماری مدرن امروز گرفت.

کلیدواژه‌ها: خانه‌های سنتی، معماری ایرانی، انرژی تجدیدپذیر، معماری پایدار.

* نویسنده مسئول: Saramohamadzade1372@gmail.com

ارجاع به این مقاله: محمدزاده اکبری، سارا. (۱۴۰۲). کاوشی در بهره‌وری انرژی خانه‌های سنتی: درس‌هایی برای معماری مدرن، فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۴(۳)، ۴۹-۶۱.

مقدمه و بیان مسأله

اهمیت روزافزون سوخت‌های فسیلی در قرن اخیر و کمبود منابع تجدیدناپذیر بر روی زمین منجر به انقراض حیات بشر شده است. در سال‌های اخیر، تغییری به سمت روش‌های پاک‌تر صورت گرفته است که در آن آلودگی انرژی از منابع تجدیدناپذیر در حداقل سطح ممکن است؛ شرایط و ویژگی‌ها در هر اقلیمی وجود دارد و این گرایش به معماری پایدار در معماری سنتی ایران است. اهمیت موضوع استفاده از انرژی در جهت ارائه راهکارهایی در تمام سطوح مطرح می‌شود (قیابکلو، ۱۴۰۰) و سیاست‌های متفاوتی در خصوص صرفه‌جویی در مصرف انرژی به کار گرفته شده است (Ciulla et al, 2016).

ایران به لحاظ دسترسی به منابع انرژی از غنی‌ترین کشورها است، اما بهره‌برداری نامطلوب و هدر رفت انرژی هزینه‌های جبران‌ناپذیر را به کشور وارد می‌نماید (Ghobadi, Khodakarami, 2016) بخش ساختمان یکی از بخش‌های اصلی مصرف‌کننده انرژی به شمار می‌آید؛ بنابراین راهکارهای تقلیل پیامدهای زیست‌محیطی و مصرف منابع تجدیدناپذیر و بهره‌گیری از منابع تجدید پذیر مطرح است.

طراحی معماری به‌عنوان عنصر تأثیرگذار در مصرف انرژی با بحران‌هایی مواجه شده است که در بخش ساختمان جهت اصلاح الگوی مصرف شیوه‌های متفاوتی چون:

- ۱- روش‌های فیزیکی و ساختاری ساختمان (افزایش مقاومت حرارتی پوسته ساختمان، هوابندی و...): ۲- روش‌های مرتبط با فناوری‌های نوین (تأسیساتی): ۳- اصلاح الگوی عملکرد رفتاری مصرف‌کنندگان انرژی؛ ۴- روش‌های معماری (متناسب با اقلیم و پارامترهای مناسب طراحی)؛ ارائه نموده است که از طراحی تا ساخت و بهره‌برداری مؤثر است (نصراللهی، ۱۳۸۹). هرچند روش‌های ارائه شده فوق جهت کاهش مصرف انرژی، مطلوب بوده و باید از آن‌ها به‌صورت مناسب بهره گرفت ولی روش‌های معماری از بعدهای مختلف جهت شرایط اقتصادی و اجتماعی بهینه‌تر و قابلیت اجرایی شدن در آن‌ها بیشتر است. به این ترتیب تقلیل مصرف انرژی‌های تجدیدناپذیر و حرکت به سوی مصرف انرژی‌هایی با کمترین آلایندگی به‌خصوص انرژی خورشیدی ضرورت‌های اجتناب‌ناپذیر هستند که طبیعتاً نیازمند ارائه الگو و راهکارهایی جهت تقلیل انرژی و تغییر نوع انرژی مصرفی در جهت استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر هستند. در معماری سرزمین‌های دارای تجربه تاریخی و اصیل، مباحث فراوانی در حوزه ساختمان‌سازی توسط معماران به‌ویژه اقلیم گرم و خشک به کار گرفته می‌شد که نوع معماری ساختمان در فرایند طراحی آن بتواند انرژی‌های مورد نیاز خود را آگاهانه مدیریت نماید (حیدری ارجلو و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۵). ایران با توجه به موقعیت قرارگیری بر روی کمربند خورشیدی از مناطق مناسب، جهت بهره‌گیری از دریافت تابش نور خورشید بوده و می‌توان با تأثیرپذیری و لحاظ فناوری نوین و توجه به رویکردهای متفاوت در انرژی، بهره‌گیری از مشخصات اقلیمی و ویژگی‌های عناصر سنتی جهت افزایش عملکرد آسایش حرارتی ساختمان بهره برد. در معماری سنتی جهت فراهم نمودن شرایط آسایش در محوطه‌های شهری و درون ساختمان‌ها استفاده بهینه از عوامل اقلیمی همیشه مسئله اساسی و مهم طراحی و اجرا و بهره‌برداری بوده است که فاکتورهای محیطی، جهت تابش خورشید، جهت باد، درجه حرارت و دسترسی به آب و گیاهان و زمین و پارامترهای طراحی، فرم، جهت‌گیری، خصوصیات فیزیکی مصالح در پوسته‌های خارجی و غیره همیشه نقش تعیین‌کننده در کیفیت و عملکرد در بنا را داشته است و در مقایسه با غالب ساختمان‌های امروزی، در سبزه با محیط طبیعی نبودند، بلکه با بهره‌گیری مناسب از این شرایط، در یک سازگاری و هماهنگی و بهره‌برداری منطقی و مدبرانه در درون طبیعت واقع شده بودند (قبادیان، ۱۳۹۲: ۳۵).

مبانی نظری پژوهش

۱- عناصر اقلیمی و فضایی در خانه‌های سنتی ایران

معماری ایران که به‌صورت گوناگون در بناهای مختلف متجلی گشته است، جایگاه خاصی را در معماری جهان داراست (محمدی و مختاری، ۱۳۹۷: ۱). در این زمینه معماری سنتی به‌کاررفته در بناها متأثر از شاخص اقلیمی جایگاه ویژه‌ای دارد. معماری سنتی ویژگی‌هایی دارد که توسط معماران و طراحان مورد استفاده قرار می‌گیرند. دو نمونه از این ویژگی‌ها عبارت‌اند از: تعهد و احترام به حفظ پیوند با سبک‌های پیشین و استفاده مجدد از مصالح یا طراحی خانه‌هایی با سازگاری و یکپارچگی. رعایت این دو مورد در معماری ایرانی، سبب می‌شود انسجام و وحدتی که در حس ظاهری و فضای درونی این سازه‌ها وجود دارد، به‌خوبی حفظ شود (سادات و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵).

مفاهیم مورد بررسی در معماری اقلیمی بناها را می‌توان به‌طور کلی شامل مواردی چون جهت‌گیری بنا، استفاده از باد، تابش، رطوبت و بکارگیری آب و گیاهان در معماری دانست و همچنین شاخص‌های فضایی معماری سنتی در خانه‌ها را می‌توان به‌سازماندهی فضاها، مصالح بکاررفته، فضای سبز، طراحی عناصر خانه و تناسبات معماری اشاره کرد. در جدول شماره ۱ و ۲، عناصر مهم اقلیمی و فضایی در خانه‌های سنتی ایران ارائه شده است:

جدول ۱: عناصر اقلیمی خانه‌های سنتی در ایران

متغیر	عناصر اقلیمی
استفاده از آب	الگوی استفاده از حوض
بهره‌گیری حداکثری از باد	الگوی باد غالب در جهت قرارگیری ساختمان
	اندازه مناسب درب - پنجره‌ها
	الگوی باد گیرها
بهره‌گیری از نور	الگوی تأمین نور و حرارت طبیعی فضاها توسط حیاط مرکزی
	الگوی کنترل نور و حرارت با توجه به محل قرارگیری اتاق‌ها (تابستان نشین و زمستان نشین)
	الگوی دیوارهای ضخیم
تأمین خنکی با سایه	الگوی سایبان
	الگوی تابش بند

منبع: نگارنده، ۱۴۰۲.

جدول ۲: عناصر فضایی-کالبدی خانه‌های سنتی در ایران، (منبع: نگارنده)

متغیر	عناصر فضایی-کالبدی
فضای سبز	الگوی استفاده از ایجاد سایه درختان (نارنج و پرتقال و نارنگی و خرمالو)
	الگوی استفاده از گل‌ها و گیاهان زینتی
	الگوی استفاده از رنگ آبی و فیروزه‌ای در فضاها داخلی و بیرونی
تناسبات و ترکیب بندی عناصر معماری	الگوی ایوان ستون‌دار در کنترل تابش نور
	شیشه‌های رنگی درب و پنجره
	نقاشی، گچ بری، کاشی‌کاری و تزیینات
	از الگوی فضایی ترکیبی از باز، بسته و پوشیده (حیاط، اتاق و ایوان)
	مصالح مناسب مطابق با اقلیم (خشت و آجر و مصالح نوین مشابه)

مصلح	استفاده از مصالح قابل بازیافت
	الگوی استفاده از مصالح مناسب (چوب و نی و یا مصالح نوین مشابه)
	الگوی استفاده از سنگ و مصالح با ظرفیت حرارتی مشابه اقلیم
طراحی معماری پایدار فضاها	الگوی رعایت سلسه مراتب فضایی
جهت‌گیری بنا	جهت‌گیری بنا
سازماندهی فضاها	الگوی شکلی هندسی و منظم
	الگوهای کف تا سقف

منبع: نگارنده، ۱۴۰۲.

۲- عناصر پایداری در خانه‌های سنتی ایران

در کشور ما مناطق اقلیمی متفاوت و شرایط آب‌وهوایی در فصول سال مختلف می‌باشد، معماری سنتی راه‌حل‌ها و شیوه‌هایی منطقی جهت فراهم نمودن شرایط آسایش انسان را ابداع نموده است. یکی از سمبل‌های معماری پایدار، معماری سنتی ایرانی است که به موضوع‌های اکولوژیکی و کارایی انرژی، هم به لحاظ پایین بودن قیمت اولیه و هم به لحاظ پایین بودن قیمت جاری و کارکردی بنا، پاسخگو بوده است (رضوی و سیف پناهی، ۱۳۹۴: ۲). در بررسی بناهای سنتی و بومی، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر همچون جریان هوا، نور، حرارت آفتاب و ... در ساخت‌وسازها مدنظر سازندگان بوده است، همچنین سعی شده است تا ساخت بنا کمترین تأثیر منفی را بر محیط‌زیست داشته باشد. مهم‌ترین نکته در معماری جدید استفاده بیش‌ازحد از انرژی‌های غیرقابل تجدید (فسیلی) است که علت اصلی آن استفاده از مصالح نامناسب و حمل‌ونقل آن‌ها و طراحی اشتباه بنا با استفاده از وسایل گرم‌کننده و خنک‌کننده با توجه به شرایط اقلیمی است (شمس و خداکرمی، ۱۳۸۹: ۹۱). ارزش‌های معماری سنتی و سنت ارزش‌های زیست‌محیطی معماری سنتی ایران، واجد ارزش‌های بسیار فراوان در شیوه‌های گوناگون استفاده بهینه از انرژی و بهره‌برداری اکولوژیک از انواع انرژی‌ها و خصوصاً کاربرد انرژی‌های پایدار و تجدیدپذیر است. با اینهمه عناصر اربعه فلسفی و آیینی (آب، هوا، خورشید و خاک) دارای کاربرد عالی زیست‌محیطی در معماری قدیم ایران بوده است (نوحی، ۱۳۸۴: ۶۷). در دوره‌های مختلف، معماری سنتی و شاخص‌های اقلیمی و فضایی مورد تأکید بوده است اما با ورود به دوره صنعتی و مدرنیته، این شاخص‌ها کمتر شده و جنبه‌های تقلیدی از غرب در بناها بیشتر مشاهده می‌شود (شمس و خداکرمی، ۱۳۸۹: ۹۴). با این وجود، بناهای قدیمی در شهرها، ریشه‌های معماری سنتی و تأکید بر شاخص‌های مختلف اقلیمی مشاهده می‌شود که دارای طراحی مطلوبی در راستای مدیریت انرژی و استفاده از سیستم خنک‌کننده و گرم‌کننده متعادل بوده است.

۲-۱- سیستم‌های خورشیدی فعال

سیستم‌های فعال خورشیدی به سیستم‌هایی گفته می‌شود که انرژی خورشیدی را به کمک تجهیزات مکانیکی و انرژی الکتریکی جمع‌آوری و ذخیره‌سازی می‌کنند تا در زمان مناسب به فضای داخلی ساختمان منتقل شود. سیستم‌های فعال، معمولاً سیستم‌های مکانیکی مانند تهویه مطبوع، تهویه مکانیکی، روشنایی، حمل و نقل عمودی و غیره، مسئول بخش عمده مصرف انرژی در یک ساختمان هستند (Rohan, 2019).

با توسعه اقتصاد و بهبود شرایط رفاهی، مصرف انرژی ساختمان‌ها سال به سال افزایش یافته است که باعث توسعه فناوری صرفه‌جویی در انرژی ساختمان مانند استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در ساختمان‌ها می‌شود (Zhongbing et al, 2015)؛ در جدول شماره ۳، برخی از سیستم‌های فعال خورشیدی مشاهده می‌شود.

جدول ۳: معرفی برخی از سیستم‌های فعال خورشیدی

نام سیستم	نحوه عملکرد سیستم
سیستم حرارتی خورشیدی	این سیستم بر اساس جاذب حرارتی با دمای پایین و از انرژی خورشیدی برای مصرف نهایی حرارتی استفاده می‌نماید.
سیستم حرارتی برقی خورشیدی	در این سیستم گردآورهای حرارتی برای استفاده از منبع خورشیدی و غالباً جهت ایجاد انرژی الکتریکی به وسیله سیکل گرما پویایی است.
سیستم فتو ولتائی	این سیستم انرژی خورشیدی را به طور مستقیم دریافت به انرژی الکتریکی تبدیل می‌کند.
دودکش خورشیدی	سیستمی که دارای اثر دودکشی به تهویه هوا کمک که درون دودکش از یک جرم حرارتی استفاده و منجر به حفظ حرارت تا غروب خورشید می‌شود. دودکش خورشیدی با خاصیت جمع کنندگی هوا، دودکش و توربین بادی با یک ناحیه دایره‌ای زمین با پوشش شفاف و برج مرکزی و توربینی که در دودکش قرار دارد و وجود سقف و زمین به عنوان کلکتور عمل می‌کند.

منبع: حاج ملک و رشیدی شریف آباد، ۱۳۹۵.

۲-۲- سیستم‌های خورشیدی غیرفعال

صرفه‌جویی در انرژی از طریق اقدامات فعال بهره‌وری انرژی بسته به الگوی استفاده از ساختمان حاصل می‌شود. هرچه تنوع در استفاده و نیاز در طول زمان بیشتر باشد، پتانسیل صرفه‌جویی از طریق اقدامات فعال که با شرایط متغیر سازگار می‌شوند، بیشتر می‌شود. صرفه‌جویی انرژی غیرفعال موجب می‌شود که سطح بهینه صرفه‌جویی در انرژی، راحتی و آب و هوای داخلی خوب از طرق مختلف مانند عایق بهتر و کنترل فعال گرما، نور و تهویه به دست آید (Togebay et al. 2009). فن‌آوری صرفه‌جویی در انرژی غیرفعال به عنوان مثال، تهویه طبیعی، سبز کردن پشت بام و طراحی معماری؛ برای دستیابی به مصرف انرژی صفر ضروری است (Sadineni, Madala, Boehm, 2011).

فن‌آوری‌های صرفه‌جویی در انرژی غیرفعال، مانند تهویه طبیعی و بهبود ظرفیت ذخیره‌سازی گرما معرفی شده است (Zhao, Gao, Cheng, 2011). طبق پژوهش‌های صورت گرفته از راجی و همکارانش مشخص شده است که اثرات متفاوتی از صرفه‌جویی در انرژی را می‌توان در مناطق مختلف آب و هوایی به دست آورد (Raji et al. 2015).

فناوری صرفه‌جویی در انرژی فعال نیز به طور گسترده‌ای برای کاهش مصرف انرژی ساختمان مورد استفاده قرار گرفته است (Ma et al. 2016). فناوری ذخیره‌سازی انرژی و اقتصادی‌ترین و مؤثرترین روش صرفه‌جویی در مصرف انرژی، استفاده از سرمایش با منبع سرد طبیعی است (Eduard et al. 2015). در جدول شماره ۴، برخی از سیستم‌های غیرفعال خورشیدی مشاهده می‌شود.

جدول ۴: معرفی برخی از سیستم‌های غیرفعال

نام سیستم	نحوه عملکرد سیستم
گلخانه	این سیستم در واقع یک سیستم غیرفعال خورشیدی که قادر به تأمین آسایش حرارتی فضای اطراف خود است.
دیوار سنگین	در این سیستم حرارت خورشید توسط دیوار با ظرفیت حرارتی بالا ذخیره و در فضا رها می‌شود.
دیوار آفتابی	دیوار با ظرفیت حرارتی بالا با تعبیه دریچه‌هایی در بالا و پایین دیوار تا گرمای ذخیره شده در دیواره از طریق جابه‌جایی هوا به فضاهای داخلی منتقل شود.

آتریوم	آتریوم
آتریوم یک فضای میانی در ساختمان که دارای سقف شیشه‌ای با احاطه فضاهای مختلف ساختمان است.	
بام حوضچه‌ای بر روی سقف از جنس ورق فولادی یا بتنی با ضخامت کم کیسه‌هایی مشمول آب هستند. با کاربردی که باعث افزایش دمای آب درون کیسه‌ها با تابش خورشید هستند. کیسه‌ها به دلیل همجواری با فولاد یا بتن سقف از طریق هدایت به سطح سقف گرم می‌شوند. این گرما از طریق تشعش و هدایت به هوای اتاق منتقل می‌شود.	بام حوضچه‌ای

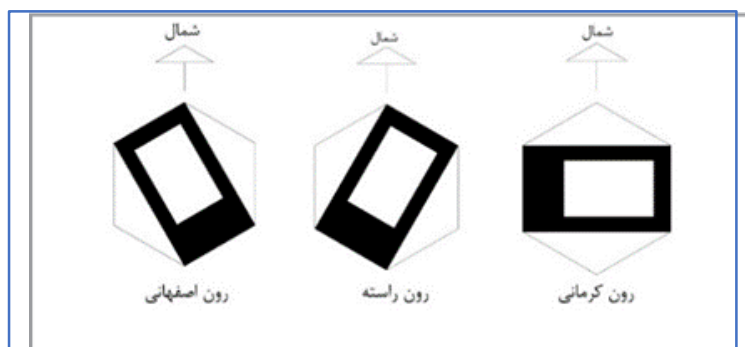
منبع: حاج ملک و رشیدی شریف آباد، ۱۳۹۵.

۱-۲-۲- جهت‌گیری

برای بررسی و ارائه تحلیلی صحیح از عناصر پایداری در خانه‌های سنتی ایران در دو سطح کلان و خرد، باید آن را مطالعه کرد. در مقیاس کلان می‌توان به مواردی از جمله مکان‌یابی، استخوان‌بندی، فشردگی و پراکندگی بافت، نحوه استقرار خیابان‌ها و کوچه‌ها و نظم ارگانیکی موجود در بافت اشاره نمود که مورد بحث این مقاله نیستند. اما شاخصه‌های مهمی در مقیاس خرد در معماری ایران قابل مشاهده می‌باشد.

در مجموعه‌های سنتی، کاربرد و استفاده از منابع و انرژی‌های طبیعی یکی از اصول ساخت و سازمان فضای آن است. برای مثال خانه‌های قدیمی در بافت‌های کویری از نظر وضعیت استقرار در جهت قبله قرار دارند، (مگر در صورت وجود باد مزاحم) این جهت‌گیری از لحاظ اقلیمی شرایطی را بوجود آورده است تا فضاهای تابستانی و اتاق‌های زمستانی به طور منطقی در طراحی فضاهای زیستی جایگاه خویش را بیابند. جهت‌گیری مناسب علاوه بر حفاظت ساکنان در برابر گرمای مستقیم آفتاب، از ورود بادهای نامناسب جلوگیری می‌کنند (زندیه و زاهدی، ۱۳۹۳: ۳).

در بناهای سنتی ایران سه رون راسته (شمال شرقی - جنوب غربی)، رون اصفهانی (شمال غربی - جنوب شرقی) و رون کرمانی (شرقی - غربی)، بهترین جهت استقرار بنا را در هر اقلیم نشان می‌دادند. رون راسته شامل، شهرهای مرکزی چون تهران، یزد، جهرم و تبریز در شمال غربی ایران، رون اصفهانی شامل شهرهای اصفهان، استخر، شیراز و ... و رون کرمانی شامل شهرهای کرمان، همدان شهرهای آذربایجان غربی، خوی و ... می‌شده‌اند (معماریان غلامحسین، ۱۳۸۷: ۳۵).

شکل ۱: سه دسته‌بندی رون نهاده شده و الگو برای ساختار شهر و خانه در ایران.

منبع: Pirnia, 2008: 135

۲-۲-۲- فرورفتن در دل خاک

بناهای فرو رفته در زیر خاک به علت خاصیت جذب تدریجی گرما و سرما، نوسان شدید روزانه و سالیانه را در خود مستهلک کرده و دما را به نحو قابل ملاحظه‌ای تعدیل می‌کنند. استفاده از ظرفیت حرارتی مصالح در بناهای بومی ایران بسته به نوع اقلیم با دو شیوه متفاوت اعمال می‌شود.

الف) در مناطق کویری: حفظ خنکی هوای اتاق در تابستان و حفظ گرمای آن در زمستان اصل بسیار مهمی است. در این شرایط استفاده از دیوارهای خشتی ضخیم به دلیل خاصیت انباشت گرما در خود و هدایت تدریجی آن همچون خازنی برای حفظ گرما یا خنکی داخل اتاق عمل کرده و وجود حداقل بازشوها این خاصیت را خنثی نمی‌کنند.

ب) در مناطق گرم و مرطوب: در این نواحی استفاده از مصالح با ظرفیت حرارتی کم، امکان تنفس بنا را فراهم می‌سازد (معماریان و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱۷).

۳-۲-۲- دیوارها

دیوارها از نظر مصالح و ضخامت متناسب با اقلیم طراحی شده‌اند. در اقلیم گرم و خشک دیوارها بسیار ضخیم می‌باشند به طوریکه زمان تأخیر را بالا می‌برد، نوسان دمایی شب و روز کاهش می‌یابد، دیوارهای حجیم در شب گرما را از طریق انتقال و تشعشع از دست می‌دهند و در طول روز دمای آن‌ها در حد متوسط یا پایین باقی می‌ماند. این دیوارهای ضخیم بیشترین آسایش را توسط تشعشعات جذب شده از انسان در طول روز تأمین خواهند کرد و در هنگام شب از طریق تشعشع یا انتقال گرما، سرمای لازم را برای آن‌ها ایجاد می‌کنند (Kasmaei, 2008: 116).

۴-۲-۲- فرم سقف‌ها

انتخاب فرم شیب‌دار برای نواحی با باران‌های زیاد به جهت دفع آب باران از روی سقف بوده و در نواحی کویری از فرم‌های گنبدی شکل به خصوص در مساجد و آب انبارها استفاده می‌شده است که علاوه بر مزایای سازه‌ای موجب می‌شود که تشعشعات خورشید در جهات مختلف و در ساعات متفاوت از روز توسط سطح منحنی‌اش تعدیل شود و در شب نیز موجب انتشار و خروج امواج و تشعشعات خورشید شده و به سرمایش شبانه کمک می‌کند (Ghobadian, 2011: 128).

۵-۲-۲- رنگ

یک عامل بسیار مهم و کنترل‌کننده، رنگ است. اختلاف دما در یک بنا با سقف سفید رنگ، با بنایی با سقف سیاه رنگ ۴۰ کیلو می‌باشد و در مناطق گرم بناهای سنتی دارای رنگ‌های روشن و در نواحی سرد دارای رنگ‌های تیره هستند. استفاده از رنگ روشن در سطوح خارجی خانه‌های سنتی در کاهش درجه حرارت روزانه بنا (که ناشی از تشعشعات منعکس شده از خورشید می‌باشد)، بسیار تأثیرگذار است و باعث افزایش پایداری و ظرفیت گرمایی و در نهایت تأمین آسایش در شب می‌شود.

۵-۲-۲- بازشوها

در عناصر پایداری خانه‌های سنتی ایران، میان حجم فضای مورد تهویه و موقعیت بازشوها رابطه‌ای مستقیم برقرار بوده و شاکله بازشو و تناسبات بازشوی ورودی به بازشوی خروجی تأثیری مستقیم بر رفتار جریان هوا در تهویه طبیعی دو طرفه داشته و می‌تواند بر سرعت جریان هوا جهت موثرتر واقع شدن تهویه، تأثیر بگذارد.

نمودار ۱: عناصر پایداری در خانه‌های سنتی ایران،

این بناها نوسان شدید روزانه و سالیانه را در خود مستهلک کرده و دما را به نحو قابل ملاحظه‌ای تعدیل می‌کنند.

فضاهای تابستانی و زمستانی در مقابل هم و با کیفیت نورگیری متفاوت سازماندهی می‌شدند.

منبع: نگارنده، ۱۴۰۲

پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش در ارتباط با موضوع طبق جدول (۱) است.

جدول ۱: خلاصه پژوهش‌های انجام شده،

عنوان کتاب، مقاله یا پژوهش	نویسنده	سال	توضیحات
بررسی شاخص‌های معماری سنتی خانه‌های شیراز به منظور ارائه الگوی مناسب طراحی مسکن معاصر در راستای استفاده از انرژی‌های پاک	حیدری ارجلو و همکاران	۱۴۰۲	نتایج پژوهش حاکی از آن است که بهره‌گیری از نور و جهت‌گیری بناها از شاخص‌های مهم تأثیرگذار در طراحی مسکن‌های مدرن و استفاده از انرژی‌های پاک است.
بررسی رفتار حرارتی ایوان در خانه‌های سنتی اصفهان جهت بازخوانی آن در معماری کنونی با هدف بهینه‌سازی مصرف انرژی	دهقان و همکاران	۱۴۰۱	نتایج حاکی از آن است که الگوی کارآمدتر در میان سایر الگوها از لحاظ بهینه‌سازی مصرف انرژی به ترتیب ایوان خانه ده دشتی و خانه دکتر اعلم است. خانه ده دشتی در تابستان بیشتر مقرون به صرفه است و بار سرمایشی در اصفهان نسبت به زمستان مهم‌تر است. (ایوان بهینه در مقابل اتاق‌های ۳ دری در طرفین بنا قرار دارد و از طریق راهرویی حائل به اتاق و تالار مرتبط است. این در حالی است که طول راهرو نیمی از طول اتاق تالار را می‌پوشاند)

کاهش مصرف انرژی از طریق بازشوهای بهینه در ساختمان‌های بلندمرتبه مسکونی در تطبیق با نورگیرهای بناهای سنتی شهر شیراز	نظریلند و همکاران	۱۴۰۰	نتایج حاصل از شبیه‌سازی حاکی از آن است که اکثر روش‌های سنتی نورپردازی و کنترل نور قابل جایگزینی با روش‌های نوین طراحی پوسته‌ها با همان عملکرد و کیفیت است. لذا می‌توان از روش‌هایی که در گذشته در طراحی نورگیر در ساختمان‌ها استفاده می‌شده است برای ساختمان‌های جدید نیز الگوبرداری کرد.
سازگار کردن طراحی معماری مسکونی شهر حمص در سوریه با اقلیم براساس مقایسه خانه‌های سنتی و معاصر شهر	دانشجو، خسرو و السلیمان	۱۴۰۰	در دوران استعمار بناهای شهر حمص به تأثیر از فناوری عصر صنعتی ساخته شد و در حال حاضر این بناها با مصرف انرژی بالایی در حال بهره‌برداری هستند.
گونه‌شناسی و الگویابی راهکارهای بهره‌وری و خودکفایی مصرف انرژی در مسکن بومی روستاهای جلگه ارومیه	معماری و همکاران	۱۳۹۸	طبق شاخص‌های به دست آمده از مرور سابقه پژوهش، ضمن گونه‌شناسی مسکن بومی منطقه، به بررسی اقلیمی گونه‌ها با انتخاب نمونه‌های موردی پرداخته شده است. شاخص‌های اقلیمی تأثیرگذار را می‌توان در سه دسته درونی، مرزی و بیرونی در سه گونه مسکن مورد مطالعه قرار داد. با طبقه‌بندی عوامل دخیل ذکر شده می‌توان به الگوهای پایدار اقلیمی دست یافت که مناسب‌ترین عملکرد را در مواجهه با شدايد جوی داشته و از منابع در دسترس و داشته‌های خود به مناسب‌ترین وجه ممکن سود جستند.

منبع: نگارنده، ۱۴۰۲.

روش پژوهش

روش پژوهش مورد استفاده در این پژوهش با توجه به حیث نوع به اهداف آن کاربردی می‌باشد و از حیث راهبرد پژوهشی با توجه بر مبنای آن از روش توصیفی-تحلیلی به انجام رسیده و به منظور گردآوری اطلاعات و داده‌ها از روش کتابخانه‌ای بهره گرفته شده است. جهت تحلیل نظریه‌ها از استدلال منطقی برای مستندات متون صورت گردیده که در این روش تلاش می‌شود مباحث راهبرد کیفی و مفهومی در این پژوهش تسری داده شود. بنابراین با این روش گامی مؤثر در تحقق رسیدن به راه‌حل مناسب، و حرکت جوهری در رسیدن به بهره‌وری انرژی خانه‌های سنتی به نتیجه مطلوب بهره گرفت.

یافته‌ها

در این مقاله سعی بر این بوده تا با توجه به معیارهای سنتی و نو، به نوعی به این چالش مطرح در معماری معاصر ایران، پاسخ داده شود. مطالعه و بررسی معماری سنتی به طور عام و معماری خانه به طور خاص نشان می‌دهد که ساختمان سنتی به عنوان نوعی مصنوع ساخته شده توسط بشر، کاملاً هماهنگ با بستر و محیط طبیعی شکل گرفته است. این هماهنگی و سازگاری تا حدی است که معماری جزئی از طبیعت بستر خود شده است؛ همچنین با توجه به اهمیت حفظ محیط زیست و

صرفه‌جویی در مصرف انرژی در دوران معاصر، بهره‌گیری از روش‌های طراحی سنتی مطلوب به نظر می‌رسد. زیرا تجربه‌ی تاریخی نشان داده است که معماری سنتی نسبت به معماری معاصر، در این زمینه بسیار موفق‌تر عمل کرده است. از این‌رو، استفاده از راه‌کارهای بومی و تاریخی، نظیر استفاده از خصلت درون‌گرایی و تأمین حیاط مرکزی، بهره‌گیری از مصالح آزموده شده‌ی بومی و به کارگیری فرم‌های سنتی مثل طاق و گنبد مطلوب به نظر می‌رسد. به علاوه حضور عناصر کالبدی معماری سنتی در محیط زندگی مانند: دیوارها، فرم سقف‌ها، رنگ، بازوها و

در این مقاله سعی شده است که نوعی حرکت در جهت احیای معماری سنتی ایران، در انطباق با زندگی امروزی صورت بگیرد. این جهت‌گیری تضمین‌کننده‌ی تکامل معماری امروز ایران است تا معماری مطلوب و با کیفیت ایرانی به منصفی ظهور برسد. همچنین امیدواریم ایران، ارزش‌های انسانی و معنوی خود را احیاء و جایگاه رفیع خود را در معماری جهان دوباره باز یابد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بحث طراحی معماری، اعم از معماری سنتی یا مدرن و ایجاد آشتی میان این دو روش، از چالش‌های مطرح در معماری ایران، از اواخر دوره‌ی قاجاریه بوده است؛ امروزه به دلیل محدودیت‌های منابع انرژی، مسائل زیست‌محیطی، افزایش دمای زمین در سطح کلان و تغییرات اقلیمی در تمامی کشورهای در حال توسعه، اهمیت موضوع استفاده از انرژی در جهت ارائه راهکارهایی در تمام سطوح مطرح می‌شود.

مردمان ایران، ملاحظات اقلیمی خاصی را در ابنیه خود لحاظ می‌کردند. تنوع آن‌ها تابعی از شرایط و ویژگی‌های موجود در هر اقلیم بوده و این جریانی ریشه‌دار در معماری سنتی ایران به سمت معماری پایدار است.

براساس پژوهش‌های انجام شده نتایج نشان داد در ساختار سازه‌ای خانه‌های سنتی ایرانی؛ میزان تأثیرگذاری متغیرهای اقلیمی و فضایی معماری سنتی بناها در زمینه طراحی بناهای معاصر جهت کاهش مصرف انرژی مشخص شده‌اند که در ساخت بناهای جدید بهتر است با به کارگیری شاخص‌های عناصر پایداری که در خانه‌های سنتی ایران اجرا می‌شده، استفاده نمود به طوری که میزان مصرف انرژی را کاهش داد تا بتوان از مشکلات زیست محیطی شهر رهایی یافت؛ چنانکه از بهره‌وری انرژی خانه‌های سنتی ایران ایده و درس‌هایی جهت دستیابی به یک طراحی مطلوب برای معماری مدرن امروز گرفت.

منابع و مأخذ

- حیدری ارجلو، تارا، قربانی پارام، افشین و حسن پور، فرامرز (۱۴۰۲)، بررسی شاخص‌های طراحی بر مصرف انرژی در خانه های سنتی ایرانی (نمونه موردی: خانه‌های شهر شیراز)، فصلنامه آینده پژوهی شهری، دوره ۲، شماره ۴، صص ۲۴-۴۸.
- دانشجو، خسرو و السلیمان، بتول (۱۴۰۰)، سازگار کردن طراحی معماری مسکونی شهر حمص در سوریه با اقلیم براساس مقایسه خانه‌های سنتی و معاصر شهر، فصلنامه مسکن و محیط روستا، دوره: ۴۰، شماره: ۱۷۳، صص ۷۴-۶۱.
- دهقان، نرگس، اکرمی، فرزانه و ملکی، عباس (۱۴۰۱)، بررسی رفتار حرارتی ایوان در خانه‌های سنتی اصفهان جهت بازخوانی آن در معماری کنونی با هدف بهینه سازی مصرف انرژی، نشریه اندیشه معماری، دوره: ۶، شماره: ۱۱، صص ۱۱۵-۱۳۷.
- رضوی، محمدرضا و سیف پناهی، آزاده (۱۳۹۴)، بررسی معماری سنتی همساز با اقلیم سرد (برونگرایی) مطالعه موردی: شهر سنندج، همایش ملی معماری شهرسازی عمران و گردشگری توسعه پایدار شهری، قزوین.

- زندیه، مهدی و زاهدی، مریم (۱۳۹۳)، بررسی جهت‌گیری ساختمان بر مصرف انرژی در معماری سنتی با ارائه نمونه موردی دوره صفویه، چهارمین کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در نگهداشت انرژی.
- سادات، سیده اشرف، ضرغامی، اسماعیل و خاکی، علی (۱۳۹۴)، بررسی تطبیقی معماری پایدار و مطابقت آن با معماری بومی خانه‌های سنتی در شهر ایرانی- اسلامی، مجله معماری و شهرسازی پایدار، ۳ (۱)، صص ۱۵-۳۰.
- شمس، مجید و خداکرمی، مهناز (۱۳۸۹)، بررسی معماری سنتی همساز با اقلیم سرد مطالعه‌ی موردی: شهر سنندج، مجله آمایش محیط، شماره ۱۰، صص ۹۱-۱۱۴.
- قبادیان، وحید (۱۳۹۲)، بررسی اقلیمی ابنیه سنتی ایران. چاپ پنجم. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- قیابکلو، زهرا (۱۴۰۰)، مبانی فیزیک ساختمان ۲ تنظیم شرایط محیطی، ناشر: سیمای دانش.
- محمدی، عرفان و مختاری، مهدیه (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر معماری سنتی بر معماری معاصر با نگاه بر معماری شهر کاشان، مجله معمارشناسی، ۱ (۲)، صص ۱-۱۲.
- معماری، آرمین، خان‌محمدی، محمدعلی و حمزه نژاد، مهدی (۱۳۹۸)، گونه‌شناسی و الگویابی راهکارهای بهره‌وری و خودکفایی مصرف انرژی در مسکن بومی روستاهای جلگه ارومیه، کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و مدیریت توسعه شهری در ایران.
- نظربلند، نازیلا، غیایی، محمد مهدی و مافی، مصطفی (۱۴۰۰)، کاهش مصرف انرژی از طریق بازشوهای بهینه در ساختمان‌های بلندمرتبه مسکونی در تطبیق با نورگیرهای بناهای سنتی شهر شیراز، دوره ۱۸، شماره ۴۲، صص ۳۹۴-۴۰۸.
- نوحی، حمید (۱۳۸۴)، تأملات در هنر و معماری، تهران: نشر گام نو.
- Ciulla, G, Galatioto. A and Ricciu. R., (2016), Energy and economic analysis and feasibility of retrofit actions in Italian residential historical buildings, Energy and Buildings, Volume 128, 15 September 2016, Pages 649-659.
- Khodakarami, Jamal and Ghobadi, Parisa., (2016), Urban pollution and solar radiation impacts, Renewable and Sustainable Energy Reviews, Volume 57, May 2016, Pages 965-976.
- Pirnia, Mohammad Karim and Memarian, Gholam Hossein (2008) Stylistics of Iranian architecture, Soroush Danesh, Tehran.
- Rohan Rawte, (2019), Super Low Energy Building Technology, Building and construction Authority, (2019) 21-23.
- Liu Zhongbing, Zhang Ling, Gong Guangcai, et al., (2015), Review of solar thermoelectric cooling technologies for use in zero energy buildings. Energy and Buildings, 102(2015) 207-216
- Togeby, Mikael & Larsen, Anders & Dyhr-Mikkelsen, Kirsten & Hansen, Morten & Bach, Peter. (2009). Danish Energy Efficiency Policy : Revisited and Future Improvements. European Council for an Energy-Efficient Economy.
- Sadineni S B, Madala S, Boehm R F., (2011), Passive building energy savings: A review of building envelope components. Renewable & Sustainable Energy Reviews, 15(2011) 3617-3631.

- Eduard Oró, Depoorter V, Pflugradt N, et al., (2015), Overview of direct air free cooling and thermal energy storage potential energy savings in data centres. Applied Thermal Engineering, 85(2015)100–110.

بررسی تأثیر طراحی شهری بر رفتار شهروندان (نمونه موردی: خیابان مدرس کرمانشاه)

نگین رضائی جبارآبادی^{۱*}

۱. دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج دانشکده فنی مهندسی، گروه آموزشی معماری و شهرسازی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۰۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۱۵

چکیده

زمینه و هدف: شاخص‌های فضاهای عمومی مطلوب، به ادراکات فردی و ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی نیز مربوط می‌شود که این نیازها موجب تأثیر رفتار افراد در محیط‌های پیش روی خود بوده و یکی از عوامل مهم معیارهای کیفی محیط است. هدف این پژوهش بررسی تأثیر طراحی شهری بر رفتار شهروندان (نمونه موردی: خیابان مدرس کرمانشاه) می‌باشد.

روش بررسی: پژوهش حاضر، از نظر هدف کاربردی- توسعه‌ای و با توجه به ماهیت مطالعه و فرضیه‌های مطرح شده، روش پژوهش توصیفی- تحلیلی (پیمایشی) و از نوع همبستگی می‌باشد. براساس فرمول کوکران، حجم نمونه شهروندان در خیابان مدرس ۲۴۶ نفر در نظر گرفته شده است. همچنین روش نمونه‌گیری به صورت روش تصادفی ساده می‌باشد. جهت گردآوری اطلاعات و شناخت منطقه از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آماری و آزمون‌های مختلف توکی، T تک نمونه‌ای و همبستگی پیرسون استفاده شده است.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که بین متغیر الگوهای رفتاری و طراحی شهری در جهت رفتار استفاده‌کنندگان در نسبت با فضا ضریب همبستگی ۰/۰۵۲ با سطح معناداری ۰/۰۰۸ وجود دارد. بدین معنا که دو متغیر مذکور همبستگی مستقیم با سطح اطمینان ۰/۹۹ دارند. بین متغیرهای کالبدی و اقتصادی ضریب همبستگی ۰/۱۳۵ با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۹ وجود دارد. بدین معنا که دو متغیر مذکور همبستگی مستقیم با سطح اطمینان ۰/۹۹ دارند. همچنین نتایج نشان داد که بین متغیر بصری- زیبایی‌شناسی و زیست‌محیطی ضریب همبستگی ۰/۰۵۲- با سطح معناداری ۰/۰۰۸ وجود دارد. بدین معنا که دو متغیر مذکور همبستگی ندارند. بیشترین میزان تأثیرگذاری در مؤلفه‌های اجتماعی و پس از آن در مؤلفه‌های اقتصادی با فاصله نزدیک امتیازی دیده می‌شود و معیار کالبدی کمترین میزان تأثیرگذاری در عوامل تأثیر گذار فضاهای شهری بر الگوهای رفتاری در تصویر ذهنی شهروندان دارا می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: طراحی فضاهای شهری، رفتار شهروندان، خیابان مدرس کرمانشاه، فضاهای عمومی شهری.

* نویسنده مسئول: negin.re1374@gmail.com

ارجاع به این مقاله: رضائی جبارآبادی، نگین. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر طراحی شهری بر رفتار شهروندان (نمونه موردی: خیابان مدرس کرمانشاه). فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۴(۳)، ۶۱-۷۵.

مقدمه و بیان مسأله

اگرچه حوزه‌های آموزش شهروندی و فرهنگ‌سازی در بازه‌های زمانی میان مدت و بلند مدت در این زمینه بسیار مؤثر است اما نوع طراحی فضاهای شهر نیز می‌تواند بالاجبار به رفتارهای محیطی شهروندان جهت بدهد. توجه به چنین مباحثی شاید در نگاه اول بیشتر در حوزه کاری متخصصان علوم اجتماعی باشد اما فکر متخصصان رشته‌های مرتبط با طراحی فضا مثل شهرسازی و طراحی شهری را نیز به خود مشغول می‌کند. شاخصه‌ها و پارامترهای دخیل در طراحی محیط و تأثیر آن‌ها بر الگوهای رفتاری شهروندان مفهومی میان مباحث اجتماعی و طراحی شهری است که در برنامه‌ریزی‌های مرتبط با شهری مورد توجه قرار می‌گیرد و تضمین‌کننده موفقیت طرح‌های شهری است. رفتارشناسان معتقد هستند که هر الگوی رفتاری که در یک محیط اتفاق می‌افتد، به دو عامل روانشناسی محیط و جامعه‌شناسی محیط وابسته است.

در طراحی شهری به طور خاص و طراحی محیطی به طور عام، روانشناسی محیط حداکثر به میزان ۵۰ درصد مؤثر است بنابراین با نوع طراحی و الگوی طراحی فضا می‌توان الگوها و رفتارهای شهروندان را هدایت کرد.

بخش دیگری از طراحی محیط مرتبط با جامعه‌شناسی محیطی است؛ این مهم بسته به هر شهر، هر محله، هر فرهنگ و حتی هر خانواده متفاوت است به طور مثال طراحی کوچه‌های بن‌بست در الگوی طراحی فضاهای شهری در ایران انجام می‌شود اما در برخی محله‌های شهری در کشورهای دیگر مثل اروپا این نوع طراحی وجود ندارد و قضیه کاملاً برعکس است. برای شهروند ایرانی نوع طراحی شهر و محلات آن به منظور تأمین امنیت نسبت به یک شهروند اروپایی متفاوت معنا می‌شود. برای یک ایرانی امنیت اجتماعی مهم‌تر از امنیت محیطی است در حالی که در کشورهای دیگر از جمله کشورهای اروپایی، عمده توجه بر امنیت محیطی معطوف شده است.

نوع طراحی فضاهای شهری و به‌کارگیری مصالح با کیفیت موجب شده تا شهروندان برای حضور در فضاهای شهری رغبت داشته باشند؛ نحوه طراحی فضاهای شهری تعیین می‌کند که یک شهروند چگونه رفتاری در آن محیط داشته باشد؛ بر این اساس سؤالی که در این پژوهش مطرح است به شرح زیر می‌باشد:

- آیا فضاهای شهری با الگوهای رفتاری ارتباط معناداری دارند؟

مبانی نظری

۱- فرهنگ و الگوهای رفتاری

هر فرهنگ مرکب از هزاران الگوی رفتاری است که معمولاً توسط افراد یک جامعه به یک شکل صورت می‌گیرد. در واقع الگوی رفتاری کوچکترین واحد فرهنگ است، مثل غذا خوردن مردم در سه وعده، تفاوت غذای سه وعده، عزاداری و... که به شکل میراثی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. الگوی رفتاری دو گونه است: الگوی رفتاری یا کنشی که بدون واسطه قابل مشاهده است. دوم الگوهای مفهومی که غیرمستقیم و ذهنی است؛ مثل اینکه گفته می‌شود باید حرمت پیران را نگهداشت یا اینکه جامعه از مردم انتظار فداکاری دارد ولی آنچه در این پژوهش مدنظر است الگوهای رفتاری است که مستقیم و بدون واسطه قابل رؤیت می‌باشد.

گیدنز معتقد است «خرده‌فرهنگ به ارزش‌ها و هنجارهای متفاوت که یک گروه درون جامعه‌ای بزرگتر داراست اطلاق می‌شود که قابل شناسایی و تغییر بوده و بیشتر متعلق به ارزش‌های گروه اقلیت است» (رسول پور، ۱۳۹۷: ۲۰). بطوریکه این خرده فرهنگ‌ها در هر جامعه‌ای نشانه‌ای از تغییرات در الگوهای رفتاری است مثل وضع زندگی مردم در شمال و جنوب شهر، روستا و شهر، نحوه ازدواج و ... که نوعی خرده فرهنگ را نشان می‌دهد.

۲- شاخص‌های فضاهای شهری

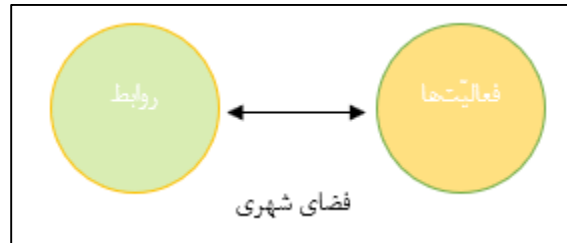
به طور کلی می‌توان فضاهای عمومی شهری را دارای شاخص‌هایی دانست که در ارزیابی و کنترل کیفیت آنها تاثیر دارند. این شاخص‌ها را می‌توان در مواردی همچون نظافت و پاکیزگی، عملکرد و کارکردی، دسترسی، تمایز و هویت مکانی، جذابیت و مقبولیت‌پذیری، ایمنی و امنیت، راحتی و آسایش، سرزندگی و پویایی، عموم‌پذیری و سلامتی بررسی نمود (پورجعفر و محمودی نژاد، ۱۳۸۸: ۹۴).

جدول ۱: تحلیل شاخص‌های مؤثر در طراحی یک فضای شهری موفق و فاقد مشکل، (منبع: نگارنده)

ردیف	معیار	شاخص
۱	راحتی و آسایش	✓ عدم وجود آلودگی صوتی و بصری
		✓ مناسب بودن روکش‌ها و کفپوش‌های پیاده رو جهت عبور و مرور وسایل چرخدار و معلولین
		✓ عدم استفاده از مصالح لغزنده و مسأله ساز
		✓ تعبیه رواق‌ها و سایبان‌ها جهت نشستن و استراحت کردن افراد
		✓ تعبیه امکانات نشستن جهت استفاده آسان و راحت تمامی اقشار جامعه بخصوص سالمندان و مسئولین
		✓ استفاده از رمپ‌های کم شیب به جای پله جهت راحتی رفت و آمد معلولین و وسایل چرخدار
		✓ رعایت ملاحظات اقلیمی در طراحی فضاها و مکان‌های نشستن و استراحت افراد
۲	ایمنی و امنیت	✓ وجود نورپردازی کافی و مناسب در هنگام شب
		✓ کنترل و نظارت محسوس و ناحسوس فضاهای شهری و استفاده از دوربین‌های مدار بسته
		✓ استقرار تلفن‌های عمومی و تجهیزات امدادی در دسترس افراد
		✓ کاشت بوته‌های تیغ دار
۳	مشارکت شهروندی	✓ طراحی محیطی تفریحی جهت گذراندن اوقات فراغت و ایجاد امکان ملاقات و گفتگوی آزادانه افراد
		✓ تجهیز فضاهای شهری با رواق‌ها، سایبان‌ها و سایر مکان‌های نشستن جهت بحث و تبادل نظر افراد
		✓ طراحی فضا جهت استفاده تمامی اقشار و سنین جامعه خصوصاً سالمندان و معلولین و فراهم کردن امکان فعالیت آنان در فضای شهری
۴	سرزندگی و پویایی	✓ فراهم کردن امکان انجام فعالیت‌های متنوع در فضاهای شهری
		✓ فراهم کردن امکان کشف توسط افراد
		✓ فراهم نمودن امکان انجام فعالیت‌های شاد و زندگی بخش در فضا
۵	خوانایی	✓ تعبیه تابلوهای راهنما در مسیر
		✓ بکار بردن علائم و نشان‌های شاخص
۶	کنترل و نظارت	✓ نصب دوربین‌های مدار بسته
		✓ الزام رعایت نظافت و پاکیزگی
		✓ افزودن عصاره چشم‌های خیابان در طراحی و برنامه ریزی فضاها جهت مراقبت‌های نامحسوس مکانهای رها شده که امکان وقوع جرم در آنها وجود دارد.
		✓ نظارت و کنترل محسوس و نامحسوس بر فضاهای شهری جهت جلوگیری از شکل‌گیری و حضور گروه‌های آشوبگر، معتادین، مجرمین و بزهکاران
		✓ فراهم نمودن امکان انتخاب و مداخله شهروندان در امور مرتبط با مدیریت فضاها

فضاهای عمومی شهری، فضاهایی برای انجام فعالیت‌های اجباری، اختیاری و مهمتر از همه فعالیت‌های اجتماعی هستند (Gehl, 1996). فضایی که در آن تعاملات اجتماعی شهروندان شکل می‌گیرد و فرهنگ جامعه در بستر آن ارتقا می‌یابد.

فضاهای عمومی شهری از دیرباز تاکنون بستر کالبدی تعاملات اجتماعی مردم بوده است. هر چند ویژگی‌های کمی و کیفی فضاهای شهری طی زمان و در اثر عوامل گوناگون چندی تغییر کرده است، اما همواره شهروندان و سایر استفاده کنندگان از شهر به چنین فضاهایی نیازمند بوده‌اند (رفیعیان و خدائی، ۱۳۸۸: ۲۲۸).

نمودار ۱: فضای شهری، ارتباط متقابل میان روابط و فعالیت‌ها، (منبع: رفیعیان و خدائی، ۱۳۸۸، ۲۲۸)

۲-۱- انواع فضاهای شهری

به تقریب تمام تعاریف، طراحی شهری با عرصه عمومی (یا قلمرو عمومی و یا فضای عمومی) و عناصر تشکیل دهنده آن سرو کار دارد طراحی شهری را باید به معنی روابط بین ساختمان‌ها، رابطه بین ساختمان‌ها و خیابان‌ها، میدان‌ها، پارک‌ها و آبراه‌ها و فضاهای دیگری که عرصه عمومی را تشکیل می‌دهند و الگوهای حرکت و فعالیت ناشی از آن و به طور خلاصه روابط پیچیده بین عناصر ساخته شده و ساخته نشده فضا دانست.

با توجه به مجموع تعریف ارائه شده در خصوص فضای شهری، سه شاخص اصلی برای تشخیص فضاهای شهری در عرصه عمومی شهر در اختیارمان قرار می‌گیرد. عمومی بودن فضا، باز بودن آن، و برقراری تعاملات اجتماعی در فضا (پاکزاد، ۱۳۸۵: ۸۴).

با این وصف دسته‌ای از فضاهای شهر شامل فضاهای سرپوشیده و عرصه‌های باز خصوصی مانند حیاط خانه‌ها، فضاهای بین بلوک‌های ساختمانی و خیابان‌هایی که صرفاً به عبور سواره اختصاص یافته و فاقد نقش اجتماعی می‌باشند از انواع فضاهای شهری شده‌اند. بدین ترتیب با توجه به اینکه شرایط شهرها و فضاهای عمومی موجود در آنها با هم متفاوت است، اظهار نظر قطعی در این خصوص که آیا فضای عمومی مورد نظر، یک فضای شهری است یا نه؟ با توجه به شرایط و بستر مورد ارزیابی، امکان پذیر می‌باشد. پژوهشگران و نظریه پردازان متفاوتی، با توجه به اهمیت موضوع به معرفی فضاهای شهری و ذکر ویژگی‌ها و خصوصیات هر یک پرداخته‌اند. به عنوان مثال: راب کریز، فضاهای شهری را عمدتاً در دو دسته «خیابان» و «میدان» می‌داند.

۲-۲- اصول طراحی شهری محورها (خیابان‌ها)

همان طور که در قسمت قبل اشاره شد فضای شهری از میدان‌ها و خیابان‌ها تشکیل یافته است. کیفیتی که از شهر برداشت می‌شود، بیش از هر چیزی بستگی به کیفیت خیابان‌های آن دارد. خیابان فضایی زنده، مهیج و پُر تحرک یا به تعبیری مهم‌ترین فضای عمومی یک شهر است (Cowan, 2013). خیابان بارزترین فضای مابین در شهر است که بر اساس آن شهر را می‌شناسیم. به همین دلیل است که خیابان چیزی بیشتر از یک جای خالی است که برای عبور و مرور در نظر گرفته شده باشد. نوع فضای ما بین تابع اندازه، تناسب و فرم عناصر محدودکننده آن است. اگر این سه عامل بر روی فضا تأثیرگذارند فضا تعریف می‌شود (گروتر، ۱۳۷۵: ۱۲۷).

یک خیابان شهری خوب برای شهروندان سرشار از تداعی خاطرات و معانی است و مکانی است که شهروندان همواره میل رجوع به آن را دارند. با معنی بودن، خاطره انگیزی و تعلق خاطر به خیابان، آیین تمام نمای تاریخ آن مکان است و دنیای

اجتماعی و سیاسی‌ای که خیابان در متن آن هستی یافته را باز می‌نمایاند. خیابان‌های شهری ۳ نقش فیزیکی را به طور سنتی در یک جا جمع کرده‌اند: خیابان شهری به مثابه مسیرهای گردش و جابه‌جایی، فضای عمومی و در آخر فضای مقابل ساختمان‌ها و بناها (Roberts, 2013).

اهمیت خیابان‌ها را در مقوله طراحی شهری به صورت زیر می‌توان خلاصه کرد:

۱- اختصاص درصد قابل ملاحظه‌ای از سطح شهرها به خیابان

۲- خیابان به عنوان عضو اصلی فرم شهر

۳- خیابان‌ها محل اتصال و ارتباط فضاها و فعالیت‌های شهری به یکدیگر

۴- خیابان‌ها به عنوان نماد فرهنگی

۵- خیابان مهم‌ترین وسیله و ابزار طراحی شهری

و به طور مختصر باید گفت خیابان‌ها، مهم‌ترین، حساس‌ترین و بیشترین فضاهای عمومی یک شهر را تشکیل می‌دهند.

۲-۳- کیفیت مورد نیاز در خیابان

کیفیت‌های فیزیکی مشخصی برای وجود یک خیابان فوق‌العاده مورد نیاز است. و توجه به این نکته ضروری است که برای داشتن خیابانی با ویژگی‌های مطلوب توجه به تمام این کیفیت‌ها مورد نیاز است.

این کیفیت‌ها از نظر تعداد کم و به نظر ساده می‌رسند اما این موضوع می‌تواند فریبنده باشد. اغلب آن‌ها به طور مستقیم با معیارهای اقتصادی و اجتماعی برای ساخت شهرهای خوب در ارتباط‌اند از قبیل دسترسی، اجتماع مردم، عمومیت داشتن سرزندگی، ایمنی، راحتی، مشارکت و پاسخدهی.

ایجاد رابطه میان آنچه که باید در یک خیابان ساخته شود و معیارهای اجتماعی و اقتصادی ساده و راحت نیست. اگر شما نتوانید در طول یک خیابان حرکت کرده یا از یک سمت آن به سمت دیگر بروید، امکان ملاقات با کسی را در آن نخواهید یافت. حال این سؤال مطرح است که آیا این تجربه‌هایی که ما در خیابان داریم آن را خاطره انگیز می‌سازد یا قابلیت‌های فیزیکی و محیطی آن؟ اما به هر حال کیفیت‌های در خیابان می‌تواند وجود داشته باشد که خیابان را ارتقا دهد:

جدول ۲: شاخص‌های کیفیت مورد نیاز در خیابان‌ها، (منبع: نگارنده)

کیفیت مورد نیاز در خیابان	تعریف
آسایش فیزیکی	خیابانی مناسب است که گرما و نور خورشید را در فصل سرد و خنکی و سایه را در فصل گرم فراهم می‌آورد؛ آن‌ها برای خود مرزهایی دارند و معمولاً دیوارهایی که به عنوان لبه‌های خیابان شناخته می‌شوند و در آن همیشه چشم‌هایی برای مراقبت وجود دارند.
شفافیت	بهترین خیابان‌ها درجه‌ای از شفافیت را در لبه خود تأمین می‌کنند جایی که عرصه عمومی خیابان و عرصه خصوصی و ساختمان‌ها به هم می‌رسند. معمولاً این پنجره‌ها و درها هستند که شفافیت را در بناها ایجاد می‌کنند.
مکمل	ساختمان‌هایی که در طول یک خیابان قرار گرفته‌اند باید با یکدیگر متناسب باشند. آنها یکسان نیستند اما احترام به ارتفاع و سبک معماری یکدیگر را به نمایش می‌گذارند، این بدان معنا نیست که ساختمان‌ها و سبک معماری آن‌ها باید مشابه باشند. بلکه استفاده از واژگان یکسان طراحی را مطرح می‌کند در واقع مصالح، رنگ، خطوط افقی و عمودی، سازه ساختمان‌ها، بازشوها و جزئیات آن‌ها، ورودی‌ها و خطوط سایه‌ها مورد نظر است.
تعمیر و نگهداری	تعمیر و نگهداری خوب در خیابان اهمیت زیادی دارد. نگهداری فیزیکی تنها به معنای تمیزی و تعمیر خوب نیست بلکه آن شامل نوع مصالحی که به راحتی تمیز می‌شوند و قابل نگهداری‌اند هم می‌شود.

کیفیت ساخت و طراحی: در خیابان‌ها تأمین کیفیت ساخت و طراحی مشکل است و اغلب به عوامل ساخت و مصالح و چگونگی استفاده از آنها بستگی پیدا می‌کند.	
درختان	یکی از ارزان‌ترین راه‌های ارتقای کیفیت خیابان، استفاده از پوشش گیاهی است. برای بسیاری از مردم درختان مهم‌ترین عناصر یک خیابان خوب هستند. درختان و پوشش گیاهی کارهای زیادی برای یک شهر یا خیابان انجام می‌دهند. از جمله تأمین سایه و آسایش اقلیمی و آرامشی که رنگ سبز آن‌ها تأثیر بسزایی در این مقوله دارد.
شروع و پایان خیابان	هر خیابان جایی شروع و جایی ختم می‌شود. ساماندهی چنین مکان‌هایی معمولاً خیلی سخت نیست و بهتر است این حس شروع و اتمام در هر خیابانی وجود داشته باشد. اما لزوماً نیاز نیست که از عناصر فیزیکی برای ایجاد آن استفاده کنیم.
جزئیات	دروازه‌ها، مبلمان‌ها (علائم - نورپردازی‌ها - طاق‌ها و سایبان‌ها، کف‌سازی) همگی می‌توانند بسیار مهم باشند. مبلمان‌ها و نیمکت‌ها می‌تواند به ماندن مردم در خیابان کمک کنند. آنها نیت طراح را برای ایجاد امکان استراحت و آرامش، گفتگو و انتظار آشکار می‌سازند و امکان ساخت یک اجتماع را فراهم می‌آورند.
دسترسی	مهم‌ترین کارکرد خیابان ایجاد امکان دسترسی است. نه فقط به یک مکان واقع در خیابان بلکه از آن به مکان‌های خارج از خیابان. آنچه خیابان‌های خوب را از بقیه آنها جدا می‌کند حضور مردم در آنهاست چنین خیابان‌هایی توسط حمل و نقل عمومی قابل دسترسی‌اند و برای افراد ناتوان نیز امکان دسترسی را فراهم می‌کنند.
طول	در خیابان‌هایی با طول زیاد ایجاد جذابیت‌های بصری، تنوع و زیبایی و تصاویر دیدنی به طور پایدار کاری مشکل است. اگر مشخصه خاصی در طول زیادی امتداد یابد دیگر خاص نخواهد بود. به طور کل در طول یک خیابان باید تغییراتی ظهور یابند و به جذابیت خیابان تداوم بخشند.
پارکینگ	مردم علاقه دارند تا خودروی شخصی خود را تا حد امکان در نزدیکترین محل ممکن به مقصد خود پارک کنند. علاوه بر این صاحبان مغازه‌ها و خانه‌ها نیز به پارکینگ نیاز دارند.
تباین	تباین در طراحی کیفیتی است که یک خیابان را از دیگری متفاوت می‌سازد. و همان چیزی است که یک خیابان را عالی جلوه می‌دهد و در ترکیب‌های هماهنگ استفاده از آن ضروری است. تباین می‌تواند در شکل، طول یا سبک یا الگوی احاطه خیابان‌ها ظهور یابد.
زمان	زمان برای خلق تنوع و حس تداوم تاریخ مورد نیاز است این احساس تداوم بیشتر به ساختمان‌های موجود در خیابان وابسته است تا مسیر عمومی. اما وجود این مسئله، برای تمام خیابان‌ها ضروری نیست. ولی در هر صورت تغییر در ساخت و ساز در طول زمان تنوع و حس تداوم تاریخی را موجب می‌شود.
فرم خیابان	خیابان‌ها چارچوب، بدنه و ساختار اصلی فرم هر شهر را تشکیل می‌دهند. به عبارت دیگر یکی از عوامل تعیین کننده فرم هر شهر شبکه خیابان‌های آن شهر است و بدیهی است هر شبکه خصوصیات خاص خود را داشته و از امتیازات و محدودیت‌های ویژه‌ای برخوردار است. بر این اساس، هویت، شناسایی و مقایسه فرم شهرها می‌واند در وهله اول از طریق شبکه خیابان‌های آن‌ها انجام پذیرد.

پیشینه پژوهش

نصیری و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان بررسی مؤلفه‌های کالبدی برالگوهای رفتاری شهروندان خیابان سی‌تیر شهر تهران پرداخت. اطلاعات این پژوهش از طریق مطالعات میدانی انجام شد و داده‌های به دست آمده در نرم افزار spss تحلیل شد. نتایج آنها نشان داد که ارتباط مستقیم و پیوستگی آماری و معناداری بین همه مؤلفه‌ها و شاخص‌های محیطی - کالبدی با الگوهای رفتاری شهروندان وجود دارد. بالاترین ضریب همبستگی در بین ابعاد مؤلفه‌های کالبدی با الگوهای رفتاری شهروندان بین نفوذپذیری ($r=0.579$, $P<0.01$) و پایین‌ترین ضریب همبستگی بین غنای حسی و الگوهای رفتاری وجود دارد. ضریب تفاضل نیز نشان می‌دهد که متغیرهای کیفیت معابر و دسترسی‌ها، انعطاف‌پذیری فضا، تناسب معماری به ترتیب با ۰/۸۶، ۰/۸۳ و ۰/۷۸ بالاترین ضرایب را دارند که نسبت به دیگر متغیرها پیش‌بینی‌کننده قوی‌تر است و ضریب تفاضل شاخص غنای حسی با ۰/۱۵ در پایین‌ترین سطح تأثیرگذاری بر الگوهای رفتاری شهروندان قرار دارد.

تفریشی (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان نقش فضاهای شهری در هدایت یا تغییر الگوهای رفتاری شهروندان پرداختند. روش این مقاله از نوع توصیفی-تحلیلی با رویکرد کیفی بود. نتایج حاصله از بررسی آنها نشان داد که در میان انبوه عواملی که بر الگوهای رفتاری انسان معاصر اثر می‌گذارند، انسان امروزی، از منظر شهروند بودنش، تحت تأثیر فضاهای شهری قرار می‌گیرد؛ به طوری که طراحی و تکوین این فضاهای شهری می‌تواند الگوهای رفتاری شهروندان را کاملاً تحت تأثیر خود قرار دهند. از طرفی فضاهای شهری در ایران به وضوح بر رفتار شهروندان اثر می‌گذارند و فقدان روح هویت فرهنگی و بی‌توجهی به تأثیرات اجتماعی شهروندان در مطالعات موردی کاملاً مشهود است.

در پژوهش دیگری پاک نژاد و لطیفی (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان تبیین و ارزیابی تأثیرات مؤلفه‌های محیطی بر شکل‌گیری الگوهای رفتاری در فضاهای شهری (از نظریه تا عمل: مطالعه میدان تجریش) به روشی توصیفی-تحلیلی به بررسی محیط و تأثیرات آن بر الگوهای رفتاری پرداختند. در پژوهش آنها اثبات شد الگوهای رفتاری مختلف شامل راه رفتن، ایستادن و نشستن تحت تأثیر سه مؤلفه اصلی عملکردی-فعالیتی، محیطی-کالبدی و فرهنگی-اجتماعی شکل گرفته است. الگوهای رفتاری به شدت تحت تأثیر کاربری‌ها بوده و ارائه تسهیلات در فضاهای شهری موجب تشویق شهروندان برای بروز الگوهای رفتاری مختلف می‌شود. کیفیت‌های بصری از معیارهای مهم در جهت برقراری ارتباط بین افراد غربیه در فضای شهری بوده و شاخصه فعالیت‌های انتخابی در بررسی معیار تعاملات اجتماعی به سبب شرایط محیطی تقویت یا تضعیف می‌شود. تأثیر فضاهای شهری بر رفتار شهروندان در ایران است. پژوهش رسول‌پور و همکاران (۱۳۹۷)، نیز حاکی از آن است که ارتقای کیفیت محیطی و تأثیر آن بر الگوهای رفتاری صرفاً کمی نسبت بلکه با مفاهیمی چون محیط کالبدی، تنوع فضای اجتماعی، وابستگی مکانی، فضاهای فیزیکی شهری در ارتباط است.

پیشینه خارجی: ادموندز و ویکز (۲۰۱۷)، در مقاله‌ای با هدف بررسی تأثیر هویت قرارگاه رفتاری بر ادراک مردم از طریق گرد هم آمدن ساکنین در فضاهای جمعی به روش شبیه‌سازی پرداختند؛ نتایج حاکی از آن هستند که مردم غالباً قرارگاه‌های رفتاری را از طریق فضاهای اجتماع پذیر شناسایی می‌کنند.

در پژوهشی دیگر در کشور تایوان در خصوص وجود قرارگاه‌های رفتاری و تأثیراتی که بر ارتباطات اجتماعی در مدت بیست سال اعمال شده صورت گرفت؛ یافته‌های این پژوهش نشانگر آن بود که طراحی فضای عمومی باید مبتنی بر درک واقعی از سبک زندگی و فعالیت‌های افراد ساکن در آن محله باشد (لیو، ۲۰۱۷).

پژوهش جعفر و همکاران (۲۰۱۶)، در کشور مالزی حاکی از آن است که عوامل کالبدی و عملکرد ناظر بر رفتار کاربران تأثیر مستقیم دارند و الگوهای رفتاری آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از نظر هدف کاربردی-توسعه‌ای و با توجه به ماهیت مطالعه و فرضیه‌های مطرح شده، روش پژوهش توصیفی-تحلیلی (پیمایشی) و از نوع همبستگی می‌باشد. جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها، بخش اصلی از طریق مطالعات میدانی و با ابزار پرسش‌نامه و بخش دیگر از طریق اطلاعات و آمارهای موجود کتابخانه‌ای و اسنادی به دست آمده است. در حالی که بعد از جمع‌آوری اطلاعات اولیه با نتیجه‌گیری و تبیین معیارها و شاخص‌های مربوطه و تدوین پرسش‌نامه در راستای بررسی تأثیر طراحی شهری بر رفتار شهروندان نمونه موردی خیابان مدرس کرمانشاه، فرایند کار میدانی پژوهش آغاز شده و داده‌ها و اطلاعات حاصل از پیمایش، پرسشنامه، مصاحبه و نظرسنجی از شهروندان در جهت سنجش سؤالات پژوهش در محدوده مورد نظر به کار گرفته شده است.

۱. آزمون کیفی: در ابتدا برای تست فرضیه و همچنین سنجش کیفیت عوامل تأثیرگذار بر موضوع پرسشنامه‌ای تهیه گردید. این پرسشنامه در اسفند ماه ۱۴۰۱ در مکان مورد مطالعه یعنی خیابان مدرس در شهر کرمانشاه توسط پرسش شوندگان تکمیل گردید.
- برداشت‌های کمی میدانی: برداشت‌های کمی میدانی در این پروژه شامل بررسی دو حوزه مختلف می‌باشد که عبارتند از: جداره‌ها و مبلمان فضاهای توقف.
- جداره: در این حوزه جهت سنجش میزان مناسب جداره‌ها برای مکث جمعی چهار زیرمتغیر (آیتم) اندازه‌گیری شده‌اند. پیش از آنکه به شرح این موارد بپردازیم تعریف یک واژه الزامیست:
- تباین عبارتست از هر محرک بصری موجود در جداره که عملکردی رفتاری نیز در آن رخ دهد. مانند دهنه‌های جداگانه مغازه‌ها، یک ورودی بزرگ یک فروشگاه، یک ویترین مغازه و...
- شرح اندازه‌گیری متغیرهای این بخش به ترتیب زیر آمده است:
- (۱) تراکم تعداد تباین‌ها در هر صد متر
- (۲) در این مورد ابتدا تعداد دهنه‌های مغازه‌ها و سایر اتفاقات بصری جداره را تفکیک نموده و سپس سرانه تعداد اتفاقات بصری در هر صدمتر در هر چهار جداره مورد مطالعه سنجیده شد. سرانه ایده‌آل با توجه به مبانی تحقیق به میزان ۱۵ تا ۲۰ عدد تباین در صد متر طول جداره پیاده‌رو می‌باشد.
- (۳) شفافیت تباین‌ها
- (۴) از روی نقشه پانورامایی تهیه شده در مرحله قبل سطح شیشه خور هر تباین مشخص شده و با استاندارد ۶۰ درصد نمای شیشه‌ای برای طبقه همکف انطباق داده شد. و در نهایت نسبت درصد جداره شفاف به کل جداره وجود به دست آمد.
- (۵) دارا بودن ورودی در هر تباین
- (۶) از روی تصویر پانوراما اینکه هر تباین دارای ورودی باشد بررسی گردیده و نتایج به صورت درصد بیان شده‌اند.
- (۷) میزان تعاملی بودن کاربری تباین‌ها
- چیدمان فضاهای توقف: در این حوزه سه زیر متغیر (آیتم) بررسی شده‌اند:
۱. تعداد صندلی‌ها و مکان‌های نشستن: تعداد صندلی‌های موجود در خیابان در این برداشت شمارش شدند و کافی بودن یا نبودن سرانه جای نشستن با دو روش پرسشنامه و مشاهده سنجیده شد و این دو با هم انطباق داده خواهند شد. در پیمایش کمی استاندارد مورد استفاده عبارتست از وجود ۱ صندلی یا جای نشستن به ازای هر ۳۰ متر مربع فضای قابل استفاده برای پیاده. پس برای برداشت وضعیت موجود باید تعداد صندلی‌های موجود شمرده شود و بر مساحت مورد استفاده پیاده در خیابان تقسیم شده تا سرانه موجود به دست آید.
۲. شکل صندلی‌ها: شکل صندلی‌های موجود براساس معیارهای موجود باید به گونه‌ای باشد که زاویه بین افراد مجاور هم بین حالت روبرو به هم تا حالت شانه به شانه کنار هم رو به یک سو قرار گیرد و حالت ایده‌آل آن است که اشخاص با زاویه نود درجه در مجاورت هم و با رعایت فاصله حریم فردی قرار گیرند.
- موارد قابل قبول در شکل زیر با تیک مشخص و موارد غیر قابل قبول با علامت ضربدر به رنگ قرمز تعیین شده‌اند.
۳. مکان‌های ایستادن: منظور از این متغیر مکان‌هایی هستند که بتوان در آنجا توقف نمود اما موجب اختلال در عبور و مرور پیاده رهگذاران نشود.

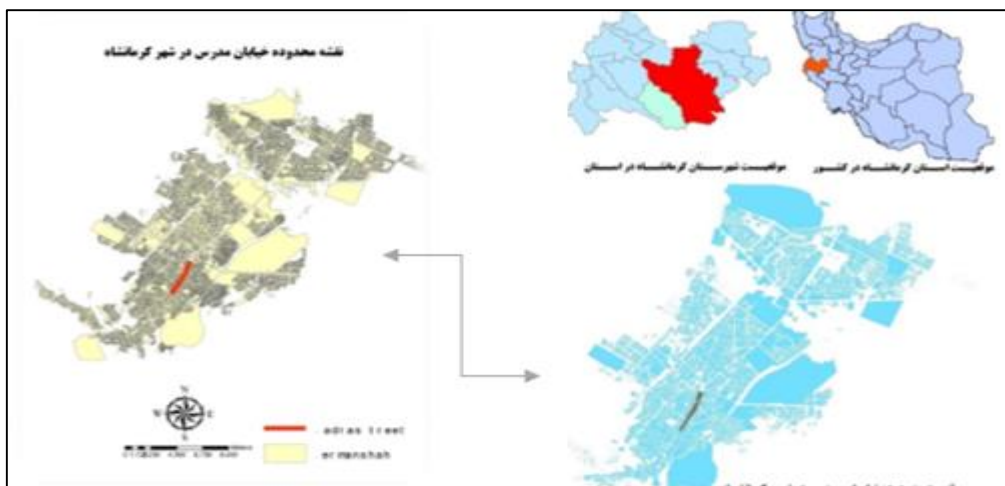
برای این منظور، استاندارد مورد استفاده وجود عرض حداقل ۵ متر در مسیر پیاده می‌باشد. در داخل بلوار چنین فضایی وجود ندارد چون با توجه به عرض کم قابل استفاده بلوار برای افراد پیاده هر گونه تجمع ایستاده در داخل بلوار موجب ایجاد مزاحمت برای افراد در حال عبور می‌شود. جدول نهایی متغیرهای کمی مورد بررسی را در زیر مشاهده می‌کنیم:

جدول ۶: جدول نهایی متغیرهای کمی، (منبع: نگارنده)

متغیر	زیرمتغیر	استاندارد و معیار مد نظر
جداره	تعداد تباین در صد متر	۱۷-۲۴
	شفافیت بصری در تباین	حداقل ۶۰٪ نمای شیشه‌ای
	دسترسی عملی به هر تباین	وجود ورودی در هر تباین
	کاربری هر تباین	تعیین نوع کاربری با توجه به دسته‌بندی چهارگانه ۱، ۲، ۳، ۴
مکان‌های توقف	کافی بودن تعداد مکان‌های نشستن	وجود ۱ جای نشستن به ازای هر ۳۰ متر مربع فضای پیاده
توقف	شکل صندلی‌ها و مکان‌های نشستن	وجود مبلمان جمعی با زاویه جهت‌گیری افراد بین صفر تا صد و هشتاد درجه از روبرو. در تصویر موارد ۷، ۶، ۴، ۳، ۲ قابل قبول هستند.
	کافی بودن تعداد مکان‌های ایستادن	عرض حداقل ۵ متر برای پیاده رو و بلوار جهت ایستادن بدون ایجاد مزاحمت برای افراد عابر

معرفی محدوده مورد مطالعه

خیابان مدرس نمادی از فضاها و فرهنگ و هویت مرکز شهر کرمانشاه است. در گذشته نیز معماری نمادین خیابان مدرس اصلی‌ترین عنصر فضا و هویت آن بوده است. این خیابان از جمله شبکه‌هایی است که در دوره پهلوی اول در اکثر شهرهای کشور اجرا شد و بخشی از اولین الگوی شهرسازی سبک جدید است که غالباً توسط شهرسازان اروپایی و مهندسانی که در آن زمان برای هدایت جریان‌ات نوسازی وارد ایران شدند، طراحی و اجرا شدند. در آن هنگام در تمام ایران خیابان‌های صلیبی در مراکز شهرها اجرا شد که در کرمانشاه به دلیل شکل طولی شهر صرفاً شامل خیابان مدرس از بازار تا میدان شهرداری و خیابان معلم شرقی به صورت ناقص بود. این خیابان با تخریب بافت به صورت مستقیم احداث شد. خیابان مدرس به طول ۱۸۴۰ متر از میدان آزادی تا میدان جهاد، از گذشته تا به حال به صورت یک پوسته ضعیف اصلی‌ترین شریان تجاری-تاریخی شهر کرمانشاه را تشکیل داده است این خیابان به عنوان یک فضای شهری هیچ‌گاه تعامل و ارتباطی با پیرامون خود نداشته است و با توجه به نقش و عملکردی که این خیابان در هسته مرکزی شهر دارد انتظار می‌رود که پاسخگوی نیازها و توقعات روزمره شهروندان باشد. (مهندسان مشاور تدبیر شهر، ۱۳۸۶، ۶۷).

شکل ۱ و ۲، محدوده مورد مطالعه، (منبع: سایت شهرداری)

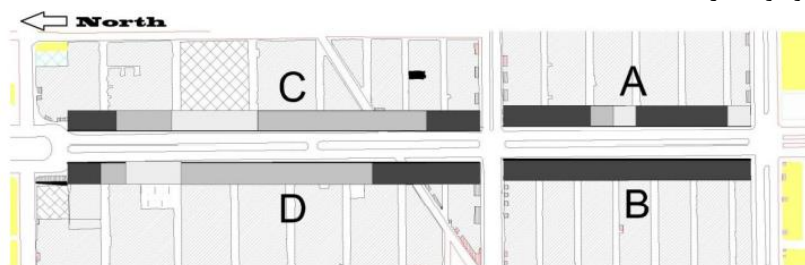
یافته‌ها

در این بخش از تحقیق، داده‌های حاصل از اندازه‌گیری متغیرها در مکان نمونه موردی ارائه می‌گردد؛ در ابتدا برای فهم بهتر داده‌ها نقشه خیابان موردنظر را در زیر می‌آوریم. در این تصویر خیابان نشان داده شده با رنگ نارنجی مسیر موردنظر ما در مطالعه است.

شکل ۳: نقشه خیابان مدرس کرمانشاه، (منبع: نگارنده)

تعداد تباین در هر صد متر: در تمام محدوده شمالی طرح یعنی محدوده‌های A و B این متغیر از حداقل‌های لازم برخوردار است. در محدوده شمالی یعنی محدوده‌های C و D این متغیر سطحی پایین‌تر از استاندارد لازم دارد. به جز محدوده جنوب غربی B در سایر محدوده‌های طرح سطح این متغیر در قسمت‌های مختلف مسیر متفاوت است و در سه نقطه هیچ تباینی وجود ندارد.

شکل ۴: نقشه خیابان مدرس کرمانشاه، (منبع: نگارنده)

در نقشه فوق در محدوده‌هایی که تراکم کاربری‌های مطابق با معیارهای چهارگانه را می‌بینیم که در نقاط پرتراکم رنگ محدوده تیره‌تر و در محدوده‌هایی که تراکم پایین‌تر است رنگ محدوده روشن‌تر است. در محدوده‌هایی که رنگ آن سفید است هیچ تبیینی در جداره خیابان وجود ندارد.

شفافیت بصری در تباین‌ها: در این مرحله نسبت طول جداره‌هایی که حداقل ۶۰ درصد از نمای طبقه هم‌کف آن‌ها شفاف باشد به کل طول مسیر سنجیده شد و به نتایج اولیه زیر حاصل گردید:

۸۵ درصد از کل جداره خالص موجود در محدوده جنوبی استاندارد لازم را دارا می‌باشند.

۷۲ درصد از کل طول مسیر در محدوده جنوبی را جداره‌های شفاف تشکیل می‌دهد.

۵۸ درصد از کل جداره خالص موجود در محدوده شمالی استاندارد لازم را دارا می‌باشند.

۴۹ درصد از کل طول مسیر در محدوده شمالی را جداره‌های شفاف تشکیل می‌دهد.

دسترسی عملی به هر تباین شفاف: در این مرحله نسبت طول جداره‌هایی که هم‌ویژگی مرحله قبل را داشته باشند یعنی شفاف باشند و هم دارای ویژگی جدید دسترسی به داخل جداره (وجود ورودی در جداره) باشند نسبت به کل مسیر بیان می‌شود:

۷۵ درصد از کل جداره خالص موجود در محدوده جنوبی استاندارد لازم را دارا می‌باشند.

۶۴ درصد از کل طول مسیر در محدوده جنوبی را جداره‌های شفاف و دارای ورودی تشکیل می‌دهد.

۴۷ درصد از کل جداره خالص موجود در محدوده شمالی استاندارد لازم را دارا می‌باشند.

۴۰ درصد از کل طول مسیر در محدوده شمالی را جداره‌های شفاف و دارای ورودی تشکیل می‌دهد.

سازگاری کاربری تباین‌ها (محدوده جنوبی):

۶۳ درصد از کل جداره خالص موجود در محدوده جنوبی استاندارد لازم این متغیر را دارا می‌باشند.

۵۳ درصد از کل طول مسیر در محدوده جنوبی را کاربری‌های تعاملی تشکیل می‌دهد. یعنی کاربری‌هایی که تأثیر مثبتی در ارتقاء تعاملات اجتماعی در فضاهای عمومی شهری دارند.

محدوده شمالی:

۳۳ درصد از کل جداره خالص موجود در محدوده جنوبی استاندارد لازم این متغیر را دارا می‌باشند.

۲۸ درصد از کل طول مسیر در محدوده جنوبی را کاربری‌های تعاملی تشکیل می‌دهد. یعنی کاربری‌هایی که تأثیر مثبتی در ارتقاء تعاملات اجتماعی در فضاهای عمومی شهری دارند.

زیرمتغیرهای مربوط به مبلمان مکان‌های توقف (نشستن و ایستادن):

در این بخش سه عامل اندازه‌گیری شده‌اند که در جدول شماره ۷، آمده‌اند.

جدول ۷: زیرمتغیرهای مربوط به مبلمان مکان‌های توقف (نشستن و ایستادن)، (منبع: نگارنده)

متغیر	زیرمتغیر	استاندارد مدنظر	اندازه‌گیری وضع موجود
مکان‌های	کافی بودن مکان‌های نشستن	وجود ۱ جای نشستن به ازای هر ۳۰ متر مربع فضای پیاده	۱ جای نشستن به ازای هر ۷۰ متر مربع فضای پیاده‌رو موجود است.
توقف	شکل صندلی‌ها و مکان‌های نشستن	وجود مبلمان جمعی با زاویه جهت‌گیری افراد بین صفر تا صد و هشتاد درجه از روبه‌رو. در تصویر	مبلمان موجود در فضا از دو نوع می‌باشند: الف: در محدوده جنوبی مسیر مبلمان نوع ۲

پیوست جداول موارد ۷، ۶، ۴، ۳، ۲ قابل قبول هستند ۸، ۵، ۱، غیر قابل قبول هستند	ب: در محدوده جنوبی ۳۳ درصد صندلی‌های موجود از نوع ۲ و ۶۶ درصد از نوع غیرتعاملی ۵ می‌باشند.
کافی بودن تعداد مکان‌های ایستادن	عرض مناسب پیاده‌رو و خیابان برای ایستادن بدون ایجاد مزاحمت برای افراد عابر حداقل عرض ۵ متر
	در وسط خیابان عرض پیاده‌رو ۳/۶ متر و در پیاده‌رو در کنار خیابان عرض ۶ متر می‌باشد.

تشریح وضع موجود، وسط خیابان: در وسط خیابان عرض پیاده‌رو ۳/۶ متر بوده و این عرض برای فضای توقف عابران ایستاده مناسب و کافی نمی‌باشد. از طرفی امکان توسعه این عرض پیاده‌رو در طرح کنونی خیابان و بدون پیشروی در قسمت سواره‌رو وجود ندارد. اما خیابان فارغ از چگونگی قرارگیری صندلی‌ها در محدوده شمالی طرح که می‌تواند مشکلاتی را برای عبور و مرور به وجود بیاورد، از نظر ایجاد امکان نشستن مناسب، نقش خود را به خوبی ایفا می‌کند. و این یک نکته مهمی است که در طرح‌های پیشنهادی برای این مکان باید مدنظر قرار گیرد که با ایجاد مکان برای توقف ایستاده مکان‌های توقف نشسته دچار مشکل نگردند.

شکل ۵: فضای خیابان و مبلمان آن در محدوده شمالی طرح، (منبع: نگارنده)

پیاده‌رو مجاور جداره: عرض پیاده‌رو کنار خیابان در مجاورت جداره ۶ متر می‌باشد که نه تنها برای فضای توقف ایستاده عابران کفایت بلکه می‌توان در طرح و الگوهای پیشنهادی از این فضا برای ایجاد مکان نشستن استفاده نمود.

شکل ۷ و ۶: پیاده‌رو در محدوده جنوبی، (منبع: نگارنده)

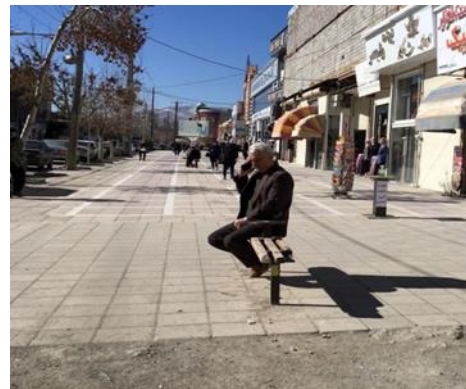
نتایج وضعیت رضایتمندی کاربران فضا از متغیرهای تأثیرگذار در بخش مبلمان شهری

۱. **کافی بودن تعداد مکان‌های ایستادن:** در وسط خیابان عرض پیاده‌رو ۳/۶ متر بوده و این عرض برای فضای توقف ایستاده‌ها بران مناسب و کافی نمی‌باشد. از طرفی امکان توسعه این عرض پیاده‌رو در طرح کنونی خیابان و بدون پیشروی در قسمت سواره‌رو وجود ندارد.

اما خیابان فارغ از چگونگی قرارگیری صندلی‌ها در محدوده شمالی طرح که می‌تواند مشکلاتی را برای عبور و مرور به وجود بیاورد، از نظر ایجاد امکان نشستن مناسب، نقش خود را به خوبی ایفا می‌کند. و این یک نکته مهمی است که در طرح‌های پیشنهادی برای این مکان باید مدنظر قرار گیرد که با ایجاد مکان برای توقف ایستاده مکان‌های توقف نشسته دچار مشکل نگردند.

شکل ۹: فضای خیابان در محدوده شمالی طرح، (منبع: نگارنده)

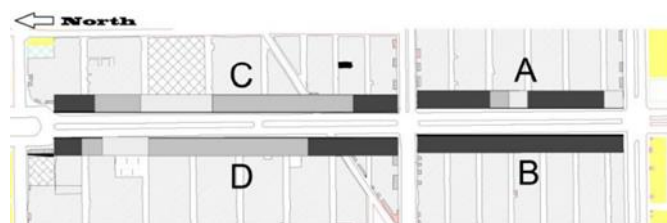
شکل ۸: فضای خیابان و مبلمان آن در محدوده شمالی طرح، (منبع: نگارنده)

پیاده‌رو مجاور جداره: عرض پیاده‌رو کنار خیابان در مجاورت جداره ۶ متر می‌باشد که نه تنها برای فضای توقف ایستاده عابران کافیست بلکه می‌توان در طرح و الگوهای پیشنهادی از این فضا برای ایجاد مکان نشستن استفاده نمود. به طور کلی می‌توان گفت که حوزه مکان‌های نشستن و ایستادن ظرفیت‌های استفاده نشده بیشتری از حوزه جداره‌ها دارد. و می‌توان با تعریف مبلمان مناسب امکان بیشتری برای رفتار تعاملی شهروندان در این خیابان فراهم آورد. حضور عبور و مرور سواره: مسئله وجود همزمان وسایل نقلیه و عابرین پیاده در یک خیابان و رابطه بین آن‌ها را باید از جنبه‌های مختلف بررسی کرد. یکی از این جنبه‌ها میزان تقدم هر یک بر دیگری و میزان سهولت عبور و مرور پیاده است. با وجود مزاحمت‌های فاحش عبور سواره برای پیاده در این خیابان نکته مهمی در رابطه بین این دو دسته وجود دارد که برای این پژوهش حائز اهمیت است. این موضوع نظر عابرین پیاده در مورد حضور اتومبیل در فضا است. زیرا طبق مشاهدات نگارنده، یک رابطه بصری جالب توجه بین مردمی که داخل خیابان می‌نشینند و افراد داخل اتومبیل‌ها و حتی خود اتومبیل‌ها وجود دارد و به نظر می‌رسد یکی از مواردی که مردم داخل خیابان هنگام نشستن به تماشای آن مشغولند اتومبیل‌های عبوری و افراد داخل آن‌ها هستند. نکته جالب توجه دیگر در این باره تنوع اقشار مردمی است که به این نظاره مشغولند.

پیشنهادهای

جداره‌ها: در نقاطی که متغیرهای حوزه جداره استاندارد پایینی دارند می‌توان با ارتقا آن‌ها وضعیت خیابان را بهبود بخشید و در این راستا می‌توان پیشنهادات زیر را عنوان نمود.

تراکم تباین‌ها:

شکل ۱۰: نقشه خیابان مدرس کرمانشاه، (منبع: نگارنده)

در نقشه فوق در محدوده‌هایی که تراکم کاربری‌های مطابق با معیارهای چهارگانه را می‌بینیم که در نقاط پرتراکم رنگ محدوده تیره‌تر و در محدوده‌هایی که تراکم پایین‌تر است رنگ محدوده روشن‌تر است. در محدوده‌هایی که رنگ آن سفید است هیچ تباینی در جداره خیابان وجود ندارد. در مناطقی که نمای غیرفعال وجود دارد می‌توان با اختصاص دادن آن نما به کاربری تجاری جداره موجود را غنا بخشید.

نکته‌ای که در این رابطه واجد اهمیت است این است که با افزایش تراکم دهنه‌های تجاری به خودی خود سایر ویژگی‌های این حوزه هم ارتقا می‌یابند و دلیل آن تطابق و سازگاری این ویژگی‌ها در موفقیت تجاری کاربری موردنیاز است. از آن‌جا که مشکل اصلی این مکان در رابطه با موضوع تعاملات اجتماعی به حوزه مکان‌های توقف (نشستن و ایستادن) برمی‌گردد پیشنهادات این حوزه می‌تواند اثر قابل توجهی بر میزان رفتارهای تعاملی شهروندان داشته باشد.

مکان‌های نشستن: در پیاده‌روها با وجود فضای کافی برای نشستن افراد هنوز از پتانسیل قوی در این مکان استفاده نشده است. در شهرهای مختلفی در دنیا راه‌حل‌های متفاوتی برای استفاده از این ظرفیت فضاهای پیاده‌رو استفاده شده است. از صندلی‌های دور درختان و فضای سبز تا صندلی‌های قابل جابه‌جایی، کافه‌های کنار خیابان، مبلمان‌های خلاق و بسیاری انواع دیگر مبلمان و طرح برای استفاده از این ظرفیت مهم استفاده شده است.

در این رابطه ذکر یک نکته اهمیت دارد و آن این است که این مکان نشستن در پیاده‌رو نباید تبدیل به مکانی برای ایجاد مزاحمت توسط جوانان برای عابران گردد. به این منظور باید این مکان‌ها به نحوی قابل کنترل باشند.

Side walk cafe ها یا همان کافه‌های کنار خیابان به عنوان یکی از بهترین راه‌های ایجاد فضای نشستن در پیاده‌رو ظرفیت بالایی در پاسخگویی به نیازهای فضاها دارند. یک نمونه از این فضاها را در تصویر شماره ۱۱، می‌بینیم.

شکل ۱۱: نقشه خیابان مدرس کرمانشاه، (منبع: نگارنده)

این فضاها از آن‌جا که متولی خاص دارند و متولی آن‌ها برای کسب اجازه از شهرداری هزینه پرداخت می‌کنند پس خود صاحبان این کافه‌ها مسئولیت حفظ شرایط مکان را بر عهده می‌گیرند. یک نمونه از این کافه‌ها در این خیابان وجود دارد که فقط شب‌ها کار می‌کند و از آن استقبال خوبی از سوی مردم می‌شود. این مورد می‌تواند الگوی خوبی برای این نوع استفاده از فضا باشد.

تعاملی کردن مبلمان فضا با استفاده از فرم مکان‌های نشست: استفاده از مبلمان‌هایی که بتوانند معاشرت افراد حاضر در فضا را امکان‌پذیر سازند و بهبود ببخشند یکی دیگر از راه‌های ارتقاء تعاملات اجتماعی شهروندان در فضای شهریست. در زیر نمونه‌هایی از این مبلمان‌های تعاملی را می‌آوریم.

منابع و مأخذ

- پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۵)، راهنمای طراحی فضاهای شهری، وزارت مسکن و شهرسازی، تهران.
- پاک نژاد، نوید و لطیفی، غلامرضا (۱۳۹۷)، تبیین و ارزیابی تأثیرات مؤلفه‌های محیطی بر شکل‌گیری الگوهای رفتاری در فضاهای شهری (از نظریه تا عمل: مطالعه میدان تجریش)، دوره ۱۵، شماره ۶۹، اسفند ۱۳۹۷، صفحه ۵۱-۶۶.
- پورجعفر، محمدرضا و محمودی نژاد، هادی (۱۳۸۸)، طراحی شهری و سرمایه اجتماعی در فضاهای شهری. تهران: حله.
- تفریسی، مریم و عظیمی آملی، جلال (۱۴۰۰)، بررسی نقش فضاهای شهری در شکل‌گیری الگوهای رفتاری شهروندان.
- رسول پور، هژیر، اعتصام، ایرج، و طهماسبی، ارسلان (۱۳۹۷)، ارزیابی تأثیر مولفه‌های کیفیت محیطی بر الگوهای رفتاری در فضاهای فیزیکی شهری (نمونه موردی: خیابان ولی عصر (عج) تهران). مطالعات محیطی هفت حصار، ۷(۲۵)، ۱۹-۳۴.
- رفیعیان، مجتبی و خدایی، زهرا (۱۳۸۸)، بررسی شاخص‌ها و معیارهای موثر بر رضایتمندی شهروندان از فضاهای عمومی شهری، راهبرد، ۱۸، ((ویژه بررسی‌های فرهنگی و اجتماعی))، ۲۲۷-۲۴۸.
- نصیری هنده خاله، اسماعیل و محمدی بالینی، پرستو (۱۴۰۰)، بررسی مؤلفه‌های کالبدی بر الگوهای رفتاری شهروندان خیابان سی‌تیر شهر تهران، دوره ۲۵، شماره ۷۵، اردیبهشت ۱۴۰۰، صفحه ۲۷۹-۲۹۲.
- Gehl, J. Life between Buildings (1996), Copenhagen: The Danish Architectural Press, 1996.
- Roberts, M. (2013), "Space-Time Design of the PublicCity: Chapter4: Re-populating the NighttimeCity: Hospitality and Gender." Urban and Landscape perspectives, 15.

بازآفرینی پایدار و خلاق شهری با تاکید بر فعالیت های اقتصادی سازگار^۱

آیناز ناهیدی آذر^{۱*}، مرتضی میرغلامی^۲، احد نژاد ابراهیمی^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی، تبریز، ایران.

۲. استاد گروه معماری و شهرسازی، طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی، تبریز، ایران.

۳. استاد گروه معماری و شهرسازی، معماری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی، تبریز، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۸

چکیده

زمینه و هدف: بازآفرینی شهری پایدار و خلاق با تاکید بر فعالیت های اقتصادی سازگار به عنوان مقاله ای سعی در پاسخگویی به سؤالات بازآفرینی دارد. با توجه به روند سریع شهرنشینی و اثرات آن بر بافت های تاریخی و فرسوده، توجه و مراقبت بیشتری در این بافت ها احساس می شود.

مواد و روش ها: در این تحقیق سعی شده است با جمع آوری نمونه های موردی به بررسی پروژه های بازآفرینی شهری پایدار و خلاق در کشورهای توسعه یافته و همچنین کشورهای تاریخی پرداخته شود و از مجموعه اطلاعات این پروژه های بازآفرینی برای ایجاد مدلی مناسب برای این موضوع استفاده شده است. برای این منظور از جدول مقایسه ای توصیفی برای تکمیل اطلاعات و ایجاد راهکارهای خلاقانه استفاده شده است.

یافته ها و نتیجه گیری: بافت های تاریخی دارای بالاترین ظرفیت های فرهنگی و اقتصادی هستند که برای بهره برداری از آن ها در راستای توسعه منطقه و همچنین جلوگیری از زوال آن، باید از راهکارهای قابل اعتماد و پاسخگو استفاده کرد. تحقیق زیر نیز در جستجوی بررسی این راهکارها و امکان سنجی بازآفرینی خلاقانه مبتنی بر اقتصاد بومی در پروژه های شهرهای مختلف جهان به منظور پرکردن خلأ توسعه بافت های تاریخی به ویژه از منظر اقتصادی است. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که بهترین و جامع ترین روش برای بازآفرینی و طراحی بهتر و بهینه این بافت تاریخی، اقتصاد خلاق و راهکارهای آن است که شامل برندسازی، افزایش ارتباط بین گردشگری و صنایع، ایجاد ارزش های اقتصادی، سرمایه گذاری، ایجاد یا تغییر کاربری است، بنابراین استفاده از رویکرد مطلوب و توسعه خلاق اقتصادی در بازآفرینی بافت تاریخی، پویایی و توسعه اقتصادی و فرهنگی آن را در پی خواهد داشت.

کلید واژه ها: بازآفرینی بافت تاریخی، توسعه اقتصادی محله محور، بازآفرینی پایدار شهری، اقتصاد خلاق شهری.

^۱ این مقاله مستخرج از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد تحت عنوان ارائه الگو طراحی برای بازآفرینی حصار نجفقلی خان در محدوده محله ویجویه تبریز با رویکرد توسعه اقتصادی نویسنده اول به راهنمایی نویسنده دوم و سوم دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران است.

* نویسنده مسئول: Email: ay.nahidiazar@tabriziau.ac.ir

ارجاع به این مقاله: ناهیدی آذر، آیناز، میرغلامی، مرتضی، نژاد ابراهیمی، احد. (۱۴۰۲). بازآفرینی پایدار و خلاق شهری با تاکید بر فعالیت های اقتصادی سازگار. فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای، (۳) ۷۶-۱۰۱.

مقدمه و بیان مسأله

با توجه به مسئله‌ی چالش برانگیز بافت‌های تاریخی و وجود فاصله بین آنها با بافت‌های تازه و جدید شهری می‌تواند به زوال و در نهایت تخریب نهایی بافت‌های تاریخی انجامد که این مسئله در وهله‌ی اول هویت شهری را تضعیف می‌کند. با توجه به نیازهای موجود در بازه‌ی زمانی فعلی و وجود ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل در این بافت‌ها که می‌تواند هویت بخش شهر باشد، جنبه‌های ارزشمند فراوانی می‌تواند مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و با برخورداری از زیرساخت‌های اقتصادی، فرهنگی- اجتماعی، هنری و مکانی، مسیر بازآفرینی را هموار سازد (مویدفر و صابری، ۱۳۹۹: ۱۳۸). همچنین با وجود راه حل بازآفرینی، تداوم زندگی بشری تضمین گردیده و به ارزش‌های شهرسازی و معماری توجه ویژه‌ای مبزول می‌گردد. بر همین اساس از سال‌ها پیش، مداخله، احیاء و باززنده سازی بافت‌های کهن و تاریخی شهری به یکی از مسائل اساسی نظام برنامه ریزی کشورهایی که دارای پیشینه‌ای غنی از شهرنشینی بوده‌اند، تبدیل گردیده است (عزیزی، ۱۳۸۳: ۵).

در این بین بازآفرینی پایدار شهری موجب ایجاد سیستمی در شهر می‌گردد تا تمامی نهادها و سیستم‌ها در خدمت بخش‌های مختلف اکوسیستم اعم از آب و انرژی و مواد بوده و پاسخگو به تنوع زیستی باشد که در نهایت موجب ایجاد تغییرات اساسی و مثبت و پایدار کلی در مقیاس بزرگ شهری می‌گردد و این تغییرات سبب بهبود و ارتقای کیفی بافت‌های ناکارآمد شهری می‌شود. (Roberts, 2020: 19). با عبور از اقتصاد فوردی جریان یافتن اقتصادهای محلی اهمیت یافته و به تبع آن فرهنگ‌های محلی نیز مورد توجه قرار گرفته‌اند. اهمیت یافتن روزافزون اقتصاد فرهنگی در اقتصاد شهری رویکردهای مختلفی را در پی داشت. در این میان خلاقیت نقش حائز اهمیتی در افزایش توان رقابتی شهر ایفا می‌کند. شهر خلاق با تغییر رویکردهای سنتی و سلطه طلبانه به شهر و مدیریت شهری، محیط و بستری فراهم می‌کند که در آن مسئله شهری به صورت خلاقانه بهبود یافته و به انسجام مکانی در هسته تاریخی شهر، افزایش کیفیت محیط زیست، جذب گردشگران داخلی و خارجی، جذب سرمایه گذار، افزایش کیفیت زندگی ذینفعان، توانمندسازی اجتماعی ساکنان از طریق فرایند‌های مشارکتی و افزایش رقابت در محل و حفظ میراث فرهنگی می‌شود. با توجه به بررسی‌های انجام شده در ارتباط با موضوع مورد مطالعه، از اهداف این پژوهش رسیدن به مدلی برای طراحی بهتر و بهینه در بافت‌های تاریخی مورد بحث قرار گرفته و استفاده از رویکرد مورد نظر و توسعه خلاق اقتصادی در بازآفرینی این بافت هاست.

مبانی نظری

بازآفرینی پایدار خلاق

بازآفرینی بافت‌های تاریخی به دلیل حفظ ارزش‌های موجود در این بافت‌ها ایجاد گردیده و در مقابل چالش‌های به وجود آمده ایستادگی میکند. در این بین بازآفرینی پایدار با عنوان فرایندی توسعه‌ای و همه جانبه در عرصه‌های مختلفی همچون اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، محیطی، فرهنگی و کالبدی در جهت تعریف چارچوبی جامع از چگونگی تحقق این فرایند در محلات تاریخی از گام‌های اساسی و بنیادین به شمار می‌رود. با توجه به معضلات و مشکلات موجود در بافت‌های تاریخی شهر که با معضلات پیچیده‌ای به ویژه فقر شهری، بحران هویت و عدم ایمنی و کم توجهی به نیازهای شهروندان در بخش مسکن و خدمات و زیرساخت‌های شهری و محیط اجتماعی سالم و فقر نسبی و بیکاری گسترده، محلات قدیمی شهر نیازمند توجه ویژه‌ای بوده و این توجه در بترین نوع خود از نوع بازآفرینی امکان پذیر میباشد. برای حل این معضلات و توجه ویژه به بخش فرهنگ محلی در اقتصاد میتوان از صنایع فرهنگی استفاده کرد. اهمیت روزافزون اقتصاد فرهنگی اقتصاد شهری رویکردهای مختلفی را در پی دارد که در این بین خلاقیت نقش حائز اهمیتی در افزایش توان رقابتی شهر دارد.

شهر خلاق با تغییر رویکردهای قدیمی و سنتی و سلطه طلبانه، به شهر و مدیریت شهری، محیط و بستری را فراهم می کند که در آن مسئله شهری به صورت خلاقانه بهبود یابند. پایه های شهر خلاق را می توان در سه زمینه اقتصاد، فرهنگ و مکان در نظر گرفت که از منظر زیرساخت های هنری و فرهنگی، اقتصاد، اجتماع، قانون و محیط زیست قابل بررسی میباشند. با توجه به بررسی های انجام شده در این بخش برای رسیدن به مولفه های تحول بخش در بازآفرینی پایدار با رویکرد اقتصادی و بهره مندی از مولفه صنایع خلاق نیازمند ایجاد پارامتر هایی برای تولید با استفاده از متغیر های بررسی شده در این طرح می باشد. این متغیر ها میتوانند در پاسخ به آسیب های وارده بر بافت قرار بگیرند تا پاسخی برای احیای بافت های تاریخی باشند. راهکارهای اقتصادی که در اقتصاد خلاق برای بافت های تاریخی بکار گرفته میشود شامل فعالیت های اقتصادی، صنایع فرهنگی، برندسازی، ایجاد یا تغییر کاربری، بازآفرینی کالبدی، ایجاد ارزش های اقتصادی، سرمایه گذاری، ایجاد و یا تغییر کاربری با در نظر گرفتن پویایی اقتصادی و ایجاد اقتصاد فرهنگی و نهایت ایجاد زیرساخت های دیجیتال می باشد. هر کدام از متغیر های دارای بعد های متفاوتی می باشند.

فعالیت های اقتصادی

ایجاد نواحی نوآور

ایده اصلی ناحیه نوآوری، جذب استعدادها برای فعالیت در کنار یکدیگر با برقراری ارتباط مؤثر است و نواحی نوآوری این کار را با ایجاد محیط های زیبا، فضای تفریح و سرگرمی، شبکه حمل و نقل مناسب، ساختمان هایی با کاربردهای متنوع و چندمنظوره، فضای سکونت، دفاتر کار، خرده فروشی و غیره انجام میدهند (نیکینا و همکاران، ۲۰۱۶) چراکه در این مناطق سیاست های از پیش تعریف شده ای برای ارتقای کیفیت زندگی اتخاذ میشود (مریسون، ۲۰۲۰). ناحیه ی به وجود آمده نوآور تبدیل به نقطه جاذب استعداد ها و شرکت های فناور در شهر شده و ارتباط میان آنها و سایر بازیگران، از جمله استارتاپ ها، مراکز رشد، شتاب دهنده ها و دانشگاه ها در آن سامان می یابند (اسماعیل پورعربی و همکاران، ۲۰۱۸). ویژگی های موجود در نواحی نوآور شامل موارد زیر می باشد:

- استقرار در میان بافت شهری و آمیختگی با فرهنگ شهری (فلوریدا و همکاران، ۲۰۱۷)
- تراکم بالای اماکن و چند منظوره با کاربرد هایی چون اداری، تجاری، مسکونی، تفریحی، فرهنگی و غیره. (کامبویم و همکاران، ۲۰۱۹ و هاوکن و هون هان، ۲۰۱۷)
- حمل و نقل عمومی مناسب
- حضور انبوه استارتاپ ها و شرکت های فناور با فرصت همجواری و تلاقی بازیگران برای ظهور ایده و شکل گیری نوآوری (باکسی و همکاران، ۲۰۱۳ و کاپدویلا، ۲۰۱۵ و نستی، ۲۰۱۸)
- تلفیق محیط کار و زندگی در کنار هم (بروس کتز جولی واگنر، ۲۰۱۴).

اشتغال زایی درونی

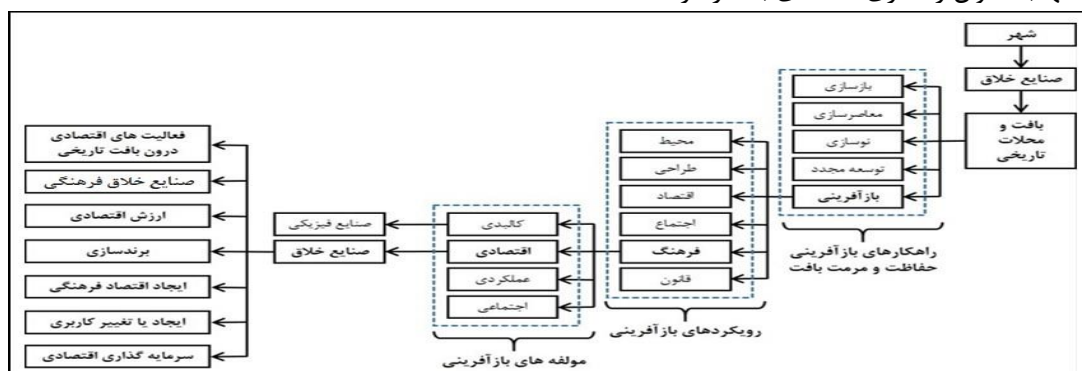
در اقتصاد کشور ایران، با توجه به رشد روزافزون جمعیت و نیاز بیشتر به فرصت های شغلی باعث شده است که عدم تعادل عرضه و تقاضای نیروی کار نسبت به گذشته تشدید شود. بنابراین، حل مشکل بیکاری پیوسته مورد توجه مسئولان و صاحب نظران بوده است. طبق بررسی های انجام شده توسط جودکی میزان اهمیت نسبی و میزان اشتغال در کاربری های عمده و خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای، ساختمان، اداری، آموزش و خدمات پشتیبانی بیشترین پتانسیل افزایش

اشتغال را دارا می باشد که با توجه به این پژوهش میتوان نتیجه گرفت برای ایجاد اشتغال درونزا بخصوص در بافت تاریخی باید به مواردی همچون گستردگی جمعیت تولیدکنندگان کوچک، سوق منافع فردی به منافع جمعی، استفاده از فعالیت های موجود، ارتقا هویت و امنیت در محدوده، بهسازی اراضی بایر توجه ویژه داشت.

ارزش اقتصادی

ایجاد ارزش افزوده

باید به نیازهای طراحی صنایع خلاق در حوزه توسعه بیشتر محله های فرهنگی توجه بیشتری شود. تحلیل توزیع فضایی تجارب اروپایی نشان می دهد که مکان صنایع خلاق نباید پراکنده شود، بلکه باید در سطح شهرها تا حدودی طراحی و گسترش یابد. در واقع می توان شرایط را برای تعداد بیشتری از غلظت های کوچکتر در این منطقه و محله های مشکل ساز فراهم کرد و دامنه وسیع تری از فعالیت ها را در این مناطق تشویق و تشدید کرد و فرصت های بهتری برای موفقیت پروژه شاخه خلاق و احیای محله با ارزش افزوده قابل توجه ایجاد کرد. با توجه به تجربیات موفق پیشین میتوان نتیجه گرفت که رشد ارزش افزوده با قرارگیری بخش فرهنگی و خلاقیت به عنوان نیروی محرکه حیاتی در توسعه اقتصادی امکان پذیر است. (Russo Antonio et al, 2012) برای حقیقت بخشی به این اصل میتوان از هدایت معامله گرایانه مالکین اراضی بزرگ اطراف شهر ها و واسطه ها و ترغیب آنها به مناطقی که برای آنها سودآور تر است استفاده کرد؛ تا با افزایش میزان ارزش افزوده ، میزان مطلوبیت نهایی خدمات نسبت به تسهیلات و میزان سوددهی در بازار افزایش یابد. همچنین با ترویج توسعه فشرده و افزایش تراکم، با کاهش هزینه های توسعه زیرساخت ها و افزایش مالیات و عوارض دریافتی با احیاء و بهسازی زمین های خالی و بی مصرف شهر و همچنین افزایش کاربری اراضی، هدف محقق می شود. افزایش ارزش افزوده میراث شهری لباس های قدیمی تبدیل به یک سرمایه شهری می شود که می توان از آن در زندگی شهری استفاده کرد. (عندلیب، ۱۳۸۵). با توجه به موارد ذکر شده در نهایت می توان مولفه های بررسی شده را در پاسخ به آسیب های وارده بر بافت و در جهت احیای آنها به عنوان راهکاری اقتصادی به کار گرفت.

شکل ۱ بازآفرینی پایدار خلاق با تاکید بر فعالیت های اقتصادی سازگار

پیشینه پژوهش

نخستین گام ها در خصوص احیای بافت قدیمی و تاریخی شهرها را در کشور های اروپای غربی، به ویژه در کشورهای انگلستان و همچنین فرانسه به دلیل شکل گیری انقلاب صنعتی در آنها و گسترش زندگی شهرنشینی پس از آن جست وجو کرد که به سابقه ی بیشتر این شهرها در کشور های اروپایی، نسبت به دیگر کشور ها منجر گردیده است. در واقع نهضت

احیای مراکز شهری در کشورهای اروپایی سابقه ای بیش از ۱۵۰ سال دارد. این حرکت با فعالیت بارون جی هوسمان شهردار پاریس امکان پذیر شد. هوسمان، در دهه ۱۸۵۰ شروع به بازسازی مرکز این شهر کرد و در دهه ۱۹۲۰ با طرح لوکور بوزیه به نام شهر درخشان می خواست قسمت قدیمی پاریس را تخریب و با ساختمان های عظیم جایگزین کند. (رهنما، ۱۳۸۸: ۱۸۰). درحالی که در ایران، تغییر و تحول شهرها از دوران پهلوی اول آغاز گشته است. انقلاب صنعتی پس از جنگ جهانی دوم با ایجاد تغییرات اساسی و تجدید ساختار در روابط اجتماعی و تولیدی، زمینه ساز این تغییرات در غرب شد. (ابلقی، ۱۳۸۰: ۱۱۴). نخستین نگرش ها به بافت های قدیمی در شهر های ایران، در سال ۱۳۵۰ در اولین گردهم آیی مرمت بناها و شهرهای تاریخی شکل گرفت که در آن، به مساله حفاظت و مرمت بناها و شهرها به عنوان عامل موثر در توسعه کشور مطرح شد (زنوزی، ۱۳۸۰: ۷). در سال ۱۳۷۵ در ایران محمد رحیم رهنما در پایان نامه دکترای خود با عنوان "احیای بافت قدیم و توسعه شهری (نمونه موردی: بافت های مسکونی مشهد)"، با استفاده از تئوری اصالت بخشی، قانون مندی حاکم بر فرایند رکود و عقب ماندگی یکی از محله های مسکونی شهر تبریز که بیشتر بر عامل انسانی تکیه دارد تا عوامل فیزیکی را مورد بررسی قرار داده است. در سال (۱۳۷۹) مسعود نریمانی نیز در کتاب خود با عنوان "بهسازی بافت تاریخی" راهکارهایی هماهنگ و منظم را برای سامان دهی بافت قدیم بناها و شهرها ارائه داده و در آن تجارب بعضی از کشورها در احیای بافت قدیم شهرها را بیان کرده است. نریمانی در کتاب خود با عنوان بهسازی بافت تاریخی به ارائه راهکارهایی منظم برای ساماندهی بافت قدیم شهرها پرداخته است و تجارب بعضی از کشورها در احیای بافت قدیم شهرها را مطرح کرده است (نریمانی، ۱۳۷۹: ۸).

در این بین بازآفرینی اقتصادی، در واقع فرایندی محوری در بازآفرینی شهری می باشد. بازآفرینی شهری به دنبال جذب و ایجاد انگیزه سرمایه گذاری، ساخت فرصت های شغلی و تولید اشتغال زایی و بهبود محیط زیست شهر ها بوده است. بازآفرینی اقتصادی صرفا تغییر کاربری اراضی شهری به کاربری های اقامتی و صنعتی و تجاری و اقتصادی تر نیست، بلکه باید علاوه بر آن تاکید بیشتری به پاسخگویی نیازهای جوامع محلی و وارد شونده به شهرها نیز باشد و در این پروژه ها وجود امکانات تفریحی و فراغتی باید در نظر گرفته شود و تسهیلات لازم را برای جذب بازدید کنندنده در طول شبانه روز فراهم کند و در یک کلیت، باید نیاز های جوامع محلی و غیر محلی برای بهره گیری از ظرفیت اقتصادی آنها را تامین کند. باز آفرینی شهر علاوه بر درآمد های داخلی، باید توانایی جذب و ایجاد بودجه های خارجی را (سرمایه گذاری و ورود ثروت) داشته باشد. رویکرد بازآفرینی اقتصادی و ارتقا جایگاه شهرها در حیات اقتصادی کشور که می تواند در نهایت باعث ایجاد روندی به بازآفرینی و توسعه درونی شهرها گردد به طوری که مزیت ها و صرفه های اقتصادی مرتبط را فراهم آورد: ارتقای بهره وری از زمین و کاهش اراضی بایر و رها شده در درون شهر ها، کمک به تخصیص بهینه منابع ملی، کاهش هزینه های اسکان جمعیت و انواع هزینه های شهری، کاهش هزینه های تامین زیرساخت های مورد نظر شهری، کاهش مصرف انرژی و آلودگی ناشی از آن رونق بخشیدن به صنعت گردشگری، ایجاد اشتغال مستقیم و غیرمستقیم گردد.

با توجه به روند بررسی نمونه های موردی بازآفرینی پایدار و خلاق شهری و تاکید آن بر فعالیت های اقتصادی سازگار پیشینه این پژوهش در راستای مقاله، با بررسی نمونه های موردی در موقعیت ها و پروژه های مختلف مورد بررسی قرار گرفته شده است.

روش پژوهش

در این پژوهش تلاش گردیده تا نمونه‌های مورد مطالعاتی برای بررسی پروژه‌های بازآفرینی پایدار و خلاق شهری در کشور های توسعه یافته و همچنین کشور های تاریخی گردآوری شده و از مجموعه اطلاعات این پروژه های بازآفرینی جهت ایجاد مدلی متناسب با این موضوع استفاده شده است. بدین منظور از جدول تطبیقی توصیفی برای تکمیل اطلاعات و ایجاد راهکار های بازآفرینی استفاده شده است.

نمونه های مطالعاتی

نمونه های موردی مورد بررسی در طرح مورد نظر با توجه به میزان اهمیت موضوع هم در کشور های توسعه یافته خارجی و هم در طرح های موفق و نسبتاً موفق انجام گردیده در دیگر کشور ها مورد بررسی قرار گرفته اند. موقعیت نمونه های بررسی گردیده در موقعیت های مشخص شده در جدول زیر مشخص گردیده اند.

جدول ۱- موقعیت نمونه های موردی

عنوان پروژه	موقعیت
بازآفرینی مرکز شهر چستر	انگلستان
بازآفرینی محله سوهو شهر نیویورک	ایالات متحده آمریکا
بازآفرینی محدوده کلارک کواي	سنگاپور
باز آفرینی بازار hismen تاپیه	تایوان
بازآفرینی پورتو آنتیکو، جنوا	ایتالیا
بازآفرینی شبکه کلونی ودینگ، برلین	آلمان
بازآفرینی پروژه فرهنگی جزیره سعدیات ابوظبی	امارات متحده عربی
بازآفرینی حصار تاریخی ارزروم	ترکیه
بازآفرینی میدان پوتسدامر برلین	آلمان
بازآفرینی اوساکای	ژاپن

تجزیه و تحلیل داده ها

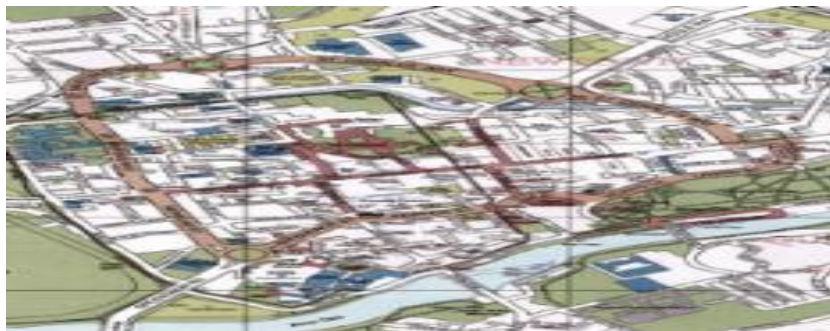
با جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از پروژه های ذکر شده بازآفرینی پایدار خلاق در چندین نقاط متفاوت دنیا در جدول‌های زیر (جدول شماره ۲ الی ۱۱) به بررسی تطبیقی نمونه ها توجه گردیده است.

۱) پروژه بازآفرینی مرکز شهر چستر (Regeneration of Chester north gate)

شهر چستر توسط رومیان در سال ۶۰ پس از میلاد به عنوان یک قلعه نظامی در دهانه رودخانه دی ساخته شد. این شهر یک بندر مهم با دیواری مستطیل شکل بود و در سال ۹۰۵ توسط ساکسون ها بازسازی شد تا ساختار و ساختار محورهای متقاطع اولیه حفظ شود. انقلاب صنعتی در راه بود و شهر قدیم برای تطبیق با شرایط جدید مشکل داشت. (حبیبی، ۱۳۸۱، ص ۷۲) چستر یکی از مهم ترین شهرهای تاریخی انگلستان است و شبکه های جاده ای رومی همچنان به کار خود ادامه می دهند. این شهر بناهای ساخته شده قرون وسطایی، خیابان ها و میدان های تاریخی و مراکز خرید مستقیم در کنار خیابان ها گواه تاریخ این شهر است. هدف این پروژه بازسازی مرکز خرید دهه ۱۹۷۰ است که خیابان ها و میادین عمومی گذشته را به هم متصل می کند. تنوع فرم و فضای پیشنهادی در این طرح تعادل موثر و معقولی بین فعالیت های تجاری، فرهنگی و محیطی ایجاد می کند.

طراحی کالبدی بخش مرکزی آن از هماهنگی خاصی برخوردار است و تمامی تغییراتی که از ابتدای قرن حاضر به وجود آمده است، ارزش منظر شهری را داشته و نشان دهنده تلاش معماران برای ایجاد ترکیبی هماهنگ از ساختار کالبدی شهر است. (فلامکی، ۱۳۹۲، ۳۶) تاکید بر نقش گردشگری در این شهر، نظارت بر معماری و طراحی بنا و حفاظت از بدنه بیرونی

از جمله سیاست های کالبدی شهر چستر است. افزایش استفاده فرهنگی هر فرد از جمله احداث تالار عمومی شهر، کتابخانه مرکزی، تئاتر شهر در رأس برنامه های پروژه نوسازی قرار دارد. در این طرح طبقه همکف به فروشگاه های خرید و قسمت مسکونی به صورت ویلا و آپارتمان در اطراف میدان مرکزی قرار گرفته است. علاوه بر موارد فوق، حمل و نقل عمومی مرکزی و پارکینگ خودرو برای رفع نیاز بازدیدکنندگان در نظر گرفته شد. (www.hopkins.co.uk). پروژه احیا که در بالا ذکر شد نمی خواهد یک مرکز تجاری جدید ایجاد کند، بلکه سعی می کند خیابان ها و میدان های کوچک موجود را بهبود بخشد تا آنها را به هم متصل کند. به طور کلی کاربردهای این پروژه شامل مواردی همچون مرکز خرید خطی (ترکیبی از مغازه های کوچک و بزرگ در اطراف خیابان ها)، کافه ها و رستوران ها و مراکز تفریحی، مرکز تجاری جدید (Hall Market) با توسعه مرکز قدیمی، سینما چند بعدی، هتل، پارکینگ خودرو (با ظرفیت ۸۰۰ خودرو)، ایستگاه های جدید اتوبوس، ایجاد ۲۸۰۰ فرصت شغلی می باشد.

شکل ۲- نقشه ساختاری محدوده در شهر چستر انگلستان

جدول ۲- جدول تطبیقی توصیفی پروژه مرکز شهر چستر

متغیرهای بازآفرینی	زیر متغیرهای بازآفرینی	پروژه مرکز شهر چستر
صنایع خلاق	فعالیت های اقتصادی درون بافت تاریخی	وجود استفاده از تیم دانشگاه چستر برای بدست آوردن هیدروژن از پلاستیک تجدیدپذیر گرما از توربین های بادی و ذخیره آن که موجبات ایجاد یک فرصت اقتصادی هیدروژنی را فراهم می آورد
	اشتغال زایی درونزا	وجود مشاغل دولتی و خصوصی خلاق در محدوده با عنوانی متنوع همچون روان درمانی هنر، طراحان و خلاقان هنری و مدیران مشاغل خصوصی و...
	صنایع خلاق فرهنگی	وجود فضاهای باز عمومی و نیمه عمومی در کل محدوده که در وهله ی اول امنیت با وجود تعداد فراوان زنان و کودکان در ساعات پایانی شبانه روز به چشم می خورد.
	حضور هنر در محیط	وجود نقاشان و نوازندگان و رقاصان هنری در محدوده بخصوص در بافت تاریخی شهر چستر
	ایجاد جداره های فرهنگی	وجود تلفیق هنر و طبیعت با آثار تاریخی در سطح شهر با توجه به پیش زمینه هنری و فرهنگی موجود در بافت محدوده
	برندسازی	وجود بازدید سالانه ی ۸،۲۵ میلیون توریست از شهر چستر به طور میانگین
	گردشگری خلاق توجه به نقش فرهنگ	وجود استفاده از معماری دوران ویکتوریایی و الگوبرداری از سبک نیمه چوبی ژاکوبین که بیشتر این آثار تاریخی توسط جان داگلاس طراحی گشته اند و ریشه در فرهنگ و هنر تاریخی شهر دارد.
	استفاده از ارزش های تاریخی	وجود مولفه ارزش های تاریخی با حفظ ابنیه تاریخی استفاده شده است
	بازتولید خاطرات جمعی	برنامه ریزان شهری معمولاً تلاش می کنند تا هنر و فرهنگ را در شهر تشویق کنند. این شامل حمایت مالی و سازماندهی نمایشگاه ها، کنسرت ها، نمایش های تئاتری و سایر فعالیت های هنری می شود.
	ایجاد یا تغییر کاربری متناسب با نیازهای معاصر	وجود باغ وحش ها و موزه ها و انواع کاربری های جاذب جمعیت در محدوده
سرمایه گذاری اقتصادی	ایجاد یا تغییر کاربری متناسب با نیازهای معاصر	ایجاد ساختمان هایی که فضاهای اجتماعی و سلامتی را در بر می گیرند. به عنوان مثال، یک ساختمان می تواند شامل مراکز ورزشی، استخرها، مراکز بهداشتی و بیمارستان ها و مراکز درمانی باشد.
	نوسازی محلات تاریخی	تشویق و حمایت از کسب و کارهای محلی در محلات تاریخی می تواند به ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی کمک کند. این شامل تسهیلات و پشتیبانی مالی، آموزش و مشاوره کسب و کار می شود.

برجسته سازی مکان ایجاد ساختار های کهن	وجود برجسته سازی مکان با استفاده از تلفیق معماری معاصر و با بافت تاریخی فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب المان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبنماها، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.
کشف مجدد اجتماع محلی حمل و نقل و ارتباطات	ایجاد فضاها و زمینه‌هایی برای ارتباطات محلی، مانند انجمن‌های محلی، شبکه‌های اجتماعی محلی یا پلتفرم‌های آنلاین، به افراد اجازه می‌دهد تا به طور مداوم در تعامل باشند و نیازها و خواسته‌های خود را به اشتراک بگذارند. وجود امکانات حمل و نقل عمومی پیشرفته در سطح شهر بخصوص اتوبوس‌های دو طبقه که جزئی از زیبایی شهر می‌باشند.
ارزش اقتصادی ایجاد ارزش افزوده	با توسعه صنعت گردشگری و جذب گردشگران به شهر می‌تواند ارزش افزوده بزرگی را به اقتصاد شهر این راهکارها منجر به ایجاد اشتغال، افزایش درآمد شهروندان، توسعه اقتصادی و ارتقای کیفیت زندگی در شهر می‌شوند. همچنین، در نظر داشته باشید که برای ایجاد ارزش افزوده در بازآفرینی شهری نیاز است به همکاری و هماهنگی بین دولت، بخش خصوصی، مردم و سایر سازمان‌ها و نهادها.
حضور در عرصه های رقابت تنوع فرهنگی	برقراری ارتباطات موثر و شبکه‌سازی با سایر حوزه‌ها و نهادهای مرتبط با طراحی شهری اهمیت زیادی دارد. این شامل همکاری با دولت، سازمان‌های محلی، دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی، مردم و جوامع محلی است. با توجه به ارث فرهنگی و تاریخی خود، گردد تا با حفظ جنبه‌های اصیل و همزیستی با محیط طبیعی، جذابیت زیادی را برای بازدیدکنندگان ایجاد کند.
سرزندگی فرهنگی آموزش و پرورش هنر و فرهنگ	وجود کاربری‌ها متنوع و ۲۴ ساعته در سطح شهر سبب جذب ساکنان و گردشگران به فضاهای عمومی می‌گردد وجود مدارس و آکادمی‌های ترویج هنر و فرهنگ در محدوده
افزایش مصرف فرهنگی شکل‌گیری طبقه خلاق	برقراری همکاری با مراکز فرهنگی، نمایشگاه‌ها، کتابخانه‌ها و دانشگاه‌ها می‌تواند به تنوع و ارتقاء برنامه‌های فرهنگی کمک کند. این همکاری می‌تواند شامل برگزاری مشترک برنامه‌ها، ارائه فضاها و منابع برای برگزاری فعالیت‌ها و تبادل دانش و منابع باشد. وجود مهاجران و دانشجویان از طبقه خلاق و تحصیل کرده در شهر که سالانه باعث جذب گردشگر و توسعه اقتصادی و فرهنگی می‌گردد.

۲) بازآفرینی محله خلاق شهر نیویورک (محله سوهو): (Braslow, Zukin)

محله سوهو در سال ۱۳۷۱ در نیویورک ظاهر شد و به شهرت رسید. این محله که در واقع یک منطقه صنعتی قدیمی بوده است به مرور زمان به دلیل ویژگی‌های ذاتی خود که به عنوان محله‌ای هنری مورد توجه برنامه ریزان قرار گرفته به محل تجمع آتلیه‌ها و فضاهای هنری تبدیل شده است. محله سوهو واقعاً محله‌ای خودسامانده با ماشین‌ها بود، نه محله خلاقانه برنامه ریزی شده، موفقیت این محله باعث شد برنامه ریزان شهر نیویورک به فکر تولید فضاهای خلاقانه کوچک و در عین حال تلفیق کار و زندگی بیفتند (Braslow, Zukin, 2011, 131). با تبدیل ساختمان یک کارخانه قدیمی در محله Bushwick که در حال حاضر به مرکز خرید Wyckoff تبدیل شده است در بخش ایجاد فضای هنری و فرهنگی پیش قدم شده و با مهاجرت گروهی و وجور شهرت بناها و همچنین جلوه‌های بصری موجود در خیابان‌ها باعث کشف مجدد اجتماع محلی می‌گردد. همچنین اصلاح ساختار ناقص و انعطاف پذیر در برخی قوانین کار و سکونت و توافق نامه‌های تجاری سبب نوسازی بافت محله گردیده است.

شکل ۳ نقشه ساختاری محدوده محله سوهو در شهر نیویورک

متغیرهای بازآفرینی	زیر متغیرهای بازآفرینی	پروژه محله سوهو، نیویورک، ایالات متحده آمریکا
فعالیت های اقتصادی درون بافت تاریخی صنایع خلاق فرهنگی	ایجاد نواحی نوآور اشتغال زایی درونزا ایجاد اشتغال شبانه	سرمایه گذاری مستقیم و حمایت از استارتاپ ها توسط بخش خصوصی توسعه و تقویت حرفه های محلی و سنتی می تواند به ایجاد فرصت های شغلی درونزا کمک کند. این شامل ارائه آموزش های حرفه ای مرتبط با صنایع محلی، حمایت از کارگاه های حرفه ای، ترویج محصولات حرفه ای محلی و تشویق جوانان به یادگیری حرفه های سنتی است. توسعه خدمات ارتباطی و فناوری اطلاعات در ساعات شب می تواند به ایجاد فرصت های شغلی در بخش IT و ارتباطات کمک کند. این شامل شرکت های فراهم کننده خدمات اینترنت، خدمات پشتیبانی فنی، مراکز تماس با مشتریان ۲۴ ساعته و خدمات پیام رسانی در شب است وجود استفاده از هنر عمومی به عنوان عاملی برای ارتقا خلایق
برندسازی	گردشگری خلاق توجه به نقش فرهنگ استفاده از ارزش های تاریخی بازتولید خاطرات جمعی	وجود حضور هنر هایی همچون نقاشی دیواری و هنر خیابانی در ایجاد شهرت محله وجود استفاده از آثار هنرمندانه همچون مکتب Astor وجود فعالیت هایی نظیر مجسمه ها و یا مظاهر هنر عمومی که بیانگر سرمایه گذاری دولتی در القا احساسات مثبت و یا توسعه نشانه های تجاری است وجود توجه به مهاجرت هنرمندان سبک امپرسیونیسم در اواخر جنگ جهانی دوم به این محدوده ارزش های تاریخی از دیرباز در این محدوده حفظ گردیده است وجود کیفیات محیطی و امکان تامین هزینه های زندگی بخصوص توسط هنرمندان و فرهنگیان در این بخش
ایجاد یا تغییر کاربری	ایجاد کاربری متناسب با نیازهای معاصر پرهیز از ایجاد کاربری تک عملکردی	وجود دلایل جذب کننده و تنوع در بازار مسکن باعث ایجاد کاربری های پاسخگو با نیاز های معاصر در محیط گردیده است. ایجاد ساختمان های چند منظوره که درواقع ساختمانی که به عنوان مرکز شهر عمل می کند و در آن فضاهای تجاری، اداری و اجتماعی وجود دارد. این ساختمان می تواند شامل مراکز خرید، دفاتر شرکت ها، رستوران ها، سینماها، تئاترها و فضاهای عمومی باشد.
سرمایه گذاری اقتصادی	نوسازی محلات تاریخی برجسته سازی مکان	وجود اصلاح ساختار ناقص و انعطاف پذیر در برخی قوانین کار و سکونت و توافق نامه های تجاری سبب نوسازی بافت محله گردیده است. وجود گالری ها ، تئاترها، کافه ها، رستورانها، بارها، سالن های مد و فعالیت هایی از این قبیل
ارزش اقتصادی	ایجاد ساختار های کهن کشف مجدد اجتماع محلی حمل و نقل و ارتباطات	سامانه های شهری از جمله خیابان ها، کوچه ها، پل ها و میدان ها نقش مهمی در ایجاد هویت شهری دارند. ترمیم و بازسازی این سامانه ها با رعایت طرح ها و الگوهای قدیمی می تواند به احیای ساختارهای کهن و ایجاد یک شهر با هویت کمک کند. وجود شرایط مهاجرت گروهی و وجود شهرت بناها و همچنین جلوه های بصری موجود در خیابان ها باعث کشف مجدد اجتماع محلی میگردد.
	ایجاد ارزش افزوده حضور در عرصه های رقابت تنوع فرهنگی سرزندگی فرهنگی	توسعه فضای عمومی شامل ایجاد فضاهای سبز، پارک ها، میدان ها و محله های عمومی زیبا و مناسب برای تفریح و استراحت شهروندان است. این فضاها می توانند به عنوان مراکز اجتماعی و فرهنگی شهر عمل کنند و فرصت های ارتباطی و تعاملی را برای افراد فراهم کنند. همچنین، توسعه مسیرهای پیاده روی و دوچرخه سواری در این فضاها باعث افزایش فعالیت های غیرموتوری و حرکت در شهر می شود. وجود قوانین و سیاست های حمایتی دولتی که در نهایت به جذب طبقه خلاق و تولیدکنندگان فرهنگی در جریان های سرمایه گذاری تاثیر بسزایی دارد. وجود اعیان سازی و همچنین وجود طبقه خلاق و هنرمند در محدوده تنوع فرهنگی را ایجاد میکند.
	آموزش و پرورش هنر و فرهنگ افزایش مصرف فرهنگی شکل گیری طبقه خلاق	وجود فضاهایی منحصر به فرد و کارنوال گونه ارتقای تعاملات میان فرهنگی و فرهنگ های مختلف در شهر می تواند به سرزندگی فرهنگی کمک کند. برگزاری گروه های تعاملی میان فرهنگی، تشکیل جلسات تبادل نظر، بحث و گفتگو با موضوعات فرهنگی و مذهبی، و ایجاد فضاهایی برای تعاملات روزمره میان افراد با فرهنگ های مختلف، از راهکارهایی هستند که می توانند به ایجاد سرزندگی فرهنگی در شهر کمک کنند. وجود شرایط تبدیل ساختمان یک کارخانه قدیمی در محله Bushwick که در حال حاضر به مرکز خرید Wyckoff تبدیل شده است. وجود سیاست های حمایتی دولت با استفاده از قوانین مالیاتی، قوانین منطقه بندی ، توافق نامه های تجاری و قوانین کار
		ایجاد زمینه های حمایتی برای صنایع خلاق، مانند هنر، طراحی، موسیقی، فیلم و مد، به شکلگیری طبقه خلاق کمک می کند. این حمایت می تواند شامل ارائه تسهیلات مالی، فضاهای کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانه ها کمک کند.

۳) بازآفرینی محدوده کلارک کوای سنگاپور

مشخصات جغرافیایی و موقعیت: اسکله کلارک یک سایت ۲۳۰۰۰ فوت مربعی متشکل از پنج ساختمان است که در ساحل رودخانه سنگاپور، تقریباً یک کیلومتر از مرکز تجاری این شهر-کشور واقع شده است. این مجموعه شامل انبارها، خانه ها و مغازه های قرن نوزدهمی است و از ساختمان های معروف آن می توان به دادگاه بازرگانان، کارخانه کندی کندی که بعدها به تولید کمپوت آناناس اختصاص یافت و کارخانه یخ وامپوا اشاره کرد. اسکله کلارک در حدود سال ۱۹۹۰ یک رودخانه بسیار

آلوده داشت و نقش سنتی آبراه به عنوان یک مرکز کشتیرانی به دلیل پیشرفت در فناوری های جدید کشتیرانی از بین رفته بود. علاوه بر این، ردیف خانه ها و مغازه ها شخصیت منطقه را تشکیل می دادند. به طور کلی، این اسکله در دهه آخر قرن بیستم فاقد پویایی های اقتصادی، اجتماعی، فیزیکی و محیطی بود. نزدیکی به مرکز تجاری شهر و روستا و ظرفیت های گردشگری بافت، ساختار باریک خانه ها و مغازه ها و سهولت دگرگونی از مهم ترین پتانسیل های شخصیت پردازی و طراحی منطقه بود.

(U.R.A.) با روند بازسازی از سال ۱۹۸۳ آغاز و گنجانیدن اقداماتی از قبیل ایجاد ترکیب کاربری های جدید متناسب با بافت تاریخی، مرمت بناهای قدیمی و جان بخشیدن به کل مجموعه، کاشت در حاشیه آب و احداث مسیر پیاده روی ۱۰ تا ۱۵ متری با پارک های کوچک و اجرای طرح برنامه کارهای هنری و همچنین تبدیل بیش از ۶۰ انبار به نزدیک به ۲۰۰ رستوران، مغازه و مرکز خرید از جمله اقداماتی است که در منطقه کلارک وارف انجام شده است. اصول مرمت در پروژه اسکله کلارک شامل حذف کاربری های ناسازگار، برنامه ریزی اقدامات زیست محیطی و بهداشتی (فاضلاب و دفع آب های سطحی)، توجه به رفاه مشاغل محلی و استفاده از نیروی کار محلی در رفاه و مدیریت اقامتگاه های گردشگری است. زیبایی شناسی منظر شهری، نوسازی کاربری و فعالیت با تاکید بر افزایش سطح دانش عمومی، ایجاد کاربری های اوقات فراغت، ارتقای گردشگری فرهنگی با توجه به مشارکت مردمی، ویژگی های میراث طبیعی و ظرفیت محیطی، پژوهش جامع پیش از مداخله، مستمر عمومی آموزش، مشارکت ساکنان اگرچه ظاهر اسکله مانند قبل است اما کیفیت کاملاً متفاوتی پیدا کرده است. فروشگاه های خرده فروشی، رستوران ها، تفریحات شبانه، آب نماها و فواره ها گردشگران اروپایی و ژاپنی را به این منطقه آورده و طراوت و نشاط خاصی به آن بخشیده است. علاوه بر این، بهبود شرایط محیطی رودخانه و دسترسی به اسکله در رونق اقتصادی و جلب توجه مردم محلی موثر بوده است. (رفیعیان، بمانیان، ۱۳۹۸، ۱۴۱).

شکل ۴ نقشه های ساختاری محدوده کلارک کوای سنگاپور

جدول ۴- جدول تطبیقی توصیفی پروژه محدوده کلارک کوای سنگاپور

تغییرهای بازآفرینی	زیر تغییرهای بازآفرینی	پروژه محدوده کلارک کوای سنگاپور
فعالیت های اقتصادی درون بافت تاریخی صنایع خلاق فرهنگی	ایجاد نواحی نوآور	توسعه استراتژیک و بازاریابی و مدیریت عملیات کسب و کار های استارتآپی و خدماتی
	اشتغال زایی درونزا	ایجاد برنامه های آموزشی شامل مهارت های کارآفرینی، مدیریت کسب و کار، بازاریابی و مهارت های فنی
	ایجاد اشتغال شبانه	وجود توضیح مناسب فضاهای شبانه همراه با خدمات مناسب در عین وجود امنیت در محدوده
برندسازی	حضور هنر در محیط	وجود ساختمان های مدرن و پیشرفته در طول اسکله
	ایجاد جداره های فرهنگی	وجود مغازه های هنری و صنایع دستی در طول اسکله در عین انجام فعالیت های هنری و فرهنگی
	گردشگری خلاق	وجود مگا هتل های مدرن و فعالیت های تفریحی و گردشگری

توجه به نقش فرهنگ	ترویج توریسم فرهنگی می تواند به توسعه اقتصادی و بازآفرینی شهر کمک کند. ارائه تجربه های فرهنگی، توسعه مسیرهای گردشگری فرهنگی، برگزاری های محلی و ترویج فرهنگ، هنر و آثار محلی می تواند از جذب گردشگران مهمان و ایجاد درآمد برای شهر کمک کند. حفظ و ترمیم ساختارهای تاریخی شهر، مانند ساختمان های تاریخی، بازارهای قدیمی، قصبه ها و آثار باستانی، از اهمیت بالایی برخوردار است. این اقدام به حفظ هویت و جذابیت شهر کمک می کند و باعث جذب گردشگران و توسعه اقتصادی محلی می شود. وجود رستوران ها، کافه ها، سینماها و باغ های عمومی
ایجاد یا تغییر کاربری	وجود کاربری های شبانه روزی مدرن
سرمایه گذاری اقتصادی	ایجاد ساختمان هایی که در آن ها کاربری های متنوعی به صورت ترکیبی وجود دارد. به عنوان مثال، یک ساختمان ممکن است شامل فضاهای تجاری، اداری، مسکونی و تفریحی باشد. این ساختمان ها به منظور بهره برداری بهینه از فضا و ایجاد تنوع در استفاده ها طراحی می شوند. نوسازی محلات تاریخی نیازمند به روزرسانی زیرساخت های شهری می باشد. این شامل بهبود تأمین آب و برق، حمل و نقل عمومی، خدمات بهداشتی و بهداشتی و سایر زیرساخت های عمومی است. وجود سبز فضاها و استفاده از پارکینگ های جدید
ارزش اقتصادی	فضاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان ها و کوچه های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محیطی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می کند. با برگزاری رویداد های محلی همچون جشنواره ها، نمایشگاه ها، کنسرت ها، نمایش ها و مراسم محلی می توان فرصت های کشف اجتماع محلی را ایجاد کرد
ایجاد اقتصاد فرهنگی	وجود انواع فعالیت های فرهنگی و انواع طبقات درآمدی در این بخش
آموزش و پرورش هنر و فرهنگ	وجود جاذب نیروهای بازار به فرصت های توسعه شهری و تزریق سرمایه به مراکز شهری
افزایش مصرف فرهنگی	وجود حضور سنگاپور به عنوان شهر پاکیزه و مدرن در انواع عرصه های رقابت
شکل گیری طبقه خلاق	وجود جذب مردم به شهرها و به ویژه مراکز شهرها که ترکیب اجتماعی متنوعی را در خود جای می دهد. ارائه فرصت های آموزش و یادگیری در زمینه های مختلف فرهنگی، از جمله زبان های خارجی، رقص، موسیقی، هنرهای دستی و آشپزی می تواند به ایجاد سرزندگی فرهنگی کمک کند. ایجاد مراکز آموزش و ترویج فرهنگ می تواند به افراد امکان دسترسی به این فرصت ها را بدهد. استفاده از فناوری و آموزش آنلاین می تواند به ایجاد فرصت های آموزشی هنر و فرهنگ در شهر کمک کند. ایجاد پلتفرم های آموزش آنلاین، وبینارها، دوره های آموزشی آنلاین و پادکست ها، افراد را قادر می سازد تا به منابع آموزشی در زمینه های هنر و فرهنگ دسترسی پیدا کنند و مهارت های خود را بهبود بخشند. وجود فرصت های بهینه در محدوده طبقه خلاق در محدوده شکل گرفته است.
	ایجاد فضاهایی که امکان بروز خلاقیت و همکاری را فراهم می کنند، از جمله اولین قدم ها در شکل گیری طبقه خلاق است. این فضاها می توانند شامل کارگاه ها، استودیوها، کارخانه های بازسازی و فضاهای کار اشتراکی باشند. همچنین، فضاهای عمومی مانند پارک ها، میدان ها و مراکز فرهنگی نیز می توانند به فعالیت های خلاقانه و همکاری اجتماعی کمک کنند.

۴) تایوان، تایپه، بازار (ximen)

این بازار اولین بار در سال ۱۸۹۶ توسط دولت ژاپن ساخته شد. به عنوان اولین بازار عمومی در زمان مستعمره ژاپن جزئی از مرفه ترین مکان های تایپه بوده است که در سال ۱۹۸۰ تجارت در آن کاهش یافت. این بازار شامل ساختمانی ۸ ضلعی و ساختمانی صلیبی شکل و مغازه های دربرگیرنده اش می باشد. طی فرایند بازسازی شهری در سال ۱۹۸۰ بیشتر مغازه های آن بسته شده و محیط در شرایط نامساعدی قرار داشت. در طی دهه های مختلف تغییراتی در این بازار انجام گردیده است. این بازار به عنوان اصلی ترین بخش منطقه (HsiMenTing) در انتهای آن قرار گرفته است. این منطقه جز شلوغ ترین بخش های شهر بوده است که هم اکنون نیز دومین منطقه تجاری بزرگ شهر تایپه محسوب میشود. در این بخش با ایجاد برنامه ریزی سیستم Community planner و در نظر گرفتن بودجه مناسب توسط TCG، کاتالیزوری برای تشویق جوامع محلی برای ایجاد برنامه های بهبود محیط با جذب ساکنین خلاق و ایجاد همسایگی بدون پیشینه در نظر گرفته شده است که سبب افزایش مصرف فرهنگی شده و با وجود ویژگی های معماری تاریخی (استعماری ژاپن) از موارد جذب گردشگران به این منطقه می باشد.

همچنین استفاده از قانون حقوق توسعه منطقه برای حفاظت از زمین و ساختمان ها در جهت حفظ سبک ساختمان تاریخی توسط دولت که اجازه میدهد تا تراکم توسعه افزایش یابد (Tan, 2006) و با قانون وضع شده توسط TCG حدود دوسوم از مالکان زمین اسناد توافق نامه ای امضا کردند که بر این اساس URB تصمیم میگرفت تا چه اندازه از مساحت طبقه اضافی زمین به مالک و چقدر آن براساس ماده ۲۷ به سازنده تعلق میگیرد. طبق مطالعات مشارکات مردمی در این طرح به دلیل

شرکت نکردن ساکنان در طرح وجود نداشته است با این حال ساکنین به دلیل نداشتن اطلاعات کافی از فرایند بازآفرینی از شرکت در آن خودداری کرده و لکن از این بازسازی رضایت داشته اند. برای حل این مسئله از تلفیق و مشارکت بخش خصوصی و عمومی استفاده گردیده است (Wu, 1994). این مشارکت شامل دو نوع همکاری (PROMOTION) و القا (INDUCEMENT) می‌باشد که سبب کشف اجتماع محلی و افزایش ارتباطات شده است.

شکل ۵ نقشه های ساختاری محدوده بازار هیسمن تایپه

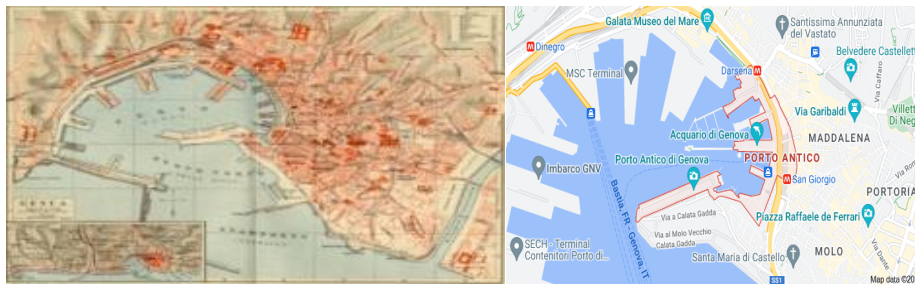
جدول ۵- جدول تطبیقی توصیفی پروژه تایوان، تایپه، بازار HsiMen

متغیرهای بازآفرینی	زیر متغیرهای بازآفرینی	پروژه تایوان، تایپه، بازار HsiMen
فعالیت های اقتصادی درون بافت تاریخی	ایجاد نواحی نوآور اشتغال زایی درونزا	ایجاد شبکه ارتباطی موثر بین مشتریان و همکاران بین کارآفرینان استارتاپ ها وجود روند ایجاد موارد تشویقی توسط دولت مرکزی به ویژه معافیت های مالیاتی ارائه گردیده است
صنایع خلاق فرهنگی	ایجاد اشتغال شبانه حضور هنر در محیط ایجاد جداره های فرهنگی	وجود امتیاز نزدیکی به مترو عامل موثر در ایجاد اشتغال شبانه در این بخش می باشد. وجود red theater در محدوده وجود مغازه های متحرک
برندسازی	گردشگری خلاق توجه به نقش فرهنگ	وجود ویژگی های معماری تاریخی (استعماری ژاپن) از موارد جذب گردشگران به این منطقه می باشد. وجود توسعه بازار ZhongHua اجرا شده و در مرحله بعدی به پیاده سازی نوسازی در بخش های قدیمی تر و در نهایت به توسعه بخش خصوصی شرکت ها و سرمایه گذاری در آن توجه شده است.
ایجاد یا تغییر کاربری	استفاده از ارزش های تاریخی بازتولید خاطرات جمعی ایجاد کاربری متناسب با نیازهای معاصر	توسعه گردشگری فرهنگی بر مبنای ارزش های تاریخی شهر، می تواند به جذب گردشگران و ایجاد فرصت های اقتصادی کمک کند. برنامه ریزی مناسب برای توسعه مسیرهای گردشگری فرهنگی، ارائه تجربه های مرتبط با تاریخ و فرهنگ محلی، و برگزاری تورها و رویدادهای فرهنگی می تواند جذابیت گردشگری را افزایش دهد. ایجاد موزه ها، مراکز فرهنگی و مکان های عمومی برای نمایش و حفظ تاریخ و هویت شهر از دیگر اقداماتی است که در نظر گرفته می شود. این مکان ها می توانند شامل موزه های تاریخی، نمایشگاه ها، کتابخانه ها و تئاترها باشند. وجود چشم انداز فضای طبقه اضافی (Chang, Y.C., 2001; Wu, C.W., 2001; Su, Y.W., 2000) که با در اولویت قرار دادن دولت در استفاده از فضای اضافی از طریق جذب سرمایه گذاری خصوصی با شرط کنترل انجام گردید تا کیفیت فضای شهری کاهش نیابد.
سرمایه گذاری اقتصادی	پرهیز از ایجاد کاربری تک عملکردی نوسازی محلات تاریخی برجسته سازی مکان	ایجاد ساختمان هایی که علاوه بر فضاهای آموزشی مانند دانشگاه ها و مدارس، فضاهای فرهنگی نیز در آن ها قرار دارند. به عنوان مثال، یک ساختمان دانشگاه می تواند شامل کلاس ها، آزمایشگاه ها، کتابخانه، سالن های کنفرانس و نمایشگاه ها باشد. وجود تنها موارد مطرح شده در این بخش مربوط به موارد نوسازی آثار، پس از زلزله تعریف شده بود.
ایجاد ساختار های کهن	ایجاد ساختار های کهن	برگزاری نمایشگاه ها و ایجاد موزه ها در مناطق تاریخی می تواند به برجسته سازی مکان ها کمک کند. این نمایشگاه ها و موزه ها می توانند تاریخ، فرهنگ و هنر محله را به نمایش بگذارند و تعامل و آموزش بازدیدکنندگان را تقویت کنند. برای ایجاد ساختارهای کهن در طراحی شهری، همکاری با متخصصان معماری، تاریخ شناسان و اهالی شهر بسیار مهم است. شناخت دقیق تاریخ و معماری شهر، نظرات و ایده های مردم و بهره گیری از تجربیات متخصصان، می تواند به طراحی و ایجاد ساختارهای کهن واقعی و متناسب با نیازهای شهر کمک کند.
کشف مجدد اجتماع محلی	کشف مجدد اجتماع محلی	وجود مشارکت مردمی در این طرح به دلیل شرکت نکردن ساکنان در طرح وجود نداشته است با این حال ساکنین به دلیل نداشتن اطلاعات کافی از فرایند بازآفرینی از شرکت در آن خودداری کرده و لکن از این بازسازی رضایت داشته اند. برای حل این مسئله از تلفیق و مشارکت بخش خصوصی و عمومی استفاده گردیده است (Wu, 1994)

وجود استفاده از قانون حقوق توسعه منطقه برای حفاظت از زمین و ساختمان ها در جهت حفظ سبک ساختمان تاریخی توسط دولت که اجازه میدهد تا تراکم توسعه افزایش یابد. (Tan, 2006)	حمل و نقل و ارتباطات
همچنین با قانون وضع شده توسط TCG حدود دوسوم از مالکان زمین اسناد توافق نامه ای امضا کردند که بر این اساس URB تصمیم میگرفت تا چه اندازه از مساحت طبقه اضافی زمین به مالک و چقدر آن براساس ماده ۲۷ به سازنده تعلق میگیرد.	ارزش اقتصادی
با توسعه صنعت گردشگری و جذب گردشگران به شهر می‌تواند ارزش افزوده بزرگی را به اقتصاد شهر این راهکارها منجر به ایجاد اشتغال، افزایش درآمد شهروندان، توسعه اقتصادی و ارتقای کیفیت زندگی در شهر می‌شوند. همچنین، در نظر داشته باشید که برای ایجاد ارزش افزوده در بازآفرینی شهری نیاز است به همکاری و هماهنگی بین دولت، بخش خصوصی، مردم و سایر سازمان‌ها و نهادها.	ارزش اقتصادی
وجود تنوع فرهنگی در این بخش قبل مشاهده است.	حضور در عرصه های رقابت
وجود تعداد فعالیت های شبانه روزی در این بخش و وجود تنوع در جنس و سن در تعداد افراد استفاده کننده از این محدوده میتوان به سرزندگی فرهنگی موجود اشاره کرد.	ایجاد اقتصاد فرهنگی
ایجاد فضاهای عمومی فرهنگی مانند موزه‌ها، مراکز فرهنگی، فضاهای عمومی طراحی شده با الهام از فرهنگ محلی و مراکز جامعه محلی، می‌تواند به ایجاد سرزندگی فرهنگی کمک کند. این فضاها به عنوان نقاط تجمع و تعامل افراد با فرهنگ‌ها و آثار هنری مختلف عمل می‌کنند.	سرزندگی فرهنگی
تشکیل گروه‌های هنری و فرهنگی در شهر می‌تواند به ایجاد فرصت‌های آموزشی هنر و فرهنگ کمک کند. این گروه‌ها می‌توانند در کارگاه‌ها، نمایشگاه‌ها، نمایش‌ها و فعالیت‌های هنری مشارکت کنند و افراد را به سمت آموزش و فعالیت‌های هنری و فرهنگی هدایت کنند.	آموزش و پرورش هنر و فرهنگ
وجود برنامه ریزی سیستم community planner و در نظر گرفتن بودجه مناسب توسط TCG، کاتالیزوری برای تشویق جوامع محلی برای ایجاد برنامه های بهبود محیط با جذب ساکنین خلاق و ایجاد همسایگی بدون پیشینه در نظر گرفته شده است.	افزایش مصرف فرهنگی
ایجاد برنامه‌های آموزشی و پژوهشی در حوزه‌های خلاقیت و نوآوری می‌تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. این برنامه‌ها می‌توانند شامل دوره‌های آموزشی، کارگاه‌ها، سمینارها، کنفرانس‌ها و استادپوهای راهنمایی باشند. همچنین، تشویق به پژوهش و نوآوری در صنایع خلاق نیز می‌تواند نقش مهمی در رشد طبقه خلاق داشته باشد.	شکل گیری طبقه خلاق

۵) پورتو آنتیکو، جنوا، ایتالیا:

شهر جنوا در شمال ایتالیا در منطقه لیگوریا قرار دارد. این شهر که مرکز منطقه ای واقع بر روی خلیجی طبیعی است، بر روی نوار باریک زمینی به عرض ۹ کیلومتر و طول ۲۲ کیلومتر بین دریا و کوه ساخته شده است که این شهر را می توان به سه قسمت مرکزی و غربی تقسیم کرد. و قسمت شرقی میراث فرهنگی و تاریخی، فعالیت‌های مهم خدماتی و ادارات دولتی در بخش میانی متمرکز است، در حالی که بخش غربی محل فعالیت‌های صنعتی و بخش شرقی بیشتر مسکونی است. قرار گرفتن شهر بین دریا و کوه، گسترش شهر را در مرحله رشد توسعه شهری محدود می کند. برداشتن موانع قدیمی، بازسازی و پیاده‌روی پورتو آنتیکو، و احیای یک سری ساختمان‌های باستانی که سنترو استریکو را با شریان زندگی سنتی شهر (دریای مدیترانه) وصل می‌کند. از زمان تغییر زمین به یک فضای عمومی مهم تبدیل شده اند). همچنین با حذف موانع قدیمی، نوسازی و پیاده مدار کردن و سرزندگی بخشیدن به مجموعه ای از ساختمان های باستانی که سنترو استریکو را با شریان حیاتی سنتی شهر (دریای مدیترانه) متصل کرده است که این سبب نوسازی بافت محدوده شده است.

شکل ۶ نقشه های ساختاری محدوده پورتوآنتیکو جنوا ایتالیا

جدول ۶- جدول تطبیقی توصیفی پروژه پورتوآنتیکو جنوا ایتالیا

متغیرهای بازآفرینی	زیر متغیرهای بازآفرینی	پروژه پورتوآنتیکو جنوا ایتالیا
فعالیت های اقتصادی	ایجاد نواحی نوآور	ارائه مشاوره توسط کارشناسان برتر و تجربه کار در صنعت استارتاپ ها
درون بافت تاریخی	اشتغال زایی درونزا	وجود روند ایجاد مشاغل کوچک و صنایع دستی
صنایع خلاق فرهنگی	ایجاد اشتغال شبانه	وجود توضیح مناسب فضاهای شبانه همراه با خدمات مناسب در عین وجود امنیت در محدوده
	حضور هنر در محیط	وجود هنر در شهر های کشور ایتالیا از مهم ترین بخش های آثار تاریخی و عناصر شکل دهنده ی شهر ها می باشد
	ایجاد جداره های فرهنگی	سیستم آموزشی باید به شکلی طراحی شود که به ارتقای آگاهی از فرهنگ و هنرهای مختلف بپردازد. برگزاری کارگاه‌ها، نمایشگاه‌ها و همایش‌های فرهنگی نیز می تواند به افزایش آگاهی و دسترسی عموم به فرهنگ کمک کند.

برندسازی	گردشگری خلاق توجه به نقش فرهنگ استفاده از ارزش های تاریخی بازتولید خاطرات جمعی	وجود مجموعه ای پروژه های معمار رنزو پیانو از دلایل جذب گردشگر به این منطقه است. وجود توجه به آثار تاریخی موجود در شهر های ایتالیا میتوان جداره های فرهنگی و تاریخی را در بافت های آن مشاهده کرد وجود بناهای تاریخی بازسازی گردیده و حفظ شده اند. وجود رستوران ها، کافه ها، سینماها و باغ های عمومی
ایجاد یا تغییر کاربری	ایجاد کاربری متناسب با نیازهای معاصر پرهیز از ایجاد کاربری تک عملکردی	وجود بازسازی اسکله پونته پارودی (۲۰۱۰) و اتصال مجدد شهر از طریق آن ایجاد ساختمان‌هایی که فضاهای اجتماعی و سلامتی را در بر می‌گیرند. به عنوان مثال، یک ساختمان می‌تواند شامل مراکز ورزشی، استخرها، مراکز بهداشتی و بیمارستان‌ها و مراکز درمانی باشد. وجود شرایط حذف موانع قدیمی، نوسازی و پیاده مدار کردن و سرزندگی بخشیدن به مجموعه ای از ساختمان های باستانی که سنتر و استریکو را با شریان حیاتی سنتی شهر(دریای مدیترانه) متصل کرده است. وجود سبز فضاها و استفاده از پارکینگ های جدید وجود ساخت Magazzini del Cotone و بازسازی Millo
سرمایه گذاری اقتصادی	نوسازی محلات تاریخی برجسته سازی مکان ایجاد ساختار های کهن	وجود انتقال دانشکده معماری به Stradone Sant'Agostino وجود انواع فعالیت های فرهنگی و انواع طبقات درآمدی در این بخش
ارزش اقتصادی	کشف مجدد اجتماع محلی حمل و نقل و ارتباطات ایجاد ارزش افزوده حضور در عرصه های رقابت	وجود مشغول خلاق از قابل توجه ترین ویژگی های این محدوده بوده و به حفظ فضاهای خلاقانه و تاریخی در این بخش توجه فراوانی گردیده. برای حضور قوی در عرصه طراحی شهری، ایجاد یک تیم متخصص با تجربه و توانمندی‌های متنوع ضروری است. این تیم می‌تواند شامل معماران، مهندسان شهرسازی، متخصصان محیط زیست، اقتصاددانان و متخصصان دیگر مرتبط با طراحی و توسعه شهری باشد. تیم باید قادر باشد به طور یکپارچه و هماهنگ در طراحی و اجرای پروژه‌های شهری عمل کند. وجود توجه به سرزندگی فرهنگی توجه شده است. وجود دانشکده Stradone Sant'Agostino در محدوده وجود توجه به رویداد های جشن Columbus celebrations
ایجاد اقتصاد فرهنگی	تنوع فرهنگی سرزندگی فرهنگی آموزش و پرورش هنر و فرهنگ افزایش مصرف فرهنگی شکل گیری طبقه خلاق	وجود فرصت های بهینه در محدوده طبقه خلاق در محدوده شکل گرفته است. ایجاد بسترهای حمایتی برای کارآفرینان و شرکت‌های نوپا می‌تواند به توسعه طبقه خلاق در یک شهر کمک کند. ارائه تسهیلات مالی، فضاهای کار اشتراکی، برنامه‌های راهنمایی و مشاوره، حمایت از ایده‌های نوآورانه و فرصت‌های بازاریابی می‌توانند از جمله اقداماتی باشند که به رشد و توسعه کارآفرینان خلاق کمک می‌کنند.

۶) شبکه کلونی ودینگ، برلین آلمان:

شبکه کلونی ودینگ در سال ۲۰۰۱ توسط یک سازمان مدیریت محلی و یک معاملات املاک بزرگ توسعه پیدا کرد. این شبکه در یکی از محلات منحصر به فرد برلین قرار داشته است. از ویژگی های این محدوده میتوان به اختلاط کاربری صنعتی و مسکونی و همچنین وجود تراکم بالای جمعیتی و تعداد بالای املاک خالی و متروکه اشاره کرد. در این شبکه محلی تلفیقی از هنرمندان مختلف و هنر های گوناگون وجود دارد نظیر هنرهای بصری، هنر های اجرایی، نمایشگاه ها، استدیو ها، بارها، کافه ها و رستوران های پیرامون این مراکز تشکیل شده است. هدف ویژه این شبکه در واقع تولید فضایی در محله است که استفاده کننده پیاده بتواند به طورناخود آگاه از یک بستر هنری به بستری دیگر در حرکت باشد و خلاقیت وی با درک و تصور محیط در عمل به روش فراگیر و تاثیر گذار در توسعه محلی و برنامه ریزی محلی تحریک گردد. "آرت واک" در عمل به روش فراگیر و تاثیرگذار در توسعه محلی و برنامه ریزی شهری در شهر های مختلف جهان تبدیل گردیده است.

بیشتر فعالیت‌های هنری مرتبط با ایده شهر خلاق معمولاً در برلین در فضاهای موقتی مانند ساختمان‌های خالی و متروکه با اجاره بسیار کم و نزدیک به صفر انجام می‌شود. و فعالیت هایی که یک شهر خلاق در تئوری فلوریدا به عنوان عاملی برای جذب فعالیت های فعلی و کلاس خلاق (رستوران های فضای باز، میزبانی اجرای موسیقی زنده، سرزندگی ۲۴ ساعته و غیره) معرفی می کند، معمولاً فقط در برلین یافت می شود. با وجود عدم حمایت دولت از کار و اقامت گروه های خلاق، هنوز مکان های کم درآمدی در برلین وجود دارد. حضور ساکنان و ساختمان‌های خالی و متروکه، هزینه‌های بالای مسکن، اشتغال

و تحصیل و طبقه خلاق که راه حل های جایگزین با استفاده از هنر و فرهنگ برای مقابله با مشکلات سیاسی و اجتماعی ارائه می دهد. (Jacobs, 2011: 193).

شکل ۷ نقشه های ساختاری محدوده کلونی ودینگ برلین آلمان

جدول ۷- جدول تطبیقی توصیفی پروژه شبکه کلونی ودینگ، برلین، آلمان

متغیرهای بازآفرینی	زیر متغیرهای بازآفرینی	پروژه شبکه کلونی ودینگ، برلین، آلمان
فعالیت های اقتصادی درون بافت تاریخی صنایع خلاق فرهنگی	ایجاد نواحی نوآور	سرمایه گذاری در بخش پروژه های مشترک و توسعه خدمات و محصولات خدماتی
	اشتغال زایی درونزا	وجود اختلاط کاربری صنعتی مسکونی و تراکم بالای جمعیتی
	ایجاد اشتغال شبانه	توسعه خدمات امنیتی شبانه می تواند به ایجاد فرصت های شغلی در امنیت و نظم عمومی کمک کند. این شامل پلیس، نگهداری امنیتی، خدمات مراقبتی شبانه و سیستم های نظارتی است.
	حضور هنر در محیط	وجود هنر های اجرایی، نمایشگاه ها، استدیو ها، تئاترها، بارها، کافه ها و رستوران ها
ایجاد جداره های فرهنگی گردشگری خلاق توجه به نقش فرهنگ	ایجاد جداره های فرهنگی	وجود بستری هنری که پیاده می تواند ناخودآگاه از فضایی به فضای دیگر حرکت کند
	گردشگری خلاق	وجود گردشگر در بخش های مختلف مربوطه در انواع ساعات شبانه روز
	توجه به نقش فرهنگ	وجود معماری منحصر به فرد و توجه به هنر و فرهنگ از موارد قابل توجه در این بخش می باشد.
	استفاده از ارزش های تاریخی	ایجاد موزه ها و مراکز تاریخی در شهر، به عنوان منابع آموزشی و جاذبه های گردشگری، می تواند نقش مهمی در بازآفرینی شهری داشته باشد. این موزه ها می توانند آثار تاریخی را نگهداری کنند، داستان های مرتبط با تاریخ شهر را روایت کنند و فضایی برای تبادل دانش و تجربه فراهم کنند.
ایجاد یا تغییر کاربری	بازتولید خاطرات جمعی	وجود آرت واک در محدوده
	ایجاد کاربری متناسب با نیازهای معاصر	وجود کاربری های خدماتی در خیابان های اطراف
	پرهیز از ایجاد کاربری تک عملکردی	ایجاد ساختمان هایی که در آن ها کاربری های متنوعی به صورت ترکیبی وجود دارد. به عنوان مثال، یک ساختمان ممکن است شامل فضاهای تجاری، اداری، مسکونی و تفریحی باشد. این ساختمان ها به منظور بهره برداری بهینه از فضا و ایجاد تنوع در استفاده ها طراحی می شوند.
	سرمایه گذاری اقتصادی	برای موفقیت در نوسازی محلات تاریخی، آموزش و فرهنگ سازی در مورد ارزش تاریخی و فرهنگ محلات برای ساکنان و بازدیدکنندگان بسیار مهم است. باید تلاش کنید تا ارزش های تاریخی و فرهنگی محله را به جامعه محلی و بازدیدکنندگان آموزش داده شود.
ایجاد ساختار های کهن کشف مجدد اجتماع محلی حمل و نقل و ارتباطات	نوسازی محلات تاریخی	وجود ساختمان های بلند اداری با فرم و جداره قابل توجه در محدوده
	برجسته سازی مکان	فضاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان ها و کوچه های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محیطی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می کند.
	کشف مجدد اجتماع محلی	ایجاد نمایشگاه ها و فضاهای عمومی مناسب، فرصتی را برای نمایش و ارائه فرهنگ و هویت محلی فراهم می کند. این مکان ها می توانند به عنوان مرکزی برای نمایش صنایع دستی، هنرهای محلی، تاریخ و تمدن شهر و سایر جنبه های فرهنگی و اجتماعی مورد استفاده قرار گیرند.
	حمل و نقل و ارتباطات	استفاده از فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی در بازآفرینی شهری می تواند بهبود قابل توجهی در ارتباطات شهری ایجاد کند. ایجاد شبکه های اینترنتی عمومی (W-Fi) در مکان های عمومی، تسهیل دسترسی به اینترنت برای تمامی شهروندان را فراهم می کند. همچنین، پیاده سازی سامانه های هوشمند شهری مانند سیستم های اطلاع رسانی ترافیک، پارکینگ هوشمند و سیستم های مدیریت پسماند، به بهبود عملکرد شهر و ارتباطات درون شهری کمک می کند.

ارزش اقتصادی	ایجاد ارزش افزوده	با توسعه صنعت و کسب و کار در شهر، ارزش افزوده بسیار زیادی را ایجاد می‌کند. ایجاد محیط کسب و کار مناسب، پشتیبانی از شرکت‌های محلی و کوچک، تسهیل در ایجاد استارت‌آپ‌ها و فراهم کردن زمینه‌های سرمایه‌گذاری، از جمله راهکارهایی هستند که می‌توانند ارزش افزوده و اشتغال را در شهر ایجاد کنند. همچنین، حمایت از صنایع محلی و توسعه صنایع فناوری و پیشرفته نیز می‌تواند ارزش افزوده را افزایش دهد. ت وجود فاوت فرهنگی و مذهبی در این منطقه وجود ندارد.
ایجاد اقتصاد فرهنگی	تنوع فرهنگی سرزندگی فرهنگی	وجود سازمان های فرهنگی و خرده فرهنگ ها در محدوده ترویج فرهنگ‌های محلی و فرهنگ‌های مهاجر در شهر، می‌تواند به سرزندگی فرهنگی کمک کند. حفظ و ترویج رسوم، آیین‌ها، غذاها و هنرهای محلی، همچنین ارائه فرصت‌های برای تعامل و آشنایی با فرهنگ مهاجران، می‌تواند به افزایش تنوع و سرزندگی فرهنگی در شهر کمک کند.
آموزش و پرورش هنر و فرهنگ	آموزش و پرورش هنر و فرهنگ	برای ایجاد فرصت‌های آموزشی هنر و فرهنگ در شهر، می‌تواند از طریق حمایت مالی دولتی، بنیادها، سازمان‌های غیرانتفاعی و حمایت از پروژه‌های مردمی، منابع مالی را فراهم کند. این منابع مالی می‌توانند برای تأمین هزینه‌های آموزشی، اجاره فضاهای آموزشی، تجهیزات و ابزارهای هنری و تبلیغات استفاده شوند.
افزایش مصرف فرهنگی	افزایش مصرف فرهنگی	وجود هنرمندان مختلف و هنر های گوناگون نظیر هنر های بصری باعث ایجاد طبقه خلاق گردیده.
شکل‌گیری طبقه خلاق	شکل‌گیری طبقه خلاق	شهرهایی که تنوع فرهنگی بالا دارند و فضاهایی برای برخورد و تبادل فرهنگی فراهم می‌کنند، زمینه‌های مناسبی برای شکل‌گیری طبقه خلاق فراهم می‌کنند. احیای میراث فرهنگی، حمایت از هنرمندان و هنرهای محلی، برگزاری رویدادها و جشنواره‌های فرهنگی و هنری و ایجاد فضاهای عمومی پراهمیت می‌تواند به توسعه طبقه خلاق در این شهرها کمک کند.

۷) پروژه فرهنگی جزیره سعدیات ابوظبی:

با وجود همه انتقادات و موفقیت‌ها که ترکیبی از بازآفرینی فرهنگ پایه است، بسیاری از شهرها به پروژه‌های فرهنگی مترقی خود ادامه می‌دهند. ابوظبی نمونه‌ای از چیزی است که پونزینی (۲۰۱۱:۱) به عنوان پروژه توسعه برندسازی شهری چند وجهی توصیف می‌کند. توسعه جزیره سعدیات و بخش‌های فرهنگی آن نمونه بارز این امر است. این پروژه بخشی از چشم‌انداز اقتصادی ابوظبی تا سال ۲۰۳۰ است که توسط شرکت سرمایه‌گذاری توسعه گردشگری تهیه شده است. این یک پروژه بلند مدت و واقع بینانه است. ابوظبی می‌خواهد ساختمانی با ثبات، متنوع و با ارزش اقتصادی بالا بسازد که بتواند تا سال ۲۰۳۰ وارد اقتصاد جهانی شده و در آن رقابت کند و در عین حال فرصتی برای افزایش ارزش افزوده برای ساکنان و شهروندان فراهم کند (توسعه گردشگری شرکت سرمایه‌گذاری، ۲۰۱۳). جزیره سعدیات، توسعه شرکت نیز بخشی از این دیدگاه را نشان می‌دهد. در حالی که رویکرد موزه محور به برندسازی شهری بسیار شبیه به نمونه‌های دیگر است و می‌توان آن را مناسب دانست، برای منطقه فرهنگی ابوظبی به طور کلی بسیار جالب و عجیب است زیرا مساحت پروژه بسیار بزرگ است. خوب و جمعیت بسیار کم است (Elsheshtawy, 2012; 133) توسعه مکان‌های فرهنگی یک استراتژی مهم برای تنوع بخشیدن به منابع اقتصادی امارات است. به اقتصاد کمک می‌کند، میلیون‌ها گردشگر را جذب می‌کند، جمعیت را جذب می‌کند و آنها را از اقتصاد تک محصولی (نفتی) تا ۱۵ الی ۲۰ سال نجات می‌دهد. (Aspden, 2011)

شکل ۸ نقشه ساختاری محدوده کلونی ودینگ برلین آلمان

جدول ۸- جدول تطبیقی توصیفی پروژه فرهنگی جزیره سعدیات ابوظبی

متغیرهای بازآفرینی	زیر متغیرهای بازآفرینی	پروژه فرهنگی جزیره سعدیات ابوظبی
فعالیت های اقتصادی درون یافت تاریخی صنایع خلاق فرهنگی	ایجاد نواحی نوآور اشتغال زایی درونزا	ارائه منابع و خدمات مالی و فضای کاری و تسهیلات فنی و منابع انسانی در جهت رشد و توسعه کسب و کارها تشویق کارآفرینان محلی با ارائه آموزش ها و برنامه های کارآفرینی به افراد محلی و تشویق آنها به راه اندازی کسب و کار محلی خود
	ایجاد اشتغال شبانه	ارائه خدمات بهداشتی و درمانی در ساعات شب می تواند به ایجاد فرصت های شغلی شبانه در حوزه سلامت کمک کند. این شامل بیمارستان ها، مراکز پزشکی اورژانس، داروخانه های شبانه و خدمات پرستاری در خانه است.
	حضور هنر در محیط ایجاد جداره های فرهنگی	وجود هنر های غربی در این پروژه به وفور یافت میشود.
برندسازی	گردشگری خلاق توجه به نقش فرهنگ	وجود توجه به اقتصاد تک محصولی (نفت) در امارات در این پروژه به تبدیل منطقه به نقطه جذب گردشگر توجه شده است.
	استفاده از ارزش های تاریخی بازتولید خاطرات جمعی	مشارکت جامعه محلی در طرح ها و رویدادهای فرهنگی و بازآفرینی شهری بسیار مهم است. جامعه محلی باید در فرآیند تصمیم گیری و برنامه ریزی مشارکت داشته باشد تا نیازها و آرزوهایشان را بیان کنند و به عنوان همکاران فعال در ایجاد یک شهر فرهنگی و پویا عمل کنند.
ایجاد یا تغییر کاربری	ایجاد کاربری متناسب با نیازهای معاصر	برگزاری رویدادهای مرتبط با تاریخ و فرهنگ شهر، مانند جشنواره های تاریخی، نمایشگاه های موضوعی، نمایش های تاریخی و سایر فعالیت های مشابه، به جذب گردشگران و افزایش آگاهی از تاریخ و فرهنگ شهر کمک می کند.
	پرهیز از ایجاد کاربری تک عملکردی نوسازی محلات تاریخی برجسته سازی مکان	وجود گنبد با شکوه موزه لوور نوول تداعی گر مساجد سنتی است، و ... با کمک فیلتر به طور شگرفی عبور نور را به سمت فضاهای زیرین ممکن می سازد
	ایجاد ساختار های کهن کشف مجدد اجتماع محلی حمل و نقل و ارتباطات	وجود طراحی گری از گوگنهایم بازتابی از معماری خلیج همراه با ترکیب و تلفیق اشکال مخروطی چشمگیر است که با پیچ و تاب مدرن بر روی بادیگرهای قدیمی این منطقه و وجود گالری های مخروطی شکل باعث توزیع و به جریان انداختن هوا از طریق فضاهای داخلی می شوند که آن ها را در گرمای تابستان خنک می سازند.
ارزش اقتصادی	ایجاد ارزش افزوده حضور در عرصه های رقابت	ایجاد ساختمان هایی که در آن ها کاربری های متنوعی به صورت ترکیبی وجود دارد. به عنوان مثال، یک ساختمان ممکن است شامل فضاهای تجاری، اداری، مسکونی و تفریحی باشد. این ساختمان ها به منظور بهره برداری بهینه از فضا و ایجاد تنوع در استفاده ها طراحی می شوند.
ایجاد اقتصاد فرهنگی	تنوع فرهنگی سرزندگی فرهنگی	نوسازی محلات تاریخی ممکن است نیاز به منابع مالی زیادی داشته باشد. لذا برنامه ریزی مالی دقیق و تأمین منابع مالی مناسب برای این پروژه بسیار حائز اهمیت است. می توانید از منابع دولتی، سرمایه گذاری خصوصی، یا حتی برنامه های همکاری عمومی-خصوصی استفاده گردد
	آموزش و پرورش هنر و فرهنگ افزایش مصرف فرهنگی شکل گیری طبقه خلاق	برجسته سازی آنها می تواند به ارتقاء شهر و محله مربوطه کمک کند. حفظ و بازسازی ساختمان های تاریخی به صورت دقیق و با رعایت نکات معماری و تاریخی، به عنوان نمادهای برجسته شهری می تواند مورد توجه قرار بگیرد.
		وجود هنر بومی و محلی در این پروژه
		وجود موزه ی ملی زاید بیانگر داستانی در مورد اتحاد و همبستگی اتحادیه متحده ی عربی است که توسط نورمن فاستر توسط تاداندو طراحی شده است. اثر دیگری بنام موزه ی ماریتم که مرکز هنرهای عالی است که طراحی آن توسط زاهای جدید صورت گرفته است.
		وجود ساخت بناهای پایدار، متنوع و دارای ارزش اقتصادی بالا که در آن احتمال رقابت برای ساکنان و شهروندان وجود دارد.
		وجود توسعه مناطق فرهنگی که در سایت پروژه بزرگ دارای موقعیت اقتصادی بسیار خوب و جمعیت کم است.
		برقراری ارتباطات موثر و شبکه سازی با سایر حوزه ها و نهادهای مرتبط با طراحی شهری اهمیت زیادی دارد. این شامل همکاری با دولت، سازمان های محلی، دانشگاه ها، مراکز تحقیقاتی، مردم و جوامع محلی است.
		وجود جاذبه های اوقات فراغت ، مانند باشگاه ساحلی مونت کارلو و باشگاه ساحلی گلف و نیز هتل ها و رستوران های بسیار مجلل
		ارتقای تعاملات میان فرهنگی و فرهنگ های مختلف در شهر می تواند به سرزندگی فرهنگی کمک کند. برگزاری گروه های تعاملی میان فرهنگی، تشکیل جلسات تبادل نظر، بحث و گفتگو با موضوعات فرهنگی و مذهبی، و ایجاد فضاهایی برای تعاملات روزمره میان افراد با فرهنگ های مختلف، از راهکارهایی هستند که می توانند به ایجاد سرزندگی فرهنگی در شهر کمک کنند.
		وجود موزه گوگنهایم و لوور که به ترتیب توسط فرانک گری و ژان نوتل طراحی شده است
		وجود معماری خارق العاده آن ابزاری برای جلب توجه جهانیان و معرفی ابوظبی به آنها میباشد
		تکنولوژی های نوین و فناوری های پیشرفته می توانند بستری مناسب برای شکل گیری طبقه خلاق در یک شهر فراهم کنند. ایجاد اینفراستراکچرهای شهری مبتنی بر اینترنت اشیا (IoT)، شبکه های بی سیم، پلتفرم های داده باز و ابزارهای دیجیتال می تواند به خلاقیت و نوآوری در صنایع خلاق کمک کند.

۸) پروژه حصار تاریخی ارزروم:

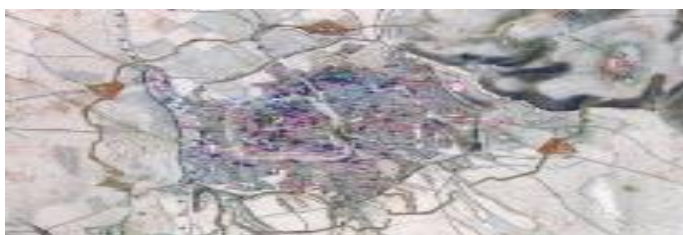
شهر ارزروم، که در ترکیه واقع شده است، یکی از شهرهای با تاریخچه طولانی و فرهنگ بزرگ در منطقه آناتولی است. در گذشته، ارزروم با نام "ارمیا" شناخته می شد و در دوران باستان یکی از شهرهای مهم و قدرتمند بود. حصار تاریخی ارزروم (یا دیوارهای ارزروم) یک سامانه دفاعی قدیمی است که از زمان امپراتوری روم تا دوره عثمانی وجود داشته است. این حصار شامل دیوارها، برج ها، دروازه ها و سیستم های دفاعی دیگری بود که برای محافظت از شهر در برابر حملات نظامی استفاده می شد. حصار ارزروم به عنوان یکی از بزرگ ترین و قدیمی ترین سامانه های دفاعی در جهان شناخته می شود. طول کلی این حصار حدود ۵ کیلومتر و ارتفاع برج ها به ۵۵ متر می رسد. بعضی از برج ها به طور مستقل در سطح شهر قرار گرفته اند و برخی

دیگر به صورت زوج‌های متقابل در دروازه‌ها قرار دارند. تاریخچه آن به قرون وسطی بازمی‌گردد، ولی طولانی‌ترین دوره ساخت و توسعه آن در دوره عثمانی بوده است. در طول تاریخ، حصار ارزروم چندین بار توسعه یافت و تغییراتی را تجربه کرد، به ویژه در زمان سلطنت عثمانی. امروزه، حصار تاریخی ارزروم به عنوان یکی از جاذبه‌های توریستی مهم شهر شناخته می‌شود. بازدیدکنندگان می‌توانند از برج‌ها و دیوارهای قدیمی صعود کرده و از مناظر دیدنی شهر لذت ببرند. همچنین در طول حصار، موزه‌ها، بازارها و رستوران‌هایی نیز وجود دارد که به تاریخ و فرهنگ این منطقه پرداخته و خدمات گردشگری ارائه می‌دهند. بطور کلی، حصار تاریخی ارزروم شامل عناصر مختلفی است که در طول تاریخ ساخته شده‌اند همچون:

- دیوارها: حصار ارزروم دارای دیوارهای سنگی با ضخامت و ارتفاع قابل توجهی است. این دیوارها برای محافظت از شهر در برابر حملات نظامی و تسهیلات دفاعی استفاده می‌شدند.
- برج‌ها: در طول حصار، برج‌هایی وجود دارد که به عنوان پله‌های نظامی برای نگهبانی و نظارت بر منطقه استفاده می‌شدند. برج‌ها ارتفاع قابل توجهی داشته واز آن‌ها می‌توان به منظره‌های بسیار زیبا از شهر و اطراف آن دسترسی داشت.
- دروازه‌ها: در طول حصار ارزروم، دروازه‌های مختلفی وجود دارد. این دروازه‌ها معمولاً با برج‌ها همراه بوده و به عنوان نقاط ورود و خروج از شهر به کار می‌رفتند. هر دروازه معمولاً دارای ساختاری زیبا و معماری خاصی بوده است.
- سیستم‌های دفاعی: حصار ارزروم دارای سیستم‌های دفاعی متنوعی بوده است که شامل چاله‌ها، مناطق مسکونی، پله‌ها و سنگ برای پرتاب سنگ و سایر ابزارهای دفاعی بوده‌اند.
- موزه‌ها: در طول حصار ارزروم، موزه‌هایی وجود دارد که به بازدیدکنندگان فرصت می‌دهد با تاریخ، فرهنگ و هنر این منطقه آشنا شوند. موزه آرامگاه ارزروم که در برج آرامگاه قرار دارد و شامل مجسمه‌ها، نقوش و آثار باستانی است.
- بازارها: در حصار ارزروم، بازارهایی وجود دارد که به عنوان مراکز تجارت و خرید محلی شهر شناخته می‌شوند. این بازارها شامل فروشگاه‌های سنتی، کارگاه‌های صنایع دستی و فروشگاه‌های محصولات محلی مانند قلیان، سفال و سوغاتی‌های دیگر هستند.
- معابر تاریخی: در طول حصار ارزروم، معابر تاریخی وجود دارد که به عنوان مسیرهای پیاده‌روی و گردشگری استفاده می‌شوند. این معابر معمولاً دارای کوچه‌های باریک، خیابان‌های سنگ‌پاش و مناظر شهری زیبایی هستند که تجربه فرهنگی و زندگی محلی را به بازدیدکنندگان ارائه می‌دهند.
- رستوران‌ها و کافه‌ها: در طول حصار ارزروم، رستوران‌ها و کافه‌هایی وجود دارند که به تجربه غذاها و نوشیدنی‌های محلی می‌پردازند. این مکان‌ها معمولاً دارای طراحی داخلی متناسب با فرهنگ و معماری منطقه هستند و فضایی گرم و دوستانه را فراهم می‌کنند.
- کاخ‌ها و آرامگاه‌ها: در طول حصار ارزروم، کاخ‌های تاریخی و آرامگاه‌های مهمی وجود دارند. به عنوان مثال، کاخ توپ‌کاپی، کاخ الوندو، کاخ اسپاس و آرامگاه ارزروم که مقبره‌ای برای امپراطوران بیزانسی است.
- کلیساها و مساجد: حصار ارزروم شامل کلیساها، مساجد و معابد مهمی است که نمایانگر تاریخ و تنوع فرهنگی منطقه هستند. برخی از مهمترین کلیساها شامل کلیسای آیا سوفیا و کلیسای چیلورگو است. همچنین، مساجدی مانند مسجد ارزروم وجود دارند.
- باغ‌ها و پارک‌ها: حصار ارزروم دارای باغ‌ها و پارک‌های زیبایی است که به عنوان مکان‌های تفریحی و استراحتی برای بازدیدکنندگان بهره‌برداری می‌شوند. این باغ‌ها و پارک‌ها شامل باغ قاپی، باغ بیردیوار و پارک ارزروم هستند.

نمایشگاه‌ها: در طول حصار ارزروم، موزه‌ها و نمایشگاه‌هایی وجود دارد که به نمایش آثار باستانی، هنر محلی و تاریخ منطقه می‌پردازند. برخی از موزه‌های مهم شامل موزه آرامگاه ارزروم، موزه صدا و سیما و موزه هنر معاصر ارزروم است.

این تنها چند نمونه از ساختارهای مهمی هستند که در حصار تاریخی ارزروم وجود دارند. حصار ارزروم به عنوان یک میراث جهانی توسط سازمان ملل متحد نیز شناخته شده است و جذب گردشگران بسیاری را به خود اختصاص می‌دهد. بازآفرینی حصار ارزروم یکی از پروژه‌های مهم در حوزه حفاظت و ترمیم میراث فرهنگی است. این پروژه به منظور حفظ و بازآفرینی حصار تاریخی ارزروم با هدف حفظ و نگهداری از ساختارهای تاریخی و ارزش‌های فرهنگی منطقه آغاز شده است. در طول تاریخ، حصار ارزروم به دلایل مختلفی از جمله زلزله‌ها، جنگ‌ها و فرسودگی طبیعی آسیب دیده است. بنابراین، بازآفرینی حصار ارزروم به منظور بازسازی و ترمیم بخش‌های خراب شده و حفظ اصالت و جذابیت تاریخی آن انجام می‌شود. از جمله فعالیت‌هایی که در بازآفرینی حصار ارزروم ممکن است انجام شود، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: بازسازی سازه‌های خراب شده: سازه‌ها و بخش‌های خراب شده حصار تاریخی ارزروم با استفاده از روش‌ها و مصالح سنتی، بازسازی و ترمیم می‌شوند. این فرآیند شامل بازیابی ساختارهای قدیمی، تعمیر و تقویت بناها و بازسازی المان‌های معماری منحصر به فرد است. حفظ و ترمیم فضای سبز: در حصار ارزروم، فضاهای سبز و باغ‌ها نقش مهمی در زیبایی و جذابیت منطقه ایفا می‌کنند. هدف اصلی این پروژه، حفظ و نگهداری از ساختارهای تاریخی حصار ارزروم و بازآفرینی بخش‌هایی که به دلیل زمان و عوامل طبیعی و انسانی آسیب دیده‌اند، می‌باشد. این پروژه به منظور حفظ ارزش‌های فرهنگی و تاریخی، جذابیت گردشگری و توسعه پایدار منطقه ارزروم انجام می‌شود.

شکل ۹ نقشه حصار تاریخی شهر ارزروم

جدول ۹- جدول تطبیقی توصیفی پروژه حصار ارزروم ترکیه

متغیرهای بازآفرینی	زیر متغیرهای بازآفرینی	پروژه حصار ارزروم ترکیه
فعالیت‌های اقتصادی	ایجاد نواحی نوآور	ایجاد روابط و شرکت سازی و رویداد ها و کنفرانس های مربوط به بازآفرینی حصار تاریخی
درون بافت تاریخی	اشتغال زایی درونزا	وجود انواع هتل ها و مراکز خرید برای جذب گردشگر
صنایع خلاق فرهنگی	ایجاد اشتغال شبانه	وجود توجه به کاربری های ۲۴ ساعته در بخش هایی از محدوده
صنایع خلاق	حضور هنر در محیط	ایجاد سیاست‌ها و برنامه‌های حمایتی از هنر و فرهنگ در سطح شهر، می‌تواند به توسعه هنر به صورت فعال کمک کند. این شامل اعطای گرنت‌ها و بورس‌های هنری، استقرار بودجه‌های مخصوص هنر و تسهیلات و مکان‌های فرهنگی است.
	ایجاد جداره های فرهنگی	وجود نمایش آثار باستانی، هنر محلی و تاریخ منطقه می‌پردازند. برخی از موزه‌های مهم شامل موزه آرامگاه ارزروم، موزه صدا و سیما و موزه هنر معاصر ارزروم است.
	برندسازی	وجود انواع آثار تاریخی موزه ها و جاذبه های گردشگری در بافت همچون مدرسه یاقوتیه و سه گنبد و غیره
	توجه به نقش فرهنگ	وجود مساجد و کلیسا ای متنوع تاریخی در حصار
ایجاد یا تغییر کاربری	استفاده از ارزش های تاریخی	آموزش و آگاهی‌بخشی درباره تاریخ و ارزش‌های فرهنگی شهر می‌تواند به حفظ و تقویت ارتباط جامعه با تاریخ و فرهنگ محلی کمک کند. این آموزش و آگاهی‌بخشی می‌تواند از طریق مدارس، کارگاه‌ها، نشریات محلی و سایر وسایل ارتباطی انجام شود.
	بازتولید خاطرات جمعی	ایجاد موزه‌ها، مراکز فرهنگی و مکان‌های عمومی برای نمایش و حفظ تاریخ و هویت شهر از دیگر اقداماتی است که در نظر گرفته می‌شود. این مکان‌ها می‌توانند شامل موزه‌های تاریخی، نمایشگاه‌ها، کتابخانه‌ها و تئاترها باشند.
	ایجاد کاربری متناسب با نیازهای معاصر	توسعه راه‌های پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری به منظور حمایت از سبک زندگی فعال و پایدار در شهرها مورد توجه قرار گرفته است. این راه‌ها امکان حرکت آسان و ایمن برای پیاده‌روها و دوچرخه‌سواران فراهم می‌کنند و به کاهش ترافیک و آلودگی هوا کمک می‌کنند.
تک عملکردی	پرهیز از ایجاد کاربری	ایجاد ساختمان هایی که علاوه بر فضاهای آموزشی مانند دانشگاه‌ها و مدارس، فضاهای فرهنگی نیز در آن‌ها قرار دارند. به عنوان مثال، یک ساختمان دانشگاه می‌تواند شامل کلاس‌ها، آزمایشگاه‌ها، کتابخانه، سالن‌های کنفرانس و نمایشگاه‌ها باشد.

سرمایه گذاری اقتصادی	نوسازی محلات تاریخی برجسته سازی مکان	وجود باز آفرینی این حصار به نوسازی محلات توجه گردیده است
ارزش اقتصادی	ایجاد ساختارهای کهن	برگزاری نمایشگاه‌ها و ایجاد موزه‌ها در مناطق تاریخی می‌تواند به برجسته‌سازی مکان‌ها کمک کند. این نمایشگاه‌ها و موزه‌ها می‌توانند تاریخ، فرهنگ و هنر محله را به نمایش بگذارند و تعامل و آموزش بازدیدکنندگان را تقویت کنند. در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها، نقش‌بندی‌ها، مصالح سنتی و الگوهای طراحی قدیمی، به شهر زیبایی و هویتی خاص می‌بخشد. با برگزاری رویداد های محلی همچون جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها، کنسرت‌ها، نمایش‌ها و مراسم محلی می‌توان فرصت های کشف اجتماع محلی را ایجاد کرد وجود توجه به الگوهای حمل و نقل بهینه و هوشمند شهری
ایجاد اقتصاد فرهنگی	حضور در عرصه های رقابت تنوع فرهنگی	ارتقای سطح فناوری و نوآوری در بازآفرینی شهری به ایجاد ارزش افزوده بسیار زیادی منجر خواهد شد. ایجاد مراکز فناوری و شرکت‌های نوآور، ترویج استارت‌آپ‌ها و ایجاد ارتباط نزدیک بین دانشگاه‌ها، صنعت و دولت، می‌تواند به تولید و انتقال فناوری و ایجاد محصولات و خدمات نوآورانه کمک کند. این اقدامات باعث ایجاد شغل‌های پرارزش و افزایش تولیدی شهر می‌شوند. وجود حضور در عرصه های رقابتی تولیدات خدماتی همچون لباس و غیره
سرزندگی فرهنگی	آموزش و پرورش هنر و فرهنگ	وجود جذب مهاجر از طریق اخذ اقامت و دانشجویی ایجاد فضاهای عمومی فرهنگی مانند موزه‌ها، مراکز فرهنگی، فضاهای عمومی طراحی‌شده با الهام از فرهنگ محلی و مراکز جامعه محلی، می‌تواند به ایجاد سرزندگی فرهنگی کمک کند. این فضاها به عنوان نقاط تجمع و تعامل افراد با فرهنگ‌ها و آثار هنری مختلف عمل می‌کنند. استفاده از فناوری و آموزش آنلاین می‌تواند به ایجاد فرصت‌های آموزشی هنر و فرهنگ در شهر کمک کند. ایجاد پلتفرم‌های آموزش آنلاین، وبینارها، دوره‌های آموزشی آنلاین و پادکست‌ها، افراد را قادر می‌سازد تا به منابع آموزشی در زمینه‌های هنر و فرهنگ دسترسی پیدا کنند و مهارت‌های خود را بهبود بخشند. وجود تولیدات فرهنگی و هنری در منطقه
افزایش مصرف فرهنگی	شکل گیری طبقه خلاق	شکل گیری طبقه خلاق نیازمند ایجاد شبکه‌ها و روابط مناسب بین اعضای این طبقه است. ایجاد فرصت‌های شبکه‌سازی، جلسات اجتماعی، گروه‌های کاری، نشریات و رویدادهای مشترک می‌تواند به تقویت ارتباطات و همکاری‌های خلاقانه بین اعضای طبقه خلاق کمک کند.

۹) پروژه بازآفرینی میدان پوتسدامر برلین:

از جمله تجارب ناموفق در زمینه بازآفرینی شهری می‌توان به پوتسدامر پالتز برلین اشاره کرد. این میدان قبل از بازسازی، به عنوان قلب تپنده برلین شناخته می‌شد. در سال ۱۹۱۱، طرح بازسازی این منطقه مورد توجه قرار گرفت و طرح پیشنهادی هیلمر و ساتلر برنده مسابقه شد. این طرح، با حفظ هویت تاریخی خیابان اصلی و با احداث ساختاری فشرده و بلوک های کوچک شهری، برنامه های شهری متنوعی را که شامل کار، اوقات فراغت و خانه‌های مسکونی بود، شامل می‌شد. اما عملکرد این فضاها انطباق کافی با پیش بینی‌ها نداشت. عواملی مانند طراحی ناشناخته و غیرملموس عناصر شهری، عدم پیوند با خیابان، آسمان و درختان، و همچنین استفاده بی رویه از شیشه، پلاستیک و سرامیک در نماها، باعث شدند که این طرح بازسازی و احیای مرکز تاریخی شهر، مطابق با نیازها و توقعات ساکنان نباشد. پوتسدامر پالتز در دوران جنگ جهانی به زندگی در رویا و خاطرات مردم ادامه داد، اما پس از بازسازی، به دست معماران، وابستگی به خاطرات گذشته را از دست داد. (جهان‌شاهی، ۱۳۸۱) در خصوص ایجاد ساختارهای کهن به جدایی بخش شرقی و غربی این میدان در زمان جدایی برلین و واحد شدن دوباره آن در ۱۹۹۰ بخشی از ساختار کهن پرداخته شده است. همچنین با حفظ هویت تاریخی خیابان اصلی و با احداث ساختاری فشرده و بلوک های کوچک شهری، برنامه های شهری متنوعی را که شامل کار، اوقات فراغت و خانه‌های مسکونی جهت حفظ ارزش های تاریخی ایجاد کرده اند. وجود موزه هنر برلین، موزه هنر های معاصر، گالری ها و تئاتر های باله و اپرا سبب جذب هنرمندان و خلق مکانی برای نمایش هنر هنرمندان همچون نمایش های خیابانی و نقاشان شده است. به علاوه با وجود ساختمان های پایدار و هوشمند مجهز به سیستم های تولید انرژی تجدیدپذیر از جمله سلول های خورشیدی و فضای سبز در ایجاد نواحی نوآور پیش قدم شده است.

شکل ۱۰: نقشه های ساختاری میدان پوتسدامر برلین

جدول ۱۰- جدول تطبیقی توصیفی پروژه بازآفرینی شهری میدان پوتسدامر برلین

متغیرهای بازآفرینی	زیر متغیرهای بازآفرینی	پروژه بازآفرینی شهری میدان پوتسدامر برلین
مساحت خلاق	فعالیت های اقتصادی درون بافت تاریخی صنایع خلاق فرهنگی	وجود ساختمان های پایدار و هوشمند مجهز به سیستم های تولید انرژی تجدیدپذیر از جمله سلول های خورشیدی و فضای سبز وجود رستوران ها و کافه ها و فعالیت های خدماتی همچون تورگاید، خدمات ترجمه، استودیو ها و گالری ها
	ایجاد اشتغال شبانه	وجود فروشگاه های زنجیره ای شبانه روزی، نیاز به نگهداری و پرسنل خدماتی به فروشگاه ها و رستوران ها و کافه ها و شرکت ها پیک و تحویل شبانه روزی
	حضور هنر در محیط	وجود موزه هنر برلین، موزه هنر های معاصر، گالری ها و تئاتر های باله و اپرا
	ایجاد جداره های فرهنگی	وجود مکانی برای نمایش هنر هنرمندان همچون نمایش های خیابانی و نقاشان
	برندسازی	وجود یک مرکز تجارت، فرهنگ، هنر با برج ها و مراکز خرید سینماها
	توجه به نقش فرهنگ	ایجاد فضاهای فرهنگی و هنری در شهر، مانند مراکز هنری، گالری ها، کتابخانه ها و مراکز فرهنگی، می تواند فضایی برای تبادل فرهنگی، آموزش و ترویج هنر فراهم کند. این فضاها می توانند به هنرمندان، نویسندگان و افراد علاقه مند فرصت همکاری و روزرسانی دانش فرهنگی را بدهند.
	استفاده از ارزش های تاریخی	وجود حفظ هویت تاریخی خیابان اصلی و با احداث ساختاری فشرده و بلوک های کوچک شهری، برنامه های شهری متنوعی را که شامل کار، اوقات فراغت و خانه های مسکونی
	بازتولید خاطرات جمعی	برنامه ریزان شهری معمولاً تلاش می کنند تا هنر و فرهنگ را در شهر تشویق کنند. این شامل حمایت مالی و سازماندهی نمایشگاه ها، کنسرت ها، نمایش های تئاتری و سایر فعالیت های هنری می شود.
	ایجاد یا تغییر کاربری	وجود کاربری های هوشمند و متنوع در این میدان
	نیازهای معاصر	وجود روند استفاده به عنوان مرکز خرید، گردشگری، فعالیت های هنری، تفریح و سرگرمی و ملاقات های اجتماعی
مساحت خلاق	پرهیز از ایجاد کاربری تک عملکردی	در نوسازی محلات تاریخی، ترکیب کاربری های مختلف می تواند جذابیت و تنوع را در محله ایجاد کند. ترکیب کاربری های مسکونی، تجاری، فرهنگی و اجتماعی می تواند برای جذب بازدیدکنندگان و ایجاد فعالیت های اقتصادی مفید باشد.
	نوسازی محلات تاریخی	برجسته سازی آنها می تواند به ارتقاء شهر و محله مربوطه کمک کند. حفظ و بازسازی ساختمان های تاریخی به صورت دقیق و با رعایت نکات معماری و تاریخی، به عنوان نمادهای برجسته شهری می تواند مورد توجه قرار بگیرد.
	برجسته سازی مکان	وجود جدایی بخش شرقی و غربی این میدان در زمان جدایی برلین و واحد شدن دوباره آن در ۱۹۹۰ بخشی از ساختار کهن
	ایجاد ساختار های کهن	وجود موقعیت اجتماعی و فضای عمومی گسترده محلی جذاب برای برگزاری رویدادها
	کشف مجدد اجتماع محلی	وجود قطار، اتوبوس، مترو و تاکسی
	حمل و نقل و ارتباطات	وجود توسعه اقتصادی، اشتغالزایی، توسعه فرهنگی و بهبود زیبایی شهر و فرصت های تعامل اجتماعی
	ایجاد ارزش افزوده	برای حضور موثر در عرصه رقابت در طراحی شهری، باید بازار و نیازهای شهری را به خوبی مطالعه کرده و تحلیل کردند. شناخت جامع از جمعیت، فرهنگ، اقتصاد، سیاست ها و قوانین مربوطه، الگوهای استفاده از فضا و نیازهای اجتماعی اساسی است. این اطلاعات به طراحان کمک می کند تا طرح هایی را ایجاد کنند که با نیازها و اولویت های شهری همخوانی داشته باشند.
	حضور در عرصه های رقابت	با توجه به ارث فرهنگی و تاریخی خود، گردد تا با حفظ جنبه های اصیل و همزیستی با محیط طبیعی، جذابیت زیادی را برای بازدیدکنندگان ایجاد کند.
	ایجاد اقتصاد فرهنگی	ایجاد فضاها و محیط هایی برای ترویج هنر و ادبیات می تواند به سرزندگی فرهنگی در شهر کمک کند. ایجاد مراکز هنری، کتابخانه ها، گالری ها و فضاهای عمومی برای نمایش آثار هنری و ادبی، برگزاری کارگاه ها و سخنرانی ها با موضوعات فرهنگی، و حمایت از نویسندگان و هنرمندان محلی، از راهکارهایی هستند که می توانند سرزندگی فرهنگی را تقویت کنند.
	سرزندگی فرهنگی	ترویج هنر و فرهنگ در مکان های عمومی شهر، می تواند به ایجاد فرصت های آموزشی هنر و فرهنگ کمک کند. اقداماتی مانند برگزاری نمایش های خیابانی، کنسرت ها، نمایشگاه ها و اجراهای هنری در فضاهای عمومی، افراد را به سمت فرهنگ و هنر جذب می کند و فرصت های آموزشی را فراهم می کند.
آموزش و پرورش هنر و فرهنگ	آموزش و پرورش هنر و فرهنگ	

افزایش مصرف فرهنگی	ارائه برنامه‌های متنوع و جذاب در حوزه‌های مختلف فرهنگی می‌تواند به جذب مخاطبان بیشتر کمک کند. این برنامه‌ها می‌توانند شامل نمایشگاه‌ها، سمینارها و کارگاه‌ها باشند. تنوع و کیفیت بالای برنامه‌ها می‌تواند به جذب علاقه‌مندان و افزایش روند مصرف فرهنگی کمک کند.
شکل‌گیری طبقه خلاق	ایجاد برنامه‌های آموزشی و پژوهشی در حوزه‌های خلاقیت و نوآوری می‌تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. این برنامه‌ها می‌توانند شامل دوره‌های آموزشی، کارگاه‌ها، سمینارها، کنفرانس‌ها و استادیوهای راهنمایی باشند. همچنین، تشویق به پژوهش و نوآوری در صنایع خلاق نیز می‌تواند نقش مهمی در رشد طبقه خلاق داشته باشد.

۱۰) بازآفرینی پروژه سندای در اوساکای ژاپن

سندای یکی از شهرهای ژاپن و مرکز استان میاگی می‌باشد. این شهر بزرگ‌ترین شهر ناحیه توهوگو محسوب می‌شود. سندای جمعیتی بالغ بر یک میلیون نفر را در خود جای داده‌است و اولین شهر منتخب توسط حکم دولتی در ژاپن محسوب می‌گردد. این شهر در سال ۱۶۰۰ تأسیس شده‌است. شهر سندای در گذشته به منظور ارتقای توسعه شهری مشخص و مناسب، روی طراحی محیطی راحت و دلپذیر شهری مانند حفظ محیط طبیعی، ترویج سربیزی و ایجاد منظر شهری زیبا کار می‌کرد. در این پروژه به بازسازی و حفاظت از بافت تاریخی سندای در اوساکای ژاپن پرداخته شده است. سندای قدیمی وارث یک تاریخ غنی است که نیاز به بازسازی و حفاظت دارد. مراحل فرایند بازسازی و حفاظت به شرح زیر می‌باشند: نخستین مرحله در این فرایند، شناخت و ثبت وضعیت کنونی ساختمان‌ها و سازه‌های بافت تاریخی است. سپس تحقیقات تاریخی و جمع‌آوری اطلاعاتی درباره خصوصیات این بافت انجام می‌شود. سپس برنامه‌ها و استراتژی‌های بازسازی و حفاظت تهیه می‌شوند. در این محدوده با استفاده روش‌های مانیتورینگ جهت پیش‌بینی خرابی‌ها در ایجاد نواحی نوآور استفاده شده است.

شکل ۱۱ نقشه‌های ساختاری پروژه سندای ژاپن

جدول ۱۱- جدول تطبیقی توصیفی پروژه بازآفرینی شهری اوساکای ژاپن

متغیرهای بازارآفرینی	زیر متغیرهای بازارآفرینی	پروژه بازآفرینی شهری اوساکای ژاپن
فعالیت‌های اقتصادی	ایجاد نواحی نوآور	وجود استفاده از روش‌های مانیتورینگ جهت پیش‌بینی خرابی‌ها از جمله استفاده‌هایی است که می‌توان از فناوری‌های نوین داشت.
درون بافت تاریخی	اشتغال زایی درون‌زا	وجود روند ایجاد مکانی برای بازدید مردم و گردشگران منجر به افزایش فعالیت‌های اقتصادی می‌شود.
صنایع خلاق فرهنگی	ایجاد اشتغال شبانه	توسعه حمل و نقل عمومی و خصوصی در ساعات شب می‌تواند به ایجاد فرصت‌های شغلی شبانه در بخش حمل و نقل کمک کند. توسعه خطوط اتوبوس و مترو در ساعات شب، ارائه خدمات تاکسی شبانه، خدمات اجاره خودرو و تاکسی آنلاین در شب، اشتغال زایی در این حوزه را ترویج می‌دهد.
حضور هنر در محیط	ایجاد جداره‌های فرهنگی	ایجاد شبکه‌ها و انجمن‌های هنری در شهر، به تبادل اطلاعات، منابع و فرصت‌های هنری بین هنرمندان و علاقه‌مندان به هنر کمک می‌کند. این شبکه‌ها می‌توانند فضایی برای برقراری ارتباط، همکاری و ارتقاء هنر را فراهم کنند.
برندسازی	گردشگری خلاق	وجود امتیاز حفظ و ارتقای مناظر شهری و میراث فرهنگی می‌تواند به ایجاد اقتصاد فرهنگی بیانجامد.
توجه به نقش فرهنگ		وجود سیستم نگهداری آثار هنری و تاریخی در مناطق بازسازی شده و جذب گردشگران برای دیدن آنها می‌تواند برندینگ را به دنبال داشته باشد.
استفاده از ارزش‌های تاریخی		ترویج هنر و فرهنگ محلی می‌تواند هویت شهر را تقویت کند و جذابیت گردشگری را افزایش دهد. حمایت از هنرمندان محلی، برگزاری نمایشگاه‌ها، کنسرت‌ها، نمایش‌ها و سایر رویدادهای هنری، می‌تواند به توسعه فرهنگ شهر و جذب گردشگران کمک کند.
		حفظ و ترمیم ساختارهای تاریخی شهر، مانند ساختمان‌های تاریخی، بازارهای قدیمی، قصبه‌ها و آثار باستانی، از اهمیت بالایی برخوردار است. این اقدام به حفظ هویت و جذابیت شهر کمک می‌کند و باعث جذب گردشگران و توسعه اقتصادی محلی می‌شود.

ایجاد فضاهای عمومی مهم و منحصر به فرد که فرصت‌های بیشتری برای تعامل اجتماعی و بازتولید خاطرات فراهم کند نیز در نظر گرفته می‌شود. این می‌تواند شامل پارک‌ها، بلوارها، میدان‌ها و فضاهای عمومی باز باشد.	بازتولید خاطرات
فضاهای سبز و پارک‌ها به عنوان محورهای اصلی شهرسازی معاصر مورد توجه قرار گرفته‌اند. این فضاها ارائه فضای آرامش‌بخش، تنفس عمومی و فعالیت‌های تفریحی را برای ساکنان شهر فراهم می‌کنند و همچنین به بهبود کیفیت هوای شهر و جذب طبیعت درون شهر کمک می‌کنند.	ایجاد یا تغییر کاربری ایجاد کاربری متناسب با نیازهای معاصر
ایجادساختمان هایی که علاوه بر فضاهای آموزشی مانند دانشگاه‌ها و مدارس، فضاهای فرهنگی نیز در آن‌ها قرار دارند. به عنوان مثال، یک ساختمان دانشگاه می‌تواند شامل کلاس‌ها، آزمایشگاه‌ها، کتابخانه، سالن‌های کنفرانس و نمایشگاه‌ها باشد.	پرهیز از ایجاد کاربری تک عملکردی
در نوسازی محلات تاریخی، توجه به توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست بسیار مهم است. این شامل استفاده از مصرف انرژی کم، استفاده از منابع معدنی پایدار و ایجاد ارتباطات عمومی پیاده‌روی است.	سرمایه گذاری اقتصادی
وجود پشتوانه های مالی مورد نیاز می تواند از طریق جذب سرمایه گذار تامین شوند.	برجسته سازی مکان
آموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت احیای آنها را به آیندگان منتقل کند.	ایجاد ساختار های کهن
درک بهتر از اجتماع محلی را می‌توان با همکاری و مشاوره با سازمان‌ها و متخصصان محلی به دست آورد. این اشخاص می‌توانند دانش فنی، تجربیات و نظرات خود را در زمینه‌های مختلفی از جمله معماری، تاریخ، فرهنگ و توسعه شهری به ارمغان بیاورند.	کشف مجدد اجتماع محلی
راهکارهای حمل و نقل پایدار مانند استفاده از وسایل نقلیه برقی، ترویج دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی، ایجاد مسیرهای دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی ایمن و همچنین تسهیل دسترسی به ایستگاه‌های حمل و نقل عمومی را شامل می‌شود. این روش‌ها باعث کاهش ترافیک و آلودگی هوا، افزایش سلامتی عمومی و افزایش کیفیت زندگی شهروندان خواهند شد.	حمل و نقل و ارتباطات
وجود فعالیت اقتصادی می تواند افزایش ارزش را در بر داشته باشد.	ارزش اقتصادی
برای حضور قوی در عرصه طراحی شهری، ایجاد یک تیم متخصص با تجربه و توانمندی‌های متنوع ضروری است. این تیم می‌تواند شامل معماران، مهندسان شهرسازی، متخصصان محیط زیست، اقتصاددانان و متخصصان دیگر مرتبط با طراحی و توسعه شهری باشد. تیم باید قادر باشد به طور یکپارچه و هماهنگ در طراحی و اجرای پروژه‌های شهری عمل کند.	حضور در عرصه های رقابت
با توجه به نیازهای اجتماعی و محیط زیستی، سیستم‌های حمل و نقل عمومی موثر، فضای سبز فراوان و توسعه پایدار، گردد تا به عنوان یک شهر پیشرو در زمینه طراحی شهری شناخته شود.	ایجاد اقتصاد فرهنگی
وجود شرایط احداث پارک ها و فضاهای عمومی جهت ارتقای محیط زیست	تنوع فرهنگی
برقراری همکاری با هنرمندان و مربیان محلی می‌تواند امکان ارائه فرصت‌های آموزشی هنر و فرهنگ را فراهم کند. این هنرمندان و مربیان می‌توانند به عنوان اساتید و مشاوران در کارگاه‌ها و کلاس‌ها شرکت کنند و تجربیات و دانش خود را به افراد انتقال دهند.	سرزندگی فرهنگی
وجود همکاری بین دولت و نهادهای مردمی امری ضروری است.	آموزش و پرورش هنر و فرهنگ
ایجاد زمینه‌های حمایتی برای صنایع خلاق، مانند هنر، طراحی، موسیقی، فیلم و مد، به شکلگیری طبقه خلاق کمک می‌کند. این حمایت می‌تواند شامل ارائه تسهیلات مالی، فضاهای کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره‌های مرتبط با صنایع خلاق نیز می‌تواند به جذب و تشویق خلاقانه‌ها کمک کند.	افزایش مصرف فرهنگی
	شکل گیری طبقه خلاق

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

باتوجه به میزان اهمیت حفظ و نگهداری بافت های تاریخی و پررنگ بودن این بافت ها در شهر های تاریخی ایران، تغییر نگرش به بازآفرینی و بهبود روش های آن از اولویت های طراحی و برنامه ریزی شهری می باشد. این بافت ها به سبب داشتن بالاترین پتانسیل های فرهنگی و تاریخی و همچنین اقتصادی نیازمند راهکار ها و الگوهای طراحی و برنامه ریزی ای می باشند که برای بهره گرفتن از این پتانسیل ها، در راستای توسعه منطقه و همچنین جلوگیری از افول آن باید از راهکار های مطمئن و پاسخگو استفاده شود. پژوهش زیر نیز در جست و جوی بررسی این راهکار ها و امکان سنجی بازآفرینی خلاق مبتنی بر اقتصاد محلی در پروژه های شهر های مختلف جهان در راستای رفع خلا موجود در جهت توسعه بافت های تاریخی و مخصوصا از منظر اقتصادی می باشد. در این بررسی از چندین پروژه بازآفرینی خلاق در شهر های مختلفی همچون جنوا، نیویورک، چستر، برلین و دیگر موارد استفاده شده است و نتایج حاصل در این پژوهش حاکی از آن است که بهترین و جامعترین روش برای بازآفرینی و طراحی بهتر و بهینه این بافت های تاریخی، اقتصاد خلاق و راهکار های آن که شامل برندسازی، افزایش ارتباط گردشگری و صنایع، ایجاد ارزش های اقتصادی، سرمایه گذاری، ایجاد و یا تغییر کاربری می باشد. و این معیار ها از چندین زیرمعیار تشکیل شد که هر کدام از این زیرمعیار ها در جدول های تطبیقی و توصیفی مورد سنجش قرار گرفته شده اند. از این رو استفاده از رویکرد مورد نظر و توسعه خلاق اقتصادی در بازآفرینی بافت تاریخی پویایی و توسعه اقتصادی و فرهنگی آن را به دنبال خواهد داشت و در طراحی و بازآفرینی شهر ها به شهرسازان کمک خواهد کرد.

منابع و مأخذ

- آئینی محمد. (۱۳۹۰). مدیریت ریسک سرمایه گذاری در نوسازی شهری (بخش ویژه)؛ اقتصاد شهر (۹): ۳۶-۳۷
- ایزدی آرزو؛ نا سخیان شهریار؛ محمدی محمود. (۱۳۹۱). تبیین چارچوب مفهومی بازآفرینی پایدار بافت های تاریخی (بررسی اسناد، بیانیه ها و منشور های بازآفرینی). (۶): ۱۶۶
- ابراهیمی مینق جعفر؛ امیری محمد؛ عامری مهدی. (۱۳۸۶). مکتب فرانکفورت و نظریه انتقادی.
- استیون تیزدل؛ تنر اک؛ تیم هیث؛ محمد تقی زاده مطلق (مترجم). (۱۳۸۸). چالش های اقتصادی محله های تاریخی شهر. ۱. (۲): ۲۹-۴۹
- احد نژاد، محسن، واشلقی، مهدی. (۱۴۰۱). تبیین مؤلفه های کالبدی در شکل گیری هویت مکان خیابان های شهری: مطالعه موردی خیابان شریعتی تبریز. فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش و برنامه ریزی شهری. doi: 10.30495/jupm.2022.28627.3954
- اکبری، پرویز، حبیبی، کیومرث، احمدی، ملیحه. (۱۴۰۱). تبیین وارزیابی بازآفرینی اقتصاد مبنای فضاهای خلاق شهری مستعد توسعه با رویکرد برندسازی (مطالعه موردی: شهرسندج). جغرافیا و توسعه فضای شهری. (۱)، ۵۲-۳۳. doi: ۲۰۲۱، ۴۷۴۲۷، ۰/jgusd.۱۰، ۲۲۰۶۷
- ایزدی محمد سعید رضا فیضی، (۱۳۸۹)، بازآفرینی شهری کنش و بینشی جامع و یکپارچه در ساماندهی محدوده های هدف برنامه های بهسازی و نوسازی شهری، مجله هفت شهر، دوره سه شماره ۳۳ و ۳۴
- بیانچینی فرانکو؛ لندری ریچارد. (۱۹۹۵). راهبردهای برنامه ریزی شهر خلاق از دیدگاه چارلز لاندی.
- پور احمد، احمد؛ حبیبی، کیومرث و کشاورز، مهناز (۱۳۸۹). سیر تحول مفهومی شناسی بازآفرینی شهری به عنوان رویکردی نو در بافت های فرسوده شهری، مطالعات شهر ایرانی اسالمی، دوره اول، شماره اول، صص ۹۳-۷۳
- پور احمد، احمد؛ کالنتری، محسن؛ ابدالی، یعقوب و اهلل پور، سارا قلی (۱۳۹۷). تحلیل فضایی کیفیت زندگی در کانونهای جرمخیز (مورد مطالعه: بخش مرکزی شهر تهران)، پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، سال ششم، شماره بیست و یکم، صص ۳۰-۱
- پورجعفر، محمدرضا (۱۳۸۸). مبانی بهسازی و نوسازی بافت قدیم شهرها، چاپ اول، تهران: انتشارات پیام.
- پوراحمد احمد، کشاورز مهناز، علی اکبری اسماعیل، هادوی فرامرز، (۱۴۰۱)، بازآفرینی پایدار بافت های ناکارآمدی شهری مورد مطالعه (منطقه ۱۰ شهر تهران)
- پوراحمد احمد، احمدی فرد نرگس، (۱۳۹۷) بررسی نقش گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی (مطالعه ی موردی: منطقه ی ۱۲ شهر تهران)
- شفیعا محمدعلی. (۱۳۹۴) شناسایی ساز و کارهای بومی سازی فن آوری در ایران دوره ۵، ۴ (پیاپی ۲۰)، مرداد
- شفیعا سعید. (۱۳۹۰). احیای اقتصادی و بافت های تاریخی؛ بررسی رابطه ی سرمایه ی اجتماعی و توسعه پایدار اقتصاد محله: ۳
- شبانى امیرحسین؛ ایزدی محمدسعید. (۱۳۹۳). رویکردی نوین به بازآفرینی شهر خلاق. ۵۷: ۵۴-۶۳
- شهراد پور محمد؛ شجاعی سید علیرضا؛ کالنتری خلیل آباد حسین؛ تقوایی مسعود. (۱۴۰۱). تحلیل تاثیرشناختی عامل سرزندگی بر احساس تعلق ساکنین محلات شهری. معماری و شهرسازی پایدار

- صحرایان زهرا؛ موحد علی. (۱۳۹۶). تحلیل و شناسایی پهنه های زمینه ساز توسعه خلاق بافت های فرسوده با تاکید بر گردشگری (مطالعه موردی: محله فهادان شهر یزد)؛ ۷(۲۶): ۳۱-۴۸
- عزیزی محمد مهدی؛ ارباب پارسا. (۱۳۸۷). چالش هویت در شهر های جدید. مجله هفت شهر ۲۵ و ۲۶: ۱۵۳
- عزیزی محمد، جایگاه شاخص های مسکن در فرایند برنامه ریزی مسکن، (۱۳۸۳) نشریه هنر های زیبا شماره ۱۷
- علی محمدی غلامرضا، عبدالهی رکسانا، (۱۳۹۷)، تبیین مبانی نمود فرهنگ در معماری بومی ایران و ارتباط آن با ایجاد حس تعلق به مکان
- عندلیب محمد؛ صادقی شاهدانی. (۱۳۹۸). شناسایی و رتبه بندی موانع اقتصادی سرمایه گذاری در تولید کالاهای اساسی کشاورزی. ۱۵: ۹۵
- عیسی خانی ویدا، (۱۳۹۷) بازآفرینی اقتصادی بافت های فرسوده و ناکارآمد شهری با رویکرد برنامه ریزی راهبردی؛ مطالعه موردی: منطقه ۱۰ شهر تهران،
- فلامکی محمدمنصور. (۱۳۸۷). باز زنده سازی بناها و شهر های تاریخی موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، ۳۷
- قربی، سیده معصومه و صداقتی، عاطفه، (۱۴۰۰)، واکاوی نقش بازآفرینی فرهنگی در ارتقاء هویت مندی (نمونه موردی: محله جوادالائم بهجنورد)، هشتمین کنفرانس ملی پژوهش های کاربردی در مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری، تهران، <https://civilica.com/doc/1332066>
- کتاب الهی، کسری، نژاد ابراهیمی، احد. (۱۴۰۱). نقش فرهنگ مذاهب اسلامی در انسجام اجتماعی محلات تاریخی با مطالعه موردی محله سرتپوله سنندج. فصلنامه برنامه ریزی توسعه شهری و منطقه ای، ۷(۲۱)، ۱۶۱-۱۹۱. doi: 10.22054/urdp.10.22054.2022.65268,1401
- لطفی سهند. (۱۳۹۰). بازآفرینی شهری فرهنگ مبنا: تأملی بر بُن مایه های فرهنگی و گُنش بازآفرینی. نشریه علمی هنر های زیبا معماری و شهرسازی. ۳(۴۵): ۵۵
- مشکینی، ابوالفضل، رستم میدان، اصغر، احدنژاد، محسن، محمودزاده، حسن. (۱۴۰۰). تبیین الگوی بوم شهر زیست پذیر کلان شهر تبریز با مدل فازی. فصلنامه علمی پژوهش های بوم شناسی شهری 12، شماره ۱-۲ (پیاپی ۲۳)، ۶۹-۸۸. doi: 10.30473/grup.2021.8245
- معتمدی فرد، سروش، بیات ترک، امیر، حقیقت منفرد، جلال. (۱۳۹۹). شناسایی و بررسی عوامل کلیدی موثر بر مدیریت توسعه محصول جدید در حوزه فناوری های مالی نظارتی (مطالعه موردی بانک تجارت). مدیریت کسب و کار، ۱۲(۴۷)، ۴۲۰-۴۵۴.
- مویدفر سعیده، صابری محمدرضا، (۱۳۹۹) آینده پژوهشی در بافت تاریخی با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: برزن شش بادگیری یزد).
- مؤیدفر، سعیده و صابری، محمدرضا (۱۳۹۹). آینده پژوهی در بافت تاریخی با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: برزن شش بادگیری یزد). (پژوهش های جغرافیای برنامه ریزی شهری، ۱(۸).
- مهرناز عطاران، (۱۳۹۳) تجربه بازآفرینی شهری قاهره مصر، دوره ۴، شماره ۴۵ و ۴۶. شهرپور
- نورایی حجت؛ الماسی الهام؛ سادات طیبی پروین؛ کوچکی مطلق مریم. (۱۳۹۶). تاثیر طراحی شهر های ارانی اسلامی در ایجاد امنیت اجتماعی. ۳
- ها شمی محمدرضا؛ شیعه اسماعیل؛ ذبیحی حسین. (۱۳۹۸) مقایسه تطبیقی تجارب پردازش های محرک توسعه با رویکرد بازآفرینی شهری در شهر های منتخب جهان. فصلنامه جغرافیایی سرزمین علمی - سال ۱۵(۶۰): ۱۱

یغفوری حسین؛ اسکندری ثانی محمد؛ اکبری فاطمه. (۱۳۹۶). نقش بافت تاریخی در ارتقاء مؤلفه های رقابت پذیری شهری مورد مطالعه: شهر بیرجند. برنامه ریزی فضایی ۳. (پیاپی ۲۶): ۳۶

یوسفوند، یونس و نیستانی، جواد. (۱۳۹۸). راه‌های ارتباطی بخش غربی استان لرستان (طهران) در دوره ساسانی و سده‌های آغازین اسلامی (با تأکید بر مسیرهای بهاره). تاریخ اسلام و ایران، ۲۹(۴۴)، ۱۶۵-۱۹۳

Franco B. Parkinson M. (1993), Cultural Policy and Urban Regeneration: The West European Experience, Europe.

Florida, R. (2002) The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. London: Basic Books

Gunay H. (2008). Strategic delay in market entry. Délai stratégique dans l'entrée sur un marché. Canadian Journal of Economics. Revue canadienne d'économique. Volume 41. Issue 3 p. 998-1014

Lotfi S. (1390). Culture-led Regeneration: A Reflection upon Cultural Fundaments and the Act of Regeneration

Mirseyedi S(2017) Economic Regeneration of urban Worn out and inefficient texture with strategic planning approach; Case study: District 10 of Tehran

North Lanark shire council. (2019-2023). economic REGENERATION DELIVERY PLAN

Roberts M. Klaus G. Alistair M.(2022). Urban residents value multi-functional urban green spaces, Urban Forestry & Urban Greening, Volume 74.

Shengchuan Zhao. (2015). Arrangement of financing for highway infrastructure projects under the conditions of Public-Private Partnership. Volume 39, Issue 2.

Sharon Z. (1998). Urban life style: diversity and standardization in spaces of consumption

Gunay Z. Dokmeci V.(2008). Culture-led regeneration of Istanbul waterfront: Golden Horn Cultural Valley Project

www.Liverpool.gov.uk

www.Bura.co.uk

[http://www.cidh.org/annualrep/ \(2004\) eng/chap.2a.htm](http://www.cidh.org/annualrep/ (2004) eng/chap.2a.htm).

بررسی تطبیقی فعالیت های اقتصادی در باز آفرینی خلاق مراکز محله در بافت های تاریخی^۱

الهه مختاری*^۱، مرتضی میرغلامی^۲، احد نژاد ابراهیمی^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی، تبریز، ایران.

۲. استاد گروه معماری و شهرسازی، طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی، تبریز، ایران.

۳. استاد گروه معماری و شهرسازی، معماری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی، تبریز، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: در شهرهای پرقدمت و تاریخی ایران مانند شهر تبریز، بافت های تاریخی متعددی وجود دارند که با وجود اینکه توانسته اند ارزش های گذشته خود را حفظ کنند، اما به سبب ورود مدرنیته و سرعت بالای رشد و تغییرات، در معرض زوال می باشند. از آنجاییکه این بافت های تاریخی حافظ تاریخ و پیشینه و مانند میراثی به جا مانده برای ساکنین هستند، حفظ و جلوگیری از تخریب آنها وظیفه ی شهروندان، مسئولین، برنامه ریزان و طراحان شهری می باشد. می توان گفت در زمینه حفظ و نجات بافت و محلات تاریخی، بازآفرینی یکی از بهترین راه حل هایی می باشد که تا کنون طراحان و برنامه ریزان شهری به آن دست یافت اند و اگر امروزه راهکار های لازم جهت بازآفرینی و توسعه اقتصادی در جهت بهبود اقتصاد محلات تاریخی و احیای آنها ارائه نشود، در آینده ای نزدیک این محلات تبدیل به محلاتی متروکه خواهند شد که ارزش های خود را از دست داده و تبدیل به ضد ارزش خواهد شد، همانطور که تجربه ی سایر کشور ها نیز این امر را نشان می دهد که عدم توجه به این موضوع سبب حاشیه نشینی، از بین رفتن امنیت و مسائلی ازین دست می باشد. با برنامه ریزی و طراحی متناسب با استفاده از روش و رویکردی که تمام ابعاد بافت و محله را درگیر کند، می توان از وقوع این مسائل جلوگیری نموده، این ارزش ها را در این محلات حفظ کرد و نهایتا به بازآفرینی اقتصاد محور دست یافت.

روش بررسی: مجموعه ای از نمونه های موردی بازآفرینی شهری در ایران گردآوری و از مجموعه این نمونه ها مدلی برای بهبود ساختار بازآفرینی اقتصادی خلاق ارائه شده است و نهایتا با کمک جدول تطبیقی توصیفی، میزان به عمل رسیدن این معیار های در نمونه های موجود بررسی شده است و نهایتا با استناد بر تجزیه و تحلیل اطلاعات، الگویی برای بهبود و ارتقای شرایط اقتصادی ارائه شده است.

یافته ها و نتیجه گیری: از جمله راهکار هایی که در راستای تجدید حیات اقتصادی محله تاریخی جهت افزایش اشتغال، کاهش اختلافات طبقاتی، افزایش مهارت های حرفه ای نیروی کار، بهبود کالبد محدوده، حفظ میراث گذشتگان و مسائلی از این دست به کار گرفته می شود، برندسازی شهری، سرمایه گذاری داخلی و خارجی، استفاده از فناوری های نوین، تزریق کاربری های به روز و فعالیت های ۲۴ ساعته می باشد که نهایتا بهبود شرایط فرهنگی و اجتماعی را نیز به دنبال دارد.

کلید واژه ها: بازآفرینی بافت تاریخی، توسعه اقتصادی محله محور، اقتصاد خلاق شهری، بازآفرینی مرکز محله.

^۱ این مقاله مستخرج از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد تحت عنوان ارائه الگوی طراحی اقتصاد محور برای بازآفرینی مراکز محله با مطالعه موردی مرکز محله ویجویه تبریز نویسنده اول به راهنمایی نویسنده دوم و سوم دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران است.

* نویسنده مسئول: Email: elahemkh77@gmail.com

ارجاع به این مقاله: مختاری، الهه، میرغلامی، مرتضی، نژاد ابراهیمی، احد. (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی فعالیت های اقتصادی در بازآفرینی خلاق مراکز محله در بافت های تاریخی. (۳) ۱۰۲-۱۲۲.

مقدمه و بیان مسأله

بافت تاریخی که گاهی به غلط به آن بافت فرسوده یا ناکارآمد گفته می‌شود در واقع سند هویت هر شهر به شمار می‌رود. یکی از مشکلاتی که امروزه در شهرها مشاهده می‌شود، بی‌توجهی به بافت‌های تاریخی و ارزشمند می‌باشد. بافت تاریخی شهرها به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد و مشخصی که دارند، از سایر مناطق شهر متمایز شده و به همین دلیل نیازمند ملاحظات ویژه مدیریتی هستند. از آنجاییکه بسیاری از این بافت‌ها دارای مسائل و مشکلات متعددی هستند و این معضلات باعث تخلیه و فرسودگی و درنهایت بروز ناهنجاری‌های گوناگون می‌شود، بررسی و تحلیل مشکلات آن ضرورت دوجندانی می‌یابند. از مشکلاتی که در این بافت‌ها دیده می‌شود مداخلاتی تک بعدی است که متناسب با این بافت‌ها نمی‌باشد و به همین سبب حل مشکلات اقتصادی بافت تاریخی را به دنبال ندارند. از این رو برخلاف دیدگاهی که جذب گردشگر به بافت تاریخی را حلال تمامی مشکلات موجود می‌داند باید از ابعاد دیگر نیز این مهم بررسی و راهکارهای متناسب ارائه شود که این راهکارها می‌بایست در کنار بدیع و نو بودن، آزموده شده باشند زیرا بافت‌های تاریخی در کنار ارزش بالای خود، بسیار حساس و شکننده هستند و در صورت مداخله نامناسب ممکن است از بین روند که این امر غیرقابل بازگشت می‌باشد. در طول تاریخ شهرهای ایران و جهان، محله به عنوان مفهومی کالبدی-اجتماعی از ابعاد مختلف، حائز اهمیت و واجد کارایی‌های فراوان بوده است. با این حال محلات تاریخی با مشکلات و تهدیدهای جدی ناشی از عوامل کالبدی و غیر کالبدی در جوامع معاصر مواجه می‌باشند.

از جمله این عوامل می‌توان به رشد شتابان شهرنشینی و ظهور طرح‌های توسعه شهری و دگرگونی شرایط جامعه در این مناطق اشاره کرد و از آن جا که در بسیاری از شهرهای دارای بافت‌های تاریخی، محلات تاریخی نیز بی‌توجه به سرمایه‌های اجتماعی و کالبدی، عدم توجه آحاد جامعه به این بافت‌ها، نبود الگوی مناسب و عدم سرمایه‌گذاری دچار فرسودگی و زوال کیفیات محیطی و نیازمند مداخلات مبتنی بر رویکرد مناسب شده‌اند (ابراهیمی و باروق، ۱۳۹۴). لذا با توجه به فراوانی مشکلات در بافت‌های تاریخی، ضرورت احیای مرکز محله‌ها به عنوان گنجینه‌ای با ارزش در دل بافت کهن احساس می‌شود و در این زمینه ارائه پیشنهاداتی که بتواند محلات تاریخی را در روند معاصر سازی قرار دهد و در عین حال موجب باز آفرینی آن شود اقدامی اجتناب ناپذیر به نظر می‌رسد.

مبانی نظری

محله و مرکز محله

یکی از مشخصات مهم بافت‌های قدیمی شهرهای ایران، تفکیک آنها به تعدادی محله است. یعنی شهر تاریخی به عنوان یک کل، متشکل از اجزایی به صورت محله بوده است. (توسلی، ۱۳۸۱، ۴۹). در کل، شهر در ایران یک مجموعه است که از محله‌هایی همگن تشکیل شده است. این محله‌ها بر اساس ارتباطات، شکل و مناسبات قومی، وابستگی‌های مذهبی، حرفه‌ای یا سرزمینی در مکانی معین جمع شده‌اند و هویت و اصالت خود را به همین شکل برای سال‌ها حفظ کرده‌اند. تا پیش از توسعه جدید شهری، این محله‌ها به عنوان واحدهای اصلی سازنده شهر یا به عنوان سکونتگاه برخی اقلیت‌ها و یا سکونتگاه مختص قوم، مذهب یا گروه خاصی شناخته می‌شدند و در درون خود بیش از واحدهای شهری دیگر، همبستگی، اتحاد و همگنی قومی، خانوادگی، و گاه حرفه‌ای و طبقاتی داشته‌اند. خاکساری و همکاران، ۱۳۸۵، ۱۸۳). همیشه عامل اصلی در ساخت و استقرار محله‌ها، اشتراکات اجتماعی، فرهنگی، مذهبی یا اقتصادی بوده است (توسلی، ۱۳۸۱، ۱۴۷). در همین رابطه، تفاوت‌های عقیدتی، مذهبی یا قومی بیشتر در شهرهای بزرگ با جمعیت متنوع تر و بیشتر، عامل تفکیک محلات بود

و در شهرهای کوچکتر، تمایز و تفاوت در حرفه ها و مشاغل، معیار تفکیک و تقسیم محله بود. برای ایجاد هر محله، یک منطقه جغرافیایی محدود و یکپارچه، وابستگی اجتماعی بین گروهی ویژه و طراحی شهری مناسب مختص فضاها و خانه های محله لازم است که موجودیت و بقای محله وابسته به آنهاست. در محله ها، خانه های همجوار به سبب مجاورت و همسایگی در شرایط بحرانی با یکدیگر همیاری و همکاری داشتند. (خاکساری و همکاران، ۱۳۸۵، ۵).

تعریف سازمان فضایی یافته ها و آموزه ها و تجربه های علمی نشان می دهد که محله ها، استوارترین و پرشورترین فضای زیستی در شهرهای ایرانی هستند. علاوه بر این، مردمان یک محله به لحاظ اجتماعی و روانشناسی پیوندی عمیق با یکدیگر دارند و روابط و مناسبات اجتماعی و محلی یک محله به زندگی روزمره آن ها معنا و مفهوم می دهد. هر محله به دلیل محدود بودن مرادفات شهری و محله ای، دارای فرهنگ خاصی است و نیازهای درون محله ای در آن محله برطرف می شود. تعریف "لینچ" از محله نیز به این معناست که محله، قسمتی نسبتاً بزرگی از شهر است که واجد خصوصیات یکدست و مشابه است و به طور عملی می توان به آن وارد شد. (لینچ، ۱۳۷۴) یکی از ویژگی های مهم یک محله وجود یک مرکز محله است. این مرکز محله نقطه ای است که از همه بخش های محله به فاصله متناسبی قرار دارد. ساختار و سازمان یک محله نیز می تواند یکی از مؤلفه های اساسی در تعریف محله باشد. حضور و استمرار محور اصلی محله به همراه شبکه های پیاده روی و مراکز فرعی، وحدت شکلی محله را شکل می دهد و باید به عنوان چارچوب و ساختمان اصلی محله در نظر گرفته شود. (حبیبی، ۱۳۸۲)

بازآفرینی مرکز محله

تشخیص دقیق وضعیت فیزیکی محله و ایجاد فضاهای جدید در ساختار کهن آن، بازآفرینی مرکز محله را ممکن می سازد. هرچند بازگشت به سیستم قدیمی محله های شهری آسان نیست، اما بازآفرینی مفهوم مرکز محله با توجه به ضرورت ها و نیازهای فرهنگی و تاریخی محلات، می تواند نظم اجتماعی و اقتصادی محلات قدیمی را حفظ کرده و به تبع آن از خراب شدن ساختار فیزیکی این فضاها جلوگیری کند. بازآفرینی و معاصر سازی محلات با توجه به ویژگی های آب و هوایی و محیطی هر منطقه می تواند متفاوت باشد. با این حال، اقداماتی مانند اضافه کردن عملکردهای جدید و به روز، تنظیم کالبدی و ایجاد فضاهای عمومی می تواند به عنوان یک اصل کلی در نظر گرفته شوند. ایجاد یک مسیر پیاده راحت و اتصال آن به محیط طبیعی مانند میدان بازی کودکان و پارک محلی و همچنین همسایگی این مسیر به مراکز خدماتی، نه تنها سبب ایجاد یک فضای هویت بخش و تحریک حس مشارکت، بلکه منجر به گسترش الگوی مراکز محلات به یک بافت شهری توسعه یافته خواهد شد. همان (به نقل از نوریان و آریانا، ۱۳۹۱). بازآفرینی خلاق نوعی بازآفرینی اقتصادی است که در فرایند بازآفرینی شهری نقش حیاتی دارد. تغییرات در عملکرد اقتصادی شهرها و گسترش جهانی شدن بازارها باعث نزول و بحران اقتصادی شده است. در سه دهه اخیر، توسعه سیاست های شهری برای پاسخ به تغییرات اقتصادی و تحولات فضایی و ساختگری، اهمیت زیادی پیدا کرده است. بازآفرینی اقتصادی موفق یک شهر دارای دو جنبه است. از طرفی، شهر باید قادر به جذب منابع مالی خارجی علاوه بر درآمدهای داخلی خود باشد. برای مثال، توسعه بازار گردشگری و ایجاد مراکز برگزاری کنفرانس، به عنوان یک راهکار برای تقویت و حفظ فعالیت های اقتصادی جدید در شهر در نظر گرفته می شود. (آیینی، ص ۱۳۹۲، ۲).

فعالیت های اقتصادی

ایجاد نواحی نوآور

ایده اصلی ناحیه نوآوری، جذب استعدادها برای فعالیت در کنار یکدیگر با برقراری ارتباط مؤثر است و نواحی نوآوری این کار را با ایجاد محیط های زیبا، فضای تفریح و سرگرمی، شبکه حمل و نقل مناسب، ساختمان هایی با کاربردهای متنوع و چندمنظوره، فضای سکونت، دفاتر کار، خرده فروشی و غیره انجام میدهند (نیکینا و همکاران، ۲۰۱۶) چراکه در این مناطق

سیاست‌های از پیش تعریف شده‌ای برای ارتقای کیفیت زندگی اتخاذ می‌شود (مریسون، ۲۰۲۰). ناحیه‌ی به وجود آمده نوآور تبدیل به نقطه جاذب استعدادها و شرکت‌های فناور در شهر شده و ارتباط میان آنها و سایر بازیگران، از جمله استارت‌آپ‌ها، مراکز رشد، شتاب‌دهنده‌ها و دانشگاه‌ها در آن سامان می‌یابند (اسماعیل پورعربی و همکاران، ۲۰۱۸).

ویژگی‌های موجود در نواحی نوآور شامل موارد زیر می‌باشد:

- استقرار در میان بافت شهری و آمیختگی با فرهنگ شهری (فلوریدا و همکاران، ۲۰۱۷)
- تراکم بالای اماکن و چند منظوره با کاربرد‌هایی چون اداری، تجاری، مسکونی، تفریحی، فرهنگی و غیره. (کامبویم و همکاران، ۲۰۱۹ و هاوکن و هون‌هان، ۲۰۱۷)
- حمل و نقل عمومی مناسب
- حضور انبوه استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های فناور با فرصت همجواری و تلاقی بازیگران برای ظهور ایده و شکل‌گیری نوآوری (باکسی و همکاران، ۲۰۱۳ و کاپدویلا، ۲۰۱۵ و نستی، ۲۰۱۸)
- تلفیق محیط کار و زندگی در کنار هم (بروس کترز جولی واگنر، ۲۰۱۴).

اشتغال‌زایی درونی

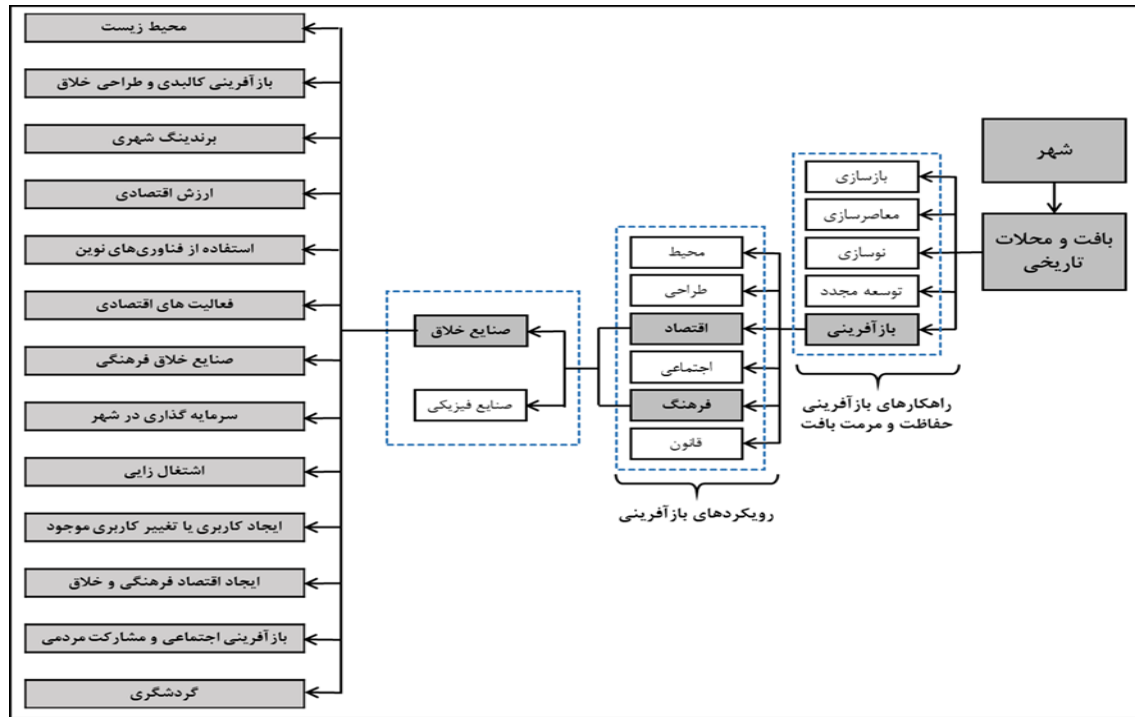
در اقتصاد کشور ایران، با توجه به رشد روزافزون جمعیت و نیاز بیشتر به فرصت‌های شغلی باعث شده است که عدم تعادل عرضه و تقاضای نیروی کار نسبت به گذشته تشدید شود. بنابراین، حل مشکل بیکاری پیوسته مورد توجه مسئولان و صاحب‌نظران بوده است. طبق بررسی‌های انجام شده توسط جودکی میزان اهمیت نسبی و میزان اشتغال در کاربری‌های عمده و خرده‌فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاهای ساختمانی، اداری، آموزش و خدمات پشتیبانی بیشترین پتانسیل افزایش اشتغال را دارا می‌باشند که با توجه به این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت برای ایجاد اشتغال درونزا بخصوص در بافت تاریخی باید به مواردی همچون گسترده‌سازی جمعیت تولیدکنندگان کوچک، سوق منافع فردی به منافع جمعی، استفاده از فعالیت‌های موجود، ارتقا هویت و امنیت در محدوده، بهسازی اراضی بایر توجه ویژه داشت.

ارزش اقتصادی

ایجاد ارزش افزوده

باید به نیازهای طراحی صنایع خلاق در حوزه توسعه بیشتر محله‌های فرهنگی توجه بیشتری شود. تحلیل توزیع فضایی تجارب اروپایی نشان می‌دهد که مکان صنایع خلاق نباید پراکنده شود، بلکه باید در سطح شهرها تا حدودی طراحی و گسترش یابد. در واقع می‌توان شرایط را برای تعداد بیشتری از غلظت‌های کوچکتر در این منطقه و محله‌های مشکل‌ساز فراهم کرد و دامنه وسیع‌تری از فعالیت‌ها را در این مناطق تشویق و تشدید کرد و فرصت‌های بهتری برای موفقیت پروژه شاخه خلاق و احیای محله با ارزش افزوده قابل توجه ایجاد کرد. با توجه به تجربیات موفق پیشین می‌توان نتیجه گرفت که رشد ارزش افزوده با قرارگیری بخش فرهنگی و خلاقیت به عنوان نیروی محرکه حیاتی در توسعه اقتصادی امکان‌پذیر است. (Russo Antonio et al, 2012) برای حقیقت بخشی به این اصل می‌توان از هدایت معامله‌گرایانه مالکین اراضی بزرگ اطراف شهرها و واسطه‌ها و ترغیب آنها به مناطقی که برای آنها سودآورتر است استفاده کرد؛ تا با افزایش میزان ارزش افزوده، میزان مطلوبیت نهایی خدمات نسبت به تسهیلات و میزان سوددهی در بازار افزایش یابد. همچنین با ترویج توسعه فشرده و افزایش تراکم، با کاهش هزینه‌های توسعه زیرساخت‌ها و افزایش مالیات و عوارض دریافتی با احیاء و بهسازی زمین‌های خالی و بی‌مصرف شهر و همچنین افزایش کاربری اراضی، هدف محقق می‌شود. افزایش ارزش افزوده میراث شهری لباس‌های قدیمی تبدیل به یک سرمایه شهری می‌شود که می‌توان از آن در زندگی شهری استفاده کرد. (عندلیب، ۱۳۸۵).

با توجه به موارد ذکر شده در نهایت می توان مولفه های بررسی شده را در پاسخ به آسیب های وارده بر بافت و در جهت احیای آنها به عنوان راهکاری اقتصادی به کار گرفت.

شکل ۱ (باز آفرینی خلاق با تاکید بر فعالیت های اقتصادی در مرکز محلات بافت های تاریخی) مأخذ: نگارنده

پیشینه پژوهش

پژوهش های متعددی در راستای موضوع پژوهش انجام شده است که تعدادی از آنها در جدول زیر ذکر شده اند.

جدول ۱ پیشینه پژوهش

پژوهشگر	سال	عنوان	نتایج
Lazarević et al	۲۰۱۶	باز آفرینی فرهنگ مینا ابزاری برای باز آفرینی مناطق محروم شهر بلگراد/محلۀ ی ساوامالا	نتایج این پژوهش نشان می دهد که باز آفرینی فرهنگ مینا میتواند به عنوان یک ابزار برای ایجاد محله های فرهنگی، قطب فرهنگی و برای استفاده از تجربیات این محلات به منظور آغاز فرایند باز آفرینی سایر مناطق، با تمام اثرات مثبت آن به کار گرفته شوند.
Ploegmakers and Beckers	۲۰۱۴	بررسی تأثیرات بازسازی فیزیکی بر پایداری باز آفرینی در هلند	نتایج نشان می دهد که توجه صرف به بعد کالبدی و عدم توجه به سایر ابعاد یکپارچه ی باز آفرینی (مدیریتی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی) مانع از تحقق پایداری در امر باز آفرینی میشود. از راهبردهای این پژوهش تغییر در نوع رویکرد باز آفرینی و اختصاص تغییرات به مداخلات خاص، باز آفرینی مقیاس کوچک و توجه به ابعاد سیاسی و مدیریتی باز آفرینی میباشد.
Bahreini et al	۲۰۱۴	رویکردها و سیاست های نوسازی شهری (از بازسازی تا باز آفرینی شهری پایدار)	نتایج حاصل از پژوهش بیانگر آن هستند که رویکرد یکپارچه، کاربرد مفهوم مشارکت در همکاری بخشهای خصوصی و دولتی، تأکید بر هویت محلی و حس مکان، شهرها به عنوان مکان های رقابتی، محیط هایی به لحاظ اجتماعی همه شمول و به لحاظ اقتصادی شکوفا و عرصه های عمومی سرزنده از اهم مؤلفه ها و معیارهای باز آفرینی شهری پایدار با اولویت پایداری اجتماعی می باشند.
Özgör Korkmaz	۲۰۱۴	فرایند نوسازی در ترکیه	کرکماز در این پژوهش تحولات مداخله در سکونتگاه های غیررسمی و بافت های فرسوده این کشور را بررسی و تحلیل می کند. این پژوهش نشان می دهد که بر طبق تجربه باز آفرینی شهری در ترکیه، تنها رویکرد کالبدی نمی تواند موجب حل معضل سکونتگاه های غیررسمی و بافت های فرسوده شود، بلکه باید ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی را نیز در زمان تهیه پروژه ها مدنظر قرار داد.

Pourahmad and Akbarnezhad	۲۰۱۱	بازآفرینی بافت تاریخی شهری در بافت تاریخی بابل	نتایج بدست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد که باید در نحوه‌ی اجرای طرح‌های باززنده‌سازی یا احیای شهری بازنگری و مشارکت مردم به عنوان عاملی مهم در پایداری پروژه‌های شهری در نظر گرفته شود.
Smith	۲۰۰۷	بازآفرینی فرهنگ مینا در بافت های تاریخی	این پژوهش نشان می‌دهد که بازآفرینی فرهنگ مینا در بسط دادن مفهوم بازآفرینی تعریف عرصه‌ها و محدوده‌های فرهنگی در بافت‌های تاریخی از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد. بدین دلیل که بافت تاریخی و درونی شهرها به لحاظ دارا بودن قدمت، میراث کالبدی، زمین‌های مناسب با عملکردهای فرهنگی به عنوان مهمترین بستر کالبدی-فضایی بازآفرینی فرهنگی محسوب می‌شوند و بدون در نظر گرفتن فرهنگ و اجتماع، دستیابی به پایداری و بازآفرینی یکپارچه، امری ناممکن خواهد بود.
Stubbs	۲۰۰۴	پایداری بافت‌های تاریخی با تأکید بر بازآفرینی شهری	وی در این پژوهش متناسب با مسائل هر یک از ابعاد مورد بررسی بر اساس رویکرد بازآفرینی، معیارهای مورد نیاز را برای رسیدن به سطح پایداری ارائه داده است که به عنوان راهنمایی برای ارتقای بافت‌های تاریخی می‌باشند.

روش پژوهش

ابتدا سیر تحول و پیشینه و نظریات مباحث مربوط به کلیدواژه‌ها از جمله بازآفرینی شهری و توسعه اقتصادی مورد مطالعه قرار خواهد گرفت و ویژگی‌ها و شاخصه‌های آن استخراج خواهد شد و نمونه‌های اجرا شده از سرمایه‌گذاری‌های در بافت تاریخی و الگوهای موجود در محله و فضاهای عمومی بررسی خواهند شد و چهارچوب مفهومی پژوهش ارائه خواهد شد.

نمونه‌های مطالعاتی

نمونه‌های موردی مورد بررسی در طرح مورد نظر با توجه به میزان اهمیت موضوع در طرح‌های موفق و نسبتاً موفق انجام گردیده در شهرهای ایران مورد بررسی قرار گرفته‌اند. موقعیت نمونه‌های بررسی گردیده در موقعیت‌های مشخص شده در جدول زیر مشخص گردیده‌اند.

جدول ۲ موقعیت نمونه‌ها

موقعیت	عنوان پروژه
ایران	پروژه بازآفرینی شهری بازار شهر دزفول
ایران	پروژه بازآفرینی شهری منطقه ۱۵ تهران
ایران	پروژه بازآفرینی شهری منطقه ۱۲ تهران
ایران	پروژه بازآفرینی شهری بافت تاریخی سنندج
ایران	پروژه بازآفرینی شهری بافت تاریخی سنگ سیاه شیراز
ایران	پروژه بازآفرینی شهری بافت تاریخی کاشان
ایران	پروژه بازآفرینی شهری محله سیروس تهران
ایران	پروژه بازآفرینی شهری میدان عتیق اصفهان
ایران	پروژه بازآفرینی شهری بازار شهر دزفول

۱) پروژه بازآفرینی شهری منطقه ۱۲ تهران

شهر تهران در روزگار گذشته به عموان هسته حیاتی مطرح بود، در یک قرن گذشته در اثر تحولات شهری و در راستای مدرنیزاسیون و تغییرات در قوانین شهری ساختار کالبدی شهر تغییر کرده و دچار افت و فرسودگی گردید. در برابر چنین تجرد طلبی ای به بافت مرکزی و تاریخی سنتی شهر توجهی نشد (نظریان، ۱۳۸۶: ۱۹۲). بدین ترتیب برای نخستین بار در تهران محله های قدیمی دچار انحطاط و محله های جدید شکوفا شدند. (پور احمد و همکاران، ۱۳۹۷: ۳) در بازآفرینی بافت فرسوده منطقه ۱۲ تهران، برنامه های آن با اهداف اقتصادی، محیطی و کالبدی شکل گرفته شده و حرکت از منظر سازی صرف به تدریج به سمت افزایش توجه به رویکرد فرهنگ مبنا صورت گرفته و با توجه به منافع مالی و اقتصادی در طرح های شهری، مسیر این سرمایه گذاری، در راستای ایجاد مراکز فرهنگی و هنری و گذران اوقات فراغت تعیین میشود. این موجب برون گرایی، اجتماعی بودن و خلاقیت می گردد. از این بابت بازآفرینی شهری محرک توسعه شهری قلمداد میشود (پور احمد و همکاران، ۱۳۹۴: ۱). با توجه به جاذبه های موجود در منطقه ۱۲ تهران میتوان این منابع را به چهار بخش منابع و جاذبه های طبیعی، تاریخی، زیارتی، اجتماعی و فرهنگی تقسیم کرد (مهندسان مشاور باوند، ۱۳۸۵: ۴۰).

منابع و جاذبه های طبیعی:

بسیاری از سفرنامه نویسان از تهران با عناوینی چون شهر سبز، شهر پر از باغات و شهر موز یاد کرده اند، اما این منطقه جز فضای سبز و پارک های محدود (پارک شهر و سه گانه شمال) از این عناوین بهره چندانی نبرده است. محور شوش) منبع طبیعی یا جاذبه خاصی ندارد، بنابراین سرانه فضای سبز منطقه ۰,۳ متر مربع است.

منبع و جاذبه های تاریخی و یادمانی:

۲۷ درصد سطح منطقه ۱۲ بیش از چهارصد سال قدمت دارد و ۷۳ درصد بافت آن بیش از دویست سال قدمت دارد. در منطقه ۱۲ مرکز شهر تهران کاخ ها و موزه های زیادی مانند کاخ گلستان، موزه آبگینه، موزه جواهرات ملی، موزه شهید رجایی، موزه استاد ابوالحسن صبا، موزه مردم شناسی و موزه ملی ایران وجود دارد. بازار تهران نیز یکی از جاذبه های تاریخی و فراموش نشدنی است.

منابع زیارتی و اعتقادی:

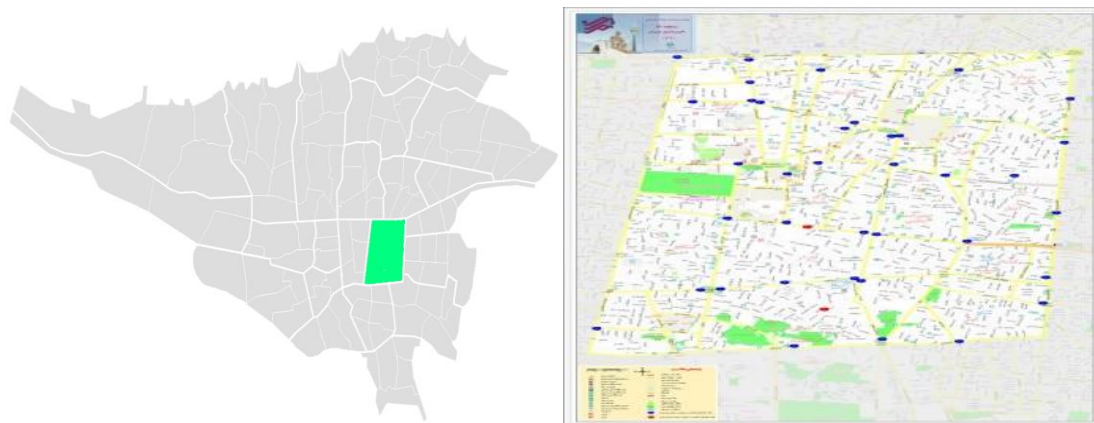
این جاذبه های گردشگری در مرکز تهران شامل امامزاده ها، مساجد، کلیساها، خزانه ها و میخانه ها می شود. امامزاده های این منطقه عبارتند از: امامزاده اسماعیل، امامزاده زید، امامزاده سید نصرالدین و امام یحیی. مساجد به دلیل اینکه جامع ترین اجزای شبکه اجتماعی فراگیر، نقش آنها در مدیریت ارتباطات اجتماعی و تأثیر آنها بر توسعه شهری است، یکی از مقدس ترین و مهم ترین عناصر سازنده یک جامعه هستند. ۲۰۴ مسجد در این منطقه وجود دارد.

منابع و جاذبه های اجتماعی و فرهنگی:

مراکز دولتی و غیر دولتی مهمی در منطقه تهران قدیم یافت میشود که برخی از آنها عبارتند از: سفارتخانه های دانمارک، آلمان، روسیه، انگلیس، ترکیه و...، وزارت امور خارجه، وزارت اقتصاد و دارایی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی و... (بهزادفر، ۱۳۸۷: ۶۹-۳۱۷).

مراکز آموزشی بسیاری در این منطقه وجود دارد که شامل ۱۶ مرکز آموزش عالی و ۳۲۳ مدرسه و دانشکده می باشد. یکی از معروف ترین آنها مدرسه دارالفنون است. همچنین ۲۶ مدرسه علمیه و مرکز تعلیمات دینی از جمله مدرسه مراوی و ۳۹ مرکز ورزشی در این منطقه وجود دارد. سینماها و تئاترها، میادین، پاساژها و خیابان های تاریخی (مانند سبزه میدان، معبر ادیان، خیابان لاله زار) و همچنین خیابان های تجاری و خرید از جمله منابع و جاذبه های اجتماعی و فرهنگی این

منطقه است. برای تهیه شناسنامه برای ۳۷ ساختمان بر اساس هزار اثر و اولویت شناسنامه کامل تهیه شد که از نظر معماری و تاریخی در قالب ارزیابی ویژه درجه بندی شدند. ۱۷۷ اثر توسط سازمان میراث فرهنگی به ثبت رسیده است که ۱۴۸ اثر ارزش گذاری شده است. در مجموع ۱۸ موزه، ۵۷ خانه قدیمی، ۱۰ مدرسه قدیمی، ۲۲ مسجد و مدرسه، ۲۲ بازار و بازار، ۲۴ مقبره و مقبره، ۱۲ کلیسا، کنیسه و معبد، ۱۰ مدرسه الهیات، ۱۸ حمام، ۴ آب انبار، ۴ حمام، ۱۰ قبرستان، ۱۵ میخانه، ۴ حسینیه، ۳ بانک، ۳ بیمارستان، ۳ تئاتر، ۳۳ ساختمان شخصی، ۲۵ خانه، ۶ سفارتخانه، ۶ عمارت، ۳ کاروانسرا، ۳ سه دروازه، ۵ میدان و ۴۵ مورد متفرقه، گنجینه تاریخی است. منطقه ۱۲ بازار تهران یکی از مهم ترین مکان های تاریخی این منطقه است. (پور احمد و همکاران، ۱۳۹۷: ۳)

شکل ۲ (نقشه ساختاری منطقه ۱۲ تهران) مأخذ: سایت شهرداری

۲) بازآفرینی منطقه ۱۵ تهران

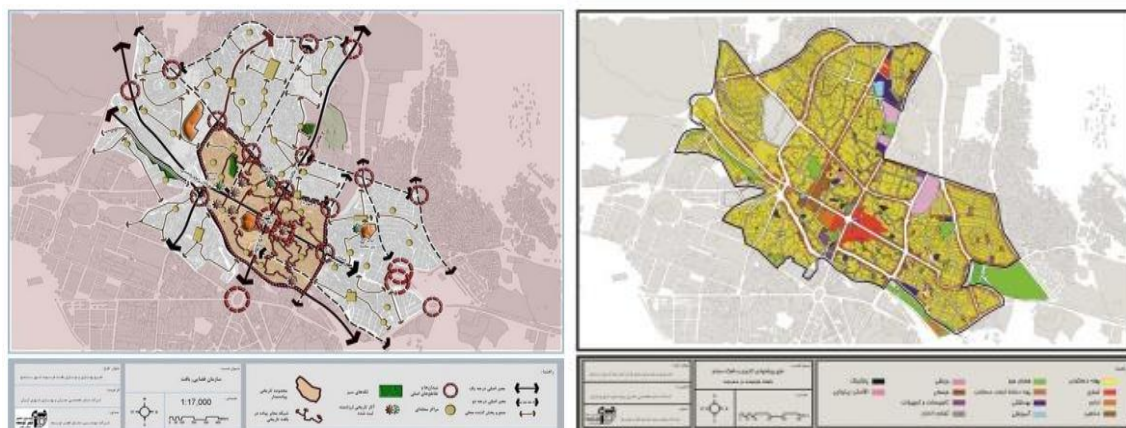
در بازآفرینی این منطقه به شاخصه های کیفیت زندگی توجه بهینه شده است. و با توجه به این شاخصه ها معیار هایی برای بهبود کیفیت زندگی با کمک بازآفرینی پایدار مورد توجه قرار گرفته است. با توجه به تحلیل ها و بررسی های صورت گرفته، معضل اصلی منطقه ۱۵ تهران وجود معضلات اجتماعی همچون ضعف مالی ساکنان، بیکاری جوانان، معضل اعتیاد، فروش مواد مخدر و دیگر آسیب های اجتماعی که به وفور در محدوده یافت می گردد می باشد که این معضلات زندگی ساکنان بومی محدوده را با سطح نزولی کیفیات زندگی تحت تاثیر قرار داده است. این امر موجب مهاجرت ساکنان منطقه در جستجوی رفاه و آسایش و فرار از هجوم آسیب های اجتماعی و کوچ به مناطق دیگر می شود که منجر به مشکلاتی از جمله بدتر شدن تعادل و نسبت جمعیتی منطقه می شود. ناامنی و آلودگی محیط زیست تبدیل به عملکردی-زندگی و بسیاری موقعیت های دیگر شده و باعث نارضایتی شهروندان از سطح کیفیت زندگی شده است. دلیل اصلی پایین بودن کیفیت زندگی در منطقه ۱۵ تهران را می توان عدم تطابق کامل ابعاد بازآفرینی پایدار با شرایط واقعی منطقه و عدم بهبود کیفیت زندگی شهروندان دانست. (یوسف زاده، ۱۳۹۹: ۱۸).

شکل ۳ (نقشه ساختاری محدوده منطقه ۱۵ تهران) مأخذ: سایت شهرداری

۳) پروژه بازآفرینی شهری بافت تاریخی سنندج

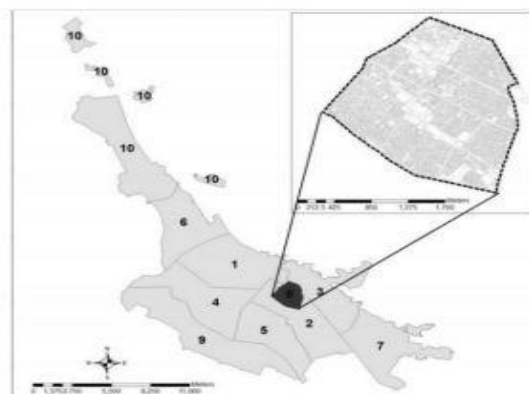
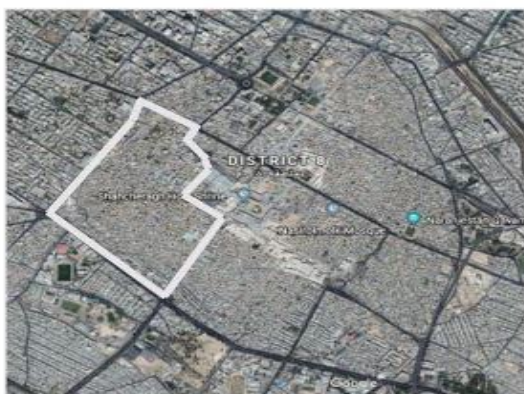
بافت تاریخی شهر سنندج با در برداشتن عناصر تاریخی- فرهنگی فراوان و حضور فعالیت های اجتماعی، بازار، وجود بناهای تاریخی دارای ارزش به عنوان قلب تپنده شهر در کانون توجه قرار دارد. محدوده مطالعاتی فرسوده-تاریخی شهر سنندج در مرکز شهر سنندج واقع شده و محصور در میان خیابان های طالقانی، شیخ عطار، کشاورز، مستوره اردلان و اتوبان کردستان می باشد. (شهرداری سنندج، ۱۳۹۵). بافت تاریخی شهر سنندج به صورت محدوده ای متصل و یکپارچه در بخش مرکزی شهر سنندج، در مناطق شماره یک و دو شهری سنندج واقع شده است. بزرگترین بخش این محدوده در ناحیه ۴ منطقه یک شهر سنندج شامل میدان انقلاب، محدوده بازار، محلات سرتپوله، آقازمان، چهارباغ، باشگاه افسران و ناوجار واقع شده است که عمده آن بافت قدیمی شهر را در برمی گیرد و واجد آثار میراثی متعدد است. سایر محدوده های بافت فرسوده شامل محدوده های محله قطارچیان و ژاندارمری، در نواحی شماره ۹ و ۱۰ منطقه ۲، شهر سنندج می باشد که از مساحت کمتری نسبت به محدوده مرکزی برخوردار است. به طور کلی محدوده های مورد مطالعه ۱۲ محله از ۸۹ محله شهر و ۴ ناحیه از نواحی ۲۱ گانه شهر را در بر می گیرد. (اکبری و همکاران، ۱۴۰۰: ۸). با توجه به ضرورت موضوع و ثبت شهر سنندج در فهرست شهرهای خلاق جهان در حوزه موسیقی از سوی یونسکو و بهره گیری از این موقعیت برای رشد و بهره مندی از جنبه های طبیعی، تاریخی و فرهنگی ظرفیت های زیادی برای جذب گردشگر دارد. موضوعات هم چون خلاقیت شهری، برندسازی فضاهای شهری و معیارهای مهمی که برای ایجاد یک فضای مطلوب و پویای شهری در بافت تاریخی ارائه شده است، گویای این واقعیت است که مداخله در بافت تاریخی شهر براساس فرهنگ برای ارتقاء تعاملات فرهنگی، اقتصاد پویا، سرمایه گذاری، تعاملات و نقوش اجتماعی، دسترسی به فضای مستعد گردشگری، خلاقیت در مطلوبیت مکانی هستند. با توجه به نقش برندسازی در توسعه اقتصاد خلاق بافت تاریخی محدوده مورد مطالعات میتوان نتیجه گرفت که با ترویج خلاقیت میتوان نتیجه موثرتری ایجاد کرد. هم چنین مجموعه فضای سبز و باز انتهای شرقی خیابان انقلاب اگرچه اکنون فاقد عملکرد و نقش لازم به عنوان عرصه همگانی شهری است لیکن فرصت خوبی جهت ایجاد فضای همگانی مناسب به حساب می آید اما بخش اصولی فضای همگانی حوزه محلی را معابر اصلی و فرعی آن تشکیل می دهند. اصلی ترین معبر در محدوده حوزه محلی، خیابان انقلاب است که با توجه به نقش آن در نظام حرکت و دسترسی و نیز در جوار بازار، محور خدماتی منطقه ای محسوب شده و تنها عامل ارتباطی فضاهای شمالی- جنوبی بازار می باشد. (اکبری و حبیبی، ۱۴۰۰: ۴۱)

شکل ۴) نقشه‌های ساختاری محدوده بهسازی سنندج) مأخذ: مهندس مشاور فجر توسعه، ۱۳۸۹

۴) پروژه بازآفرینی شهری بافت تاریخی سنگ سیاه شیراز

محوطه تاریخی و فرهنگی سنگ سیاه در شهر شیراز در منطقه ۸ شهرداری شیراز با ظرفیت‌های بالفعل و بالقوه قابل توجهی نسبت به فعالیت‌های تجاری، مذهبی، خدماتی و اداری در منطقه واقع شده است (وارثی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۳۳). بافت آن از هشت محله بالاگفت، لب آب، سردزک، سنگ سیاه، اسحاق بیگ، درب شازده، میدان شاه و درب مسجد تشکیل شده است که هر کدام ویژگی‌های خاص خود را دارند و در مجموع، این محله‌ها از نظر آسایش، درآمد کم، طبقات سنتی در کنار مهاجران تازه وارد، کمبود خدمات شهری و جمعیت کهنولت سنی مشترکی دارند. شهر از نظر عناصر تاریخی، ارتباط درون محله‌ای و هماهنگی نسبت به سایر محله‌های بافت وضعیت بهتری دارد. (وارثی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۳۸).

شکل ۵) نقشه‌های ساختاری محدوده سنگ سیاه شیراز و منطقه ۸) مأخذ: وارثی و همکاران، ۱۳۹۱

۵) پروژه بازآفرینی شهری بافت تاریخی شهر کاشان

بافت تاریخی کاشان در مرکز شهر قرار دارد و این بافت نیز مانند اکثر بافت‌های تاریخی به صورت ارگانیک شکل گرفته است. محدوده بافت تاریخی کاشان نیز مانند اغلب بافت‌های تاریخی مورد بی توجهی قرار گرفته و به سبب مداخلات وسیع و بعضاً ویرانگری که در آن صورت گرفته دچار فرسودگی کالبدی و عملکردی شده است. از ویژگی‌های محله می‌توان به

شبکه ارگانیک، مصالح بومی (عمدتاً خشت و گل)، ارتفاع کم ابنیه و تعدد ابنیه واجد ارزش معماری و میراث فرهنگی اشاره کرد.

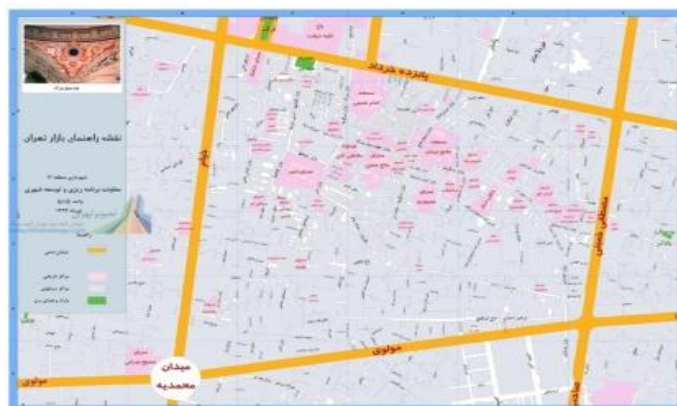
در این طرح سعی شده است با ایجاد اقامتگاه های سنتی در بافت تاریخی دیدگاه مردم نسبت به ارزش های معماری و تاریخی را نیز تغییر داده و از تخریب بناهای قدیمی جلوگیری کنند. ساکنین محدوده نیز اعتقاد دارند که ایجاد اقامتگاه سنتی سبب معروف شدن محله قدیمی شده است و محله ای که هویت خود را گم کرده بود، حال خود می تواند هویت ساز بوده و به برند تبدیل شود.

جدول ۳ اطلاعات طرح بازآفرینی بافت تاریخی شهر کاشان

معیارهای اساسی طرح	مشکلات	راه حل	نتایج	اهداف
زیرساخت، خدمات و امکانات	کمبود فضاهایی برای توقف خودروها	ایجاد اقامتگاه های سنتی در بنای قدیمی موجود در بافت تاریخی	افزایش تمایل مردم به حضور در بافت تاریخی	توجه به ارزش های تاریخی و سنتی
ساخت و ساز و مرمت	عبور و مرور بیش از اندازه خودروها	تغییر کاربری ابنیه تاریخی متناسب زمان	افزایش سرزندگی و پویایی حیات	توجه به ارزش های معماری و تاریخی
عبور و مرور وسایل نقلیه و پارکینگ	عرض کم معابر	افزایش مرمت ابنیه تاریخی	افزایش ماندگاری ساکنین در بافت	حفاظت از میراث تاریخی و فرهنگی
توجه به ارزش های تاریخی و فرهنگی	کمبود فضاهایی برای توقف خودروها	بهبود شرایط محیط		
آلودگی محیط				

۶) پروژه بازآفرینی شهری محله سیروس تهران

بافت محله سیروس مانند دوزنقه ای نامنظم با حدود ۴۰ هکتار مساحت، از شمال به خیابان پانزده خرداد، از جنوب به خیابان مولوی، از شرق به خیابان ری و از غرب به خیابان مصطفی خمینی محصور است و سه تقاطع بسیار مهم مرکزی شهر تهران در حوالی بازار، در سه گوشه این محله واقع شده اند. تقاطع های میدان قیام، چهار راه مولوی و چهار راه سیروس. روایت تاریخی از منابع موجود از دیدگاه بافت شناسی، ساختار محله را مرکز آن، گذرهای اصلی ارتباط دهنده محله به محله های دیگر شهر و به ویژه محله بازار و گذرها و مراکز مقیاس زیر محله ای تشکیل می داد. باید توجه داشت که در ساختار تهران قدیم، برخلاف ساختار شهرهایی چون یزد و تبریز، مرکز محله را میدان یا میدانچه ها تعریف نمی کرد، بلکه یک محور مهم که معمولاً دروازه ای را به بازار اصلی شهر متصل می کرد، محور مرکزی شهر به شمار می رفت. در چال میدان نیز همین ساختار مصداق دارد و در حد فاصل دروازه دولاب تا بازار تهران محوری که در امتداد بازار نایب السلطنه شکل گرفت مرکز محله تاریخی بود. این محور در گذشته محله چال میدان را به دو زیر محله تقسیم می کرد که هر کدام مرکز خود را با کارکردهای زیر محله را داشتند. محله سیروس فعلی در واقع زیر محله جنوبی بازار نایب السلطنه است و زیر محله شمالی در بافت فوقانی خیابان ۹۱ خرداد تقریباً مستطیل شده است. مرکز این زیر محله محوری شمالی-جنوبی است که از بازار نایب السلطنه جدا می شود و تا خیابان مولوی امتداد می یابد که امروزه کوچه تکیه یا شهید موسوی کیانی نامیده می شود. به این ترتیب عناصر مهم تاریخی که رد آنها را می توان در محله سیروس فعلی پیدا کرد عبارتند از: برج و باروی طهماسبی، دروازه دولاب، بازارچه نایب السلطنه، چال میدان، حمام خانم، محور زیرمحله ای کوچه تکیه (پهلوان شریف)

شکل ۶ (نقشه ی محله سیروس تهران) مأخذ: سایت شهرداری

۷) پروژه بازآفرینی شهری میدان عتیق اصفهان

میدان عتیق اصفهان، که یک میدانی تاریخی متعلق به دوران سلجوقی است. آثار بازمانده در این میدان به حدود ۷۰۰ سال پیش برمیگردد. در گذشته، میدان عتیق یکی از مهمترین میداین شهر اصفهان و قلب تپنده این شهر بود. حتی میتوان در عکس های زیادی از این شهر، تصویر این میدان را مشاهده کرد. سلجوقیان این میدان را در مرکز اقتصادی و اجتماعی اصفهان و نزدیک به مسجد جامع، مقبره هارون الرشید و محله های طوقچی، جوباره و دردشت ساختند. (دانشنامه نما، ۱۳۸۹). طرح بازآفرینی میدان شهر اصفهان که توسط شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و کمیسیون ماده پنج تصویب شده است، سعی دارد تا با بازگردانی هویت تاریخی و فرهنگی به عنوان یک نقطه مهم، تداوم تاریخی و پاسخگویی به نیازهای امروزی در سطح مجموعه، بافت پیرامون و شهر اصفهان داشته باشد. اجرای این طرح به سه فاز تقسیم شده است و فاز اول آن، یعنی احداث زیرگذر، در تاریخ ۱۳۸۷/۴/۲۷ شروع شده و شهریور ماه ۱۳۸۹ به اتمام رسیده است و فعالیت های مربوط به احداث محور بازار و بدنه های میدان در حال انجام است. (نوریان و آریانا، ۹۱) لازم به ذکر است با وجود اقدامات و برنامه ریزی های انجام شده، این پروژه، پروژه ی موفقیتی محسوب نمی شود.

شکل ۷ (نقشه میدان عتیق اصفهان) مأخذ: سایت شهرداری

۸) پروژه بازآفرینی شهری بازار شهر دزفول

شهر دزفول با ورود عصر جدید تغییراتی را در ظاهر و عملکرد خود پذیرفته است و در حال حاضر به دلیل عدم تطابق با نیازهای روزانه، کمی فرسوده است. با توجه به هویت و عناصر تاریخی، فرهنگی و فعالیت های خاص در شهر، فضاهای تفریحی، سرگرمی و مراکز تاریخی آن، نشان می دهد که این شهر برای جذب فعالیت های خلاق و داشتن پتانسیل اقتصاد خلاق مناسب است. برای تشکیل یک محله خلاق در شهر، باید از شناخت ظرفیت ها و فرصت های شهر و بافت تاریخی آن آغاز کرد. این محله ها می توانند از طریق استفاده از مولفه های متنوعی مانند محله های سینمایی، هنر، صنایع دستی، موسیقی و چاپ و نشر و غیره، روح جدیدی را در محلات تاریخی ایجاد کنند. همچنین در بافت تاریخی شهر، امکان استقرار کارکردهای فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی بومی وجود دارد. فضاهای متروک و بالاستفاده در بازار می توانند با تزریق کاربری های مناسب به فضاهایی برای برگزاری رویدادهای فرهنگی، خدمات به گردشگران و نمایش صنایع دستی شهر و ایجاد مکان هایی برای تعاملات اجتماعی تبدیل شوند. حفظ بناها و ساختارهای تاریخی نیز نقش اقتصادی بازار را رونق بخش می کند. (کلوری و دیگران، ۱۳۹۸)

شکل ۸) نقشه ی ساختاری بازار شهر دزفول (مأخذ: سایت شهرداری

تجزیه و تحلیل داده ها

در نهایت با جمع آوری اطلاعات به دست آمده از بررسی پروژه ها داخلی، در جدول ۴ به بررسی تطبیقی نمونه ها در چندین نقطه ایران پرداخته شده است.

جدول ۴ جدول تطبیقی توصیفی نمونه ها

مختبرهای باز آفرینی	زیر مختبرهای باز آفرینی	پروژه باز آفرینی شهری میدان عشق اصفهان	پروژه باز آفرینی شهری شهر دزفول	پروژه باز آفرینی شهری منطقه ۱۵ تهران	پروژه باز آفرینی شهری منطقه ۱۲ تهران	پروژه باز آفرینی شهری بافت تاریخی سنندج	پروژه باز آفرینی شهری بافت تاریخی سنگ سیاه شیراز	پروژه باز آفرینی شهری بافت تاریخی کاشان	پروژه باز آفرینی شهری محله سیروس تهران	پروژه باز آفرینی شهری بافت قدیم کرمان	پروژه باز آفرینی شهری میدان عشق اصفهان
فعالیت های اقتصادی درون بافت تاریخی	ایجاد نواحی نوآور	ایجاد شبکه ارتباطی فعال با سایر شهر ها و سازمان ها و ارکان مربوطه جهت اشتراک گذاری تجارب و تبادل دانش و همکاری	ایجاد مراکز نوآوری و فضاهای استارتاپ ها و فضاهای کارآفرینی که محیطی برای همکاری شرکت ها و اشتراک ایده های نوآورانه باشد	وجود مرکز کارآفرین و وجود بانک زمان به عنوان نخستین استارتاپ دانش آموزی موجود در منطقه ۱۲	ارتقای زیرساخت های فناوری با سرمایه گذاری در زیرساخت های فناوری مانند شبکه های ارتباطی و شهر های هوشمند	همکاری با دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی جهت برقراری ارتباط و همکاری فعال استارتاپ ها با این موارد و برگزاری پروژه های تحقیقاتی و توسعه مشترک	ایجاد فضای عمومی خلاق و انسان محور و فضاهای سبز و باز و آزاد هنری	ایجاد برنامه های آموزشی و راهنمایی جهت فراهم کردن فضاهای کاری و رویداد های شبکه سازی	ایجاد کارگاه های نوآوری و برگزاری دوره های آموزشی در جهت ایجاد بازآفرینی شهری پایدار	ایجاد شبکه ارتباطی فعال با سایر شهر ها و سازمان ها و ارکان مربوطه جهت اشتراک گذاری تجارب و تبادل دانش و همکاری	

بررسی تطبیقی فعالیت های اقتصادی در باز آفرینی...

برندسازی	گردشگری	وجود امتیاز بودن جز قطب های گردشگری اصفهان	وجود انواع عناصر جذب گردشگر در بافت محله بازار	وجود امام زاده های تاریخی و مجموعه های ورزشی در منطقه	وجود نقاط جاذب جمعیت و همچنین وجود سفارت خانه های دانمارک، آلمان، روسیه، انگلیس و...	توسعه و ترویج صنایع دستی و هنرهای محلی در یک شهر می تواند جذابیت گردشگری را افزایش دهد. حمایت از صنایع دستی محلی، برگزاری نمایشگاهها و نمایش های هنری، و ایجاد فروشگاهها و بازارهای محلی برای عرضه محصولات محلی می تواند به ایجاد گردشگری خلاق در شهر کمک کند.	وجود نزدیکی به چاه چراغ سبب وجود گردشگر در اکثر بازه های زمانی میباشد	وجود گردشگران ارزش اقتصادی محدوده را افزایش داده است.	ایجاد فضاهای خلاق و هنری در شهر، مانند مراکز هنری، استودیوها، گالری ها و مراکز فرهنگی، می تواند جاذبه های گردشگری مهمی را ایجاد کند. این فضاها می توانند به هنرمندان محلی فرصت همکاری، ارائه آثار خلاقانه و برگزاری نمایشگاهها و رویدادهای هنری را بدهند.	وجود خیابان های باریک و منحصر به فرد، کاروانسرا ها و مساجد و آثار تاریخی متعدد	وجود امتیاز بودن جز قطب های گردشگری اصفهان
	توجه به نقش فرهنگ	وجود نقاشی های تاریخی مرتبط با فرهنگ و هنر ایران	وجود موزه اثر هنری دزفول در قلب بازار که دارای مجموعه ای از نقاشی ها و تابلو ها و سایر آثار هنری بوده همچنین وجود موزه مردم شناسی دزفول که به بررسی فرهنگ مردم دزفول در گذشته پرداخته	ترویج توربسم فرهنگی می تواند به توسعه اقتصادی و بازآفرینی شهر کمک کند. ارائه تجربه های فرهنگی، توسعه مسیرهای گردشگری فرهنگی، برگزاری های محلی و ترویج فرهنگ، هنر و آثار محلی می تواند از جذب گردشگران مهمان و ایجاد درآمد برای شهر کمک کند.	حفظ و حمایت از میراث فرهنگی شهر، از جمله ساختمان های تاریخی، مناظر طبیعی، و آثار هنری، اساسی برای بازآفرینی شهری است. تعمیر، نگهداری و بازسازی میراث فرهنگی به عنوان یک بخش از طرح های بازآفرینی شهری، می تواند جذابیت و شناخته شدگی شهر را افزایش دهد.	مشارکت جامعه محلی در طرح ها و رویدادهای فرهنگی در بازآفرینی شهری بسیار مهم است. جامعه محلی باید در فرایند تصمیم گیری و برنامه ریزی مشارکت داشته باشد تا نیازها و آرزوهایشان را بیان کنند و به عنوان همکاران فعال در ایجاد یک شهر فرهنگی و پویا عمل کنند.	وجود کوچه های بیچ در بیچ که بخشی از تاریخ و فرهنگ بافت می باشد	وجود استفاده از تاریخ و فرهنگ محدوده جهت ایجاد اقتصاد فرهنگی در اولویت بوده است.	وجود مراکز فرهنگی و هنری و نمایش های تئاتری و سینما	وجود امتیاز جزئی از میراث جهانی یونسکو و دارای عمارت های سنتی و میراث فرهنگی بودن	وجود نقاشی های تاریخی مرتبط با فرهنگ و هنر ایران
	استفاده از ارزش های تاریخی	وجود بناهای تاریخی علی قاپو، مسجد الجمعة، باغ عالی، کتیبه خانه، کاخ عالی و دیگر بناها	وجود بازارگاه شاه نعمت الله ولی در این محله که یکی از صوفیان بزرگ ایران بوده است و این بارگاه دربردارنده مجسمه ها و آثار هنری منحصر به فردی می باشد.	آموزش و آگاهی بخشی درباره تاریخ و ارزش های فرهنگی شهر می تواند به حفظ و تقویت ارتباط جامعه با تاریخ و فرهنگ محلی کمک کند. این آموزش و آگاهی بخشی می تواند از طریق مدارس، کارگاهها، تشریفات محلی و سایر وسایل ارتباطی انجام شود.	وجود میادین و خیابان های تاریخی مانند میدان سبزه میدان و خیابان لاله زار در محدوده	در طراحی و ساخت ساختمانها و فضاهای عمومی در بازآفرینی شهری، می توان از طرح های معماری محلی و الهام گرفته از میراث فرهنگی استفاده کرد. این کار می تواند به ایجاد هماهنگی بین ساختارهای جدید و فرهنگ و معماری سنتی کمک کند و زیبایی و هویت شهر را تقویت کند.	وجود استفاده از خانه های تاریخی به عنوان نقاط جذب گردشگر مانند کافه ها و رستوران ها	وجود امتیاز ایجاد مکان های اقامتی حضور گردشگران افزایش یافته است.	شارکت جامعه محلی در فرایند بازآفرینی شهری و استفاده از ارزش های تاریخی بسیار حیاتی است. جامعه محلی باید در تصمیم گیری ها و برنامه ریزی های مربوط به بازآفرینی شهری دخالت داشته باشد. نظرات، ایده ها و دانش مردم محلی می تواند به شناخت بهتر ارزش های تاریخی و بهبود طرح های بازآفرینی کمک کند.	وجود آرگ قاجار، مسجد جامع کرمان و باغ فین در این بخش	وجود بناهای تاریخی علی قاپو، مسجد الجمعة، باغ عالی، کتیبه خانه، کاخ عالی و دیگر بناها
	بازتولید خاطرات جمعی	وجود فضای باز عمومی در این میدان که از دیرباز محل تجمع بوده است.	وجود بازار قدیم محل تجمع مجلبان و ساکنان قدیمی این محله می باشد.	برنامه ریزان شهری معمولاً سعی می کنند که ساختارها و مناظر شهری با ارزش تاریخی و فرهنگی را حفظ و حراست کنند. این شامل نگهداری و بازسازی ساختمان های تاریخی، تقویت مناظر طبیعی و فضاهای عمومی مهم و حفظ الگوهای معماری سنتی است.	وجود بازار تاریخی بزرگ تهران و سقا خانه های تاریخی در محدوده	ایجاد موزه ها، مراکز فرهنگی و مکان های عمومی برای نمایش و حفظ تاریخ و هویت شهر از دیگر اقداماتی است که در نظر گرفته می شود. این مکان ها می توانند شامل موزه های تاریخی، نمایشگاه ها، کتابخانه ها و تئاترها باشند.	وجود آرامگاه سیبویه که عل نام گذاری محله نیز می باشد	برگزاری رویدادها و جشنواره ها برای جمعیت و ایجاد فضایی برای ارتباط و بازتولید خاطرات جمعی نیز در برنامه ریزی شهری مطرح است. این رویدادها می توانند شامل جشنواره های موسیقی، نمایشگاه ها، فیلمنامه نویسی و فرهنگی باشند.	وجود جایگاه مناسب به سبب نزدیکی به مرکز شهر	وجود استفاده از بازار سنتی کرمان در جهت تولیدات صنایع دستی	وجود فضای باز عمومی در این میدان که از دیرباز محل تجمع بوده است.

بررسی تطبیقی فعالیت های اقتصادی در باز آفرینی...

ایجاد ساختارهای کهن	فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود آب انبار های کهن در این محدوده که دارای درب های با معماری زیبا و متنوع می باشند	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها، نقش‌بندی‌ها، مصالح سنتی و الگوهای طراحی قدیمی، به شهر زیبایی و هویتی خاص می‌بخشد.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	وجود جشتواره ها و رویداد های هنری و فرهنگی برای جذب اجتماع محلی	وجود بازار تاریخی این محله از دیرباز محل تجمع ساکنان بوده است	وجود پارک ها و بوستان های طبیعت در منطقه	برای کشف اجتماع محلی، مشارکت فعال جامعه محلی بسیار حائز اهمیت است. ایجاد فرصت‌هایی برای شرکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری و طراحی شهری، مانند همایش‌ها، جلسات عمومی، نظرسنجی‌ها و گروه‌های کاری، افراد را ترغیب می‌کند تا نیازها، مشکلات و آرزوهای خود را اعلام کنند و در فرآیند بازآفرینی شهری شرکت کنند.	وجود مرکز فرهنگی و کانون پرورش تفری کودکان فرجه	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ساختمان‌های کهن و تاریخی باید با رعایت نکات معماری محافظت و تعمیر شوند. بازسازی و احیای آنها کمک کند. استفاده از روش‌ها و مصالح اصلی، می‌تواند به بازگشت زندگی و فعالیت به ساختمان‌های کهن کمک کند.	اموزش و ارتقاء آگاهی عمومی درباره ارزش ساختارهای کهن و تاریخی شهر، می‌تواند به حفظ و احیای آنها کمک کند. ایجاد برنامه‌های آموزشی و فرهنگی متناسب با تاریخ و فرهنگ شهر، می‌تواند ارتباط میان جوانان و نسل‌های جدید با ساختارهای کهن را تقویت کرده و مسئولیت‌آگاهی آنها را به آیندگان منتقل کند.	در طراحی ساختارهای جدید، استفاده از عناصر معماری محلی و طرح‌های سنتی می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و متناسب با محیط اطراف کمک کند. استفاده از جزئیات معماری محلی مانند نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	وجود مصالح بومی و ارتفاع کم ابنیه	شاهای با ارزش تاریخی مانند بازارهای قدیمی، میدان‌ها و کوچه‌های سنتی باید در طراحی شهری محافظت شوند. حفظ اصالت و ارزش‌های فرهنگی این فضاها از جمله معماری محلی، نمادها و هویت منحصر به فرد، به ایجاد ساختارهای کهن در شهر کمک می‌کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه‌ها و آبناهار، و ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، می‌تواند به ایجاد ساختارهای کهن و جذاب در شهر کمک کند.	ایجاد فضاهای عمومی تاریخی مانند میدان‌ها، باغ‌ها و پارک‌ها باید به طور مداوم تحت نظر قرار گیرند و احیا شوند. ایجاد فضاهای سبز، نصب آلمان‌های آبی مانند چشمه
---------------------	--	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	--	---	---	--	---	---	--	---	--	--	--	-----------------------------------	-----------------------------------	--	--	---

افزایش مصرف فرهنگی	وجود بازارچه های صنایع دستی و سوغاتی فروشی ها	اطلاع رسانی مناسب و ترویج فرهنگ و هنر در شهروندان می تواند به افزایش روند مصرف فرهنگی کمک کند. برگزاری کمپین های تبلیغاتی، تبلیغات در رسانه ها، استفاده از شبکه های اجتماعی و رسانه های محلی می تواند به آگاهی بخشی و افزایش آگاهی مردم درباره فعالیت های فرهنگی کمک کند.	ارائه برنامه های متنوع و جذاب در حوزه های مختلف فرهنگی می تواند به جذب مخاطبان بیشتر کمک کند. این برنامه ها می توانند شامل نمایشگاه ها، نمایش های تئاتر، کنسرت ها، جشنواره ها، سمینارها و کارگاه ها باشند. تنوع کیفیت بالای برنامه ها می تواند به جذب علاقه مندان و افزایش روند مصرف فرهنگی کمک کند.	ارائه تسهیلات مالی مانند تخفیف برای ورود به نمایشگاه ها، تئاترها و کنسرت ها می تواند به ترغیب به شرکت در فعالیت های فرهنگی کمک کند. ارائه تسهیلات مانند کارت های عضویت و اشتراکی برای دسترسی به فضاها و برنامه های فرهنگی نیز می تواند روند مصرف فرهنگی را افزایش دهد.	ایجاد و توسعه فضاهای عمومی فرهنگی مانند پارک ها، موزه ها، نمایشگاه ها و تئاترها می تواند به جذب و ترغیب مردم به شرکت در فعالیت های فرهنگی کمک کند. ایجاد فضاهای زیبا و دلنشین به همراه ارائه خدمات و تجهیزات مناسب می تواند جاذبه ای برای مردم ایجاد کند.	برقراری همکاری با مراکز فرهنگی، نمایشگاه ها، کتابخانه ها و دانشگاه ها می تواند به تنوع و ارتقاء برنامه های فرهنگی کمک کند. این همکاری می تواند شامل برگزاری مشترک برنامه ها، ارائه فضاها و منابع برای برگزاری فعالیت ها و تبادل دانش و منابع باشد.	تشویق مردم به مشارکت در فعالیت های فرهنگی می تواند روند مصرف فرهنگی را افزایش دهد. فرهنگ می تواند به افزایش مصرف فرهنگی کمک کند.	برقراری همکاری با صنعت های مرتبط با فرهنگ مانند هنرهای تجسمی، موسیقی و سینما می تواند به افزایش روند مصرف فرهنگی کمک کند. ایجاد همکاری با استودیوها، تولیدکنندگان فیلم و موسیقی، گالری ها و فروشگاه های هنری می تواند به توسعه و دسترسی آسان تر به فعالیت های فرهنگی کمک کند.	بهبود زیرساخت های مرتبط با فعالیت های فرهنگی مانند حمل و نقل عمومی، پارکینگ، تأمین امنیت و تسهیلات بهداشتی می تواند مهمانان و شهروندان را ترغیب به شرکت در فعالیت های فرهنگی کند.	وجود بازارچه های صنایع دستی و سوغاتی فروشی ها
شکل گیری طبقه خلاق	ایجاد زمینه های حمایتی برای صنایع خلاق، مانند هنر، طراحی، فیلم و مد، به شکلبگیری طبقه خلاق کمک می کند. این تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.	ایجاد فضاهایی که امکان بروز خلاقیت و همکاری را فراهم می کنند، از جمله اولین قدم ها در شکل گیری طبقه خلاق است. این فضاها حمایت می تواند شامل کارگاه ها، استودیوها، کارخانه های بازاری و فضاهای کار اشتراکی باشند. همچنین، تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.	ایجاد زمینه های آموزشی و پژوهشی در حوزه های خلاقیت و نوآوری می تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. این حمایت می تواند شامل دوره های آموزشی، کارگاه ها، سمینارها، کنفرانس ها و استانداردهای فرهنگی باشد. همچنین، تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.	ایجاد برنامه های آموزشی و پژوهشی در حوزه های خلاقیت و نوآوری می تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. این حمایت می تواند شامل دوره های آموزشی، کارگاه ها، سمینارها، کنفرانس ها و استانداردهای فرهنگی باشد. همچنین، تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.	ایجاد بسترهای حمایتی برای کارآفرینان و شرکت های نوپا می تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. ارائه تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.	ایجاد بسترهای حمایتی برای کارآفرینان و شرکت های نوپا می تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. ارائه تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.	ایجاد بسترهای حمایتی برای کارآفرینان و شرکت های نوپا می تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. ارائه تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.	ایجاد بسترهای حمایتی برای کارآفرینان و شرکت های نوپا می تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. ارائه تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.	ایجاد بسترهای حمایتی برای کارآفرینان و شرکت های نوپا می تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. ارائه تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.	ایجاد بسترهای حمایتی برای کارآفرینان و شرکت های نوپا می تواند به توسعه طبقه خلاق در شهر کمک کند. ارائه تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، تسهیلات مالی، فضاها، کار، آموزش و مشاوره فنی، بازاریابی و ارتباطات باشد. همچنین، ایجاد رویدادها و جشنواره های مرتبط با صنایع خلاق نیز می تواند به جذب و تشویق خلاقانها کمک کند.

نتیجه گیری و پیشنهادها

تغییر و رشد در شهرهایمان امروزه بسیار سریع اتفاق می افتد. بخشی از شهر توانسته خود را تا حدودی با این تغییرات مطابقت دهد اما بافت تاریخی که بخش مهم و حافظ ارزش ها و فرهنگ مردمان است و دارای بالاترین پتانسیل های فرهنگی و همچنین اقتصادی می باشد، از این تغییرات عقب مانده است و روز به روز به سمت زوال پیش می رود. در این پژوهش نیز تلاش شده است با بررسی ابعاد و جوانب مختلف و مطالعه پروژه های شهر های مختلف ایران در راستای رفع خلا موجود در جهت توسعه بافت های تاریخی، مخصوصا از منظر اقتصادی به شناختی درست دست یافته و سپس با استفاده از مولفه هایی که با مطالعه و پژوهش کتابخانه ای و میدانی به وجود آمده است به ارائه الگوی طراحی در راستای بازآفرینی خلاق اقتصاد محور پرداخته شود. در دستیابی به الگوی پژوهش سعی شده است خلاهای موجود در مطالعات و تحقیقات پژوهشگران این زمینه تا حدی پر شود و نهایتا شاخصه های اقتصادی و راهکار های مناسب در راستای فرایند بازآفرینی شهری در محلات تاریخی به دست آید.

منابع و مأخذ

ابراهیمی، المیرا، و احمدی باروق، سولماز. (۱۳۹۴). بازآفرینی مرکز محلات تاریخی با رویکرد احیای بافت. همایش بین المللی ایده های نو در معماری و شهرسازی. SID. <https://sid.ir/paper/823427/fa>
نوربان، فر شاد، و آریانا، اندی شه. (۱۳۹۱). تحلیل چگونگی حمایت از قانون از مشارکت عمومی در بازآفرینی شهری، مطالعه موردی: میدان امام علی (عتیق) اصفهان. معماری و شهرسازی (هنرهای زیبا)، ۱۷(۲)، ۲۷-۱۵. SID. <https://sid.ir/paper/394236/fa>
آئینی محمد. (۱۳۹۰). مدیریت ریسک سرمایه گذاری در نوسازی شهری (بخش ویژه)؛ اقتصاد شهر(۹): ۳۶-۳۷
ایزدی آرزو؛ نا سخیان شهریار؛ محمدی محمود. (۱۳۹۱). تبیین چارچوب مفهومی بازآفرینی پایدار بافت های تاریخی(بررسی اسناد، بیانیه ها و منشور های بازآفرینی). (۶): ۱۶۶

پور احمد، احمد؛ حبیبی، کیومرث و کشاورز، مهناز (۱۳۸۹). سیر تحول مفهومی‌شناسی بازآفرینی شهری به عنوان رویکردی نو در بافت‌های فرسوده شهری، مطالعات شهر ایرانی اسالمی، دوره اول، شماره اول، صص ۹۳-۷۳

پوراحمد احمد، احمدی فرد نرگس، (۱۳۹۷) بررسی نقش گردشگری خلاق در بازآفرینی بافت تاریخی (مطالعه‌ی موردی: منطقه‌ی ۱۲ شهر تهران)

عندلیب، ع. (۱۳۸۵). نوسازی بافت‌های فرسوده حرکتی نو در شهر تهران. تهران: سازمان نوسازی شهر تهران

شفیعا محمدعلی. (۱۳۹۴) شناسایی ساز و کارهای بومی سازی فن آوری در ایران دوره ۵، ۴ (پیاپی ۲۰)، مرداد

استیون تیزدل؛ تنر اک؛ تیم هیث؛ محمد تقی زاده مطلق (مترجم). (۱۳۸۸). چالش‌های اقتصادی محله‌های تاریخی شهر ۱. (۲): ۲۹-۴۹

ایزدی محمد سعید رضا فیضی، (۱۳۸۹)، بازآفرینی شهری کنش و بینشی جامع و یکپارچه در ساماندهی محدوده‌های هدف برنامه‌های بهسازی و نوسازی شهری، مجله هفت شهر، دوره سه شماره ۳۳ و ۳۴

عیسی خانی ویدا، (۱۳۹۷) بازآفرینی اقتصادی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری با رویکرد برنامه‌ریزی راهبردی؛ مطالعه موردی: منطقه ۱۰ شهر تهران،

پورجعفر، محمد رضا (۱۳۸۸). مبانی بهسازی و نوسازی بافت قدیم شهرها، چاپ اول، تهران: انتشارات پیام.

پوراحمد احمد، کشاورز مهناز، علی اکبری اسماعیل، هادوی فرامرز، (۱۴۰۱)، بازآفرینی پایدار بافت‌های ناکارآمدی شهری مورد مطالعه (منطقه ۱۰ شهر تهران)

یوسفی، ا. و جوینده مهر، م. (۱۳۸۷)، آذرماه. تحلیلی بر شاخص‌های کالبدی فرسودگی بافت‌های شهری (مطالعه‌ی موردی: بافت تاریخی شهر نهاوند). مقاله ارائه‌شده در اولین همایش بافت‌های فرسوده شهری، چشم‌انداز توسعه پایدار، ارزش‌ها و چالش‌ها. دانشگاه شهید چمران اهواز. اهواز

شفیعا سعید. (۱۳۹۰). احیای اقتصادی و بافت‌های تاریخی؛ بررسی رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و توسعه پایدار اقتصاد محله: ۳

شبان‌امیرحسین؛ ایزدی محمدسعید. (۱۳۹۳). رویکردی نوین به بازآفرینی شهر خلاق. ۵۷: ۵۴-۶۳

صحراپیان زهرا؛ موحد علی. (۱۳۹۶). تحلیل و شناسایی پهنه‌های زمینه ساز توسعه خلاق بافت‌های فرسوده با تاکید بر گردشگری (مطالعه موردی: محله فهادان شهر یزد)؛ ۷(۲۶): ۳۱-۴۸

عزیزی محمد مهدی؛ ارباب پارسا. (۱۳۸۷). چالش هویت در شهرهای جدید. مجله هفت شهر ۲۵ و ۲۶: ۱۵۳

فلامکی محمدمنصور. (۱۳۸۷). باز زنده سازی بناها و شهرهای تاریخی موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، ۳۷

مویدفر سعیده، صابری محمد رضا، (۱۳۹۹) آینده پژوهشی در بافت تاریخی با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: برزن شش بادگیری یزد).

Mirseyedi S, 'Economic Regeneration of urban Worn out and inefficient texture with strategic planning approach; Case study: District 10 of Tehran, 2017.

Hon J. (2010). DCSM's annual report

DOUGLAS C. MONTGOMERY. (2004). Design and analysis of experiments. Eight editions.

North Lanark shire council. (2019-2023). economic REGENERATION DELIVERY PLAN

Roberts M. Klaus G. Alistair M. (2022). Urban residents value multi-functional urban green spaces, Urban Forestry & Urban Greening, Volume 74.

Sharon Z. (1998). Urban life style: diversity and standardization in spaces of consumption.

JOURNAL OF SUSTAINABLE REGIONAL & URBAN DEVELOPMENT STUDIES JSRUDS

ISSN: 2783-0764

Volume 4, Issue 3 - Serial Number 13, fall 2023

Contents	Page
Modeling the role of geographic factors in the distribution of gastrointestinal cancer in Lorestan province Narges Abdali Ghalaei.....	1-16
Investigating the aging situation of the urban population of Gilan province in order to achieve an elderly-friendly city Sayyed Mehdi Musapur; Davod Hatami; Hamida Hatami.....	17-32
Evaluating the spatial distribution of service devices with emphasis on access (Case study of Gorgan) Reza Khalili Barouq; Seyed kambiz Latif Aghili; Shamsi Sadat Mir Asadollahi.....	33-48
Exploring the Energy Efficiency of Traditional Houses: Lessons for Modern Architecture Sara Mohammadzadeh Akbari.....	49-60
Investigating the Impact of Urban Design on the Behavior of Citizens in the Case Study of Modares Street in Kermanshah Negin Rezaei Jabarabadi.....	61-75
Sustainable and creative urban regeneration with an emphasis on compatible economic activities Aynaz Nahidi Azar; Morteza Mir Gholami; Ahad Nejad Ebrahimi.....	76- 101
Comparative study of economic activities in the creative regeneration of neighborhood centers in historical contexts Elahe Mokhtari; Morteza Mirgholami; Ahad N.....	102-122

In the Name of Allah

Sustainable Urban & Regional Development Studies

Volume 4, Issue 3 - Serial Number 13, Fall 2023

ISSN: 2783-0764

- Modeling the role of geographic factors in the distribution of gastrointestinal cancer in Lorestan province**
Narges Abdali Ghalaee..... 1-16
- Investigating the aging situation of the urban population of Gilan province in order to achieve an elderly-friendly city**
Sayyed Mehdi Musapur; Davod Hatami; Hamida Hatami..... 17-32
- Evaluating the spatial distribution of service devices with emphasis on access (Case study of Gorgan)**
Reza Khalili Barouq; Seyed kambiz Latif Aghili; Shamsi Sadat Mir Asadollahi.....33-48
- Exploring the Energy Efficiency of Traditional Houses: Lessons for Modern Architecture**
Sara Mohammadzadeh Akbari.....49-60
- Investigating the Impact of Urban Design on the Behavior of Citizens in the Case Study of Modares Street in Kermanshah**
Negin Rezaei Jabarabadi..... 61-75
- Sustainable and creative urban regeneration with an emphasis on compatible economic activities**
Aynaz Nahidi Azar; Morteza Mir Gholami; Ahad Nejad Ebrahimi.....76- 101
- Comparative study of economic activities in the creative regeneration of neighborhood centers in historical contexts**
Elahe Mokhtari; Morteza Mirgholami; Ahad Nezhad Ebrahimi.....102-122

<http://www.srds.ir/>

E-mail: srdsjournal@gmail.com